

ГОЛОМТ БАНК

**Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын
дагуу бэлтгэгдсэн Санхүүгийн тайлангууд болон Хараат
бус аудиторын тайлан**

2019 оны 12 дугаар сарын 31

АГУУЛГА

Байгууллагын талаарх мэдээлэл

Хараат бус аудиторын тайлан

Санхүүгийн тайлангууд

Санхүүгийн байдлын тайлан	2
Орлого үр дүнгийн болон Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан	3
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	4
Мөнгөн гүйлгээний тайлан	5

Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд

1	Танилцуулга	6
2	Банкны үйл ажиллагааны орчин	7
3	Тайлан бэлтгэх үндэслэл	8
4	Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд	19
5	Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт	35
6	Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд	37
7	Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	40
8	Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	40
9	Урвуу РЕПО хэлцэл	41
10	Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	42
11	Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	43
12	Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	51
13	Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	52
14	Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	67
15	Бусад хөрөнгө	67
16	Биет бус хөрөнгө	71
17	Үндсэн хөрөнгө	72
18	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	73
19	Өмчлөх бусад хөрөнгө	74
20	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	75
21	Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	76
22	Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	76
23	Бусад зээлийн эх үүсвэр	77
24	РЕПО хэлцэл	81
25	Бусад өр төлбөр	81
26	Хоёрдогч өглөг	82
27	Хувьцаат капитал	83
28	Хүүгийн орлого ба зардал	85
29	Хураамж, шимтгэлийн орлого	86
30	Бусад үйл ажиллагааны орлого болон зардал	86
31	Удирдлага ба үйл ажиллагааны зардал	87
32	Орлогын албан татвар	87
33	Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг бүрт хүлээн зөвшөөрсөн бусад дэлгэрэнгүй орлого	91
34	Ногдол ашиг	91
35	Цэвэр өр төлбөрийн тохируулга	91
36	Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага	92
37	Капиталын удирдлага	112
38	Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг	114
39	Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	117
40	Бодит үнэ цэнийн тодруулга	119
41	Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга	129
42	Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ	131
43	Тайлант хугацааны дараах үйл явдлууд	137
44	Товчлол	138

ГОЛОМТ БАНК ХХК

Байгууллагын талаарх мэдээлэл

Үүсгэн байгуулах шийдвэр

Голомт Банк (цаашид “Банк” гэх) нь 1995 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдрийн Бодь Интернэйшнл ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчдийн шийдвэрээр Бодь Интернэйшнл ХХК-ийн 100%-ийн охин компани болон анх үүсгэн байгуулагдсан.

Гэрчилгээ ба Лиценз

Банк нь 2005 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдөр Монгол улсын Улсын бүртгэлийн ерөнхий газраас шинээр олгосон 2075377 тоот регистрийн дугаар бүхий 9016001014 тоот Улсын Бүртгэлийн гэрчилгээг эзэмшдэг.

Банк нь 1995 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдөр банкны үйл ажиллагаа эрхлэх 25 тоот Тусгай зөвшөөрлийг Монголбанкнаас авсан.

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл

Ч.Мөнхцэцэг	<i>ТУЗ-ийн дарга</i>
Урс Е.Шварценбах	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Д.Мөнхтөр	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Ж.Үнэнбат	<i>Хараат бус гишүүн</i>
Лопез Абелло	<i>Хараат бус гишүүн</i>
Жэймс Б.Двайер	<i>Хараат бус гишүүн</i>

Гүйцэтгэх Удирдлага

К.Норихико	<i>Гүйцэтгэх захирал</i>
Г.Ганболд	<i>Ерөнхийлөгч</i>
Т.Нямсүрэн	<i>Гүйцэтгэх захирлын орлогч болон зээл хариуцсан захирал</i>
М.Сайнбилэг	<i>Мэдээлэл технологи хариуцсан захирал</i>
М.Чимэгмөнх	<i>Санхүү удирдлагын газрын захирал</i>
Д.Бадрал	<i>Байгууллагын банкны газрын захирал</i>
Ц.Байгалмаа	<i>Иргэд, жижиг дунд байгууллага хариуцсан банкны газрын захирал</i>
Б.Баяртбилэг	<i>Зээлийн газрын захирал</i>
Г.Уянга	<i>Хүний нөөцийн удирдлагын газрын захирал</i>
М.Наранхүү	<i>Бизнес процесс менежментийн захирал</i>
О.Батцэнгэл	<i>Мэдээллийн технологийн газрын захирал</i>
Ё.Пүрэвбат	<i>Бүртгэл тооцооны газрын захирал</i>
Х.Пүрэвдорж	<i>Захиргааны газрын захирал</i>
Ж.Хишигжаргал	<i>Хөрөнгө оруулалт санхүүгийн байгууллагын газрын захирал</i>

Хаяг

Голомт Банк
Голомт Банкны төв байр
Сүхбаатарын талбай 5, Ш/-22
Улаанбаатар 15160, Монгол улс

Аудитор

ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК
Сентрал Тауэр, 6-р давхар, 601 тоот
Сүхбаатарын талбай, СБД-8
Улаанбаатар14200, Монгол улс

Хараат бус аудиторын тайлан

Голомт банк ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчид болон Төлөөлөн удирдах зөвлөлд

Бидний дүгнэлт

Бидний дүгнэлтээр, Голомт банк ХХК ("Банк" гэх)-ийн санхүүгийн тайлангууд нь 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн санхүүгийн байдал хийгээд мөн тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн үр дүн болон мөнгөн гүйлгээг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт (СТОУС)-ын дагуу бодитойгоор илэрхийлэгдсэн байна.

Бид юунд аудит хийсэн талаар

Дараах бүрэлдэхүүн бүхий Банкны санхүүгийн тайлангуудад бид аудитыг хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд:

- 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар санхүүгийн байдлын тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн өмчийн өөрчлөлтийн тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн мөнгөн гүйлгээний тайлан; болон
- нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд болон бусад тайлбар мэдээллээс бүрдсэн санхүүгийн тайлангуудын тодруулга

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид Аудитын олон улсын стандарт (АОУС)-ын дагуу аудитын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Уг стандартын дагуу бидний хүлээх үүрэг хариуцлагын талаар тус тайлангийн *Санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага* хэсэгт тусгасан.

Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь дүгнэлт гаргахад хангалттай бөгөөд зохистой үндэслэл болсон гэдэгт бид итгэлтэй байна.

Хараат бус байдал

Нягтлан бодогчдын олон улсын ёс зүйн стандартын зөвлөл (НБОУЁСЗ)-өөс гаргасан Мэргэжлийн нягтлан бодогчдын ёс зүйн дүрэм (МНБЁЗД)-ийн дагуу Банкнаас бид хараат бус болно. Бид НБОУЁСЗ-ийн МНБЁЗД-ийн бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан.

Санхүүгийн тайлангуудтай холбоотойгоор засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээд болон удирдлагын зүгээс хүлээх үүрэг хариуцлага

Санхүүгийн тайлангуудыг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт (СТОУС)-ын дагуу бэлтгэж, бодитойгоор тайлагнах болон залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох материаллаг буруу илэрхийллээс ангид санхүүгийн тайлангууд бэлтгэхэд шаардлагатай гэж удирдлага тодорхойлсон дотоод хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэх нь удирдлагын үүрэг хариуцлага байна.

Санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх явцад удирдлага Банкны үйл ажиллагааг цаашид тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэх чадамжийг үнэлэх, тухайн чадамжид нөлөөлөх нөхцөл байдлын талаар зохистой үед тодруулах болон Банкны үйл ажиллагааг татан буулгах, үйл ажиллагааг зогсоохоор төлөвлөж байгаа эсвэл зогсоохоос өөр сонголтгүй болсноос бусад тохиолдлуудад нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх зарчмыг баримтлах үүрэгтэй.

Банкны засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээд нь санхүүгийн тайлагналын үйл явцыг хянах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага

Бидний зорилго бол залилан эсвэл алдааны улмаас санхүүгийн тайлангууд нь бүхэлдээ материаллаг буруу илэрхийлэлгүй эсэх талаар үндэслэлтэй баталгааг олж авах мөн бидний дүгнэлтийг агуулсан аудиторын тайланг бэлтгэх явдал юм. Хэдийгээр үндэслэлтэй баталгаа нь өндөр түвшний баталгаа боловч, АОУС-ын дагуу гүйцэтгэсэн аудит нь материаллаг буруу илэрхийлэл байх тохиолдол бүрийг олж илрүүлнэ гэсэн баталгаа болохгүй. Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх боломжтой ба энэ нь санхүүгийн тайланг хэрэглэгчдийн эдгээр тайланд үндэслэн гаргах эдийн засгийн шийдвэрт тус бүрдээ эсвэл нийт дүнгээрээ нөлөөлөхүйц байвал материаллаг буруу илэрхийлэл болно.

АОУС-ын дагуу бид аудитын туршид мэргэжлийн үл итгэх байр сууринаас хандах, мэргэжлийн холбогдох итгэл үнэмшил бүхий үнэлэлтүүдийг хийдэг. Мөн бид:

- Залилан болон алдааны улмаас санхүүгийн тайланд материаллаг буруу илэрхийлэгдэх эрсдэлийг илрүүлэн үнэлэх, тэдгээр эрсдэлүүдэд нийцсэн аудитын горимыг тодорхойлон гүйцэтгэх, аудитын дүгнэлт гаргахад үндэслэл болох хангалттай бөгөөд зохистой нотолгоог олж авдаг. Залилан нь нууцаар үгсэн тохирох, хуурамч бичиг баримт үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, хуурамч батламж гаргах эсвэл эрх мэдлээ хэтрүүлэн дотоод хяналтыг зөрчих зэрэг үйлдлүүдтэй холбоотойгоор үүсдэг тул залилангаас үүдэлтэй материаллаг буруу илэрхийллийг олж илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдаанаас шалтгаалж үүсэх материаллаг буруу илэрхийллийг олж илрүүлэхгүй байх эрсдэлээс илүү өндөр байдаг.
- Банкны дотоод хяналтын үр дүнтэй байдлын талаар дүгнэлт өгөх зорилгоор бус харин тухайн нөхцөл байдалд тохирох аудитын горимыг тодорхойлох зорилгын хүрээнд дотоод хяналтын тогтолцооны ойлголтуудыг аудитын явцад олж авдаг.
- Удирдлагын зүгээс мөрдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудын зохистой байдал болон хийсэн тооцооллуудын үндэслэлтэй байдал, холбогдох тодруулгуудыг үнэлдэг.
- Банк нь үйл ажиллагаагаа тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэх чадварт томоохон хэмжээний эргэлзээ үүсч болох нөхцөл байдал, тухайн үйл явдлуудтай холбоотойгоор материаллаг тодорхой бус байдал оршин байгаа эсэх болон удирдлага нь үйл ажиллагаагаа

Санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага (үргэлжлэл)

тасралтгүйгээр хангахад зөв зохистой нягтлан бодох бүртгэлийн суурийг сонгосон эсэхийг аудитын туршид бүрдүүлсэн нотолгоонд үндэслэн дүгнэдэг. Хэрэв үйл ажиллагаагаа тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэх чадамжид материаллаг тодорхойгүй байдал оршин байгаа гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн тайлангуудын холбогдох тодруулгыг аудиторын тайланд тусгах, анхааруулах мөн эдгээр тодруулгууд хангалтгүй гэж үзсэн тохиолдолд дүгнэлтээ өөрчилдөг. Бид дүгнэлтээ аудиторын тайланг гаргах өдрийг хүртэл олж авсан аудитын нотолгоонуудад үндэслэн гаргадаг боловч ирээдүйд болох үйл явдал, нөхцөл байдлуудаас шалтгаалан Банкны үйл ажиллагаа зогсох нөхцөл байдал үүсч болно.

- Тодруулгуудыг оролцуулан санхүүгийн тайлангийн ерөнхий агуулга болон бүтцийг бүхэлд нь үнэлдэг ба ач холбогдол бүхий ажил гүйлгээ, үйл явдлуудыг санхүүгийн тайланд үнэн зөв тодруулах шаардлагыг хангахуйц байдлаар илэрхийлсэн эсэхийг тодорхойлдог.

Бид удирдлагад аудитын үйл ажиллагааны төлөвлөсөн цар хүрээ, аудит гүйцэтгэх цаг хугацаа болон аудитын явцад олж илрүүлсэн томоохон асуудлуудын талаар мэдээлдэг бөгөөд үүнд дотоод хяналтын дутагдалтай талууд мөн багтдаг.

Гарын үсэг зурсан:

Даваагийн Баярмаа
Гүйцэтгэх захирал
ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК

Баталсан:

Шаукат Тапия

Партнер

ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК

Улаанбаатар, Монгол улс

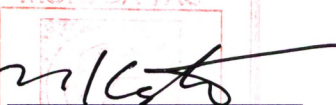
2020 оны 3 сарын 25-ны өдөр

Голомт Банк ХХК
Хураангуй Санхүүгийн Байдлын Тайлан

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Хөрөнгө		
Бэлэн мөнгө ба төв банкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	1,110,252,507	658,075,005
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	291,911,405	455,072,892
Урвуу репо хэлцэл	-	99,975,351
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	906,564,709	586,137,792
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	286,935,722	518,942,058
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	82,697,234	105,693,688
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,306,694,312	3,183,723,744
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	42,387,502	34,293,822
Бусад хөрөнгө	100,666,998	44,826,731
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	91,018	-
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	138,110,388	125,352,711
Биет бус хөрөнгө	14,370,011	14,250,326
Үндсэн хөрөнгө	147,748,830	130,090,247
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	6,262,751	-
Өмчлөх бусад хөрөнгө	151,317,600	89,901,317
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	57,125,324	34,777,089
Нийт хөрөнгө	6,643,136,311	6,081,112,773
Өр төлбөр		
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	52,928,512	148,766,727
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	4,900,641,622	4,402,648,347
Зээлийн бусад эх үүсвэр	916,032,162	715,852,783
Репо хэлцэл	24,876,114	151,343,018
Орлогын татварын өглөг	1,444,404	4,950,542
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	-	5,306,666
Түрээсийн өр төлбөр	6,524,901	-
Бусад өр төлбөр	106,156,139	46,586,108
Хоёрдогч өглөг	172,027,616	92,582,956
Нийт өр төлбөр	6,180,631,470	5,568,037,147
Эзэмшигчдийн өмч		
Давуу эрхтэй хувьцаа	25,778,900	75,778,900
Энгийн хувьцаа	32,014,498	32,321,857
Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	135,171,702	127,629,293
Хуримтлагдсан ашиг	197,396,268	202,842,670
Өмчийн бусад хэсэг	72,143,473	74,502,906
Нийт эзэмшигчдийн өмч	462,504,841	513,075,626
Нийт өр төлбөр ба эзэмшигчдийн өмч	6,643,136,311	6,081,112,773

2020 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдөр Гүйцэтгэх удирдлагыг төлөөлж энэхүү тайланг нийтлэхийг хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурав.

Ч.МӨНХЦЭЦЭГ
 Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Дарга

НОРИХИКО КАТО
 Гүйцэтгэх Захирал

М.ЧИМЭГМӨНХ
 Санхүүгийн Удирдлагын Газрын Захирал

Тодруулга: Тайлан бэлтгэх үндэслэл: Голомт банк ХХК (цаашид "Банк" гэх)-ийн энэхүү хураангуй санхүүгийн тайланг Санхүүгийн Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэсэн санхүүгийн тайлан дахь санхүүгийн байдлын тайлан болон орлогын дэлгэрэнгүй тайлангаас ямар нэгэн өөрчлөлтгүйгээр хураангуйлан бэлтгэсэн болно.

Голомт Банк ХХК
Хураангуй Орлого Үр Дүнгийн болон Бусад Дэлгэрэнгүй Орлогын Тайлан

Мянган төгрөгөөр	2019	2018
Хүүгийн орлого	556,957,598	463,853,291
Бусад адилтгах орлого	20,934,133	30,107,637
Хүүгийн зардал	(365,155,590)	(323,255,156)
Бусад адилтгах зардал	(851,077)	-
Хүүгийн цэвэр орлого	211,885,064	170,705,772
Зээлийн алдагдлын сангийн зардал	(135,444,583)	(66,150,713)
Зээлийн алдагдлын сангийн зардлын дараах хүүгийн цэвэр орлого	76,440,481	104,555,059
Хураамж, шимтгэлийн орлого	55,098,342	47,389,265
Хураамж, шимтгэлийн зардал	(17,094,328)	(12,323,356)
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн олз/(гарз)	2,319,394	(6,339,847)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт	(3,761)	-
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн олз	15,029,328	93,418,196
Гадаад валют болон үнэт металын арилжаанаас үүссэн олз	12,585,157	15,736,921
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн гарз	(288,293)	(1,293,892)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн зардлын буцаалт	697,526	1,069,763
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн зардлын буцаалт	990,237	(793,026)
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын зардал	(839,402)	-
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз	(5,348,937)	(16,943,013)
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн олз/(гарз)	11,971,271	(19,049,921)
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлын сангийн зардал	(2,689,233)	(2,666,983)
Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз	-	(26,600,000)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз	1,792,301	1,920,631
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	(9,559,169)	(6,546,401)
Аккредитив, баталгааны эрсдэлийн сангийн зардлын буцаалт	1,461,464	393,454
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз/(гарз)	3,217,996	(3,023,845)
Хүлээн авсан ногдол ашгийн	96,178	1,823,177
Үйл ажиллагааны бусад орлого, зардал	1,024,184	14,966,586
Удирдлагын болон үйл ажиллагааны бусад зардал	(122,005,830)	(110,092,968)
Татварын өмнөх ашиг	24,894,906	75,599,800
Орлогын албан татварын зардал	(8,590,226)	(22,053,560)
Тайлант жилийн ашиг	16,304,680	53,546,240
Бусад дэлгэрэнгүй орлого:		
<i>Ирээдүйд ашиг алдагдалд ангилагдахгүй зүйлс:</i>		
Бодит үнэ цэнийг бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн гарз	(8,924,616)	(10,222,176)
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	1,242,104	3,000,000
Дэлгэрэнгүй орлогын тайланд шууд бүртгэсэн орлогын татвар	2,231,155	2,555,544
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	(5,451,357)	(4,666,632)
Тайлант жилийн нийт дэлгэрэнгүй орлого	10,853,323	48,879,608

Тодруулга: Тайлан бэлтгэх үндэслэл. Голомт банк ХХК (цаашид "Банк" гэх)-ийн энэхүү хураангуй санхүүгийн тайлангуудыг Санхүүгийн Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэсэн санхүүгийн тайлангууд дахь санхүүгийн байдлын тайлан болон орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлангаас ямар нэгэн өөрчлөлтгүйгээр хураангуйлан бэлтгэсэн болно.

Голомт Банк ХХК
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тод-руулга	Банкны эздэд хамаарах								
		Давуу эрхтэй хувьцаа	Хувьцаат капитал	Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	ББХО ҮЦ-ны дахин үнэлгээний нөөц	БДОБУЦ-ээр ХЗ үнэт цаасны дахин үнэлгээний нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Бусад нөөц	Хуримтлагдсан ашиг	Нийт эзэмшигчдийн өмч
2017 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		25,778,900	26,367,593	46,583,557	40,331,226	-	3,961,909	30,132,163	218,533,691	391,689,039
СТОУС 9 рүү шилжилтийн нөлөө:										
- хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын дахин хэмжилт, татварын дараах цэвэр дүн		-	-	-	-	-	-	-	(55,832,933)	(55,832,933)
- санхүүгийн хөрөнгийн дахин ангилал ба хэмжилт, татварын дараах цэвэр дүн		-	-	-	(40,331,226)	(1,431,363)	-	-	41,762,589	-
2018 оны 01 сарын 01-ний дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл		25,778,900	26,367,593	46,583,557	-	(1,431,363)	3,961,909	30,132,163	204,463,347	335,856,106
Тухайн жилийн ашиг		-	-	-	-	-	-	-	53,546,240	53,546,240
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	(7,666,632)	3,000,000	-	-	(4,666,632)
2018 оны нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	(7,666,632)	3,000,000	-	53,546,240	48,879,608
Шинээр гаргасан энгийн хувьцаа		-	5,173,444	69,826,556	-	-	-	-	-	75,000,000
Шинээр гаргасан давуу эрхтэй хувьцаа		50,000,000	-	-	-	-	-	-	-	50,000,000
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт		-	780,820	11,219,180	-	-	-	-	-	12,000,000
Зарласан болон төлөгдсөн ногдол ашиг	34	-	-	-	-	-	-	-	(8,660,088)	(8,660,088)
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		-	-	-	-	-	(106,667)	-	106,667	-
МБ-ны журмын дагуу бусад нөөц рүү шилжүүлсэн нөөц		-	-	-	-	-	-	46,613,496	(46,613,496)	-
2018 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		75,778,900	32,321,857	127,629,293	-	(9,097,995)	6,855,242	76,745,659	202,842,670	513,075,626
Тухайн жилийн ашиг		-	-	-	-	-	-	-	16,304,680	16,304,680
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	(6,693,461)	1,242,104	-	-	(5,451,357)
2019 оны нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	(6,693,461)	1,242,104	-	16,304,680	10,853,323
Цуцалсан энгийн хувьцаа	27	-	(5,954,264)	(81,045,736)	-	-	-	-	-	(87,000,000)
Цуцалсан давуу эрхтэй хувьцаа	27	(50,000,000)	-	-	-	-	-	-	-	(50,000,000)
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт	27	-	5,646,905	88,588,145	-	-	-	-	-	94,235,050
Зарласан ногдол ашиг	34	-	-	-	-	-	-	-	(9,009,657)	(9,009,657)
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		-	-	-	-	-	(350,676)	-	350,676	-
МБ-ны журмын дагуу бусад нөөц рүү шилжүүлсэн нөөц		-	-	-	-	-	-	3,442,600	(3,442,600)	-
Бусад шилжүүлэг		-	-	-	-	-	-	-	(9,649,501)	(9,649,501)
2019 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		25,778,900	32,014,498	135,171,702	-	(15,791,456)	7,746,670	80,188,259	197,396,268	462,504,841

Энэхүү санхүүгийн тайлангийн 6-138 дүгээр хуудсан дахь тодруулгууд нь уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

Голомт Банк ХХК
Мөнгөн гүйлгээний тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тод- руулга	2019	2018
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Татварын өмнөх ашиг		24,894,906	75,599,800
Тохируулгууд:			
Зээлжих эрсдэлийн сангийн зардал	13	135,444,583	66,150,713
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн (олз)/гарз		3,761	-
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн (олз)/гарз		(2,319,394)	6,339,847
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн (олз)/гарз	39	(11,081,513)	(93,418,196)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн гарз		288,293	1,293,892
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт		839,402	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт		(990,237)	793,026
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн зардлын буцаалт		(697,526)	(1,069,763)
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз		5,348,937	16,943,013
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз	33	1,536,773	2,501,390
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн (олз)/гарз		(11,971,271)	19,049,921
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлын сангийн зардал	15	2,689,233	2,666,983
Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз	17	-	26,600,000
Аккредитив, баталгааны эрсдэлийн сангийн зардлын буцаалт		(1,461,464)	(393,454)
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн (олз)/гарз	14	(3,217,996)	3,023,845
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	20	(1,792,301)	(1,920,631)
Элэгдлийн зардал	17	14,015,517	9,757,418
Хорогдуулалтын зардал	16	2,860,510	2,647,120
Данснаас хассан үндсэн хөрөнгө	17	45,682	18,591
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	19	9,559,169	6,546,401
Хүлээн авсан мөнгөн бус ногдол ашиг		-	(403,294)
Хүүгийн орлого	28	(577,891,731)	(493,960,928)
Хүүгийн зардал	28	366,006,667	323,255,156
Үйл ажиллагааны хөрөнгө, өр төлбөрийн өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан мөнгөн гүйлгээ		(47,890,000)	(27,979,150)
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн цэвэр (өсөлт)		163,161,487	(60,043,603)
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)		(305,824,959)	(107,077,239)
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр бууралт		114,709,744	174,529,874
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр бууралт		9,794,053	18,184,576
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны цэвэр (өсөлт)		(650,176,728)	(1,200,251,752)
Бусад хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)		(64,213,447)	755,462
Өмчлөх бусад хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		(9,559,169)	1,417,442
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		(20,555,934)	12,111,094
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		(4,875,684)	-
Бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгийн цэвэр (бууралт)/өсөлт		(95,838,215)	(239,425,506)
Харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн цэвэр өсөлт		495,714,366	935,753,814
Бусад өр төлбөрийн цэвэр (бууралт)/өсөлт		61,031,495	(9,053,792)
Татвар болон хүүгийн өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгө		(354,522,991)	(501,078,780)
Төлсөн орлогын албан татвар		(15,262,893)	(6,035,111)
Хүлээн авсан хүү		525,560,117	475,288,525
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх хөрөнгө оруулалтаас хүлээн авсан хүүгийн орлого		205,299	-
Төлсөн хүү		(339,927,112)	(323,629,516)
Үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгө		(183,947,580)	(355,454,882)

Голомт Банк ХХК
Мөнгөн гүйлгээний тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тод- руулга	2019	2018
Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээ			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(4,020,651,932)	(11,354,599,126)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(9,012,274)	(75,173,189)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		4,260,523,837	11,534,438,662
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		87,659	46,317
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		409,233	(3,389,776)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		34,161,381	21,480,911
Охин компани борлуулсны цэвэр орлого		-	519,886
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	17	(31,325,390)	(15,144,634)
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого	17	847,712	6,664,120
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	16	(2,980,195)	(3,217,588)
Хөрөнгө оруулалтад (зарцуулсан)/орсон цэвэр мөнгө		232,060,031	111,625,583
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Шинээр гаргасан энгийн хувьцаа	27	(45,000,000)	75,000,000
Шинээр гаргасан давуу эрхтэй хувьцаа	27	-	50,000,000
РЕПО хэлцлээс орж ирсэн орлого		3,439,794,977	2,065,957,687
РЕПО хэлцлийн эргэн төлөлт		(3,571,210,255)	(1,967,941,450)
Бусад зээлийн эх үүсвэрээс орж ирсэн орлого	23	395,226,792	527,864,616
Бусад зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт	23	(89,115,105)	(453,252,951)
Түрээсийн өр төлбөрийн эргэн төлөлт		(4,747,112)	-
Хоёрдогч өглөгөөс орж ирсэн орлого	26	80,000,000	-
Хоёрдогч өглөгийн эргэн төлөлт	26	1,732,849	(12,508)
Төлсөн ногдол ашиг	34	(9,009,657)	(5,178,170)
Бусад төлбөр		(9,649,500)	-
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд орсон мөнгөн гүйлгээ		188,022,989	292,437,224
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө		47,056,670	(6,732,489)
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт		283,192,110	41,875,436
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		1,182,187,945	1,140,312,509
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	7	1,465,380,055	1,182,187,945

Бэлэн мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө ашиглахыг шаардахгүй МИК-ТЗК-ийн хэлцлүүд нь Мөнгөн гүйлгээний тайланд ороогүй бөгөөд дэлгэрэнгүйг Тодруулга 3 болон 10-аас үзнэ үү.

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаанаас өмчлөх бусад хөрөнгө рүү, өмчлөх бусад хөрөнгөөс борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө болон хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө рүү шилжсэн мөнгөн бус гүйлгээ нь энэ тайланд ороогүй (Тодруулга 4.30, 14, 19 болон 20-оос үзнэ үү).

1 Танилцуулга

Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Голомт Банк ХХК (“Банк”)-ийн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (“СТОУС”)-ын дагуу бэлтгэгдсэн 2019 оны 12 сарын 31-ний өдөр дуусгавар болсон жилийн санхүүгийн тайлангуудаас бүрдэнэ.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкийг шууд хянадаг, эцсийн шатны толгой компани нь Голомт Файнэншил Групп ХХК (2018 оны 12 сарын 31: Голомт Файнэншил Групп ХХК) байна. Банк нь Монгол Улсын хууль, эрх зүйн хүрээнд үүсгэн байгуулагдсан ба Монгол Улсад албан ёсны бүртгэлтэй хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани юм.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Голомт Файнэншил Групп ХХК-ийн эзэмшигч Д.Баясгалан нь 2019 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Голомт Банкны эцсийн шатны эзэмшигч юм.

2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны хувь эзэмшигчдийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 27-оос үзнэ үү.

Банк нь 2005 оны 12 сарын 05-ны өдөр Улсын Бүртгэлийн Ерөнхий Газраас олгосон 2075377 тоот регистрийн дугаартай, 9016001014 тоот Улсын Бүртгэлийн Гэрчилгээтэй. Банк нь 1995 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдөр Монголбанкнаас (“МБ”) олгосон банкны үйл ажиллагаа эрхлэх 25 тоот тусгай зөвшөөрлийг авсан.

Банкны хүчин төгөлдөр дүрмийн дагуу Банкны үндсэн үйл ажиллагаа нь:

- Хадгаламж;
- Зээлийн үйлчилгээ;
- Картын үйлчилгээ;
- Баталгаа ба аккредитив;
- Мөнгөн шилжүүлэг;
- Гадаад валют худалдах, худалдан авах, хадгалах, болон арилжаалах;
- Үнэт метал худалдах, худалдан авах, хадгалах, болон арилжаалах;
- Гадаад төлбөр, тооцоо;
- Үнэт цаас гаргах, арилжаалах;
- Санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ;
- Зээл болон бусад санхүүгийн хэрэглүүр худалдан авах, худалдах;
- Кастодиан банкны үйлчилгээ;
- Хууль эрх зүйн хүрээнд хязгаарлаагүй бусад санхүүгийн үйлчилгээ болон Монголбанк ба Засгийн Газрын бусад байгууллагуудын хүлээн зөвшөөрсөн бусад үйлчилгээг үзүүлнэ.

Банк нь 2011 оны 06 сарын 02 болон 2014 оны 08 сарын 27-ны өдөр тус бүр Монгол Улсын Санхүүгийн Зохицуулах Хорооны 163 тоот, 295 тоот болон 358 тоот тогтоолын дагуу андеррайтер болон кастодиан банкны үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг Санхүүгийн Зохицуулах Хорооноос (“СЗХ”) авсан.

Банк нь 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсад 77 салбар, тооцооны төвтэй (2018 оны 12 сарын 31: 78 салбар, тооцооны төвтэй), мөн 26 касс (2018 оны 12 сарын 31: 25 касс)-тайгаар үйл ажиллагаагаа явуулсан.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны ажилтны тоо 2,273 (2018 оны 12 сарын 31: 2,180) байсан.

Банкны бүртгэгдсэн албан ёсны хаяг, компанийн байршил нь: Монгол Улс, Улаанбаатар хот-15160, Сүхбаатарын талбай 5, шуудангийн хайрцаг-22.

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Монгол төгрөгөөр (“Төгрөг”) толилуулсан.

Энэхүү тайланд ашигласан төрөл бүрийн товчилсон тайлбарыг Тодруулга 44-т оруулав.

2 Банкны үйл ажиллагааны орчин

2.1 Ерөнхий

Байгалийн арвин их эрдэс баялагтай, далайд гарцгүй Монгол улсын эдийн засаг өндөр хүүгийн түвшин, зах зээлийн тогтворгүй шинж тэмдгүүдтэй хөгжиж буй зах зээл юм. Монголын эдийн засаг нь Оюу толгой, Таван толгой зэрэг цөөн тооны томоохон уул уурхайн төслүүдээс ихээхэн хамаардаг. Хууль эрх зүй, татвар болон эрх зүйн зохицуулалтын орчин нь үргэлжлэн сайжрах төлөвтэй ба байнгын өөрчлөлтөнд орж байна.

Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний уналтанд нөлөө үзүүлсэн гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын бууралт, валютын ханшийн чангаралт, гадаад өрийн асуудал болон улс төрийн тогтворгүй байдлууд нь 2016 онд Монголын эдийн засагт сөргөөр нөлөөлсөн. Энэхүү бууралт нь голлон барилга болон худалдааны салбарт ажиглагдсан.

Үүнтэй холбогдуулан эрх баригчид 2017 онд ОУВС-аас Эдийн засгийг сэргээх хөтөлбөр баталсан нь ам.долларын бондын дахин санхүүжилтийг амжилттай санхүүжүүлэв. Үүний үр дүнд өмнөх 2018 оны 11-р сард Стандарт&Пүүрс агентлагаас Монгол улсын зээлжих зэрэглэлийг В- болгон сайжруулсан нь өөрчлөгдөөгүй хэвэндээ байна.

2017 онд Олон Улсын Валютын Сангийн багц хөрөнгө зэрэг хөрөнгө оруулалтын урсгал нэмэгдсэний улмаас Монголын Засгийн Газар ам.долларын бондыг амжилттай дахин санхүүжүүлж чадсан. Дэлхийн түүхий эдийн үнийн өсөлтийн улмаас төлбөрийн тэнцэл буурч, худалдааны салбарт өсөлт гарсан.

Хамгийн сүүлийн үеийн эдийн засгийн өсөлтийн үзүүлэлт 2019 оны 3-р улиралд 6.3% байсан бол энэ нь 2018 оны 7.3%-тай харьцуулахад буурчээ. 2019 оны эхэн сард уул уурхайн салбарын экспортын шууд хөрөнгө оруулалт орж ирсний дараагаар эдийн засаг аажмаар саармагжиж байгаа. Нийт хөрөнгө оруулалт, өрхийн хэрэглээ нэмэгдсэн нь эдийн засгийн өсөлтийг дэмжсэн бөгөөд цэвэр экспорт сөрөг нөлөөлөл үзүүлэв. Үйлдвэрлэл болон тээврийн салбараас бусад эдийн засгийн ихэнх үйлдвэрлэлийн салбарууд өргөжиж байна. Ялангуяа уул уурхай, үйлчилгээ, хөдөө аж ахуй, мэдээлэл, харилцаа холбооны салбарууд хурдацтай өсчээ.

Гэсэн хэдий ч Монголын эдийн засагтай холбоотой тодорхой эрсдэлүүд ажиглагдаж байна. 2019 оны 3-р улиралд дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 220%-тай тэнцэх хэмжээний гадаад өр төлбөртэй байсан ба 7%-аар өссөн. Бусад боломжит эрсдэлүүд нь БНХАУ-ын эдийн засгийн удаашрал, голлох экспортын бүтээгдэхүүний үнийн хэлбэлзэл гэх мэт гадаад хүчин зүйлээс шалтгаална.

Капитал банк дампуурлаа зарлахад санхүүгийн зах зээл зарим төрлийн алдагдалтай тулгарав. Монголбанкнаас Монгол Улсын арилжааны банкуудад Активын Чанарын Үнэлгээ ("АЧҮ")-г зохион байгуулсан. Урьдчилсан үр дүнг 2018 оны 1-р сард арилжааны банкуудад мэдээлсэн. 2019 оны эцэс гэхэд 6 арилжааны банк өөрийн хөрөнгийн хэмжээг АЧҮ-ний тогтоосон шаардлагын түвшинд барьж чадсан.

Хоёрдугаарт, Санхүүгийн Үйл Ажиллагааны Ажлын Хэсгийн ("СҮААХ") мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх арга хэмжээний талаарх зөвлөмжийг дагаж мөрдөөгүй гэж үзэн Монгол Улс СҮААХ-ийн саарал жагсаалтад орсон. Ингэснээр валютын ханш хурдацтай буурч, жилийн эцэс гэхэд валютын ханш өмнөх жилийнхээс 3.4%-аар өссөн байна.

Санхүүгийн зах зээлд зээлийн хязгаарлалт тавигдсан нь хэрэглээний зээлийн бууралт болон бизнесийн зээлийн өсөлт бий болоход нөлөөлсөн ба улмаар банкны системийн зээлийн өсөлт удааширсан. Муу зээлийн үлдэгдэл зээлийн нийт үлдэгдлийн 10%-ийг эзэлж байгаа нь өмнөх оны мөн үеийн харьцаанаас 0.3%-аар бага байна. Эдийн засгийн салбаруудын хувьд зээлийн чанар уул уурхай болон барилгын салбарт сайжирч байгаа бол үйлдвэрлэлийн салбарын хувьд муудаж байна.

ОУВС-ийн Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөрийн хугацаа 2020 оны 5-р сард дуусгавар болно. Гэсэн хэдий ч гэрээгээр хүлээсэн санхүүгийн үүрэг зөрчилтэй гэж үзэн нэмэлт санхүүжилт олгох эсэх нь тодорхойгүй байна. Ерөнхийд нь авч үзэхэд эдийн засгийн орчин санхүүгийн салбарын хувьд тодорхойгүй төлөвтэй байна.

2 Банкны үйл ажиллагааны орчин (үргэлжлэл)

2.1 Ерөнхий (үргэлжлэл)

Дэлхийн эдийн засгийн өнөөгийн тодорхойгүй байдал, санхүүгийн зах зээлийн тогтворгүй байдал, дэлхийн зах зээл дээрх түүхий эдийн үнийн бууралт, шинэ коронавирус тархалт, COVID-19, Хятад улсын эдийн засгийн өсөлтийн удаашралт, Монголын эдийн засгийн өсөлтийн удаашралт, төгрөгийн ам.доллар болон Евротой харьцах ханшийн суларсан болон бусад болзошгүй эрсдэлүүд нь Монголын санхүүгийн болон аж ахуйн нэгжүүдэд ихээхэн сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй юм. Ирээдүйн эдийн засаг болон зохицуулах байгууллагын байдал нь удирдлагын өнөөгийн хүлээлтээс өөр байж болно.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал ("ХБЗА")-ыг хэмжих зорилгоор Банк макро эдийн засгийн янз бүрийн нөхцөл байдлын төсөөлөл зэрэг ирээдүйг харсан хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц мэдээллүүдийг ашигласан. Гэвч аливаа эдийн засгийн таамаглалын адилаар тэдгээрийн тохиолдох магадлал, төсөөлөл нь тодорхой бус байх өндөр боломжтой бөгөөд бодит үр дүн нь төсөөллөөс ихээхэн өөр байх магадлалтай. Тодруулга 36-д Банк ХБЗА-ын загварт ирээдүйг харсан мэдээллүүдийг хэрхэн ашигласан талаар илүү дэлгэрэнгүй тусгасан.

2.2 Валютын арилжаа

Гол гадаад валют болох Ам.доллар болон Евро зэрэг нь Монгол Улсын ихэнх бизнесийн төлбөр тооцоонд ашиглагдаж, суурь эдийн засагт чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Доорх хүснэгт нь Монгол Улсын Төв Банкнаас зарласан Ам.доллар болон Еврогийн Төгрөгтэй харьцах ханшийг харуулав.

Огноо	Ам.доллар	Евро
2019 оны 12 сарын 31	2,733.52	3,061.00
2018 оны 12 сарын 31	2,642.92	3,028.65
2017 оны 12 сарын 31	2,427.13	2,897.87
2016 оны 12 сарын 31	2,489.53	2,605.79
2015 оны 12 сарын 31	1,995.98	2,182.70

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл

3.1 Ерөнхий зарчмууд

Банкны эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь СТОУС-ын дагуу түүхэн бодит өртөг дээр үндэслэн санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр өөрчилсөн бодит үнэ цэнээр ба үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдал ("БҮЦАА")-аар илэрхийлэх санхүүгийн хэрэглүүр болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлого ("БҮЦБДО")-р илэрхийлэх санхүүгийн хэрэглүүрээр бүртгэх зарчмыг баримтлан бэлтгэсэн. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг Тодруулга 4-т толилуулав. 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдөгдөж буй СТОУС 16-ын шилжилтийн улмаас өөрчлөгдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоос бусад нь өөрөөр заагаагүй бол бүх тайлант жилүүдэд тасралтгүй мөрдөгдөн ирсэн. Тодруулга 5-аас харна уу.

Банк нь Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу нягтлан бодох бүртгэлээ хөтөлдөг. Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь СТОУС-тай бүх материаллаг зүйлсийн хувьд нийцсэн нягтлан бодох бүртгэлийн суурийн дагуу бэлтгэгдсэн. Тодруулга 4-т эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд хэрэглэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг тусгав.

3.2 Гүйлгээний болон тайлагналын валют

Монголбанкны тайлан бэлтгэх журмын дагуу эдгээр санхүүгийн тайлангуудийн тодруулгууд нь Банкны хөрөнгө, өр төлбөр, эзэмшигчдийн өмч, орлого болон зардлын дүн болон бусад тодруулгуудыг багтаасан болно. Банкны дүнгүүд өөр тохиолдолд, Банкны санхүүгийн байдал болон ажил гүйлгээ нь холбогдох тодруулгуудад тусгагдсан болно. Банкны үйл ажиллагааны валют нь түүний үйл ажиллагаа явуулж буй эдийн засгийн орчны үндсэн валют байна. Банкны үйл ажиллагааны болон тайлагналын валют нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөг юм. Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Банкны гүйлгээний болон тайлагналын валют болох Монгол улсын Үндэсний Төгрөг ("төгрөг")-өөр илэрхийлэгдсэн ба өөрөөр тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд бүх үзүүлэлтүүдийг мянгачлан илэрхийлсэн.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж

Банк нь санхүүгийн тайланг бэлтгэсэн өдрөөр тайлагнасан болон дараагийн санхүүгийн жилийн хөрөнгө, өр төлбөрийн дүнд нөлөөлөх тооцоолол болон таамаглалыг хийдэг. Удирдлагын туршлага болон ирээдүйн үйл явдлын талаарх тухайн нөхцөл байдалд зохистой гэж үзсэн хүлээлт зэрэг бусад хүчин зүйлүүдэд үндэслэдэг чухал тооцоолол дүгнэлтүүд нь байнга дахин хянагдаж байдаг. Удирдлага нь мөн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо хэрэгжүүлэхдээ тооцооллоос гадна тодорхой дүгнэлт хийдэг. Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн дүнгүүдэд хамгийн мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэх үнэлэлтүүд болон дараагийн санхүүгийн жилийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнгүүдэд мэдэгдэхүйц тохируулга хийх шаардлага үүсгэж болох тооцооллуудад дараах зүйлс хамаарна. Үүнд:

3.3.1 Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилт

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (“ХБЗА”)-ын хэмжилт нь аргачлал, загвар болон түүнд хэрэглэгдэх өгөгдлийг тодорхойлоход чухал ач холбогдолтой тооцоолол юм. ХБЗА-ын хэмжилтийн аргачлалын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 41-ээс харна уу. Дараах бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь зээлийн алдагдлын санд гол нөлөө үзүүлдэг: төлбөр төлөх чадваргүй болох үеийн тодорхойлолт, зээлийн эрсдэлийн ихээхэн өсөлт “SICR”, дефолтын магадлал “PD”, дефолт болох үеийн үлдэгдэл “EAD”, болон дефолт бий болгох алдагдал “LGD” мөн макро эдийн засгийн загварууд юм. Банк нь хүлээгдэж ХБЗА-ын тооцоолол болон зээлийн бодит алдагдлын зөрүүг бууруулахын тулд загварт дүн шинжилгээ хийж баталгаажуулдаг.

Банк нь ХБЗА-ыг хэмжих зорилгоор макро эдийн засгийн урьдчилсан хувилбар зэрэг ирээдүйг харсан хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц мэдээллүүдийг ашигласан. 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЗА-ын тооцоололд хамааралтай хамгийн хэрэглэгдэхүйц таамаглал болон магадлалын хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинэлэгдсэн хувь	Таамаглалууд		
			2020	2021	2022
Инфляци	Суурь	53%	8.1%	7.0%	6.9%
	Дээд	21%	11.5%	10.4%	10.3%
	Доод	26%	4.7%	3.6%	3.5%
Зээлийн хүү	Суурь	53%	16.9%	17.4%	17.4%
	Дээд	21%	16.9%	16.9%	16.9%
	Доод	26%	16.9%	17.4%	17.9%
M2 /Жилийн өсөлт/	Суурь	53%	13.4%	12.9%	12.9%
	Дээд	21%	16.9%	16.4%	16.4%
	Доод	26%	9.9%	9.4%	9.4%
Төгрөг/Доллар/Жилийн өсөлт/	Суурь	53%	2,801.8	2,964.7	3,139.1
	Дээд	21%	2,624.2	2,787.1	2,961.6
	Доод	26%	2,979.3	3,142.2	3,316.7
Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлт	Суурь	53%	6.5%	5.4%	5.1%
	Дээд	21%	9.8%	8.1%	7.7%
	Доод	26%	1.0%	0.4%	0.3%
Ажилгүйдлийн түвшин	Суурь	53%	8.8%	9.3%	9.8%
	Дээд	21%	7.9%	8.5%	9.0%
	Доод	26%	9.7%	10.2%	10.7%

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөрх таамаглал болон жинэлэгдсэн хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинэлэгдсэн хувь	Таамаглалууд		
			2019	2020	2021
Инфляци	Суурь	68%	9.3%	9.2%	11.1%
	Дээд	12%	13.2%	16.2%	18.1%
	Доод	20%	6.3%	3.2%	3.2%
Зээлийн хүү	Суурь	68%	18.1%	18.9%	19.4%
	Дээд	12%	17.6%	17.6%	18.1%
	Доод	20%	19.3%	19.8%	20.3%
M2 /Жилийн өсөлт/	Суурь	68%	15.4%	22.2%	12.0%
	Дээд	12%	26.7%	16.6%	14.9%
	Доод	20%	3.1%	28.9%	9.7%
Төгрөг/Доллар/Жилийн өсөлт/	Суурь	68%	5.1%	9.7%	4.6%
	Дээд	12%	-2.5%	3.4%	1.7%
	Доод	20%	10.4%	9.7%	4.6%
Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлт	Суурь	68%	6.6%	6.5%	4.0%
	Дээд	12%	9.6%	11.5%	9.1%
	Доод	20%	3.7%	3.8%	1.1%
Ажилгүйдлийн түвшин	Суурь	68%	7.2%	7.0%	7.6%
	Дээд	12%	7.0%	6.8%	6.5%
	Доод	20%	7.5%	9.4%	10.0%

Банк нь магадлалын доод жинг өөрчлөх шийдвэр гаргасан бөгөөд 6%-аар нэмэгдүүлсэн. Энэхүү нэмэгдлийг их хэмжээний өр төлбөр болон Монгол Улсын эдийн засаг ашигт, малтмалын экспортоос хамааралтайн улмаас нэмэгдүүлсэн.

3.3.2 Тасралтгүй байх зарчим

Удирдлага нь эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг тасралтгүй байх зарчим дээр үндэслэн бэлтгэсэн. Энэхүү дүгнэлтийг хийхдээ удирдлага нь Банкны санхүүгийн байдал, өнөөгийн зорилго, үйл ажиллагааны ашигт ажиллагаа болон санхүүгийн эх үүсвэрийг татах боломжийг харгалзан үзсэн бөгөөд сүүлийн үеийн макро эдийн засгийн хөгжил Банкны цаашдын үйл ажиллагаанд үзүүлэх нөлөөг мөн харгалзан дүн шинжилгээ хийсэн.

Банкны төлөвлөсөн үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэх чадвар нь ашигт ажиллагааг нэмэгдүүлэх, 1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийг нэмэгдүүлэх, шинэ хөрөнгө оруулалт болон шинэ хөрөнгө оруулагч татах, түүнчлэн Монголбанкны дүрэм журмыг дагаж мөрдөхөөс хамаарна.

Үйл ажиллагаа

2019 оны эхээр удирдлагын шинэ баг томилогдсны дараа Банк зорилтот үйл ажиллагааны төлөлөгөө болон бизнесийн загварт хүрэхийн тулд төлөвлөгөөгөө үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэв. Ийнхүү удирдлага нь 2019 онд Банк бүрэн хийж гүйцэтгэсэн дараах ажилд сэтгэл хангалуун байгаа:

- Салбар тооцооны төв болон төв оффисын давхцлыг арилгахад чиглэсэн үйл ажиллагааг оновчтой зохион байгуулах нь Банк стратегидээ хүрэх боломжийг бүрдүүлнэ;
- Урт хугацаат хөрөнгийг нарийвчлан судалж, зохих арга хэмжээг авах замаар хөрөнгө болон зээлийн багцын чанарыг сайжруулах.

Банкны хөрөнгийг чанарыг сайжруулах ирээдүйн төлөвлөгөө

Банк нь Монгол Улсын холбогдох хууль, дүрэм журамд үндэслэн арилжааны банкуудад Монголбанаас тогтоосон өөрийн хөрөнгийн харьцааг дагаж мөрдөх зорилгоор Банкны өөрийн хөрөнгийн чанарыг дараах аргуудаар 2020 он хүртэл сайжруулахаар төлөвлөж байна:

- 172 тэрбум төгрөгийн хоёрдогч өглөгийг энгийн хувьцаанд хөрвүүлэх;
- Шинэ хөрөнгө оруулагч татахын зэрэгцээ хөрөнгө болон зээлийн багцын органик өсөлтийг сайжруулах замаар ашигт ажиллагааг нэмэгдүүлэх.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Өөрийн хөрөнгийн харьцаа

2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны 1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн харьцаа 10.06%, нийт өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн харьцаа 14.88% байгаа нь хамгийн бага хязгаарлалт болох 9% болон 12%-аас их байна.

3.3.3 Эргэлтийн зээлийн хэрэгслүүд (жишээ нь, зээлийн карт, овердрафт)

Зарим зээлийн хувьд Банкны зээлийн алдагдалд өртөх магадлал нь зээлийн гэрээний хамгийн дээд хугацаанаас хэтэрч болно. Энэхүү хөнгөлөлт нь зээл болон зээлийн шугамын ашиглагдаагүй үлдэгдлийн аль алиныг агуулдаг бөгөөд зээлийн эргэн төлөлтийг шаардах, ашиглагдаагүй шугамыг цуцлах зэрэг Банкны гэрээгээр олгогдсон эрх нь зээлийн алдагдалд өртөх эрсдэлийг хязгаарладаггүй.

Ийм зээлийн хувьд Банк нь зээлийн эрсдэлд өртөж болох хугацааны туршид зээлийн алдагдлын санг тооцдог бөгөөд зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа нь зээлийн алдагдлын санг бууруулахгүй. Энэхүү хөнгөлөлтийг хэрэгжүүлэхийн тулд үнэлгээ шаарддаг. Удирдлага нь энэхүү онцгой тохиолдолд хамаарах жижиглэнгийн болон арилжааны зээлийг тодорхойлохдоо үнэлгээ хийсэн.

Банк нь дараах онцлог шинж чанар бүхий зээлд уг хөнгөлөлтийг олгосон: (а) тогтоосон хугацаа эсвэл эргэн төлөлтийн бүтэц байхгүй, (б) зээлийн гэрээг цуцлах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын өдөр тутмын ажил нь практик хэрэгждэггүй бөгөөд гэрээг Банк зээлийн эрсдэлийн түвшин нэмэгдэж байгааг мэдсэн тохиолдолд зөвхөн цуцалдаг, (в) зээлийн багцын түвшинд хянадаг. Цаашилбал, Банк нь зээлийн эхлэх үе болон эргэн төлөгдөх хугацаа зэргийг оруулан зээлийн алдагдлын санг хэмжих хугацааг тодорхойлохдоо үнэлгээ хийдэг.

Банк нь дараах түүхэн мэдээлэл болон туршлагыг авч үзсэн: (а) Банк нь хэзээ зээлд хамгийн сүүлд томоохон өөрчлөлт бий болсон зэргийг харгалзан ижил төстэй зээлийн зээлийн эрсдэлд өртсөн хугацааг үнэлэн зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийн эхэн үед тодорхойлдог, (б) зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлттэй ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дефолтын хугацаа, (в) зээлийн эрсдэлийн хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа (жишээлбэл, ашиглаагүй зээлийн шугамын хэмжээг бууруулах эсвэл зогсоох), урьдчилгаа төлбөрийн хувь болон дуусгавар хугацааг бий болгох бусад хүчин зүйлүүд. Эдгээр хүчин зүйлийг харгалзан үзэхдээ Банк зээлийг багцыг дэд бүлгүүдэд хувааж, түүхэн мэдээлэл, туршлага болон ирээдүйн холбогдох мэдээлэлд үндэслэн хамгийн их хамааралтай хүчин зүйлсүүдийг ашигладаг.

3.3.4 Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт (“SICR”)

Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг тодорхойлохын тулд Банк тайлант үеийн эцэст санхүүгийн хэрэглүүрийн бүх хугацаан дахь дефолт болох эрсдэл болон анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн дефолт болох эрсдэлийг харьцуулна. Үнэлгээгээр тайлант үеийн эцэст тодорхой нэг зээлийн эрсдэлийн түвшинд хүрэх гэхээсээ илүү зээлийн эрсдэлийн харьцангуй өсөлтийг нь авч үздэг. Банк нь бүхий л боломжит ашиглаж болохуйц бэлэн байгаа ирээдүйг харсан мэдээллийг хэт их зардал, хүчин чармайлт гаргалгүйгээр авч үздэг. Банк нь зөрчил дутагдал болон зээлийн эрсдэлийн үнэлгээнд хэрэглэх ирээдүйг харсан мэдээллээс өмнө зээлийн эрсдэлийн өсөлтийн төлөв байдлын үзүүлэлтүүдийг тухайн хэрэглүүр эсвэл багцын түвшинд тодорхойлдог. SICR-ийг тодорхойлохын тулд удирдлага нь үнэлгээнд үндэслэсэн тодорхой шалгуурыг авч үздэг. Тодруулга 36-аас харна уу. Бүх төрлийн зээлийн хувьд доорх SICR-ийн шалгуурыг хангах ёстой:

- 30 хоногоор хугацаа хэтэрсэн;
- “Forbearance” статустай;
- Монголбанкны “Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журам”-ын дагуу эрсдэлийн ангилал нь “Анхаарал хандуулах” гэж ангилсан;
- Дефолт болсон статустай.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Хэрэв харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны ХБЗА-ыг хугацааны турш дахь ХБЗА (Үүнд одоогийн байдлаар 12 сарын ХБЗА-р хэмжигдэх 1-р шатлалд байгаа зээлүүд орно)-аар тооцсон бол 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЗА нь 50,548,926 мянган төгрөгөөр (2018 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр 46,369,624 мянган төгрөг) нэмэгдэх байсан.

3.3.5 Бизнес загварын үнэлгээ

Бизнес загварт үндэслэн санхүүгийн хөрөнгийг ангилна. Удирдлага бизнес загварын үнэлгээг хийхдээ санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн багц болон ижил байдлын түвшинг тодорхойлохдоо үнэлэлт өгсөн. Борлуулалтын гүйлгээг үнэлэхдээ Банк нь түүхэн давтамж, цаг хугацаа болон үнэ цэнэ, борлуулалтын зорилго, ирээдүйн борлуулалтын үйл ажиллагааны тухай хүлээлт зэргийг авч үздэг. Зээл чанаргүйдсэнээс үүдэн гарах боломжит алдагдлыг багасгах зорилготой борлуулалтын гүйлгээ нь “гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” бизнесийн загвартай таарч байна. Зээлийн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаанд хамааралгүй бусад хугацаанаас өмнөх борлуулалтууд ч мөн дангаараа болон бүлгээрээ олон давтамжтай биш эсвэл үнийн дүнгийн хувьд их биш гэдгийг харгалзан “гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” бизнесийн загвартай таарч байна. Мөн түүнчлэн зөвхөн стрессийн тохиолдлын үед эсвэл Банкны хяналтаас гадуур нэг удаагийн үйл явдлын үр дүнд хийгдэж болох санхүүгийн хөрөнгийн борлуулалт нь байнга давтагддаггүй бөгөөд Банкны зүгээс таамаглах боломжгүй байх ба бизнесийн загварын зорилгын хувьд тохиолдлын гэж үзэх учир тухайн санхүүгийн хөрөнгийн ангилалд нөлөөлөхгүй.

“Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах ба зарах” бизнес загвар нь гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон тухайн хөрөнгийг борлуулснаас үүссэн мөнгөн урсгалыг цуглуулах нь мөн энэхүү бизнес загварын зорилгыг биелүүлэхэд чухал, үүнд хөрвөх чадвартай байдлаа удирдахын тулд, тодорхой нэг өгөөжид хүрэхийн тулд, эсвэл тухайн хөрөнгийг санхүүжүүлэхэд ашигласан өр төлбөрийн хугацааг санхүүгийн хөрөнгийн хугацаатай нь тохируулахын тулд гэх мэт.

Үлдсэн ангиллын гол зорилго нь худалдан борлуулснаас үүсэх мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор удирдаж байгаа санхүүгийн хөрөнгийн багцууд багтах бөгөөд жишээ нь, өмнө нь худалдан борлуулсан төлөв байх ёстой. Гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах нь энэ бизнес загварын хувьд заримдаа тохиолддог. Банк ойролцоогоор 58% нь хөрвөх чадвартай багц гэж үзэн “Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах ба зарах” ангилалд багтаж үлдсэн нь зөвхөн стрессийн тохиолдлын үед зарагдах үнэт цаасууд гэж үзсэн учир “гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” ангилалд багтсан.

Банк нь бүх төрлийн зээлийн бизнес загварыг үнэлсэн ба өнгөрсөн жилүүдийн үнэт цаасжуулах гүйлгээ буюу Монголын ипотекийн корпораци ХХК (“МИК-ОССК” ХХК)-д буцаах үүрэггүй худалдсан ипотекийн зээлийн багцаас бусад зээлүүд нь “Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” гэсэн бизнес загварыг хангаж байгаа гэж дүгнэсэн. Тиймээс МИК-д борлуулсан ипотекийн зээлийн багц нь “Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” бизнес загвартай нийцэхгүй. Мөн энэхүү үнэт цаасжуулах гүйлгээний дүн нь их хэмжээнийх бөгөөд олон давтамжтай хийгдсэн учир “Худалдан борлуулахын тулд эзэмших” гэсэн бизнес загвар нь тохиромжтой.

3.3.6 Мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй эсэх үнэлгээ (“ЗХҮТ”)

Санхүүгийн хөрөнгийн мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс (“ЗХҮТ”) бүрдэж буй эсэхийг тодорхойлоход үнэлэлт өгөх шаардлагатай.

Банк нь гэрээний хугацаа эсвэл мөнгөн урсгалыг өөрчлөх боломжтой гэрээний заалтуудыг тодорхойлж, дүгнэлт хийсэн. Зээлийн хугацаанаас өмнөх эргэн төлөлт болон урьдчилгаа төлбөрийн дүн нь хуримтлагдсан хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэх бөгөөд нэмэлтээр гэрээг хугацаанаас өмнө дуусгахтай холбоотой тодорхой хэмжээний нөхөн олговор авдаг тохиолдолд уг зээл нь ЗХҮТ шалгуурыг хангана. Хөрөнгийн үндсэн дүн нь дараа үеийн үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хассан анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн бодит үнэ цэнэ юм. Жишээ нь үр ашигт хүүгийн аргаар тодорхойлсон хүүг ашиглан тооцсон цэвэр дүн.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Үндсэн төлөлтийг үл харгалзан стандарт нь мөн ЗХҮТ шалгуурыг хангах дараах нөхцөлүүдтэй урьдчилсан эргэн төлөлттэй хэрэглүүрүүдийг хүлээн зөвшөөрдөг: (i) урамшуулал эсвэл хямдруулалттай үүссэн хөрөнгө, (ii) хуримтлагдсан хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэх, мөн нэмэлтээр гэрээг хугацаанаас өмнө дуусгахтай холбоотой тодорхой хэмжээний нөхөн олговор авдаг урьдчилгаа төлбөр, (iii) урьдчилгаа төлбөрийн шинж чанар нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед материаллаг бус. ЗХҮТ шалгуурыг даваагүй хэрэглүүрүүд ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэнэ. Энэхүү ангилал нь орон сууцны зээлийн хөтөлбөрийн санхүүгийн хэрэглүүрүүдтэй холбоотой.

Банкны зээлийн гэрээ нь Банктай дахин өөр гэрээ хэлэлцээрт орох эсвэл тодорхой шалгуурт хүрсэн тохиолдолд хүүний түвшинг бууруулахад чиглэсэн заалтыг агуулдаг. Үүнд Банкинд байршуулсан харилцах дансны гүйлгээг хамгийн бага байхаар хадгалах зэрэг орно. Тухайн хэрэглүүр дэх энэхүү заалт нь Банкны нийт ашгийн хэмжээг бууруулахгүй болон зээлийн үндсэн шинж чанарыг алдагдуулахгүй бол мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ шалгуурыг хангана гэж үзнэ.

Банк нь стандартын жишээг авч үзсэн бөгөөд уг заалт нь хууль тогтоомжоос үүдэн бий болсон ба гэрээний нэг хэсэг биш. Хэрвээ хууль тогтоомж өөрчлөгдвөл уг заалт нь цаашид хэрэгжихгүй (зарим орны хууль тогтоомжууд гэх мэт) буюу ЗХҮТ-ийн үнэлгээнд хамаарахгүй.

3.3.7 Санхүүгийн хөрөнгийн өөрчлөлт

Хэрэв санхүүгийн хөрөнгүүд гэрээгээр өөрчлөгдсөн үед (өөрөөр хэлбэл дахин тохиролцох гэх мэт) Банк нь уг өөрчлөлтийн ач холбогдлыг үнэлж, анхны хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөх, уг хөрөнгийг шинээр бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг үнэлдэг. Энэхүү үнэлгээ нь нягтлан бодох бүртгэлийн холбогдох бодлогод тусгагдсан чанарын хүчин зүйлсэд үндэслэдэг. Тухайлбал, Банк нь үнэ цэнийн бууралттай дахин тохиролцсон зээлийг үл хүлээн зөвшөөрөх, шинээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн зээлийг анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь үнэ цэнийн бууралттай хэмээн тооцох эсэхийг шийддэг. Хөрөнгийн үл хүлээн зөвшөөрөлт нь эрсдэл болон өгөөжөөс шалтгаална. Үүнд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний (үүнд гэрээний мөнгөн гүйлгээ орохгүй) өөрчлөгдөх боломж, уг өөрчлөлтөөс үүдэх өөрчлөлт гэх зэрэг орно. Удирдлага нь гэрээний өөрчлөлтийг харгалзан тухайн нөхцөл байдал бүрт оруулах өөрчлөлтийг үнэлдэг бөгөөд эдгээр зээлийн өөрчлөлтөөс үүсэх эрсдэл, өгөөж нь өөрчлөгдөөгүй гэж тодорхойлсон. Тиймээс бүх өөрчлөлтийг хийхдээ эдгээр зээлийг бүртгэлээс хасаагүй эсвэл үнэ цэнэ нь буурсан ангиллаас дахин ангилаагүй.

3.3.8 Хөрөнгийг актлах бодлого, журам

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн нөхөн төлөгдөх үйл ажиллагаа дуусгавар болсон, дахин нөхөн сэргээх үндэслэлгүй гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл зарим хэсгийг нь акталдаг. Энэхүү үндэслэлийг хийхэд ашиглагдах мөнгөн гүйлгээг тодорхойлох нь үнэлгээ шаарддаг. Удирдлага нь дараах тохиолдлуудад нөхөн төлөгдөх үндэслэлгүй хэмээн үздэг. Үүнд: зээл нь шүүхийн шийдвэрээс хойш хамгийн багадаа 180 хоногийн хугацаа хэтэрсэн, татан буугдсан эсвэл дампуурлаа зарлаж буй тохиолдолд, зээлийн барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь зээлийн үлдэгдлээс бага үед, хууль сахиулах үйл ажиллагаа бүрэн дууссан гэх мэт.

3.3.9 Холбоотой талын ажил гүйлгээний анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь холбогдох талуудтай ажил гүйлгээнд оролцдог. СТОУС 9 нь санхүүгийн хэрэглүүрийг тэдгээрийн бодит үнэ цэнээр нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр бүртгэхийг шаарддаг. Энэхүү ажил гүйлгээг зах зээлийн эсвэл зах зээлийн бус (өөрөөр хэлбэл энэхүү ажил гүйлгээтэй холбоотой идэвхтэй зах зээл байхгүй) хүүтэй уялдсан эсэхийг тодорхойлоход үнэлгээ хийдэг. Энэхүү үнэлгээнд өөр бусад хамааралгүй этгээдтэй хийсэн ижил төрлийн ажил гүйлгээний үнийн дүн болон үр ашигт хүүгийн шинжилгээг ерөнхий зарчим болгодог. Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээний ерөнхий нөхцөл болон нэр томъёог Тодруулга 42-оос харна уу.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

3.3.10 Барилга байгууламж болон хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг жил бүрийн 12 сарын 31-ээр бодит үнэ цэнээр нь үнэлдэг. Үнэлгээг Монгол улсад байрших ижил төстэй хөрөнгийг үнэлсэн туршлагатай, хараат бус, мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэдэг. Уг үнэлгээг санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан үнэлгээнээс тусад нь хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө, өр төлбөрийг давхар тоолохоос зайлсхийх зорилгоор эдгээр санхүүгийн тайланд тохируулсан.

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан таамаглал ба үнэлгээний аргыг Тодруулга 40-д дурдсан.

3.3.11 Түрээсийн хугацааны тодорхойлолт

Банк нь оффисын барилгыг гэрээний дагуу гуравдагч этгээдээс түрээслэдэг ба гэрээний хугацаа дуусахад 10-30 хоногийн дотор талууд өөрөөр тохиролцоогүй тохиолдолд түрээсийн гэрээг ижил нөхцөлөөр сунгасанд тооцдог. Банк нь түрээсийн хугацааг тодорхойлохдоо түрээсийн хугацааг цуцлахад гарч болзошгүй торгууль, түрээсийн сайжруулалт, нүүлгэн шилжүүлэх өртөг мөн уг түрээсийн байрны Банкны үйл ажиллагаан дахь ач холбогдол зэргийг харгалзан үздэг. Үүний үр дүнд хамгийн их ач холбогдолтой оффисын барилгуудыг түрээслэх хугацаа нь 1-5 жилийн хугацаатай байна.

3.3.12 Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан зээлийн эх үүсвэр

Банк нь Монгол Улсын Засгийн Газар (Монгол Улсын Хөгжлийн Банк, Монголбанк г.м), төрийн өмчит байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас урт хугацаат санхүүжилтийг хэвийн зээлийн хүүтэй ижил хүүгээр авдаг бөгөөд тус зээлийн хүү нь Банкны бусад зээлдүүлэгчдээс авдаг зээлийн хүүгээс доогуур байж болзошгүй. Ийм санхүүжилтийн үр дүнд Банк эдгээр эх үүсвэрүүдийг зээлдэгчийн тодорхойлсон зорилтот харилцагч, хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр зээлүүлэх боломжтой. Удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг авч үзсэн. Уг ажил гүйлгээнүүд нь холбоогүй этгээдүүдтэй хийгддэг тул удирдлагын үнэлэлтээр эдгээр эх үүсвэрүүд болон холбогдох зээл олголтууд нь зах зээлийн үнээр хийгдсэн бөгөөд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь олз, гарз үүсэхгүй гэж дүгнэсэн. Уг үнэлэлтийг хийхдээ удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүд нь тусгай зах зээл (тусгай сегмент г.м) дээр хийгддэг гэж үзэж байгаа. Мөн дээрх удирдлагын үнэлэмжид Засгийн газрын санаачлагаар Монголбанкны Үнэ Тогтворжуулах Хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэртэй, харилцагчдад 8%-ийн олгогдож буй Ипотекийн орон сууцны зээлийн хөтөлбөр хамрагдаж байна.

Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас зээлээр авсан эх үүсвэрүүд нь 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 229,153,061 мянган төгрөг (2018 оны 12 сарын 31: 284,568,016 мянган төгрөг)-ийн дүнтэй байсан (Тодруулга 23-аас харна уу).

3.3.13 Монголын ипотекийн корпораци (МИК)-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт цаас (ипотекийн зээлийн багцыг үнэт цаасжуулах ажил гүйлгээ)

2019 онд Банк нь 5 удаагийн МИК-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны хэлцэлд оролцсон. Банк нь 5% болон 8%-ийн хүүтэй зээлийн багцыг Монголын Ипотекийн Корпорацийн 100%-ийн эзэмшлийн компани болох МИК ТЗК19, МИК ТЗК20 болон МИК ТЗК21 тусгай зориулалтын компанид зарж, 4.5%-ийн хүүтэй, давуу эрхтэй ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд мөн 10.5%-ийн хүүтэй, энгийн ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд хүлээн авсан. Дээрх МИК, тусгай зориулалтын компанийн худалдан авсан зээлийн багц нь буцаах нөхцөлгүй. Давуу эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөр хийгдсэн тохиолдолд энгийн үнэт цаасны үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй үнэт цаас эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Банк нь зарагдсан зээл тус бүрийн хувьд Үйлчилгээ үзүүлэгчийн үүргийг гүйцэтгэх ба үйлчилгээний шимтгэлд цуглуулсан төлбөрөөс 2.5 хувийн шимтгэл авна. МИК-д үлдсэн цэвэр хөрөнгө нь (хэрэв байгаа бол) МИК-ийн хувьцаа эзэмшигчдэд очно.

Түүнчлэн, МИК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутсан тохиолдолд үүнийг давуу болон энгийн үнэт цаас эзэмшигчид МИК-д буцаах нөхцөлгүйгээр хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр). Энэхүү гэрээний дагуу Банкны эзэмшиж буй давуу эрхтэй үнэт цаас нь Монголбанкнаас анх 5% болон 8%-ийн хүүтэй орон сууцны зээлийг санхүүжүүлэх зорилгоор авсан 2% болон 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэрийг буцаан төлөхөд ашиглагдана.

Удирдлага нь эдгээр зээлүүдийг СТОУС-д заасан данснаас хасах шаардлагыг хангасан эсэхийг үнэлж үзсэн. Мөнгөн хөрөнгийн эрхийн хугацаа дуусаагүй байгаа боловч эдгээр 5% болон 8%-ийн Орон сууцны зээлийн хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ шилжүүлснээр бүх эрсдэл өгөөжийг давхар шилжүүлсэн гэж Удирдлага үзсэн.

Тус шийдвэрийг гаргахдаа удирдлага банк бүрийн бүлгийн буюу ерөнхий эрсдэлийн багц нь өөр өөр зээлдэгч, үүрэг хүлээгч, ипотекийн хөрөнгийн байршил зэргээс хамаараад зарсан зээлийн эрсдэлийн багцаас эрс ялгаатай гэж үзсэн. Мөн эдгээр хэрэглүүрийн хувьд анх хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг тооцсон.

Эдгээр хэлцлийг зах зээлийн оролцогч талууд сайн дураараа хийсэн ба уг хэрэглүүрүүд нь зах зээлийн хүүгээр хийгдсэн тул олз, гарзыг анхны хүлээн зөвшөөрөлтөнд бүртгэх шаардлагагүй гэж Удирдлага үзсэн. Энэхүү үнэлэлтийг хийснээр удирдлага мөн эдгээр хэрэглүүрүүд нь үндсэн зах зээлийг төлөөлнө гэж үзэж байна.

3.3.14 Хөрөнгө оруулалтын сан (ХОС)-д оруулсан хөрөнгө оруулалт

Тодруулга 12-д заасны дагуу 2014 оны 12 сарын сүүлээр Банк нь Монгол Улсад байгуулагдсан анхны хөрөнгө оруулалтын санд хөрөнгө оруулалт хийсэн. Ингэснээр 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар тухайн хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгжийн 9.6%-ийг (2018: 10%) Банк эзэмшиж, үлдсэн нэгжийн 87.3% нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн батлагдсан өдрийн байдлаар бусдад худалдагдаагүй байсан. 2018 онд нэмэлтээр сангийн 1,800,000 ширхэг нэгж арилжаалагдсан. Удирдлагын зүгээс Банк нь тус хөрөнгө оруулалтын санг удирдах эрхгүй ба өдөр тутмын үйл ажиллагаа болон санхүүгийн шийдвэр гаргалтад нь нөлөөлж чадахгүй гэж үзсэн тул СТОУС 9-д заасны дагуу өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт гэж ангилан бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хэмжсэн. Энэхүү дүгнэлтэнд хүрэхийн тулд удирдлага нь доорх зүйлсийг авч үзсэн:

- ХОС нь Банкны хувьцаа эзэмшигч эсвэл удирдлагатай ямар ч холбоогүй бие даасан компаниар удирдуулан явагддаг ба Банк нь Сангийн үйл ажиллагааны явцад аливаа ногдол ашиг авах эрхгүй;
- Хөрөнгө оруулалтын сангийн удирдлагын зүгээс үлдэгдэл нэгжийн 87.3%-д хөрөнгө оруулагчийг идэвхтэй хайж байгаа;
- Түүнчлэн холбогдох хуулийн болон гэрээний хүрээнд Голомт Банк болон бусад хөрөнгө оруулагчид ХОС-ийн удирдах компанийн үйл ажиллагаа, шийдвэр гаргалт болон хараат бус байдалд нөлөөлөх нь хориглогдсон;
- Голомт Банк нь хамгийн ихдээ өөрийн оруулсан хөрөнгө оруулалтыг алдаж болох ба бусад хөрөнгө оруулагчдын алдагдлыг үүрэх ямар нэгэн үүрэг байхгүй. Ашиг өгөөжийн хувьд Банк нь зөвхөн өөрийн оруулсан хөрөнгө оруулалтад хамаарах хэсгийг хүртэх ба бусад хөрөнгө оруулагчдын хийсэн хөрөнгө оруулалттай холбоотой аливаа урамшууллаас хүртэх эрхгүй;
- Банк нь тухайн ХОС-ийн хөрөнгө оруулалтын шийдвэрт оролцохгүй бөгөөд удирдлагын компани бие даан бусад төрлийн хөрөнгө оруулалтыг хийх шийдвэр гаргах ба Банкны зүгээс энэхүү шийдвэртэй холбоотой ямар нэгэн зөвшөөрөл шаардахгүй.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

3.3.15 Ханшийн тэгшитгэлийн зөрүү болон үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хойшлогдсон татвар

Одоо мөрдөгдөж буй татварын хууль тогтоомж болон холбогдох нэмэлт татварын хууль тогтоомжид үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүсэх олз, гарзад хойшлогдсон татвар хүлээн зөвшөөрөх талаар тусгаагүй байдаг. Холбогдох татварын хууль нь зөвхөн ханшийн тэгшитгэлийн олз, гарзын татварыг хэрхэн тооцох талаар тусгасан бөгөөд байгууллагын орлогын албан татварын хуульд зөвхөн хэрэгжсэн ханшийн тэгшитгэлийн олзонд татвар ногдуулах, хэрэгжсэн гарзыг татвар ногдуулах орлогоос хасах, хэрэгжээгүй олз, гарзыг хэрэгжих хугацаа хүртэл хойшлуулж бүртгэх хэмээн заасан. Тиймээс орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз гарз болон олон улсын санхүүгийн байгууллагаас авсан урт хугацааны эх үүсвэрээс үүсэх хэрэгжээгүй ханшийн тэгшитгэлийн зөрүүг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөх хүртэл татвар төлөхгүй орлого эсвэл татвараас чөлөөлөгдөхгүй зардал гэж үздэг ба дээрх хэрэгжээгүй олз, гарз нь татварын түр зөрүү үүсгэдэг. 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хүлээн зөвшөөрсөн цэвэр хойшлогдсон татварын өглөг нь 29,073,540 мянган төгрөг (2018 оны 12 сарын 31: 29,145,005 мянган төгрөг) байна. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 32-оос харна уу.

Дээрх шийдвэрийг гаргахдаа Банкны Удирдлага СТОУС-ын үндсэн зарчмууд, тухайн гүйлгээний шинж чанар, дээрх ажил гүйлгээтэй ижил төрлийн гүйлгээг татварын хуулиар авч үзсэн байдал (жишээ нь: гадаад валютын ажил гүйлгээний болон гадаад валютаарх хөрөнгийн ханшийн тэгшитгэлийн зөрүүтэй холбоотой татварын хууль гэх мэт) мөн татварын байгууллагын сүүлийн үеийн практик, өмнөх татварын шалгалтын дүгнэлт, Банкны салбарын ерөнхий татварын практик болон хэрэгжсэн, хэрэгжээгүй татварын олз гарз гэсэн ойлголтыг авч үзэх байдал зэрэг хүчин зүйлсийг тооцож үзсэн.

Татварын хууль тогтоомжид деривативын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн хэрэгжээгүй болон хэрэгжсэн олз, гарзыг татварын зорилгоор хэрхэн авч үзэх талаар тусгайлан заагаагүй бөгөөд зөвхөн бүх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн олз, гарзыг хэрэгжсэн, хэрэгжээгүйгээр нь ялгахыг шаарддаг. Энэхүү шаардлагыг харгалзан үзсэний үндсэнд удирдлага нь татварын байгууллага деривативын бодит үнэ цэнийн хэрэгжээгүй олзыг татвар ногдох орлого гэж авч үзэн нэмэлт татвар ногдуулах эсвэл Банкны Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо (Тодруулга 4) эргэн хянах шаардлага тавих эрсдэлийг үнэлж дүгнэсэн.

Гадаад валютын деривативын үнэ цэнэд гарсан зарим өөрчлөлт нь хэрэгжээгүй олз, гарзыг илэрхийлэх бөгөөд өмнөх тайлант үеүдэд татвар төлөх орлого болон татвараас чөлөөлөгдөх зардал гэж үзсэн холбогдох олз, гарзаас бусад төрлийн хэрэгжээгүй олз, гарз нь түр зөрүү үүсгэдэг (Тодруулга 3 болон 36). Төв Банктай хийсэн урт хугацаат своп хэлцэл нь олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан долларын урт хугацаат зээлийг төгрөг рүү хөрвүүлэхэд ашигладаг.

Мөн удирдлага нь санхүүгийн тайлан гарах өдрөөрх боломжит бүх мэдээлэлд үндэслэн уг эрсдэлийг бага гэж дүгнэсэн. Орлогын татварын талаар дэлгэрэнгүйг Тодруулга 32-оос, Монгол улсад мөрдөгдөж буй татварын хуулийн тодорхойгүй байдлыг Тодруулга 32-оос үзнэ үү.

3.3.16 Монголбанкны журам болон СТОУС-ын зөрүүгээс үүдэлтэй хойшлогдсон татвар

Банк нь СТОУС-ын дагуу үнэ цэнэ бууралтын сан байгуулахаас гадна Монголбанкны (Төв Банк) тайлагналын шаардлагын дагуу үнэ цэнэ бууралтын санг Монголбанк болон Сангийн яамны баталсан Активыг ангилах, Эрсдэлийн сан байгуулах журмын дагуу байгуулдаг. Эдгээр журмын дагуу Банк нь харилцагчид олгосон зээл болон урьдчилгааны чанарыг тоо хэмжээний болон чанарын хүчин зүйлс дээр үндэслэн тодорхойлдог. Тоо хэмжээний хүчин зүйлсд хугацаа хэтэрсэн байдал (өөрөөр хэлбэл эргэн төлөлтийн хоцролт) гэх мэт хугацааны шинжтэй хүчин зүйлс хамаардаг. Харилцагчид олгосон зээл нь дараах байдлаар ангилагддаг: хэвийн, хугацаа хэтэрсэн, мөн чанаргүй. Хэвийн бус зээл нь эргэлзээтэй, муу зээл болон чанаргүй зээл гэж дэд ангиллаар ангилагддаг. Ангилал бүрт тусгайлан тооцсон хувийн дагуу эрсдэлийн санг байгуулдаг.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Байгууллагын орлогын албан татварын хуулийн дагуу хэвийн зээл дээр байгуулагдсан үнэ цэнийн бууралтын эрсдэлийн сан нь татвараас чөлөөлөгдөхгүй зардал гэж үздэг. Өмнөх жилүүдийн адил 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь хэвийн зээлд СТОУС-ын дагуу үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн санг байгуулж татвараас чөлөөлөгдөхгүй зардал хэмээн тооцсон.

Үүнээс гадна 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны эрсдэлийн сан байгуулах журмын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сан нь татвараас хасагдах зардал байдаг ба СТОУС-ын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сангаас их байсан (2018 оны 12 сарын 31: Монголбанкны эрсдэлийн сан байгуулах журмын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сан нь СТОУС-ын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сангаас бага байсан).

Удирдлагын зүгээс хэвийн зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал, түүний буцаалтын нягтлан бодох бүртгэл болон татварын тооцооллын талаар мөн Монголбанкны журам болон СТОУС-ын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сангийн зөрүүнээс үүссэн татварын нөлөөллийг нарийвчлан үзсэн бөгөөд эдгээр нь татварын түр зөрүү үүсгэж, улмаар хойшлогдсон татварын хөрөнгө болох 7,338,420 мянган төгрөгийг (2018 оны 12 сарын 31: 12,782,841 мянган төгрөгийн хойшлогдсон татварын хөрөнгө) санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрсөн.

Удирдлагын зүгээс хэвийн зээлийн санг буцаасантай холбоотой гарах орлогыг орлогын татвар ногдуулах орлого биш гэж үздэг бөгөөд хойшлогдсон татварын хөрөнгө нь ирээдүйд нөхөгдөх боломжтой байдаг.

Татварын хууль тогтоомжид хэвийн зээлийн санг буцаасантай холбоотой орлогын тухай тусгайлан заагаагүй ба Монголын татварын хуулийг олон янзаар тайлбарладаг зэрэг нөхцөл байдлыг (Тодруулга 32) харгалзан үзвэл Татварын байгууллагаас уг орлогод албан татвар ногдуулах байр суурьтай хандах магадлалтай тул уг хойшлуулсан татварыг буцаан авах боломжгүй байх магадлалтай гэж үзсэн. Гэхдээ Банкны удирдлага энэхүү тайланг бэлтгэх өдрийн байдлаар хойшлогдсон татвартай холбоотой уг эрсдэлийг бага хэмээн үзэж байна.

Мөн дээр дурдсан Монголбанкны журмын дагуу 90-ээс дээш хоногийн хугацаа хэтрэлттэй зээлийн хүүгийн орлого нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөхгүй ба СТОУС-д уг хүүгийн орлогыг ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрдөг.

Татварын байгууллага нь Монголбанкны дээрх журмыг татвар суутгах орлого болон татвараас хасагдах зардлыг тооцохдоо мөрддөг тул дээрхтэй холбоотой СТОУС-ын дагуу санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хүүгийн орлогыг татвар суутгахгүй орлого гэж үзэх буюу энэ нь түр зуурын зөрүүг үүсгэнэ. Энэхүү хүүгийн орлогыг харилцагчаас авсны дараа Монголбанкны журмын дагуу татвар суутгах орлого гэж үзнэ.

Үүнээс үүдэн Банк нь 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 8,680,987 мянган төгрөгийн (2018 оны 12 сарын 31: 9,850,031 мянган төгрөг) хойшлогдсон татварын өглөгийг хүлээн зөвшөөрсөн. Удирдлагын зүгээс Татварын байгууллагаас уг хүүгийн орлогод албан татвар ногдуулах байр суурьтай хандах магадлалтай, эсвэл Банкны татварын бодлогыг буруу гэж үзэн нэмэлт татвар ногдуулах эрсдэлтэй гэж үзсэн. Гэвч энэхүү тайлант хугацааны байдлаар мэдэгдэж буй мэдээлэл, татварын байгууллагын сүүлийн үеийн практик, өмнөх татварын шалгалтын дүгнэлт, Банкны салбарын ерөнхий татварын практик дээр үндэслэн Удирдлагын зүгээс дээр дурдсан эрсдэл нь бага гэж үзсэн. Орлогын албан татварын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 32-оос үзнэ үү.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

3.3.17 Урт хугацаат деравитив хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ

Банк нь 2018 болон 2019 онуудад Монголбанктай урт хугацаат своп хэлцэл хийж эхэлсэн. Эдгээр деравитив хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнээр хэмжигдэж ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрдөг. Энэхүү хэлцэл нь 5-8 жилийн хоорондох дуусгавар хугацааг хүүний түвшинтэй харьцуулан тооцсон томъёон дээр үндэслэсэн бөгөөд төгрөг, ам.долларын хооронд солилцох хэлцэл юм. Банк нь ийм төрлийн своп хэлцлийн бодит үнэ цэнийг үнэлэх үнэлгээний аргачлал боловсруулсан. Энэхүү аргачлал нь бүхэлдээ зах зээлийн ашиглагдахуйц мэдээлэл дээр үндэслэдэг. Банк нь 2-р түвшний чанарын мэдээлэл дээр үндэслэгдсэн свопын бодит үнэ цэнийг үнэлдэг ба деравитив хэрэглүүрийн эхний өдрийн олзыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг.

Уг хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд хэрэглэгдсэн дэлгэрэнгүй мэдээлэл болон таамаглалуудыг Тодруулга 40-өөс харна уу.

3.3.18 Зах зээлийн хүүний түвшингээс доогуур олгосон бусад санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлт

СТОУС 9-д санхүүгийн хэрэглүүрийг анх хүлээн зөвшөөрөх дүн нь түүний бодит үнэ цэнэ байна гэж заасан. Санхүүгийн хэрэглүүр нь идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй болон эсвэл зах зээлийн бус хүүгээр олгогдсон тохиолдолд бодит үнэ цэнийг холбогдох үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхойлж болно. Тус үнэлэмжийг хийхдээ холбоогүй талуудын хооронд хийгдсэн ижил төстэй ажил гүйлгээ болон үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглана.

Зах зээлийн хүүний түвшингөөс доогуур олгогдсон санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз, гарзыг тодорхойлохдоо удирдлага нь бэлэн байгаа мэдээлэл дээр тулгуурлан тооцдог. Үүнд Монголын арилжааны банкуудын зээлийн жинлэсэн дундаж хүү нь төгрөгөөр санхүүжүүлж байгаа зээлийн хувьд зах зээлийн оновчтой хүүний түвшинг илэрхийлдэг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд

Банкны санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг дор толилуулав. Өөрөөр заагаагүй бол тус бодлогуудыг толилуулж буй бүх тайлант үе бүрд тууштай хэрэгжүүлсэн болно (Тодруулга 5-аас үзнэ үү).

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө

Банк нь санхүүгийн хөрөнгүүдээ дараах байдлаар ангилна:

- Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (Тодруулга 4.3 болон 4.4)
- Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 4.5);
- Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (Тодруулга 4.6);
- Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (Тодруулга 4.7);
- Зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 4.5 болон 4.9).

Санхүүгийн хөрөнгийн хэмжилтийн ангиллын талаар Тодруулга 41-ээс үзнэ үү.

Банк санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангиллыг анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөр тодорхойлдог. Анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөрх санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангилал нь тэдгээрийг олж эзэмших болсон зорилго болон тэдгээрийн шинж чанараас хамаарна. Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн ангиллаас хамааран тэдгээрийг дор тайлбарласны дагуу бодит үнэ цэнэ эсвэл хорогдуулсан өртгөөр бүртгэлд тусгадаг.

(i) Хэмжилтийн үндсэн нэр томьёо

Бодит үнэ цэнэ нь зах зээлд оролцогчдын хооронд хөрөнгө худалдах эсвэл өр төлбөр барагдуулах гүйлгээг хэмжилтийн огноогоор зохион байгуулалттай явуулахад авах үнэ юм. Бодит үнэ цэнийн хамгийн тод жишээ бол идэвхтэй зах зээл дээрх үнэ юм. Идэвхтэй зах зээл гэдэг нь хөрөнгө болон өр төлбөрийн хэлцлүүд нь үнийн мэдээллээр тогтмол хангахуйц түвшинд явагддаг зах зээлийг хэлнэ. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагдаж буй санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг хэмжихдээ тухайн хөрөнгө болон өр төлбөрийн заасан үнэ болон тухайн байгууллагын эзэмшиж буй хэмжээгээр тооцдог. Зах зээлийн ердийн өдөр тутмын арилжааны хэмжээ нь эзэмшиж буй дүнгийн түвшинд хүрэхгүй бөгөөд позицийг нэг арилжаагаар зарах захиалга өгснөөр заасан үнэнд нөлөөлж болох юм.

Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаггүй санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр болон бусад санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн багцыг хэмжихдээ бүлэг санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг ашиглана. Ингэхдээ тодорхойлох өдрийн байдлаар зах зээлд оролцогч нарын хооронд тухайлсан эрсдэлийн дүнгийн хувьд цэвэр урт позицийг (өөрөөр хэлбэл хөрөнгө) зарахад хүлээн авах үнэ эсвэл цэвэр богино позицийг (өөрөөр хэлбэл хөрөнгө) шилжүүлэхэд төлөх үнэнд суурилна. Энэ нь давтагдах байдлаар бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн хөрөнгийн хувьд хамааралтай ба Банк (а) Санхүүгийн хөрөнгө эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг зах зээлийн тодорхой эрсдэлийн хувьд эсвэл байгууллагын баримтжуулсан эрсдэлийн удирдлага болон хөрөнгө оруулалтын стратегийн дагуу тодорхой талын зээлийн эрсдэлийн хувьд удирддаг бол (б) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн мэдээллийг гол удирдах албан тушаалтнуудад мэдээлдэг бол (в) Зах зээлийн эрсдэл, тухайлбал, санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрөөс үүсэх тухайн зах зээлийн эрсдэлд (эсвэл эрсдэлүүд) өртөх хугацаа нь үндсэндээ ижил байдаг.

Удирдлагын зүгээс үнэлгээний арга нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг илүү нарийвчлалтай тооцно гэж үздэг. Уг үнэлгээний аргачлалын үндсэн өгөгдөл нь форвард ханш, төгрөг болон ам.долларын ханшийн тооцоолол юм.

Гадаад зах зээлийн мэдээлэл авах боломжгүй тохиолдолд санхүүгийн тодорхой хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцохдоо хямдруулсан мөнгөн урсгалын загвар, сүүлийн үеийн ойролцоо хэлцэлд ашигласан загвар болон хөрөнгө оруулсан талын санхүүгийн тайлан мэдээ зэрэг үнэлгээний аргачлалыг ашиглана. Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангилал тус бүрд үнэлэх ба эдгээр түвшин нь (i) Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

(ii) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ (iii) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлно.

Бодит үнэ цэнийн ангилал дах түвшин хоорондын шилжүүлгийг тайлант хугацааны эцэст хийгдсэн гэж үзнэ. Тодруулга 40-өөс үзнэ үү.

Гүйлгээний зардлууд нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг худалдан авах, шинээр гаргах эсвэл борлуулахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлууд юм. Нэмэлт зардал нь гүйлгээг хийгээгүй тохиолдолд үүсэхгүй байх зардал юм. Гүйлгээний зардалд агент (борлуулагч агентын үүрэг гүйцэтгэж буй ажиллагсад), зөвлөх, брокер, дилерүүдэд төлсөн хураамж шимтгэл, зохицуулах агентлаг болон хөрөнгийн биржийн ногдуулсан хураамж төлбөрүүд, мөн шилжүүлэлтэд ногдуулсан татвар хураамжууд хамаарна. Гүйлгээний зардалд өрийн хямдруулалт буюу нэмэгдэл, санхүүгийн зардлууд, дотоодын удирдлагын буюу хадгалалтын зардлууд орохгүй.

Хорогдуулсан өртөг нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс аливаа үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хасаж, хуримтлагдсан хүүг нэмж, санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралттай холбоотой аливаа хасагдуулгыг хассан дүн юм. Хуримтлагдсан хүүд анх хүлээн зөвшөөрөх үед хойшлогдсон гүйлгээний зардлын хорогдуулалт, мөн үнийн аливаа нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийн дүнгийн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулалт орно. Хуримтлагдсан хүүгийн орлого, хуримтлагдсан хүүгийн зардал, мөн хуримтлагдсан купон болон үнийн хямдруулсан нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг (мөн аливаа хойшлогдсон шимтгэлийн хамт) тусад нь толилуулаагүй ба тэдгээрийг санхүүгийн байдлын тайлан дахь тэнцэлд хамаарах хэсэгт дансны үнээр тусгасан болно.

Үр ашигт хүүгийн арга нь хүүгийн орлого эсвэл хүүгийн зардлыг хамаарах хугацааны туршид дансны үнээс тооцогдох хүүгийн хувийг тогтмол байлгах аргаар (үр ашигт хүүгийн хувь) хуваарилах арга юм. Үр ашигт хүүгийн хувь нь ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн орлого, гарах зарлагыг (ирээдүйн зээлийн алдагдлыг үл харгалзан) санхүүгийн хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй хугацааны эсвэл зохистой бол түүнээс богино хугацааны туршид хямдруулж санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт дансны үнийг гаргаж авах хүүгийн хувь болно. Үр ашигт хүүгийн хувь нь хувьсах хүүтэй хэрэглүүрийн мөнгөн урсгалыг хүүг өөрчлөх дараагийн мөч хүртэл хямдруулах боловч хэрэглүүрт тусгагдсан хөвөх хүү дээр нэмэгдэх зээлийн хүүгийн зөрүүг илэрхийлсэн нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг, мөн зах зээлийн түвшинд тохируулагддаггүй бусад хувьсах хүчин зүйлсэд үл хамаарна. Тийм нэмэгдэл, хөнгөлөлтийг хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй нийт хугацаагаар хорогдуулна. Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоололд гэрээний талуудын хооронд өгч авалцах бүх хураамжийг оруулах бөгөөд тэдгээр нь үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно. Худалдаж авахад эсвэл шинээр олгоход үнэ цэнийн хорогдуулга хийсэн зээл ("POCI") -ийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед үр ашигт хүүний түвшинг зээлийн эрсдэлд тохируулахыг хэлнэ. Үүнд: анх хүлээн зөвшөөрөхдөө гэрээний төлбөрийн оронд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд үндэслэн тооцоолно.

(ii) Санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хэрэглүүрийг анх бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Бусад бүх санхүүгийн хэрэглүүрүүд нь анх гүйлгээний зардлыг тохируулсан бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг. Гүйлгээний үнэ нь анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнийн хамгийн сайн нотолгоо болдог. Анх бүртгэх үед үүсэх олз эсвэл гарз нь бодит үнэ цэнэ болон гүйлгээний үнийн хооронд зөрүү гарсан тохиолдолд л бүртгэгдэх бөгөөд үүнийг зөвхөн ижил төрлийн хэрэглүүрийг сүүлийн үед арилжсан талаарх зах зээлийн нээлттэй мэдээллээр баталгаажуулсан эсвэл зөвхөн нээлттэй зах зээлээс авсан мэдээлэл дээр үндэслэж хийсэн үнэлгээний аргачлалаар тооцсон тохиолдлуудад бүртгэнэ.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүд болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хувьд зээлийн алдагдлын хасагдуулгийг хүлээн зөвшөөрнө.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Зохицуулалт эсвэл зах зээлийн жишгээр тогтоогдсон ("хэвийн" худалдаа болон худалдан авалт) тодорхой хугацаанд багтаан нийлүүлэх шаардлагатай санхүүгийн хөрөнгийн бүхий л худалдаа болон худалдан авалтыг арилжаа хийсэн өдөр буюу Банк тухайн санхүүгийн хөрөнгийг нийлүүлэх үүрэг хүлээсэн үед бүртгэнэ. Бусад бүх худалдан авалтыг Банк тухайн хэрэглүүрийн гэрээний тал болсон үед хүлээн зөвшөөрнө

Банк идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагдаагүй урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн СВОП хэлцэл болон гадаад валютын СВОП хэлцлийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо хямдруулсан мөнгөн урсгалын үнэлгээний аргачлалыг ашигладаг. Анхны хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнэ болон дараа үед тодорхойлсон дүнгийн хооронд зөрүү үүсч болно. Хэрэв үнэлгээний зөвхөн 1 эсвэл 2-р түвшний өгөгдлийг ашигладаг бол зөрүүг шууд ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

(iii) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – хэмжилтийн ангилал

Банк дараах хэмжилтийн ангиллаар санхүүгийн хөрөнгүүдийг ангилдаг: бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх болон хорогдуулсан өртгөөр. Өрийн санхүүгийн хөрөнгийн ангилал ба дараа үеийн хэмжилт нь дараах зүйлсээс хамаарна: (i) холбогдох хөрөнгийн багцыг удирдах Банкны бизнес загвар ба (ii) хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээний шинж чанар.

(iv) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – бизнес загвар

Банк мөнгөн урсгалыг бий болгохын тулд хөрөнгийг хэрхэн удирддаг болохыг бизнесийн загвар харуулдаг - Банкны зорилго нь: (i) зөвхөн хөрөнгийн гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах ("гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах"), эсвэл (ii) хөрөнгийг борлуулснаас үүсэх мөнгөн гүйлгээ ба гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах ("гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон борлуулах") эсвэл хэрэв (i) ба (ii) алинд ч хамаарахгүй бол санхүүгийн хөрөнгийг "бусад" бизнесийн загварт ангилж, ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх бодит үнэ цэнээр хэмжинэ.

Бизнесийн загварыг үнэлгээний өдөр боломжит багцад зориулан тогтоосон зорилтондоо хүрэхийн тулд Банкны хийж буй үйл ажиллагааны талаарх бүх нотолгоонд үндэслэн Банкны хөрөнгийг (багцын түвшинд) тодорхойлно. Бизнесийн загварыг тодорхойлоход Банкны авч үздэг хүчин зүйлс нь багцын зорилго ба бүрэлдэхүүн, тухайн хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээг хэрхэн цуглуулсан, эрсдэлийг хэрхэн үнэлж, удирдаж байсан, хөрөнгийн гүйцэтгэлийг яаж үнэлсэн, менежерүүд хэрхэн цалин авдаг байсан талаар өнгөрсөн туршлага дээр үндэслэдэг. Санхүүгийн хөрөнгийн бизнес загварыг тодорхойлоход Банкны гаргасан шийдвэрийг Тодруулга 3-аас харна уу.

(v) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – мөнгөн гүйлгээний шинж чанар

Бизнес загвар нь хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулж авах эсвэл хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон хөрөнгийг худалдсанаас олох мөнгөн урсгалыг авах зорилготой үед мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй (ЗХҮТ) эсэхэд үнэлгээ өгнө. Гэрээний мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ-ийн онцлогтой нийцсэн эсэхийг тодорхойлоход нуугдмал деривативыг агуулсан санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь авч үзнэ. Энэ үнэлгээг хийхдээ гэрээний мөнгөн урсгал нь зээлийн гэрээний үндсэн тохиролцоонд тогтвортой эсэх, ялангуяа хүү нь зээлийн эрсдэл, мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ болон зээлийн бусад эрсдэл, ашгийн түвшинг багтаасан эсэхэд үнэлгээ өгнө. Гэрээний нөхцөлүүд нь эрсдэлтэй эсвэл зээлийн үндсэн нөхцөлтэй үл нийцэх хэлбэлзлийг харуулж байвал санхүүгийн хөрөнгө нь Орлого зарлагаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэнэ. ЗХҮТ үнэлгээ нь хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед хийгдэх бөгөөд дараа үед дахин хийгдэхгүй. Санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ЗХҮТ тестийг хийхэд Банкны гаргасан шийдвэрийг Тодруулга 3-аас харна уу.

(vi) Дахин ангилал

Тухайн багцийг удирдах бизнес загвар нь тэр чигтээ өөрчлөгдсөн тохиолдолд санхүүгийн хэрэглүүрийн дахин ангиллыг хийдэг. Дахин ангилал нь тухайн бизнес загвар өөрчлөгдсөнөөс хойш эхний санхүүгийн тайлангийн жилээс эхлэн хэрэгжинэ. Банк нь СТОУС 9-ийн шилжилтээс хойш ямар нэг бизнес загварын ангиллыг өөрчлөөгүй болно.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)**4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)****(vii) ХБЗА-ын зээлжих эрсдэлийн сан**

Банк нь хорогдуулсан өртөг болон бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэх санхүүгийн өрийн хэрэглүүр болон зээл, баталгаатай холбоотой хүлээгдэж буй алдагдлыг ирээдүйн төсөөлсөн нөхцөл байдалд суурилан үнэлдэг. Банк нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг ("ХБЗА") хэмжиж, алдагдлын хасагдуулгыг тайлант хугацаа бүрд хүлээн зөвшөөрдөг. Хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжилт нь (i) олон янзын боломжит үр дүнг үнэлсний үр дүнд тодорхойлсон зохистой, магадлалаар жигнэсэн дүн; (ii) Мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ; болон (iii) өнгөрсөн үйл явдлууд, одоогийн нөхцөл байдал болон ирээдүйн эдийн засгийн нөхцөл байдлын талаарх хэт их өртөг, хүчин чармайлтгүйгээр олдох боломжтой үндэслэл бүхий бэлэн мэдээллүүд дээр үндэслэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн хэрэглүүрийг Санхүүгийн байдлын тайланд ХБЗА-ын хасагдуулгыг хассан цэвэр дүнгээр тайлагнана. зээл болон баталгааны хувьд ХБЗА-ын санг санхүүгийн байдлын тайланд өр төлбөр гэж тусад нь тайлагнана. ДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн хувьд хорогдуулсан өртгийг хассан дүн нь орлого зарлагаар хүлээн зөвшөөрөгдөх бөгөөд дансны үнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод ДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн алдагдлыг хассан дүнгээр тайлагнана.

Банк нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа зээлийн чанарт үндэслэсэн үнэ цэнийн бууралтад "3 шатлал" бүхий дараах загварыг ашиглана. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй зээлүүд нь "1-р шатлал"-д ангилагдана. 1-р шатлалын зээлүүдийн ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор эсвэл хэрэв үүнээс богино бол гэрээний хугацаа дуусах хүртэл (12 сарын ХБЗА) үүсч болох санхүүгийн хэрэглүүрийн дефолтоос үүдэн гарах хүлээгдэж буй алдагдлын хэсгийн хэмжээтэй ижил дүнгээр хэмжигдэнэ. Хэрэв Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн гэдгийг тогтоовол хөрөнгийг "2-р шатлал"-д ангилах бөгөөд ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжигдэх ба энэ нь гэрээ дуусах хүртэл боловч хэрэв байгаа бол хүлээгдэж буй эргэн төлөлтүүдийг авч үзнэ (Ашиглалтын хугацааны ХБЗА). Тодруулга 36-аас Банк зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг хэрхэн тодорхойлсныг харна уу. Хэрэв Банк санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн үнэ цэнэ буурсан гэж тодорхойлсон бол хөрөнгийг "3-р шатлал" руу шилжүүлэх ба ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжигдэнэ. Худалдан авсан, шинээр гаргасан зээлийн – зээлжих чадамжаас үүдэлтэй үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ХБЗА нь үргэлж хөрөнгийн ашиглалтын хугацааны турш дах ХБЗА-тай ижил хэмжигдэнэ. ХБЗА-ын загварыг хэмжихэд ашиглагдсан мэдээллүүд, таамаглал, тооцоолол болон ирээдүйг харсан мэдээллийг ХБЗА-д Банк хэрхэн ашигласан байдлыг Тодруулга 36-аас үзнэ үү.

Үүнээс гадна стандартын дагуу зээл болон ашиглаагүй байгаа зээлийн шугамыг хоёуланг нь багтаасан зээлийн карт гэх мэт санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн хувьд Банк нь зээлийн эрсдэлд өртсөн хугацааны туршид хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тухайн хугацаа нь хамгийн ихдээ гэрээний хугацаатай адилхан болсон ч гэсэн зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлснээр уг алдагдлыг багасгах хүртэл тооцно. Эргэн төлөлтийг шаардах болон ашиглаагүй байгаа шугамыг цуцлах эрх нь гэрээний дагуу шаардах хугацаанд зээлийн алдагдлын эрсдэлийг хязгаарладаггүй.

(viii) Актлах

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн нөхөн төлөгдөх үйл ажиллагаа дуусгавар болсон, дахин нөхөн сэргээх үндэслэлгүй гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл зарим хэсгийг нь акталдаг. Актлах нь данснаас хасалтыг илэрхийлнэ. Банк нь гэрээний дагуу төлөгдөх дүнг шаардан авах эрхтэй боловч буцаан олгох магадлал бага үед хууль сахиулах үйл ажиллагаа дуусаагүй зарим санхүүгийн хөрөнгүүдийг акталдаг.

(ix) Санхүүгийн хөрөнгийг бүртгэлээс хасах

Банк санхүүгийн хөрөнгийг дараах тохиолдолд бүртгэлээс хасдаг: (а) хөрөнгийн төлбөрийг авсан эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх дуусгавар болсон, (б) хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ бусдад шилжүүлэн өгсөн эсвэл хүлээн зөвшөөрөгдсөн дамжуулан өгөх хэлцэлд оролцож (1) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлсэн, эсвэл (2) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлээгүй ч, өөртөө авч үлдээгүй буюу

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

хяналтын эрхийг хадгалж үлдээгүй. Холбогдох тал хөрөнгийн борлуулалтад нэмэлт хязгаарлалт хийхгүйгээр холбоогүй гуравдагч этгээдэд бүхэлд нь худалдах боломжгүй тохиолдолд хяналтын эрхийг хадгалж үлдсэн гэж үзнэ.

(х) Өөрчлөлт

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлийг өөрчлөх буюу дахин тохиролцох тохиолдол гардаг. Банк нь гэрээний мөнгөн урсгалын өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц эсэхийг дараах зүйлсийг харгалзан үзэж үнэлнэ; хөрөнгийн эрсдэлийн үнэлгээнд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхээр гэрээний шинэ зүйл заалт байгаа эсэх, (ялангуяа ашгийн хуваарилалт эсвэл өмчийн өгөөж), хүүгийн түвшний мэдэгдэхүйц өөрчлөлт, нэрлэсэн валютын өөрчлөлт, шинэ барьцаа эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц нөлөөлөх зээлийн өсөлт, мөн зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлд ороогүй байх үе дэх зээлийн сунгалт гэх мэт.

Хэрэв өөрчлөгдсөн нөхцөлүүд нь анхны нөхцөлөөс мэдэгдэхүйц зөрүүтэй бол анхны хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүчингүй болгож банк нь анхны санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрч бодит үнэ цэнээр нь шинэ хөрөнгөнд хүлээн зөвшөөрнө. Дахин тохиролцоо хийсэн өдөр нь дараах үеийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоолох зорилгоор анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн өдөр болно. Мөн зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц өсөлт байгаа эсэхийг харгалзан үзнэ. Мөн банк нь шинэ зээл буюу өрийн хэрэглүүр нь үндсэн төлбөр болон зээлийн хүүгийн шалгуурт нийцэж байгаа эсэхийг үнэлж үзнэ. Үл хүлээн зөвшөөрөгдсөн анхны хөрөнгийн дансны үнэ болон мэдэгдэхүйц өөрчлөлт орсон шинэ хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн зөрүү нь өмчлөгчидтэй хийсэн хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотойгоос бусад тохиолдолд ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Дахин тохиролцоо нь хамтрагчийн санхүүгийн хүндрэлтэй байдал болон анхны тохиролцсон төлбөрөө төлөх боломжгүй болсон үед хийгдэж байгаа нөхцөлд Банк нь хөрөнгийн одоогийн шинэчлэгдсэн мөнгөн гүйлгээ болон анхны мөнгөн гүйлгээг харьцуулж гэрээний өөрчлөлтөөс үүдэлтэй мэдэгдэхүйц өөрчлөгдсөн хөрөнгөнд эрсдэл болон ашиг байгаа эсэхийг үнэлнэ. Хэрэв эрсдэл болон ашиг өөрчлөгдөөгүй бол өөрчилсөн хөрөнгө нь анхны хөрөнгөөс мэдэгдэхүйц өөрчлөлтгүй гэх ба өөрчлөлтөөс үүдэн үл хүлээн зөвшөөрөхгүй. Банк нь анхны үр ашигт хүүгийн түвшин (эсвэл Худалдан авсан, шинээр гаргасан зээлийн–зээлжих чадамжаас үүдэлтэй үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшин)-г ашиглан өөрчлөгдсөн гэрээний мөнгөн урсгалыг хорогдуулах замаар нийт дансны үнийг дахин тооцоолж, өөрчлөлтийн ашиг алдагдлыг хүлээн зөвшөөрнө.

4.2 Гадаад валютын хөрвүүлэлт

Мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг тайлант хугацааны эцсийн өдрийн Монголбанкны албан ханшаар хөрвүүлж бүртгэнэ. Гадаад валютаар хийгдсэн ажил гүйлгээ болон гадаад валютаар бүртгэгдсэн мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг тайлант хугацааны эцсийн өдрийн Монголбанкны албан ханш руу хөрвүүлснээс үүсэх ханшийн олз, гарзыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг. Түүхэн өртгөөр бүртгэдэг мөнгөн бус гүйлгээнүүдийг тайлант жилийн хаалтын ханшаар хөрвүүлж бүртгэхгүй.

Бодит үнэ цэнэ нь гадаад валютаар илэрхийлэгддэг мөнгөн бус хөрөнгө, өр төлбөрүүдийг (үүнд үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт орно) бодит үнэ цэнэ тооцогдсон өдрийн ханшийг ашиглан хөрвүүлнэ. Гадаад валютын ханшийн зөрүүгээс гарсан өөрчлөлт нь бодит үнэ цэнийн олз, гарзад бүртгэгддэг.

Эдгээр санхүүгийн тайланг бэлтгэхэд ашиглагдсан валютын ханшийг доорх хүснэгтэд үзүүлэв:

	2019	2018
Монгол улсын төгрөг /Ам.доллар	2,733.52	2,642.92
Монгол улсын төгрөг /Евро	3,061.00	3,028.65
Монгол улсын төгрөг / Фунт Стерлинг	3,582.96	3,345.28
Монгол улсын төгрөг / Юань	391.12	385.73
Монгол улсын төгрөг /Рубль	44.22	38.00

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)**4.3 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө**

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд тодорхой хэмжээний мөнгө рүү түргэн хөрвөх боломжтой, үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай зүйлс хамаарна. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд Төв Банкинд (Монголбанкинд) байршуулсан, зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад хадгаламжууд, Монголбанк ба Засгийн газрын үнэт цаас, мөн бусад Банкуудад 3-аас доош сарын анхны хугацаатай байршуулсан бүх мөнгөн хөрөнгө орно. Ашиглалтад нь анх гурван сараас дээш хугацаагаар хязгаарлалт хийсэн эх үүсвэрийг мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулахгүй. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг ба энэ нь: (i) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба (ii) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэнэ. Зарим улсын батлан даалтын хууль тогтоомж гэх мэт зөвхөн хуулиар баталгаажуулсан онцлог шинжүүд нь хууль тогтоомж өөрчлөгдсөн ч гэсэн уг онцлог шинж чанарыг хэрэглэж болох тул гэрээний нөхцөлд оруулахаас гадна ЗХҮТ-ийн тестэд нөлөөлөхгүй.

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгасан төлбөрт Банкны шилжүүлсэн бэлэн мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгө орох ба үүнд Банкны харилцагч талуудын байршуулсан харилцах дансанд оруулсан болон гаргасан үндсэн зээл болон хүүгийн орлого, зарлага зэргийг багтаасан. Учир нь харилцагчдад олгосон зээл нь харилцагчийн хувьд бэлэн мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийг төлөөлөх учир ийнхүү оруулсан.

4.4 Төв банкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц

Монгол Улсын Төв Банкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэл гэж Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх боломжгүй, Төв Банкинд байршуулсан нөөцийн дансыг хэлнэ. Энэхүү нөөцийн үлдэгдлийг мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулахгүй.

4.5 Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө

Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгийг Банк харилцагч банк руу арилжааны бус зорилгоор мөнгө шилжүүлснээр хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй, дериватив бус, тодорхой буюу тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх авлага үүсэх үед хүлээн зөвшөөрнө. Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгийг дараах тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ: (i) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба (ii) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэнэ.

4.6 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Бизнес загвар болон мөнгөн гүйлгээний шинж чанарт үндэслэн, Банк нь өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг хорогдуулсан өртгөөр, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх гэж ангилна. Өрийн үнэт цаасыг гэрээнд заасан ЗХҮТ-н мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор болон нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулахын тулд ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь сайн дураар хүлээн зөвшөөрөөгүй үед хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Өрийн үнэт цаасыг гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон зарах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй бол бусад орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх бодит үнэ цэнээр бүртгэнэ. Тухайн хөрөнгүүдийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглаж ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварыг ашиглан тооцоолсон үнэ цэнийн бууралтын санг тухайн жилийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Дансны үнэ дэх бусад бүх өөрчлөлтүүдийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Өрийн үнэт цаасыг бүртгэлээс хасах үед бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан олз, гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогоос ашиг алдагдал руу дахин ангилдаг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)**4.6 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)**

Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар бүртгэгдэнэ. Банк нь нягтлан бодох бүртгэлийн олон янзын сууриар хүлээн зөвшөөрсөн буюу хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн хооронд нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулахад анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөр Банкны өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг дахин тодорхойлно.

4.7 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Үнэт цаас гаргагчийн хэтийн төлөвт өмчийн тодорхойлолтыг хангасан санхүүгийн хөрөнгө (жишээ нь, мөнгөөр төлөх гэрээний үүргийг агуулаагүй санхүүгийн хэрэглүүр ба гаргагчийн цэвэр хөрөнгөнд үлдэх хувь оролцоог нотлох баримт) нь Банкны өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг илтгэнэ. Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөхөөс бусад тохиолдолд бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хэмжинэ. Банкны бодлого нь хөрөнгө оруулалтын өгөөж бий болгохоос бусад стратегийн зорилгоор хөрөнгө оруулалтыг эзэмшдэг бол өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөгдөх гэж тодорхойлох юм. Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөх сонголтын үед, бодит үнэ цэнийн олз ба гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, түүнийг борлуулахтай холбоотой ашиг, алдагдалд дахин ангилж болохгүй. Хэрэв үнэ цэнийн бууралтын гарз ба тэдгээрийн буцаалт байгаа тохиолдолд бодит үнэ цэнийн бусад өөрчлөлтөөс тусад нь хэмжихгүй. Банкны төлбөр хүлээн авах эрх нь ийм хөрөнгө оруулалтын өгөөж гэхээсээ илүү хөрөнгө оруулалтын нөхөн төлбөрийг илэрхийлэхээс бусад тохиолдолд ногдол ашгийг ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

4.8 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрүүд нь форвард ханшийн хэлцэл, валютын СВОП болон гадаад валютын хүүгийн СВОП хэлцэл зэрэг гадаад валютын арилжаануудыг багтаасан байдаг.

Бүх үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнэ нь эерэг байхад хөрөнгөөр, бодит үнэ цэнэ нь сөрөг гарсан үед өр төлбөрөөр бүртгэгддэг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тайлант жилийн ашиг, алдагдалд тусгадаг (үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн олзноос гарзыг хассан дүнгээр). Банк нь хейджийн бүртгэл хөтөлдөггүй.

4.9 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг Банк нь харилцагчдаасаа хөрөнгийн зах зээл дээр бүртгэгдээгүй, дериватив бус, тодорхой буюу тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх авлагыг худалдан авах буюу олгох зорилгоор мөнгө шилжүүлсэн үед мөн уг авлагаа арилжих зорилгогүй тохиолдолд хүлээн зөвшөөрнө. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Бизнес загвар болон мөнгөн гүйлгээний шинэ чанарт үндэслэн Банк харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг дараах хэмжилтийн ангиллын аль нэгээр нь ангилна : (i) Хорогдуулсан өртгөөр: гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор олгосон зээл бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба сайн дураар бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй болон (ii) бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх: ЗХҮТ-ийн тест болон хорогдуулсан өртөг, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүй рүү чиглэсэн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт үндэслэн тодорхойлдог. Тодруулга 36-д хүлээгдэж буй зээлжих эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтэд ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргачлал болон Банк зээлжих эрсдэлийн алдагдлын загварт ирээдүй рүү чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн харуулсан талаар тайлбарыг тусгасан.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.10 Худалдан авсан өрийн бичиг

Худалдан авсан өрийн бичигт тэдгээрийн эдийн засгийн мөн чанараас хамааран өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт, бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө эсвэл харилцагчдад олгосон зээл багтах ба хөрөнгийг эдгээр ангиллуудын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу бүртгэх болон дахин хэмжинэ.

4.11 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй гэж ангилагдсан эргэлтийн бус хөрөнгө

Эргэлтийн бус хөрөнгө эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгөнд эргэлтийн болон эргэлтийн бус хөрөнгүүд багтах ба хэрэв тайлант хугацаанаас 12 сарын дотор дансны үнэ нь борлуулалтын ажил гүйлгээний үр дүнд нөхөгдөх, эсвэл тухайн хөрөнгө бүртгэлтэй байгаа охин компанийн хяналтыг алдахаар байх үед эдгээр хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө” гэж ангилсан. Дараах нөхцөлүүд хангагдсан үед хөрөнгийг дахин ангилна. Үүнд: (а) хөрөнгө нь одоогийн нөхцөл байдалд нэн даруй борлогдох боломжтой; (б) Банкны удирдлага худалдан авагчийг олох төлөвлөгөөг батлан, үйл ажиллагааг эхэлсэн; (г) хөрөнгийг зах зээлийн үнэтэй ойролцоо үнээр худалдахаар идэвхтэй ажиллаж буй; (в) хөрөнгийг нэг жилийн хугацаанд худалдан борлуулах магадлалтай; (д) хөрөнгийг худалдах төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орох эсвэл төлөвлөгөөг цуцлах магадлал тун бага. Тайлант хугацааны санхүүгийн байдлын тайланд борлуулах зориулалттай хөрөнгөөр тусгагдсан эргэлтийн бус хөрөнгө эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө нь харьцуулсан санхүүгийн байдлын тайланд дахин ангилагдаагүй, мөн дахин толилуулагдаагүй ба тайлант хугацааны эцэст ангилагдсаныг илэрхийлсэн болно. Борлуулахад бэлэн үндсэн хөрөнгийг элэгдүүлдэггүй. Санхүүгийн бус хэрэглүүрийг дахин ангилсан нь тэдгээрийн дансны үнэ болон борлуулах зардлыг хассан бодит үнэ цэнийн аль багаар нь бүртгэгддэггүй.

4.12 Хөрөнгө, өр төлбөрийг хооронд нь хаах

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хооронд нь хааж санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр бүртгэх нь хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийн хаалт хийх эрх зүйн үндэслэл байгаа бөгөөд төлбөрийг цэвэр дүнгээр хийх эсвэл хөрөнгийг худалдаж, нэгэн зэрэг өр төлбөрийг барагдуулах төлөвлөгөө байгаа тохиолдолд л зөвшөөрөгдөнө. Эдгээр хооронд нь хаах эрх нь (а) ирээдүйд болох ямар нэгэн үйл явдлаас хамааралгүй байх, мөн (б) доорх нөхцөл байдалд хуулийн хүрээнд шийдвэрлэх боломжтой байх ёстой. Үүнд: (i) бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед, (ii) дампуурах үед, мөн түүнчлэн төлбөрийн чадваргүй болсон үед.

4.13 Санхүүгийн өр төлбөр

Дараа үед санхүүгийн өр төлбөрийг доорх нөхцөлөөс бусад тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр ангилна. (i) бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр: Энэ ангилал нь дериватив, арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр (жишээ нь. үнэт цаасны богино позиц), бизнесийн нэгдлийн үед худалдан авагчийн хүлээн зөвшөөрсөн болзошгүй төлбөр болон анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр тодорхойлсон бусад санхүүгийн өр төлбөрүүд болон (ii) санхүүгийн баталгааны гэрээ ба зээлд хамаарах үүрэг багтана.

Санхүүгийн өр төлбөрийг бүртгэлээс хасах: Санхүүгийн өр төлбөрийг хүчингүй болсон үед (жишээ нь гэрээнд заасан үүргээс чөлөөлөх, цуцалсан эсвэл хугацаа нь дууссан үед) бүртгэлээс хасна. Банк болон анхдагч зээлдүүлэгчийн хооронд хийсэн өрийн хэрэглүүрийг одоогийн санхүүгийн өр төлбөрийн нөхцөл, заалтыг их хэмжээгээр өөрчлөх үед анхны өр төлбөрийг хүчингүй болгож, шинэ санхүүгийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө.

Хэрэв шинэ нөхцөлийн дагуу анхны үр ашигт хүүгийн түвшнийг ашиглан төлсөн төлбөр болон хүлээн авсан төлбөрийг хассан дүнгээр хямдруулсан өнөөгийн үнэ цэнэ нь анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үлдэх мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнээс 10%-иас багагүй байвал заалтыг их хэмжээгээр өөрчилсөн гэж үзнэ. Хэрэв өрийн хэрэглүүрийг солих буюу заалтын өөрчлөлтийг хүчингүй болсон гэж тооцвол гарсан аливаа зардал эсвэл төлбөрийг хүчингүй болгохтой холбоотой олз, гарзны нэг хэсэг байдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Харин өрийн хэрэглүүрийг солих буюу заалтын өөрчлөлтийг хүчингүй болсон гэж бүртгээгүй бол гарсан аливаа төлбөр, хураамжаар өр төлбөрийн дансны үнийг тохируулах ба өөрчлөгдсөн өр төлбөрийн үлдсэн хугацааны туршид хорогдуулна.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.13 Санхүүгийн өр төлбөр (үргэлжлэл)

Бүртгэлийн хасалтад нөлөөлөхгүй өр төлбөрийн өөрчлөлтийг дансны үнийн зөрүүгийн эдийн засгийн шинж чанар нь эзэмшигчийн хөрөнгийн гүйлгээг агуулдаггүй бол ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрсөн олз, гарзыг хуримтлагдсан нөлөөллийн аргыг ашиглан тооцооллын өөрчлөлтөөр бүртгэнэ.

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр. Банк нь тодорхой өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг анх ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрч болно. Ийм өр төлбөрийн олз ба гарзыг өр төлбөрийн зээлийн эрсдэлийн (зах зээлийн эрсдэлийг бий болгодог зах зээлийн нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлтөд үл хамаарах дүнгээр тодорхойлогддог) өөрчлөлтөд харгалзах бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт буюу энэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдсэн ба дараа нь ашиг, алдагдалд дахин ангилагдахгүй дүнгээс бусад тохиолдолд ашиг, алдагдалд тусгана. Ийм толилуулга нь нягтлан бодох бүртгэлийн уялдааг бий болгодоггүй бөгөөд энэ тохиолдолд зөрүүг зээлийн эрсдэлийн өөрчлөлтөд хамаарах олз ба гарзыг ашиг, алдагдлын хэсэгт толилуулна.

Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө – Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгийг харилцагч банк Банк руу мөнгө буюу бусад төрлийн хөрөнгө шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө. Дериватив бус өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж - Харилцагчдын харилцах, хадгаламжууд нь хувь хүмүүс, улсын болон хувийн эзэмшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагад төлөх дериватив бус өр төлбөр бөгөөд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг.

Бусад зээлийн эх үүсвэр – Бусад зээлийн эх үүсвэрт Монгол Улсын Засгийн газар болон гадаадын санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлүүд багтана. Эдгээр санхүүгийн өр төлбөрүүдийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Хоёрдогч өглөг - Хоёрдогч өглөгийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Бусад өглөг - Бусад өглөгийг нөгөө тал гэрээнд заасан үүргээ биелүүлсэн үед хуримтлуулан тооцож хорогдуулсан өртгөөр тусгана.

4.14 Урвуу РЕПО хэлцэл

Борлуулалт болон буцаан худалдан авах хэлцэл (“репо хэлцэл”)-ийг зээлдэгчийн эргэн төлөлтийг үр дүнтэйгээр хангах баталгаат санхүүгийн гүйлгээ гэж үздэг. Репо хэлцлийн хүрээнд худалдсан үнэт цаасыг бүртгэлээс хасдаггүй. Үнэт цаасны санхүүгийн байдлын тайлан дахь ангиллыг ерөнхийдөө өөрчилдөггүй боловч үнэт цаасаа шилжүүлж буй тал гэрээний дагуу эсвэл тогтсон хэвшлийн дагуу үнэт цаасыг зарах эсвэл барьцаанд өгөх эрхтэй тохиолдолд үнэт цаасыг эргэн худалдан авах авлага гэж ангилна. Холбогдох өглөгийг санхүүгийн байдлын тайланд “репо хэлцлүүд” гэж тусад нь толилуулдаг.

Буцаан худалдах хэлцлийн дагуу худалдан авсан үнэт цаас (“урвуу репо хэлцэл”) нь зээлдэгчээс Банкинд эргэн төлөлтийг үр дүнтэйгээр хангах бөгөөд урвуу репо хэлцэл гэж бүртгэнэ. Борлуулах болон буцаан худалдан авах үнийн зөрүүгээр хүүгийн орлогыг тайлант жилийн ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөх ба урвуу репо хэлцлийн хугацааны турш үр ашигт хүүний аргаар хуримтлуулна.

Борлуулах болон буцаан худалдан авах гэрээний дагуу борлуулсан үнэт цаасны ангилалд үндэслэн Банк нь буцаан худалдан авах авлагыг дараах хэмжилтийн ангиллуудын аль нэгэнд ангилдаг: хорогдуулсан өртөг, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх, болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.15 Байшин барилга болон үндсэн хөрөнгө

Барилгыг дор дурьдсанчлан дахин үнэлэгдсэн өртгөөс хуримтлагдсан элэгдлийг мөн шаардлагатай бол үнэ цэнэ бууралтын зардлыг хассан дүнгээр тусгадаг.

Банкны эзэмшиж буй барилгыг анх өртгөөр нь бүртгэнэ. Үл хөдлөх хөрөнгийн дансны үнэ нь бодит үнээс материаллаг зөрүүтэй эсэхийг тайлант хугацаа бүрийн эцэст дахин үнэлнэ. Дахин үнэлгээнээс нэмэгдсэн дансны үнээр бусад дэлгэрэнгүй орлогыг кредитлэн, өөрийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг нэмэгдүүлнэ. Ижил хөрөнгийн өмнө үүссэн нэмэгдлийг хааж буй дахин үнэлгээний бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бууруулна; Бусад бүх бууралтыг тухайн жилийн орлого зарлагад хүлээн зөвшөөрнө. Хөрөнгийг данснаас хасахад гарсан нэмэгдэл буюу хөрөнгийг Банк ашиглаж буй тохиолдолд өөрийн хөрөнгөнд орсон барилга тоног төхөөрөмжийн дахин үнэлгээний нөөцийг хуримтлагдсан алдагдал буюу хуримтлагдсан ашиг руу шууд хаана; сүүлийн тохиолдолд бодит зөрүүгийн хэрэгжсэн өсөлт нь хөрөнгийн дахин үнэлсэн дансны үнээс бодсон элэгдэл болон хөрөнгийн анхны өртгөөс бодсон элэгдлийн зөрүүтэй тэнцэнэ.

Банкны үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээг адил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээний байгууллагаар хийлгэсэн үнэлэлт дээр тулгуурлаж хийнэ. Банк нь дахин үнэлгээний аргыг үнэлгээндээ 2013 оноос ашиглаж эхэлсэн.

Банкны эзэмшиж буй тоног төхөөрөмжийг үнэ цэнэ бууралтын алдагдал болон элэгдлийг хассан дүнгээр бүртгэнэ. Бага хэмжээний засварын өртгийг гарсан даруйд нь зарлагадна. Барилгын томоохон хэсэг эсвэл бүрэлдэхүүн хэсгийг шинэчлэхтэй холбоотой гарсан зардлыг капиталжуулж, сольсон хэсгийг ашиглалтаас хасна.

Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан шинж тэмдэг илэрсэн эсэхийг удирдлага тайлант үе бүрийн эцэст үнэлдэг. Тийм шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдолд удирдлага хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс борлуулах өртгийг хассан дүн болон түүний ашиглалтын үнэ цэнийн аль ихээр нь нөхөн сэргээгдэх өртгийг тооцож, дансны үнийг нөхөн сэргээгдэх өртөг хүртэл бууруулан гарзыг тухайн жилийн орлого, зарлагад бүртгэдэг (байшин барилгын хувьд өмчийн өмнөх дахин үнэлгээний нэмэгдлийг давах хэмжээгээр). Хөрөнгийн ашиглалтын үнэ цэнэ, бодит үнэ цэнэ эсвэл борлуулах зардлын тооцоололд өөрчлөлт орсон бол өмнөх жилүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын гарзыг шаардлагатай бол залруулан бүртгэнэ.

Борлуулсны олз, гарзыг тодорхойлохдоо борлуулалтаас олсон орлогыг бүртгэлийн дүнтэй харьцуулж тооцох бөгөөд олз, гарзыг тухайн жилийн орлого, зарлагад бүртгэнэ (үйл ажиллагааны бусад орлого, зардал хэсэгт). Дуусаагүй барилгыг элэгдүүлдэггүй. Үндсэн хөрөнгийн бусад зүйлүүдийн элэгдлийг тэдгээрийн өртгийг доорх хүлээгдэж буй ашиглах хугацааны туршид шулуун шугамын аргыг ашиглан үлдэх өртөг хүртэл нь бууруулан хуваарилж тооцно:

- Барилга – 40 жил
- Тээврийн хэрэгсэл – 10 жил
- Тавилга – 10 жил
- Тоног төхөөрөмж ба компьютер болон бусад хөрөнгө – 3-10 жил
- Түрээсийн сайжруулалт – Хөрөнгийн ашиглагдах хугацаа болон түрээсийн хугацааны аль багаар

Үлдэх өртөг гэдэг нь тухайн хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа дуусах үед хөрөнгийг зарж борлуулах дүнгээс түүнтэй холбоотой гарах зардлыг хассан дүнг урьдчилан тооцоолсон дүн юм. Хөрөнгийн үлдэгдэл өртөг, ашиглагдах хугацааг тайлант үе бүрийн эцэст дахин үнэлж шаардлагатай гэж үзвэл тохируулга хийнэ.

4.16 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө гэдэг нь удирдлагын зорилгоор эсвэл бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нийлүүлэх зорилгоор ашигладаг, бизнесийн ерөнхий үйл явцад зарагдах бус, түрээсийн орлого ба капиталын өгөөж хүртэх зорилготой эсвэл тус 2 зорилгыг хоёуланг нь хэрэгжүүлэхээр эзэмшиж буй өмч хөрөнгө юм.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.16 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө (үргэлжлэл)

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг анх бодит өртгөөр нь буюу худалдаж авсан үнэ дээр худалдан авахтай холбоотой шууд зардлыг нэмж бүртгэдэг. Дараа нь хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг тухайн тайлант хугацааны зах зээлийн нөхцөл байдал дээр үндэслэн бодит үнэ цэнээр хэмждэг. Тухайн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг уг үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээл дээр худалдагдах үнэ гэж үзнэ. Холбогдох гүйлгээний зардлыг хасахгүй.

Үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлттэй холбоотой олз гарзыг тухайн олз гарз нь бүртгэгдсэн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Худалдаж авсны дараах зардлыг зөвхөн тухайн хөрөнгөөс үүдэлтэй Банкны ирээдүйд олох ашиг нь тодорхой болсон болон тухайн зардлыг бодитоор хэмжих боломжтой үед уг хөрөнгийн дансны үнэд нэмж бүртгэнэ. Бусад бүх засвар үйлчилгээтэй холбоотой зардлыг тухайн жилийн ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө нь хөрөнгийг данснаас хасах эсвэл ашиглалтаас бүр мөсөн хасах үед болон хөрөнгийн ашиглалтаас ирээдүйд өгөөж өгөхгүй бол үл хүлээн зөвшөөрнө. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг данснаас хасах, акталснаас үүсэх олз ба гарз нь тухайн жилдээ орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөгддөг.

Банкны хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг адил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээний байгууллагаар хийлгэсэн үнэлэлт дээр тулгуурлаж хийнэ. Банк нь дахин үнэлгээний аргыг үнэлгээндээ 2013 оноос ашиглаж эхэлсэн.

4.17 Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгө нь ашиглах тодорхой хугацаатай бөгөөд үндсэндээ капиталжуулсан компьютерийн программ хангамжийн лицензүүд болон газар ашиглах эрх юм. Худалдан авсан компьютерийн программ хангамжийн лицензүүдийг тэдгээрийг худалдан авах үед үүсэх зардал болон ашиглахад бэлэн болгоход гарсан зардлын үндсэн дээр бүртгэдэг. Хэрэв Группийн эзэмшлийн бүх төрлийн программ хангамжийн урт хугацааны өгөөж нь зардлаас их байх нь тодорхой бол тухайн программ хангамжийг хөгжүүлсэнтэй холбоотой зардлыг биет бус хөрөнгө гэж бүртгэнэ. Капиталжуулах зардалд программыг хөгжүүлсэн ажилчдын зардал болон хамаарах илүү цагийн зардлууд багтана. Компьютерийн программ хангамжтай холбоотой бусад бүх зардлуудыг ашиг алдагдалд зардал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийг шулуун шугамын аргаар эдийн засгийн ашигтай хугацааны турш хорогдуулах ба үнэ цэнэ бууралтын шинэ тэмдэг илэрсэн үед тухайн хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтыг үнэлнэ.

Энэхүү хорогдуулалтын аргачлалыг хамгийн багадаа жил бүрийн тайлант хугацааны эцэст хянаж үздэг. Биет бус хөрөнгийн төлөвлөсөн ашиглагдах хугацааг дараах байдлаар тогтоосон.

- Программ хангамжийн лицензүүд – 3-20 жил
- Газар ашиглах эрх – газар ашиглах эрхийн хугацаа

4.18 Түрээс

Банк түрээслэгчийн хувьд 2019 оны 01-р сарын 01-ний өдрөөс эхлэх түрээсийн нягтлан бодох бүртгэл. Банк нь оффисын байр, тоног төхөөрөмж болон автомашин түрээслэдэг. Банк нь түрээсийг ашиглах эрхтэй хөрөнгө болон түүнтэй холбоотой өр төлбөрийг уг түрээсэлж буй хөрөнгийг ашиглах эрх нь бий болсон өдрөөр хүлээн зөвшөөрнө. Түрээсийн төлбөр бүрийг өр төлбөр ба санхүүгийн зардлын хооронд хуваарилдаг. Санхүүгийн зардлыг түрээсийн хугацааны туршид ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрдөг бөгөөд ингэснээр хугацаа тус бүрийн өр төлбөрийн үлдэгдэл дээр хүүгийн хугацааны турш дахь тогтмол хувийг бий болгоно. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг өртгөөр хүлээн зөвшөөрөх ба ашиглалтын хугацаа болон түрээсийн хугацааны аль багаар нь шулуун шугамын аргаар хорогдуулна.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.18 Түрээс (үргэлжлэл)

Түрээсийн өр төлбөрийг өнөөгийн үнэ цэнээр нь анх хэмжинэ. Түрээсийн өр төлбөр нь дараах түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн цэвэр үнэ цэнийг агуулна:

- тогтмол төлбөрүүд (уг чанар нь тогтмол төлбөрүүд мөн орно), хасах нь аливаа түрээсийн урамшууллын авлага;
- индекс эсвэл хувь хэмжээнээс хамааралтай хувьсдаг түрээсийн хувьсах төлбөрүүд;
- баталгаат үлдэх өртгийн дагуу Банкны төлөхөөр тооцоолж буй дүн;
- худалдан авах сонголтын хэрэгжих үнэ (хэрэв Банк тухайн сонголтыг хийх нь тодорхой үндэслэлтэй бол); болон
- түрээсийн гэрээг цуцлахтай холбоотой торгуулийн төлбөрүүд (хэрэв түрээсийн нөхцөлд түрээсийг цуцлах сонголтыг хэрэгжүүлэхээр Банк тусгасан).

Түрээсийн төлбөрүүдийг нуугдмал хүүний түвшнээр хорогдуулах ба хэрвээ тодорхойлох боломжгүй бол өсөн нэмэгдэх зээлийн хүүний түвшинг ашиглана. Энэ нь Банк эдийн засгийн ижил төстэй нөхцөл байдалд ашиглах эрхтэй хөрөнгөтэй ижил төстэй өөр хөрөнгийг худалдан авахад шаардлагатай санхүүжилтийг ижил төстэй нөхцөлөөр зээлэх үед төлөх зээлийн хүүгийн түвшинг хэлнэ.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг дараах өртгөөр хэмжинэ:

- түрээсийн өр төлбөрийн анхны хэмжилтийн дүн
- түрээсийн гэрээ хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхлэх өдөр болон түүнээс өмнө төлсөн түрээсийн төлбөрүүд (хүлээн авсан аливаа урамшууллыг хассан дүнгээр)
- анхдагч шууд зардал
- нөхөн сэргээгдэх зардал.

Дээр дурдсанаас үл хамааран Банк богино хугацаатай түрээс болон бага үнэ цэнэтэй түрээсийн хөрөнгийн төлбөрийг шулуун шугамын аргаар хуваарилан үйл ажиллагааны зардалд бүртгэдэг.

Банк түрээсийн хугацааг тодорхойлохдоо Түрээсийн гэрээ хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхлэх өдрөөс сунгах эсвэл цуцлах өдөр хүртэл өөрчлөгдөхөөр таамаглагдаж байгаа бүх холбогдох баримт болон нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, Банкинд түрээсийн гэрээг сунгах эсвэл цуцлахгүй байх нь өөрт эдийн засгийн ашигтай байх эсэхийг судална. Сунгах болон цуцлах хугацааны сонголтыг зөвхөн тодорхой үндэслэлтэйгээр хэрэгжүүлнэ гэсэн тохиолдолд түрээсийн хугацаанд оруулна.

Түрээслэгчийн хяналтанд байгаа аливаа чухал нөлөө бүхий үйл явдал эсвэл нөхцөл байдалд өөрчлөлт гарсан тохиолдолд дахин үнэлгээ хийнэ. Хэрэв тайлант хугацаанд түрээсийн хугацааг сунгах болон цуцлах сонголтыг хэрэгжүүлвэл түрээсийн өр төлбөр болон ашиглах эрхтэй хөрөнгө 138,427 мянган төгрөгөөр нэмэгдэнэ.

Банк түрээслэгчийн хувьд 2019 оны 01-р сарын 01-ний өдрөөс өмнөх үйл ажиллагааны түрээсийн нягтлан бодох бүртгэл. Банк нь түрээсийн гэрээнд түрээслэгчээр оролцож, өмчлөлийн ихэнх эрсдэл болон урамшуулал нь түрээслүүлэгчээс Банкинд шилжин ирээгүй тохиолдолд түрээсийн нийт төлбөрийг түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргыг ашиглан хуваарилж тухайн тайлант жилүүдийн орлого, зарлагад (түрээсийн зардлаар) бүртгэнэ.

Бусад гэрээнд заасан түрээсийн нөхцөл нь (а) тухайн хэлцлийн биелэлт нь тодорхой хөрөнгө эсвэл хөрөнгийг ашиглахаас хамаарах бөгөөд (б) уг хэлцэл нь хөрөнгийг ашиглах эрхтэй үед тусгаарлана.

Банк түрээслүүлэгчийн хувьд үйл ажиллагааны түрээсийн нягтлан бодох бүртгэл. Хэрэв хөрөнгийг үйл ажиллагааны түрээсээр түрээслүүлсэн тохиолдолд түрээсийн авлагыг түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хуваарилан түрээсийн орлогоор бүртгэнэ.

Банк түрээслэгчийн хувьд 2019 оны 01-р сарын 01-ний өдрөөс өмнөх санхүүгийн түрээсийн нягтлан бодох бүртгэл. Банк нь түрээсийн гэрээнд түрээслэгчээр оролцож, өмчлөлийн бүх эрсдэл болон урамшуулал нь түрээслүүлэгчээс Банкинд шилжиж ирсэн тохиолдолд түрээслэсэн хөрөнгийг түрээслэх хөрөнгийн бодит үнэ эсвэл түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэ хоёрын аль багаар нь түрээсийн эхний өдөр үндсэн хөрөнгө болгон капиталжуулна.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.18 Түрээс (үргэлжлэл)

Түрээсийн төлбөр бүрийг санхүүгийн өрийн үлдэгдэлд тогтмол хувиар хүргэхийн тулд өр төлбөр болон санхүүгийн зардал хоёрын хооронд хувиарладаг. Түрээсийн холбогдох үүрэг болон ирээдүйн санхүүгийн цэвэр зардлыг бусад зээлийн эх үүсвэрт оруулсан. Хүүгийн зардлыг тайлант жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн. Хэрэв Банк түрээсийн хугацааны эцэст түрээсэлж буй хөрөнгийн өмчлөх эрхийг авахгүй нь тодорхой болсон тохиолдолд санхүүгийн түрээсийн дагуу олж авсан хөрөнгийг ашиглалтын эсвэл түрээсийн хугацаа хоёрын аль багаар нь хорогдуулна.

4.19 Хувьцаат капитал болон давуу эрхтэй хувьцаа

Энгийн хувьцаа болон буцаан төлөх, эргэн дуудах нөхцөлгүй давуу эрхтэй хувьцааг эзэмшигчдийн өмч гэж ангилдаг. Шинэ хувьцаа гаргахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлыг хувьцаа борлуулсны татварын дараах орлогоос хасах дүнгээр эзэмшигчдийн өмчид тусгадаг. Хувьцаа борлуулснаас орж ирсэн орлогын бодит үнэ цэнэ нь хувьцааны нэрлэсэн үнээс илүү гарсан хэсгийг нэмэгдэж төлөгдсөн капитал гэж эзэмшигчдийн өмчид тусгадаг.

Зайлшгүй купонтой эсвэл тодорхой өдөр эсвэл хувьцаа эзэмшигчийн санал болгосноор буцаан худалдаж авах боломжтой давуу эрхийн хувьцааг санхүүгийн өр төлбөрөөр ангилж, зээлийн бусад эх үүсвэрт оруулдаг. Эдгээр давуу эрхийн хувьцааны ногдол ашгийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгийн аргаар хүүгийн зардал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

4.20 Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал

Нэмж төлөгдсөн капитал нь гаргасан хувьцааны нэрлэсэн үнээс давуулан оруулсан хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлнэ.

4.21 Ногдол ашиг

Ногдол ашгийг зарласан хугацаанд эзэмшигчдийн өмчид бүртгэнэ. Тайлант үеийн эцсээс хойш, гэхдээ санхүүгийн тайлангуудыг нийтлэхийг зөвшөөрөхөөс өмнө зарлагдсан ногдол ашгийг тайлант хугацааны дараах үйл явдлын тодруулгад оруулан толилуулдаг. Ногдол ашгийн хуваарилалтыг хуримтлагдсан ашгаас олгоно.

4.22 Болзошгүй хөрөнгө ба болзошгүй өр төлбөр

Болзошгүй хөрөнгийг санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй боловч эдийн засгийн өгөөжийн орох урсгал магадлалтай үед санхүүгийн тайланд нэмж тодруулна.

Төлбөрийг барагдуулахтай холбоотой мөнгөн урсгал гарах магадлалтай бол болзошгүй өр төлбөрийг санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй боловч нэмж тодруулна.

4.23 Зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг

Зээлд хамаарах үүрэг. Банк нь зээл олгох үүрэг хүлээдэг ба эдгээр үүрэг нь материаллаг сөрөг өөрчлөлтөөс хамааран буцалтгүй болон буцаагдах нөхцөлтэй байна. Зээл олгох үүрэг нь анх бодит үнэ цэнээрээ хүлээн зөвшөөрөгддөг бөгөөд хүлээн авсан хураамжийн дүнгээр нотлогддог. Уг дүнг хүлээсэн үүргийн хүчинтэй байх хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хорогдуулан бүртгэдэг. Энэ арга нь Банк зээл олгох үүрэг хүлээж уг үүргийнхээ дагуу тодорхой зээлийн хэлцэлд оролцох нь магадлалтай бөгөөд уг зээлээ олгосны дараа богино хугацаанд бусдад шилжүүлэхээр төлөвлөгөөгүй тохиолдолд үйлчлэхгүй. Энэ тохиолдолд зээлийн үүргийн хураамжийг хойшлуулж, олгосон зээлийн анхны хүлээн зөвшөөрөх дүнд оруулан тооцно. Тайлант үе бүрийн эцэст үүргүүдийг (i) анх хүлээн зөвшөөрсөн тухайн өдрөөрх хорогдуулаагүй дүнгийн үлдэгдэл болон (ii) зах зээлийн хүүний түвшнээс доогуур хүүтэй зээл олгох үүргээс бусад тохиолдолд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварын дагуу тодорхойлогдсон алдагдлын дүнгийн аль ихээр бүртгэнэ. Зээлд хамаарах үүргийн дансны үнэ нь өр төлбөрийг илэрхийлнэ. Зээл болон ашиглаагүй үүргийг багтаасан гэрээний хувьд, Банк нь зээлийн бүрэлдэхүүнээс ашиглаагүй үүргийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тусад нь ялгаж чадахгүй тохиолдолд уг алдагдлыг зээлийн алдагдлын

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.23 Зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг (үргэлжлэл)

хасагдуулгын хамт хүлээн зөвшөөрнө. Нийт хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь зээлийн нийт дансны үнээс илүү гарсан тохиолдолд өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн баталгаа. Санхүүгийн баталгаа нь өрийн хэрэглүүрийн анхны эсвэл өөрчлөгдсөн нөхцөлийн дагуу зээлдэгч төлбөр төлөх чадваргүй болсон тохиолдолд баталгаа эзэмшигчид учирсан алдагдлыг барагдуулахын тулд Банкныг тодорхой төлбөрийг хийхийг шаарддаг. Санхүүгийн баталгааг анх бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрдөг ба хүлээн авсан хураамжийн дүнгээр нотлогддог. Уг дүнг баталгааны хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хорогдуулан бүртгэдэг.

Тайлант үе бүрийн эцэст баталгааг (i) хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт үндэслэн тооцоолсон алдагдлын хэмжээ ба (ii) анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгийн хорогдуулаагүй үлдэгдлийн аль ихээр нь хэмжинэ. Үүнээс гадна, санхүүгийн байдлын тайланд хөрөнгө гэж тооцогдох хураамжийн авлагын хувьд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрдөг.

Гүйцэтгэлийн баталгаа. Гүйцэтгэлийн баталгаа нь гэрээний үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нөгөө талаас нөхөн олговор олгодог гэрээ юм. Уг гэрээ нь зээлийн эрсдэлээс гадна санхүүгийн бус гүйцэтгэлийн эрсдэлийг бас шилжүүлдэг юм. Гүйцэтгэлийн баталгаа нь анхны хүлээн зөвшөөрөхдөө хүлээн зөвшөөрсөн шимтгэлийн хураамж буюу бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэнэ. Энэхүү дүн нь шулуун шугамын аргаар гэрээний хугацааны дагуу хорогдуулалт хийнэ. Тайлант үе бүрийн эцэст гүйцэтгэлийн баталгааны гэрээг дараахын хамгийн ихээр хэмжинэ. Үүнд (i) анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн хорогдуулалт хийгээгүй дүн, (ii) тайлагнал бүрийн эцэст гэрээг барагдуулахад шаардагдах зардлын хамгийн сайн тооцоолол, буюу хямдруулсан ирээдүйн үнээр авах боломжтой. Гүйцэтгэлийн баталгааны гэрээний төлбөрийг төлөхөд төлсөн дүнг нөхөх зорилгоор Банкны харилцагчид эргүүлэн авах гэрээний эрхтэй бол баталгааны хүлээн авагчид алдагдлын нөхөн олговрыг шилжүүлснээр хөрөнгөнд хүлээн зөвшөөрнө. Эдгээр хураамжийг орлого үр дүнгийн тайланд хураамж болон шимтгэлийн орлого гэж хүлээн зөвшөөрдөг.

4.24 Нөөц

Өр төлбөр ба зардлын нөөц/сан нь тодорхой бус хугацаа болон дүнгийн санхүүгийн бус өр төлбөр ба Банк нь өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд өнөөгийн эрх зүйн хувьд эсвэл бодит үндэслэлтэй үүрэг хүлээсэн бөгөөд энэхүү үүргээ биелүүлэхэд эдийн засгийн үнэ цэнэ бүхий эх үүсвэрийг төлөх магадлалтай, мөн уг үүргийн дүнг баталгаатайгаар тооцоолох боломжтой үед эдгээр нөөц/санг хуримтлуулан байгуулна.

2016 оноос эхлэн Банк үйл ажиллагааны эрсдэлдээ зориулан нөөц санг байгуулсан. Энэ нөөц нь бусад нөөц эх үүсвэрийн нэг хэсэг бөгөөд Банкны удирдлагын гаргасан шийдвэрт үндэслэн хуримтлагдсан ашгийг хуваарилах хэлбэрээр байгуулагдсан.

4.25 Итгэмжлэгдсэн хөрөнгө

Гуравдагч этгээдийн дансанд бүртгэлтэй байгаа Банкны нэр дээрх хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд оруулаагүй. Үүнээс орох шимтгэлийн орлогыг “Хураамж, шимтгэлийн орлого” хэсэгт багтаасан. Эдгээр төлбөрийг харилцагч Банкны үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон үр өгөөжийг нэгэн зэрэг хүлээн авч, ашигладаг учраас үйлчилгээг үзүүлсэн үед нь шулуун шугамын аргаар цаг хугацааны туршид хүлээн зөвшөөрдөг. Итгэмжлэгдсэн хөрөнгийн үйл ажиллагааны хураамжийг “Хураамж, шимтгэлийн орлогод” толилуулдаг.

4.26 Орлогын албан татвар

Орлогын албан татварыг тайлант үеийн эцэст бүхэлд нь эсвэл ерөнхийд нь батлагдсан хууль тогтоомжийн дагуу санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрнө. Орлогын албан татварын зардал нь тухайн жилийн болон хойшлогдсон татвараас бүрдэх бөгөөд уг зардлуудтай холбоотой ажил гүйлгээ нь тухайн буюу өөр тайлант хугацаанд бусад дэлгэрэнгүй орлогод эсвэл өмчид шууд бүртгэгдсэнээс бусад тохиолдолд тухайн жилийн орлого, зарлагад хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.26 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

Тайлант хугацааны татвар нь тухайн болон өмнөх хугацаанд үүссэн татвар ногдуулах ашиг, алдагдалтай холбоотой татварын байгууллагад төлөх эсвэл түүнээс нөхөн авах дүн болно. Санхүүгийн тайланг холбогдох татварын албанд тушаахаас өмнө баталж амжаагүй тохиолдолд татвар ногдуулах ашиг, алдагдлыг урьдчилан тооцно. Орлогын албан татвараас бусад татваруудыг үйл ажиллагааны зардалд бүртгэдэг.

Хойшлогдсон татварыг Балансын өглөгийн аргыг ашиглан дараа тайлант хугацаанд шилжүүлэн тооцох татварын алдагдал дээр мөн санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь болон санхүүгийн тайлан дахь бүртгэлийн дүнгийн хооронд үүсэх түр зөрүүн дээр үндэслэж тооцдог.

Гадаад валютын арилжааны үүсмэл хэрэглүүрийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрөөгүй олз гарз гэж үздэг ба түр зуурын зөрүү гэж бүртгэдэг (Тодруулга 3.3.15). Бусад хөрөнгө болон бусад өр төлбөрийн гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн зөрүү нь гадаад валютын арилжааны олз гарз гэж үздэг ба энэ нь түр зуурын зөрүү үүсгэдэггүй.

Банкны татварын тодорхой бус байр суурийг удирдлага тайлант үеийн эцэс бүрд дахин үнэлдэг. Банкны орлогын татварын байр суурийг татварын байгууллага хүлээн зөвшөөрөхгүй байж болохоос үүдэн нэмэлт татвар ногдуулах нь ногдуулахгүй байхаас илүү магадлалтай гэж удирдлага үзсэн тохиолдолд өглөг хүлээн зөвшөөрнө. Санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаар бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан байсан хууль тогтоомжийн тайлбар, мөн ижил асуудлыг шүүх байгууллагын шийдвэрлэсэн байдал дээр үндэслэн үнэлгээ хийгддэг. Торгууль, алданги болон орлогын бус татвартай холбоотой өглөгийн хувьд тайлант хугацааны эцэс дэх өр төлбөрийг барагдуулахад шаардагдах зардлыг удирдлага хамгийн боломжит аргаар тодорхойлсноор хүлээн зөвшөөрнө.

4.27 Ажилчдын тэтгэмж ба нийгмийн халамж

(i) Богино хугацаат тэтгэмж

Цалин, хөлс, бусад цалин хөлстэй холбоотой бусад зардлууд нь Банкны ажилтан нь холбогдох ажил үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилдээ зардлаар хүлээн зөвшөөрөгддөг. Цалинтай ээлжийн амралт зэрэг нөхөн олговортой бусад богино хугацаат хуримтлагдах ажлын чөлөөг ажиллагсад ирээдүйд нөхөн олговортой чөлөө авах эрхийг үүсгэх үйлчилгээг үзүүлсэн үед, нөхөн олговортой богино хугацаат хуримтлагдахгүй ажлын чөлөөг (жишээ нь, өвчний улмаас чөлөө авах) тухайн үед нь хүлээн зөвшөөрдөг.

(ii) Тогтоосон тэтгэмжийн төлөвлөгөө

Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй компаниуд хуулийн дагуу улсын тэтгэврийн болоод нийгэм, эрүүл мэндийн даатгалын сангуудад шимтгэл төлдөг. Эдгээр шимтгэлүүдийг үүссэн үед нь орлого, зарлагад зардлаар бүртгэдэг. Банк өөрсдийн байгуулсан тэтгэврийн санд шимтгэл төлдөг. Төлсөн шимтгэлийг ажилтны Банкинд ажилласан хугацаанд нь хувь тэнцүүлэн "Тэтгэврийн сангийн зардал" дансанд бүртгэнэ.

4.28 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт

Хүүгийн орлого, зардлыг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөхөөс бусад тохиолдолд бүх өрийн хэрэглүүр бүрийн хувьд аккрузаль суурь дээр үндэслэн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолон бүртгэнэ. Энэ аргын дагуу гэрээний талуудын хооронд төлөгдсөн эсвэл хүлээн авсан бүх хураамж, гүйлгээний зардал болон бүх үнийн нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг үр ашигт хүүнд оруулан тооцож, цаг хугацааны хувьд хойшлуулан хүүгийн орлого эсвэл зардалд бүртгэдэг. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэрэглүүрийн хүүгийн орлогыг нэрлэсэн хүүгээр тооцож орлого үр дүнгийн тайлангийн "Бусад ижил төстэй орлого" мөрөнд толилуулсан.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)**4.28 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)**

Үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болох хураамжид санхүүгийн хөрөнгийг худалдан авах эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг үүсгэхэд шууд холбоотойгоор нэмэгдэн гардаг, жишээлбэл төлбөрийн чадварыг үнэлэх, зээлийн баталгаа эсвэл барьцааг үнэлэх болон бүртгэх, хэрэглүүрийн нөхцөлүүдийг хэлэлцэх болон холбогдох баримт бичиг боловсруулах зэрэг гэрээ байгуулахтай холбоотой аливаа хураамжууд орно. Банк нь харилцагчид зээл олгосны дараах богино хугацаанд тухайн зээлийн худалдах магадлалтай тохиолдолд тухайн зээлийг зах зээлийн хүүгээр олгохтой холбоотой хураамж, шимтгэлийг үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон тооцно. Зээл олгохоор хүлээсэн үүргийг Банк ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн санхүүгийн өр төлбөр гэж ангилдаггүй.

Үүссэн болон зээлийн үнэ цэнэ бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үр ашигт хүүгийн түвшин нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээг (үүнд анхны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал орно) анх бодит үнэ цэнээр нь (худалдан авах үнээр нь илэрхийлэгддэг) хүлээн зөвшөөрөхдөө хямдруулах хүү юм.

Үүний үр дүнд үр ашигт хүүгийн түвшин нь зээлийн тохируулгатай байдаг.

Дараах нөхцөлөөс бусад тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнэд үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хүүгийн орлогыг тооцоолно. (i) зээлийн үнэ цэнийн бууралтанд орсон санхүүгийн хөрөнгүүд (3-р үе шат), хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүний түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь тооцож, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын санг хассан дүнгээр, (ii) үүссэн болон зээлийн үнэ цэнэ бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд анхны зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгийг тооцох үед.

Хураамж, шимтгэлийн орлогыг харилцагч Банкны үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон үр өгөөжийг нэгэн зэрэг хүлээн авч, ашигладаг учраас үйлчилгээг үзүүлсэн үед нь шулуун шугамын аргаар цаг хугацааны туршид хүлээн зөвшөөрдөг. Ийм орлогод засвар үйлчилгээний данс, үйлчилгээний хураамжийн данс, захиалгын төлбөрийн данс, шимтгэл үйлчилгээний багцын төлбөр эсвэл гуравдагч этгээдийн нэрийн өмнөөс үйлчилгээний төлбөрийн шимтгэлийн хураамж зэрэг багтана. Хувьсах төлбөр хураамжийг томоохон хэмжээний буцаалт байхгүй гэдгийг өндөр магадлалтайгаар удирдлага тодорхойлсон үед л хүлээн зөвшөөрдөг.

Бусад хураамж, шимтгэлийн орлого нь ихэвчлэн үндсэн ажил гүйлгээ гарсны дараа тодорхой нэг хугацаанд буюу Банк гүйцэтгэлийн үүргээ хангасан үед хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээн авсан хураамж, шимтгэл болон авлагын дүн нь гүйцэтгэлийн ялгаатай үүргүүд гэж тодорхойлсон үйлчилгээний хувьд гүйлгээний үнийг илэрхийлнэ. Ийм орлогод харилцагчийн нэрийн өмнөөс гадаад валют худалдах, худалдан авахад зориулсан хураамж, төлбөрийн гүйлгээ боловсруулах хураамж, бэлэн мөнгөний төлбөр тооцоо, цуглуулах, зарцуулах хураамж зэрэг багтана.

4.29 Өмчлөх бусад хөрөнгө

Өмчлөх бусад хөрөнгө гэдэг нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн үүргийг хангуулахаар хураан авсан санхүүгийн болон санхүүгийн бус хөрөнгө (барилга зэрэг үл хөдлөх хөрөнгө, машин тоног төхөөрөмж, бараа материал зэрэг хөдлөх хөрөнгө, үнэт цаас зэрэг санхүүгийн хөрөнгө)-ийг хэлнэ. Хөрөнгийг анхлан бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд санхүүгийн байдлын тайлангийн өмчлөх бусад хөрөнгөнд бүртгэх ба тухайн хөрөнгийн шинж чанар, Банкны сонирхол зэргээс шалтгаалж холбогдох хөрөнгийн бүлэгт хамаарах нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу дахин хэмжиж бүртгэнэ.

Санхүүгийн бус хөрөнгийн хувьд хэрэв Банк нь өмчлөх бусад хөрөнгийг (үл хөдлөх хөрөнгийг) өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглах бол уг хөрөнгийг “Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгө” гэж дахин ангилан, Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн журмын дагуу бүртгэнэ (Тодруулга 4.15).

Хэрэв Банк нь хураан авсан барьцаа хөрөнгийг түрээслүүлэх болон үнэ цэнийн өсөлтийн зорилгоор, эсвэл энэ 2 тохиолдлын хоёулангийнх нь зорилгоор өөрөө ашиглахгүйгээр хадгалж үлдсэн бол Банк нь уг хөрөнгийг “Өмчлөх бусад хөрөнгө”- өөс “Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө” хэсэгт дахин ангилан холбогдох нягтлан бодох бүртгэлийн журмын дагуу бүртгэнэ (Тодруулга 4.16).

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.29 Өмчлөх бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

Хэрэв Банк нь өмчлөх бусад хөрөнгөөр авсан хөдлөх болон үл хөдлөх хөрөнгийг худалдах тохиолдолд бараа материалтай холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн журмыг баримтлан зөвхөн СТОУС 5-ын шаардлага биелэн худалдах зорилготой хөрөнгө гэж ангилснаас бусад тохиолдолд уг хөрөнгийг “Өмчлөх бусад хөрөнгө” гэж Санхүүгийн байдлын тайланд тусгана. Худалдахаар төлөвлөсөн санхүүгийн бус өмчлөх бусад хөрөнгийн талаар Тодруулга 19-өөс үзнэ үү.

Хэрэв өмчлөх бусад хөрөнгө (Үнэт цаас гэх мэт)-ийг борлуулснаар анхны үнээ нөхөх бол Банк нь СТОУС-ын хэмжилтийн зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийн шинж чанар ба бизнесийн загвараас хамааран ангилж бодит үнэ цэнээр нь хэмжинэ. Өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тайлант хугацаа бүрт тооцдог бөгөөд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хөрөнгийн ангиллаас хамааран бусад дэлгэрэнгүй орлого болон ашиг алдагдалд “Дахин үнэлгээний нөөц”-д хүлээн зөвшөөрнө. Тодруулга 19-өөс санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгийн дэлгэрэнгүйг үзнэ үү.

4.30 Бараа материал

Бараа материалыг өртөг ба цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар бүртгэнэ. Цэвэр боломжит үнэ цэнэ нь бизнесийн энгийн нөхцөлд барааг худалдахаар таамаглаж буй үнээс барааг гүйцээх болон худалдахтай холбоотойгоор гарах таамагласан зардлыг хассан дүн.

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт

СТОУС 16 Түрээс.. Банк нь СТОУС 16-ыг 2019 оны 01-р сарын 01-ээс эхлэн стандартаар чөлөөлөгдсөн тодорхой заалтууд болон хялбаршуулсан аргаар хэрэгжүүлсэн бөгөөд СТОУС 16-ын шилжилтийн аргачлалын дагуу 2018 оны харьцуулсан дүнд залруулга хийгээгүй болно.

СТОУС 16-ын шилжилтийн үед Банк нь НББОУС 17, Түрээсийн зарчмын дагуу өмнө нь үйл ажиллагааны түрээс гэж ангилж байсан түрээстэй холбоотой түрээсийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн. Эдгээр өр төлбөрийг үлдэгдэл түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнээр хэмждэг ба 2019 оны 01-р сарын 01-ний өдрөөрх түрээслэгчийн нэмэгдсэн зээлийн хүүгээр хорогдуулдаг. 2019 оны 01-р сарын 01-ний өдрийн түрээсийн өр төлбөрт ашигласан түрээслэгчийн нэмэгдсэн зээлийн жигнэсэн дундаж хүү 13.6% байна.

СТОУС 16-ын эхний удаа дагаж мөрдөхдөө Банк нь стандартын дагуу зөвшөөрсөн дараах практик хэрэглээг хэрэгжүүлсэн:

- Ижил төстэй шинж чанар бүхий түрээсийн багцад нэг хямдруулалтын хувийг ашигласан;
- Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ хийх шаардлагатай нарийн түвэгтэй түрээсийн гэрээ байгаа эсэх талаар урьд өмнө хийсэн үнэлгээн дээр үндэслэсэн - 2019 оны 01-р сарын 01-ний өдрийн байдлаар ийм төрлийн түрээсийн гэрээ байхгүй;
- 2019 оны 01-р сарын 01-ний өдрийн байдлаар түрээсийн үлдэгдэл хугацаа нь 12 сараас бага хугацаатай үйл ажиллагааны түрээсийг богино хугацаат түрээсээр тооцсон;
- Анхны хэрэгжүүлэлтийн өдрөөрх анхны шууд зардлыг ашиглах эрхтэй хөрөнгийн хэмжилтэд оруулаагүй;
- Гэрээнд түрээсийн хугацааг сунгах эсвэл цуцлах сонголт байгаа тохиолдолд түрээсийн хугацааг тодорхойлоход саад учруулж болох нөхцөлийг бодож үзсэн.

Банк нь мөн анхны хэрэгжилтийн өдөр түрээсийн гэрээтэй эсвэл түрээс агуулсан гэрээ гэдгийг дахин үнэлэхгүй байхаар сонгосон.

Банк нь түрээслүүлэгчид төлөх тогтмол шимтгэлийн төлбөрийг агуулсан хэд хэдэн гэрээтэй. Энэхүү үйлчилгээ нь түрээслүүлж буй хөрөнгөтэй их хамааралтай бөгөөд тусад нь зарах эсвэл түрээслэх боломжгүй. Банк үүнийг түрээсийн бүрэлдэхүүн хэсэг гэж үздэг бөгөөд түрээсийн өр төлбөрт оруулсан болно.

Банкинд өмнө нь санхүүгийн түрээс гэж ангилагдсан ямар нэгэн түрээс байгаагүй.

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх үйл ажиллагааны түрээсийн үүргүүд (Тодруулга 18) болон 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрийн байдлаар хүлээн зөвшөөрсөн түрээсийн өр төлбөрийг харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 1 дүгээр сарын 1
2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар цуцлах боломжгүй * байгаа үйл ажиллагааны түрээсийн нийт төлбөрийн доод хэмжээ (Тодруулга 38)	15,541,125
2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн түрээсийн өр төлбөр	-
Өнөөгийн үнийн хямдруулалтын нөлөө	5,115,053
Хасах нь: Өр төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрөөгүй богино хугацаат түрээс	2,689,548
Хасах нь: Өр төлбөр /НӨАТ хасагдахгүй/ гэж хүлээн зөвшөөрөөгүй түрээсийн зардал	312,608
2019 оны 01 сарын 01-ний өдрийн байдлаарх түрээсийн өр төлбөр	7,423,917
Түрээслүүлэгчид төлсөн урьдчилгаа	-
Хасах нь: үйл ажиллагааны түрээсийн хуримтлагдсан төлбөр	-
2019 оны 01 сарын 01-ний өдрийн байдлаарх ашиглах эрхтэй хөрөнгө	7,423,917

* Цуцлах боломжгүй түрээс нь зөвхөн дараах тохиолдолд цуцалж болно: (а) хяналтаас гадуурх үйл явдал бий болсон, (б) түрээслүүлэгчийн зөвшөөрөлтэйгээр, (в) түрээслэгч нь түүнтэй адилтгах ижил төрлийн хөрөнгийг түрээслэх шинэ гэрээг уг түрээслүүлэгчтэй хийсэн бол, (г) түрээсийн эхэн үед эсвэл түрээсийн хугацаанд түрээслэгч түрээсийн төлбөрийг тодорхой хэмжээгээр нэмж төлсөн тохиолдолд.

Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт нь 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрийн **нэгтгэсэн** санхүүгийн байдлын тайланд дараах байдлаар тусгагдсан:

Мянган төгрөгөөр	СТОУС 16-ыг хэрэгжүүлэхэд үзүүлэх нөлөө
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн өсөлт	7,423,917
Түрээсийн өр төлбөрийн өсөлт	7,423,917

Холбогдох ашиглах эрхтэй хөрөнгийг 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан эсвэл урьдчилж төлсөн түрээсийн төлбөрөөр тохируулсан түрээсийн өр төлбөртэй тэнцүү хэмжээгээр хэмжсэн. Анхны хэрэгжилтийн өдөр ашиглах эрхтэй хөрөнгөд тохируулга хийх шаардлагатай ямар нэгэн нарийн төвөгтэй түрээсийн гэрээ байгаагүй.

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт (үргэлжлэл)

Хүлээн зөвшөөрсөн ашиглах эрхтэй хөрөнгүүдийг дараах төрлөөр үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2019 оны 01 сарын 01
Өөрийн үйл ажиллагаанд ашиглах хөрөнгө	6,259,519	7,422,405
Бусад	3,232	1,511
Нийт ашиглах эрхтэй хөрөнгө	6,262,751	7,423,917

2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс хойш хүчин төгөлдөр болсон дараах стандартын нэмэлт өөрчлөлтийг Банк дагаж мөрдөж эхэлсэн бөгөөд Банкны хувьд материаллаг нөлөө байхгүй байна:

- СТОУТХ 23 “Орлогын татварын бүртгэлийн тодорхойгүй байдал”. (2017 оны 06 сарын 07-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх болон түүнээс хойших тайлант жилүүдэд дагаж мөрдөнө)
- СТОУС 9-ийн нэмэлт өөрчлөлтүүд – “Сөрөг нөхөн олговортой урьдчилсан төлбөрийн нөхцөлүүд” (2017 оны 10 сарын 12-нд батлагдан гарсан бөгөөд 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх болон түүнээс хойших тайлант жилүүдэд дагаж мөрдөнө)
- НББОУС 28-ын нэмэлт өөрчлөлтүүд – Хараат компани болон хамтарсан үйлдвэр дэх урт хугацааны ашиг сонирхол (2017 оны 10 сарын 12-нд батлагдан гарсан бөгөөд 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх болон түүнээс хойших тайлант жилүүдэд дагаж мөрдөнө)
- 2015-2017 оны үеийн СТОУС-ын жилийн нэмэлт сайжруулалт - СТОУС 3, СТОУС 11, НББОУС 12 ба НББОУС 23-ын нэмэлт өөрчлөлтүүд (2017 оны 12 сарын 12-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх болон түүнээс хойших тайлант жилүүдэд дагаж мөрдөнө)
- НББОУС 19-ын нэмэлт өөрчлөлтүүд “Нэмэлт өөрчлөлт, хасалт хийх, төлбөр тооцоог төлөвлөх” (2018 оны 02 сарын 07-нд батлагдан гарсан бөгөөд 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө).

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд

2020 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаанд заавал мөрдөх стандартууд ба тайлбарууд шинээр батлагдаж, хэвлэн нийтлэгдсэн ба эдгээрийг Банк хугацаанаас нь өмнө хэрэгжүүлж эхлээгүй.

СТОУС 17 Даатгалын гэрээнүүд (2017 оны 05 сарын 18-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2021 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). СТОУС 17 нь СТОУС 4-ыг орлосон бөгөөд практикт хэрэглэгдэж байгаа даатгалын гэрээний нягтлан бодох бүртгэлийг хөтөлж хэрэгжүүлэхийг компаниудад олгосон. Үүний үр дүнд ижил төрлийн даатгалын компаниудаас бусад тохиолдолд санхүүгийн гүйцэтгэлийг зэрэгцүүлэн харьцуулахад Хөрөнгө оруулагч нарт хэцүү байсан. СТОУС 17 нь Даатгагчийн эзэмшиж байгаа давхар даатгалын гэрээг хамруулсан даатгалын бүх төрлийн гэрээнүүдийг тайлбарлах нэг зарчимд суурилсан стандарт юм. Стандарт нь групп даатгалын гэрээнүүдийн хэмжигдэхүүн, хүлээн зөвшөөрөлтийг шаарддаг: (i) мөнгөн гүйлгээний гүйцэтгэлийн талаарх бэлэн байгаа бүх мэдээллүүдийг зах зээлийн мэдээлэлд нийцэхүйц байдлаар нэгтгэсэн ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний эрсдэлд тохируулагдсан өнөөгийн үнэ цэнэ (гүйцэтгэлийн мөнгөн гүйлгээ): нэмэх (хэрэв энэ үнэ өр төлбөр бол) эсвэл хасах (хэрэв энэ үнэ хөрөнгө бол) (ii) гэрээний хэрэгжээгүй ашгийг харуулсан дүн (гэрээт үйлчилгээний ашиг). Даатгагч нь даатгалын гэрээний хугацаанд даатгалын бүлэг гэрээний ашгийг хүлээн зөвшөөрч, эрсдэлээс чөлөөлөгдөнө. Хэрэв бүлэг гэрээнүүд алдагдалд хүрэх эсвэл алдагдал гарвал аж ахуйн нэгж нь алдагдлыг нэн даруй хүлээн зөвшөөрөх болно. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд (үргэлжлэл)

Бизнесийн тодорхойлолт – СТОУС 3-д оруулсан өөрчлөлтүүд (2018 оны 10 сарын 22-нд батлагдан гарсан ба 2020 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх бөгөөд түүнээс хойших тайлант хугацаануудад болон худалдан авалтад дагаж мөрдөнө). Энэхүү өөрчлөлт нь бизнесийн тодорхойлолтыг өөрчилсөн. Бизнес нь түүхий эд материал болон бие даасан үйл ажиллагаатай байх ёстой бөгөөд ингэснээр бүтээгдэхүүнийг бий болгох чадавхид ихээхэн хувь нэмэр оруулдаг. Шинэ зааварчилгаа нь түүхий эд материал болон бие даасан үйл ажиллагаа нь идэвхтэй явагдаж байгааг үнэлэхэд зориулж үндсэн зарчмаар хангадаг. Зохион байгуулалттай ажиллах хүч нь хэрэв бүтээгдэхүүн байхгүй бол нэгэн төрлийн бизнес байдлаар ангилах нөхцөлтэй байх ёстой. “Бүтээгдэхүүн” гэсэн нэр томъёоны тодорхойлолтыг нарийн тодорхойлсон ба хөрөнгө оруулалтын орлого болон бусад төрлийн орлогыг бий болгох үйлчлүүлэгчдэд зориулсан бараа, бүтээгдэхүүн болон үйлчилгээн дээр үндэслэдэг. Энэхүү орлого нь бага өртөг болон эдийн засгийн бусад өгөөж хэлбэрээр байхыг авч үзэхгүй. Түүнчлэн зах зээлд оролцогч талууд нь дутагдаж буй элементийг орлон эсвэл олж авсан үйл ажиллагаа болон хөрөнгийг нэгтгэх чадвартай эсэхийг үнэлэх шаардлагагүй болсон. Аж ахуй нэгж нь “төвлөрлийн тест”-ийг хийж болно. Хэрэв худалдан авсан нийт хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь зөвхөн нэг хөрөнгө (өөрөөр хэлбэл, ижил төрлийн бүлэг хөрөнгө) дээр үндэслэдэг бол худалдан авсан хөрөнгө нь бизнесийн төрөл болж чадахгүй. Энэхүү өөрчлөлтийг тухайн хэрэгжүүлсэн жилээс хойш мөрдөх бөгөөд 2020 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэн нөлөөллийг нь үнэлж, хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Материаллаг байдлын тодорхойлолт – НББОУС 1 болон НББОУС 8-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (2018 оны 10 сарын 31-нд батлагдан гарсан ба 2020 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх бөгөөд түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө).

Нэмэлт өөрчлөлт нь материаллаг байдлын тодорхойлолтыг тодруулсан бөгөөд түүнийг хэрхэн хэрэглэх талаар тодорхойлолтод оруулсан нь одоогийн байдлаар СТОУС-д тусгагдаад байна. Үүнээс гадна тодорхойлолтыг дагалдсан тайлбарууд сайжирсан. Мөн нэмэлт өөрчлөлт дэх тодорхойлолт нь СТОУС-ын бүх стандартад заасан материаллаг байдлын тодорхойлолттой нийцүүлсэн. Хэрэв орхих, буруу тайлагнах эсвэл санаатайгаар өөрчлөх зэрэг нь санхүүгийн тайлангийн анхдагч хэрэглэгчдийн тухайн тайлагналын аж ахуйн нэгжийн санхүүгийн мэдээлэл дээр үндэслэн гаргасан шийдвэрт ноцтойгоор нөлөөлж байвал мэдээлэл нь материаллаг гэж үзнэ. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа. Дээр дурдсанаас бусдаар шинэ стандартууд болон өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад томоохон нөлөө үзүүлэхгүй болно.

СТОУС 10 болон НББОУС 28-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд – Хөрөнгө оруулагч, түүний хараат компани болон хамтарсан үйлдвэрийн хооронд хөрөнгө борлуулах болон хандивлах (2014 оны 09 сарын 11-нд батлагдсан ба НББОУС-ын зөвлөлөөс заасан хугацаанаас хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Хөрөнгө оруулагч, түүний хараат компани болон хамтарсан үйлдвэрийн хооронд хөрөнгө борлуулах болон хандивлах ажил гүйлгээг хэрхэн бүртгэх талаар СТОУС 10 болон НББОУС 28-д ялгаатай байдлаар тусгасан байдлыг арилгахад чиглэгдсэн. Өөрчлөлтийн үр дүнд хөрөнгө борлуулах эсвэл хандивлах ажил гүйлгээ нь бизнесийн шинж чанартай бол олз, гарзыг нийт дүнгээр хүлээн зөвшөөрнө гэж заасан. Бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглагддаггүй хөрөнгийг хараат компани эзэмшиж байсан ч хөрөнгө борлуулах болон хандивлах ажил гүйлгээний олз, гарзыг хэсэгчлэн хүлээн зөвшөөрнө. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын хүрээнд гарсан өөрчлөлтүүд (2018 оны 03 сарын 29-нд батлагдан гарсан бөгөөд 2020 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Энэхүү үзэл баримтлалын хүрээ нь хэмжигдэхүүний талаарх шинэ бүлэг; санхүүгийн гүйцэтгэлийн тайлагналын удирдамж; сайжруулсан тодорхойлолтууд болон удирдамж ялангуяа өр төлбөрийн тодорхойлолт; санхүүгийн тайлагналын тодорхойгүй байгаа хэмжигдэхүүн болон тодорхойгүй байдал, үүрэг хариуцлага гэх мэт чухал хэсгүүд дэх тодруулгуудыг багтаасан.

Зах зээлийн жишиг хүүгийн түвшний шинэчлэлт – СТОУС 9, НББОУС 39, СТОУС 7-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (2019 оны 09 сарын 26-нд батлагдан гарсан бөгөөд 2020 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх ба түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Энэхүү өөрчлөлтийг зах зээлийн жишиг хүү болон LIBOR болон бусад банк хоорондын жишиг хүү (“IBORs”) зэргийн хүүгийн түвшин өөрчлөгдсөнөөс болсон.

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд (үргэлжлэл)

Энэхүү нэмэлт өөрчлөлтүүд нь IBOR-н шинэчлэлээс шууд хамааралтай хеджийн харилцаанд хеджийн нягтлан бодох бүртгэлийн тодорхой шаардлагыг хэрэгжүүлэхээс түр зуурын чөлөөлөлтийг өгдөг. СТОУС 9 болон НББОУС 39-ийн дагуу мөнгөн урсгалын хеджийн бүртгэл нь ирээдүйн хеджлэсэн мөнгөн урсгал хэрэгжих “өндөр магадлалтай” байхыг шаарддаг. Эдгээр мөнгөн урсгал нь IBOR-с хамааралтай бол нэмэлт өөрчлөлтөд тусгасан хөнгөлөлт нь Банкыг уг шинэчлэлийн дагуу хеджлэгдсэн мөнгөн урсгалын хүүгийн хувь хэмжээ өөрчлөгдөхгүй гэж таамаглахыг шаарддаг. НББОУС 39 болон СТОУС 9 нь хоёулаа хеджийн нягтлан бодох бүртгэлийг хэрэгжүүлэхийн тулд ирээдүйн рүү чиглэсэн үнэлгээ хийхийг шаарддаг. Одоогийн байдлаар мөнгөн урсгалын LIBOR болон IBOR-г орлуулах хүүгийн түвшинг өргөн цар хүрээтэй хэмээн төлөвлөж байгаа нь үр ашиггүй байдлыг багасгах боловч шинэчлэлийн өдөр ойртох тусам хэрэглэхгүй болж магадгүй. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийн дагуу Банк хеджлэгдсэн зүйлийн мөнгөн урсгал, хеджийн хэрэглүүр эсвэл хеджийн эрсдэлд суурилсан зах зээлийн жишиг хүү нь IBOR-н шинэчлэлээр өөрчлөгдөхгүй. IBOR-н шинэчлэл нь хеджийг НББОУС 39-д заасны дагуу шаардлагатай байх ёстой 80%-аас 125%-ийн хүрээнд хэтрүүлж болзошгүй юм. Тиймээс үр ашигт байдлын тестээр шаардлагатай байх хувь хэмжээнээс хэтэрч байгаа учраас IBOR-той холбоотой тодорхой бус байдлын үед хеджийг зогсоохгүй байхын тулд НББОУС 39-д үр ашигт байдлын тестийг хийхгүй байх чөлөөлөлтийг оруулахын тулд нэмэлт өөрчлөлт оруулсан болно. Гэсэн хэдий ч хеджийн бүртгэлд тавигдах бусад шаардлагууд, тухайлбал ирээдүйн үнэлгээг хангах шаардлага биелэгдэх ёстой. Зарим хеджийн хувьд хеджлэгдсэн зүйл болон хеджийн эрсдэл нь гэрээнд тусгагдаагүй IBOR-н эрсдэлийн бүрэлдэхүүн хэсэг юм. Хеджийн нягтлан бодох бүртгэлийг хэрэгжүүлэхийн тулд СТОУС 9 болон НББОУС 39 хоёрын аль аль нь холбоотой эрсдэлийн бүрэлдэхүүн хэсгийг тус тусад нь тодорхойлох болон бодитоор хэмжихийг шаарддаг. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийн дагуу эрсдэлийн бүрэлдэхүүн хэсгийг зөвхөн хеджийн эхэн үед тус тусад нь тодорхойлох шаардлагатай бөгөөд хеджийн үргэлжлэх хугацааны туршид бол шаардахгүй. Макро хеджийн нөхцөлд, Банк хеджийн харилцааг давтамжтайгаар шинэчилдэг тохиолдолд хеджийн зүйлийг анх тухайн хеджийн харилцаанд хамруулж эхэлснээс хойш хөнгөлөлтийг хэрэглэнэ. Хеджийн үр ашиггүй байдал нь НББОУС 39 болон СТОУС 9-ийн дагуу ашиг, алдагдалд бүртгэгдэнэ. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлтөд зах зээлийн жишиг хүүгийн шинэчлэлтийг цаашид үргэлжлүүлэхээ больсноос үүссэн тодорхой бус байдлыг тусгасан хөнгөлөлт нь хэзээ дуусах тухай тусгаж өгсөн. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь Банкыг эдгээр тодорхойгүй байдлаас шууд нөлөөлж буй хеджийн харилцааны талаар хөрөнгө оруулагчдад нэмэлт мэдээлэл өгөхийг шаарддаг. Үүнд хөнгөлөлтийг ашигласан хеджийн хэрэглүүрийн нэрлэсэн хэмжээ, чөлөөлөлтийг ашиглахдаа гаргасан аливаа чухал таамаглал эсвэл дүгнэлт болон Банкинд IBOR-н шинэчлэл хэрхэн нөлөөлж буй болон хэрхэн шийдвэрлэж буй талаарх чанарын тодруулгыг багтаасан болно. Банкны хувьд одоогийн байдлаар уг нэмэлт өөрчлөлт санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

Өр төлбөрийг эргэлтийн (богино хугацааны) болон эргэлтийн бус (урт хугацааны) гэж ангилах – НББОУС 1-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (2020 оны 01 сарын 23-нд батлан гаргасан бөгөөд 2022 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх ба түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Эдгээр нарийн цар хүрээтэй нэмэлт өөрчлөлтүүд нь тайлант хугацааны эцэст хүчин төгөлдөр байгаа эрхээс хамааран өр төлбөрийг эргэлтийн болон эргэлтийн бус гэж ангилахыг тодруулсан. Банк нь тайлант хугацааны эцэст төлбөр тооцоог дор хаяж арван хоёр сараар хойшлуулах хангалттай эрхтэй бол уг өр төлбөр нь эргэлтийн бус байна. Удирдамж нь уг эрх нь ямар нэгэн нөхцөлт болзолтой байхыг шаарддаг. Удирдлагын төлбөр тооцоогоо хойшлуулах эрхээ эдлэх эсэх хүлээлт нь өр төлбөрийн ангилалд нөлөөлөхгүй. Тайлангийн хугацааны эцэст Банк холбогдох аливаа нөхцөлийг хангаж байгаа тохиолдолд зөвхөн хойшлуулах эрхтэй. Тайлангийн хугацаа дууссаны дараа зөрчлийг мэдэгдэж, зээлдүүлэгчээс зөвшөөрөх захидал бичиг авсан ч нөхцөл байдал тайлагналын өдөр эсвэл түүнээс өмнө зөрчигдсэн бол өр төлбөрийг эргэлтийн гэж ангилна. Харин эсрэгээрээ, зээлийн гэрээний дагуу хүлээсэн үүрэг тайлагнасан өдрөөс хойш зөрчигдсэн тохиолдолд зээлийг эргэлтийн бус гэж ангилна. Нэмж дурдахад, нэмэлт өөрчлөлт нь Банк өр төлбөрийг өөрийн өмч рүү хөрвүүлэн төлбөр тооцоо хийх ангиллын шаардлагыг тодруулсан. “Төлбөр тооцоо”-г бэлэн мөнгө, эдийн засгийн ашиг тусыг агуулсан бусад эх үүсвэр болон байгууллагын өөрийн өмчийн хэрэглүүрээр өр төлбөрийг төлөх гэж тодорхойлсон. Хувьцаанд хөрвөх боломжтой хөрвөх хэрэглүүрийн хувьд чөлөөлөлт бий бөгөөд гэхдээ хөрвүүлэх сонголтыг нийлмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн тусдаа бүрэлдэхүүн хэсэг болгон өмчийн хэрэглүүрээр ангилдаг хэрэглүүрт л хамаарна. Банкны хувьд одоогийн байдлаар уг нэмэлт өөрчлөлт санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

Дээр дурдсанаас бусдаар шинэ стандартууд болон өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад томоохон нөлөө үзүүлэхгүй болно.

7 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Бэлэн мөнгө	104,767,167	114,855,783
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	1,005,485,340	543,219,222
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,110,252,507	658,075,005

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгөн (заавал байлгах нөөцөөс бусад) хөрөнгө нь барьцаа хөрөнгөөр баталгаажуулагдахгүй. 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд тулгуурлан Монголбанк дахь харилцах дансны зээлийн чанар нь “Хангалттай” бөгөөд Монголбанк нь Мүүди-с-ийн В3 үнэлгээтэй байсан.

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгөн (заавал байлгах нөөцөөс бусад) хөрөнгийн валют, хүү болон дуусах хугацааны шилжилгээг Тодруулга 36-аас үзнэ үү.

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгасан мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 7)	1,110,252,507	658,075,005
Гурван сараас бага хугацаатай Монголбанкны үнэт цаас (Тодруулга 11)	168,951,043	251,423,656
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 10)	186,176,505	172,713,933
Урвуу РЕПО хэлцэл (Тодруулга 9)	-	99,975,351
Нийт мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	1,465,380,055	1,182,187,945

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн үлдэгдэл нь 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар “1-р үе шат”-д байна. Эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд ямар нэгэн зээлжих зэрэглэлийн санг хүлээн зөвшөөрөөгүй. ХБЗА-ын тооцоололд ашигласан өгөгдөл, таамаглал болон тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 36-аас үзнэ үү.

8 Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	291,911,405	455,072,892
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	291,911,405	455,072,892

Банк нь Төв Банк буюу Монголбанк дахь харилцах дансандаа Монголбанкнаас тавьдаг шаардлагын дагуу зайлшгүй байлгах нөөцийг байршуулдаг. Төв Банкинд байршуулдаг хөрөнгийн үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн 12.0% (2018: 12.0%)-аас багагүй байдаг.

8 Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц (үргэлжлэл)

Монголбанкны 2018 оны 3-р сарын 29-ний өдрийн тогтоолын дагуу Банк тайлант хугацаанд заавал байлгах нөөцийн 50 хувийг хангана.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд тулгуурлан Монголбанкны дахь харилцах дансны зээлжих чанар нь “Хангалттай” бөгөөд 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй.

Ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор заавал байлгах нөөц нь 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар “1-р үе шат”-д байна.

Эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк ямар нэгэн зээлийн эрсдэлийн санг хүлээн зөвшөөрөөгүй. ХБЗА-ын тооцоололд ашигласан өгөгдөл, таамаглал болон тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 36-аас үзнэ үү.

9 Урвуу РЕПО хэлцэл

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкинд урвуу репо хэлцэл байгаагүй. Харин 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар урвуу репо хэлцэл нь 9% хүүтэй, 3 хоногийн хугацаатай дотоодын банкинд өгсөн богино хугацааны хэлцэл байсан. Уг урвуу репо хэлцэл нь Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн баталгаажсан ба эргэн төлөлт хийгдээгүй тохиолдолд Банк гэрээгээр олгосон эрхийн дагуу тухайн үнэт цаасыг худалдан борлуулах, барьцаанд өгөх эрхтэй.

Буцаан худалдан авах авлага гэж ангилагдсан үнэт цаасны хүүгийн түвшний шинжилгээг Тодруулга 36-аас үзнэ үү.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
- Тусгай хяналттай	99,975,351
Нийт дансны үнэ	99,975,351
Зээлжих эрсдэлийн сан	-
Дансны үнэ	99,975,351

Урвуу репо хэлцлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь материаллаг бус хэмжээтэй тул Банк ямар нэгэн зээлжих эрсдэлийн санг хүлээн зөвшөөрөөгүй. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоололд ашигласан өгөгдөл, таамаглал болон тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 36-с үзнэ үү.

10 Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Бусад банкууд дахь харилцах данс		
Гадаад	175,105,319	153,173,299
Дотоод	10,776,841	19,540,634
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө		
Дотоод	-	-
Гадаад	294,345	-
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	720,388,204	413,423,859
Нийт бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	906,564,709	586,137,792

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар бусад банкуудад байршуулсан 3 сараас их хугацаатай хөрөнгөнд 180 хоногоос 2 жилийн хугацаатай харилцах дансууд багтсан. Уг хөрөнгийн томоохон өсөлт нь гадаадын санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлтэй холбоотой барьцаанд байршуулсан 100 сая ам.доллартай холбоотой. (Тодруулга 23-ыг үзнэ үү).

Доорх хүснэгт нь 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар эрсдэлийн зэрэглэлд үндэслэн хийсэн бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлийн чанарын шинжилгээ болон хүлээгдэж буй зээлийн эрсдэлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийг 3 үе шаттайгаар үнэлсэн үнэлгээг дор хүснэгтэд харуулав. Банкны хэрэглэсэн зээлийн эрсдэлийг зэрэглэх системийн тодорхойлолт, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн аргачлал, төлбөрийн чадваргүй болох үеийн болон SICR гэх зэргийн тодорхойлолтыг Тодруулга 36-аас харна уу.

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2018 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
- Маш сайн	713,235,351	142,996,216
- Сайн	106,050,640	5,748,221
- Хангалттай	77,443,459	159,395,049
- Тусгай хяналттай	10,674,661	277,998,306
Нийт дансны үнэ	907,404,111	586,137,792
Зээлжих эрсдэлийн сан	(839,402)	-
Дансны үнэ	906,564,709	586,137,792

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь материаллаг бус хэмжээтэй тул Банк ямар нэгэн зээлжих эрсдэлийн сан байгуулж хүлээн зөвшөөрөөгүй.

Бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийн валют, хүү болон дуусах хугацааны шилжилгээг Тодруулга 36-аас үзнэ үү.

11 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	169,387,815	365,684,251
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	106,342,392	119,425,772
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	11,315,389	34,672,201
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	(109,874)	(840,166)
Нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	286,935,722	518,942,058

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Нийт
Монголбанкны үнэт цаас (a)	168,832,512	-	-	168,832,512
МИК бонд (b)	-	106,342,392	-	106,342,392
Байгууллагын бонд (c)	-	-	-	-
Засгийн Газрын бонд (d)	555,303	-	11,315,389	11,870,692
2019 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үнэ цэнэ ба нийт дансны үнэ)	169,387,815	106,342,392	11,315,389	287,045,596
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	(109,874)	(109,874)
2019 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (дансны үнэ)	169,387,815	106,342,392	11,205,515	286,935,722

11 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Нийт
Монголбанкны үнэт цаас (a)	365,146,307	-	-	365,146,307
МИК бонд (b)	-	111,962,492	-	111,962,492
Байгууллагын бонд (c)	-	-	23,385,734	23,385,734
Засгийн Газрын бонд (d)	537,944	7,463,280	11,286,467	19,292,721
2018 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үнэ цэнэ ба нийт дансны үнэ)	365,684,251	119,425,772	34,672,201	519,782,224
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	(840,166)	(840,166)
2018 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (дансны үнэ)	365,684,251	119,425,772	33,832,035	518,942,058

(a) Монголбанкны үнэт цаас

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас нь хөрвөх чадвартай болон “цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” гэсэн бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

(b) МИК бонд

МИК бонд нь Банкнаас харилцагчдад олгосон ипотекийн зээлээр баталгааждаг ба ипотекийн зээлтэй ижил бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны ангилалд багтдаг. Банк нь ипотекийн зээлийг худалдах зорилгоор анх хүлээн зөвшөөрсөн. (Тодруулга 3.3.13-аас харна уу). Энэхүү бонд нь Тодруулга 3-т тодруулсны дагуу МИК-ОССК-ийн үнэт цаасжуулах ажил гүйлгээтэй холбоотой ипотекийн зээлээр баталгаажсан “Энгийн” болон “Давуу” эрхтэй үнэт цаас (ОСЗБҮЦ) юм.

Тодруулга 3-т тайлбарласны дагуу зөвхөн давуу эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөр бүрэн төлөгдсөн тохиолдолд энгийн эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй үнэт цаас эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй. МИК-ОССК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутсан тохиолдолд үүнийг давуу болон энгийн үнэт цаас эзэмшигчид хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр).

(c) Засгийн Газрын бонд

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор эзэмшиж буй “цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор эзэмшиж буй “цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

11 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Зайлшгүй шаарлагаар бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Банк арилжааны ашиг олох зорилгоор эзэмшиж буй “хөрөнгийг худалдах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай үнэт цаас юм. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед Банк Засгийн газрын бондыг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрсөн. Энэхүү Засгийн газрын бонд нь бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг бөгөөд зээлийн эрсдэлийн үнэ цэнийн бууралтыг мөн агуулна. Засгийн газрын бонд нь барьцаа хөрөнгөөр баталгаажуулна.

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаасны дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2018 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Монголбанкны үнэт цаас		
- Хангалттай	168,951,043	366,256,329
Хасах нь: Бодит үнэ цэнийн бууралт	(118,531)	(1,110,022)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	168,832,512	365,146,307

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 3 сараас бага хугацаатай Монголбанкны үнэт цаас 168,951,043 мянган төгрөг байсан ба мөнгөн гүйлгээний тайлан (Тодруулга 7)-д тусгах зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн тодруулгад орсон.

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бондыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2018 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Засгийн Газрын бонд		
- Хангалттай	561,586	542,973
Хасах нь: Бодит үнэ цэнийн бууралт	(6,283)	(5,029)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	555,303	537,944

Дээрх хүснэгтэнд ашигласан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг Тодруулга 36-аас харна уу.

11 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлжих эрсдэлийн сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

	Зээлжих эрсдэлийн сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>		
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас		
2019 оны 01 сарын 01-нээрх	1,110,022	366,256,329
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	118,531	4,055,601,043
Данснаас хасагдсан	(1,110,022)	(4,252,906,329)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх	118,531	168,951,043
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
At 1 January 2019	5,029	542,973
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	1,254	-
Нийт дансны үнэ	6,283	542,973
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>		
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	-	18,613
2019 оны 12 сарын 31-нээрх	6,283	561,586

11 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлжих эрсдэлийн сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас		
2018 оны 01 сарын 01-нээрх	283,643	632,003,148
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	1,110,023	11,239,722,329
Данснаас хасагдсан	(283,644)	(11,505,469,148)
2018 оны 12 сарын 31-нээрх	1,110,022	366,256,329
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
2018 оны 01 сарын 01-нээрх	38,382	29,467,287
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Данснаас хасагдсан	(33,353)	(28,968,439)
Нийт дансны үнэ	5,029	498,848
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>		
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	-	44,125
2018 оны 12 сарын 31-нээрх	5,029	542,973

11 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)**Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас**

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2018 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Засгийн Газрын бонд		
- Хангалттай	11,315,389	11,286,467
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(109,874)	(102,223)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	11,205,515	11,184,244
Байгууллагын бонд		
- Хангалттай	-	23,385,734
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	-	(737,943)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	-	22,647,791
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас (нийт дансны үнэ)	11,315,389	34,672,201
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(109,874)	(840,166)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас (дансны үнэ)	11,205,515	33,832,035

Дээрх хүснэгтэнд ашигласан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг Тодруулга 36-аас харна уу.

11 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлжих эрсдэлийн сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрдэлийн сан	Дансны үнэ
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
2019 оны 01 сарын 01-нээрх	102,223	11,286,467
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	7,651	-
Хуримтлагдсан хүү	-	28,922
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт	109,874	11,315,389
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Байгууллагын бонд		
2019 оны 01 сарын 01-нээрх	737,943	23,385,734
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Данснаас хасагдсан	(705,177)	(21,781,922)
Хуримтлагдсан хүү	(32,766)	(1,603,812)
Бусад хөдөлгөөн	-	-
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт	-	-
2019 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өөрчлөлт	109,874	11,315,389

11 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлжих эрсдэлийн сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
2018 оны 01 сарын 01-нээрх	449,616	11,260,142
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	(347,393)	-
Хуримтлагдсан хүү	-	26,325
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт	102,223	11,286,467
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Байгууллагын бонд		
2018 оны 01 сарын 01-нээрх	1,460,313	41,727,323
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Данснаас хасагдсан	(734,846)	(20,832,945)
Хуримтлагдсан хүү	-	2,491,356
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	12,476	-
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт	737,943	23,385,734
2018 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өөрчлөлт	840,166	34,672,201

12 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	64,977,881	72,798,762
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	17,719,353	32,894,926
Нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	82,697,234	105,693,688

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас</i>	Нийт
Хөрөнгө оруулалтын санд оруулсан хөрөнгө оруулалт	-	58,000,000	58,000,000
Компанийн хувьцаа	17,719,353	6,977,881	24,697,234
2019 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	17,719,353	64,977,881	82,697,234

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас</i>	Нийт
Хөрөнгө оруулалтын санд оруулсан хөрөнгө оруулалт	-	58,000,000	58,000,000
Компанийн хувьцаа	32,894,926	14,798,762	47,693,688
2018 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	32,894,926	72,798,762	105,693,688

(а) Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх компанийн хувьцаа нь Банк арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй хувьцаа бөгөөд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх ангиллын сонголтыг хийгээгүй.

Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй үнэт цаасны дийлэнх нь Монголын Хөрөнгийн Биржид бүртгэгдсэн “АПУ ХК” (“APU JSC”) болон Монголын Ипотекийн Корпорацид оруулсан хөрөнгө оруулалтын хувьцаануудаас бүрдэнэ. 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар тус бүр 15,355,485 мянган төгрөг, 1,333,341 мянган төгрөг (2018: 15,099,560 мянган төгрөг, 16,440,728 мянган төгрөг) байсан. 2019 онд Банк “АПУ ХК”-ийн хувьцааны ихээхэн хэсгийг зарсан.

12 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

(b) Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх ангиллын өмчийн үнэт цаасны 64,977,881 мянган төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийсэн. Энэ ангиллын хөрөнгийг арилжаалж ашиг олох зорилгоор бус стратегийн ач холбогдол бүхий хөрөнгө оруулалт хэлбэрээр хийсэн. Богино болон дунд хугацаанд энэхүү хөрөнгө оруулалтыг худалдах төлөвлөгөө байхгүй. Уг ангиллын өмчийн үнэт цаасны бууралт нь зөвхөн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлттэй холбоотой.

Монгол Улсын Засгийн Газраас 2013 онд хөрөнгө оруулалтын сан байгуулах тухай хууль батлагдсанаар анхны хөрөнгө оруулалтын сан (ХОС) байгуулагдсан. Уг хөрөнгө оруулалтын сан нь Банкны удирдлага болоод эзэмшигчтэй холбоогүй, Монгол Улсад бүртгэлтэй менежментийн компаниар удирдуулдаг бөгөөд гол бизнесийн үйл ажиллагаа нь хөрөнгө оруулагчаас татсан эх үүсвэрийг ашиглан харилцагчдад хөрөнгө оруулалт хийх юм.

2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь тус хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгжийн 9,6%-ийг худалдаж авсан бөгөөд 2015 оны эхээр ХОС-ийн менежментийн компани Банкны хөрөнгө оруулалтаар үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээлд хөрөнгө оруулалт хийсэн. Банк нийт 58 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийсэн бөгөөд 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны удирдлагын зүгээс хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээний байгууллага болон дотоодын мэргэжлийн үнэлгээчнээр хийлгэсэн үнэлгээнд үндэслэн эдгээр хөрөнгө оруулалт хийгдсэн үл хөдлөх хөрөнгүүд нь бүрэн нөхөгдөх хөрөнгө гэж үзэж байгаа.

Банкны удирдлага нь уг хөрөнгө оруулалтын сангийн үйл ажиллагаа болон санхүүгийн шийдвэрт мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэх эсвэл хянах эрхгүй гэж үзсэн. Иймээс СТОУС 9-ийн дагуу уг хөрөнгө оруулалтыг бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хөрөнгө оруулалт гэж ангилсан (Тодруулга 3). Санхүүгийн зохицуулах хорооноос хөрөнгө оруулалтын сангийн тусгай зөвшөөрлийг 2015 оны 10 сард олгосноос хойш үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	3,293,326,300	3,230,167,595
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	(121,193,516)	(172,900,278)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны дансны үнэ	3,172,132,784	3,057,267,317
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа /Орон сууцны зээл/	110,816,093	126,456,427
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа /Байгууллагын зээл/	23,745,435	-
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,306,694,312	3,183,723,744

Банк Монголын ипотекийн корпораци–д худалдах зээлийн багцтай ба уг багц нь СТОУС 9-ийн гэрээний мөнгөн урсгалын шинж чанарын тест (ЗХҮТ)-ийн дагуу хорогдуулсан өртгөөрх ангилах шаардлагыг хангаагүй. Иймд уг багцыг анхны хүлээн зөвшөөрсөн үнэлгээгээр “бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зөвшөөрөгдөх” ангилалд ангилсан. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх байгууллагын зээл нь өмнө нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр ангилалтай байсан. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зөвшөөрөгдөх зээл ба урьдчилгааны эрсдэлийг тооцож хэмжилт хийсэн. Санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан дүн нь Банкны тооцооллоорх хүлээж болзошгүй хамгийн их зээлийн эрсдэл болно.

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдэл болон зээлжих эрсдэлийн санг 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31–ний өдрөөр ангиллаар нь задлан доорх хүснэгтэнд үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31			2018 оны 12 сарын 31			
	Нийт дансны үнэ	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ	Нийт дансны үнэ	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ	Дансны үнэ
Байгууллагад олгосон зээл							
Бизнесийн зээл	1,412,247,654	(42,888,585)	1,369,359,069	1,418,123,857	(76,760,488)		1,341,363,369
Жижиг дунд бизнесийн зээл	703,654,824	(20,064,585)	683,590,239	674,851,230	(56,298,148)		618,553,082
Хувь хүнд олгосон зээл							
Хэрэглээний зээл	887,861,057	(55,036,115)	832,824,942	893,570,466	(36,446,032)		857,124,434
Орон сууцны зээл	289,562,765	(3,204,231)	286,358,534	243,622,042	(3,395,610)		240,226,432
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа							
	3,293,326,300	(121,193,516)	3,172,132,784	3,230,167,595	(172,900,278)		3,057,267,317

Хуулийн этгээдэд олгосон зээлийн ангиллыг доор тайлбарлав:

- Бизнесийн зээл – Том аж ахуйн нэгжид стандарт нөхцөлийн дагуу олгосон зээл;
- Жижиг дунд бизнесийн зээл – Жижиг болон дунд бизнес эрхлэгчдэд олгосон зээл;
- Хэрэглээний зээл;
- Орон сууцны зээл.

2019 онд зах зээлийн хүүгээс багаар олгосон зээлүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөгдөх 5,348,937 мянган төгрөгийн (2018: 16,943,013 мянган төгрөг) алдагдлыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан.

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдэл болон зээлжих эрсдэлийн санг тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг доорх хүснэгтэнд үзүүлэв:

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд зээлээс ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Бизнесийн зээл								
2019 оны 01 сарын 01	21,500,948	8,807,707	46,451,833	76,760,488	1,011,649,610	55,820,064	350,654,183	1,418,123,857
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
Шилжилт:								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	-	-	-	-	(23,081,929)	23,081,929	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	-	(14,071)	14,071	-	-	(737,627)	737,627	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	-	-	-	-	26,000,776	(26,000,776)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	3,088,243	318,777	16,677,535	20,084,555	521,335,313	166,885,197	114,757,365	802,977,875
Данснаас хасагдсан	(8,845,814)	(587,475)	(1,260,406)	(10,693,695)	(424,470,206)	(20,358,465)	(109,476,030)	(554,304,701)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтэд орсон өөрчлөлт	(6,147,874)	1,936,586	16,389,165	12,177,877	(230,836,898)	104,846,594	92,167,048	(33,823,256)
Хямдруулалт	660,046	-	832,620	1,492,666	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	(2,369)	-	5,500	3,131	1,473,239	-	(2,718,059)	(1,244,820)
Зээлжих эрсдэлийн сан	-	25,513,022	69,927,094	95,440,116	-	1,004,789	7,838,699	8,843,488
Бусад хөдөлгөөн	(5,213,046)	8,037	2,780,425	(2,424,584)	(12,703,131)	2,080,662	(43,445,597)	(54,068,066)
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	5,040,134	35,982,583	151,817,837	192,840,554	843,366,998	358,623,919	384,514,460	1,586,504,377
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	-	(33,719,182)	(115,675,648)	(149,394,830)	-	(34,723,971)	(123,514,347)	(158,238,318)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	(186,886)	(1,643)	(368,610)	(557,139)	(4,613,414)	(2,535,576)	(8,869,415)	(16,018,405)
2019 оны 12 сарын 31	4,853,248	2,261,758	35,773,579	42,888,585	838,752,584	321,364,372	252,130,698	1,412,247,654

2019 онд зах зээлийн хүүгээс багаар олгосон зээлүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөгдөх 5,348,937 мянган төгрөгийн алдагдлыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан ба энэ нь дээрх хүснэгтийн шинээр олгосон ба худалдан авсан хэсэгт багтсан. Удирдлагын дүгнэлтийг Тодруулга 3-аас харна уу.

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт	Нийт дансны үнэ			Нийт
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)		1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Жижиг дунд бизнесийн зээл								
2019 оны 01 сарын 01	4,053,895	280,435	51,963,818	56,298,148	510,808,326	12,980,965	151,061,939	674,851,230
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
Шилжилт:								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(93,683)	93,683	-	-	(12,581,081)	12,581,081	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(170,692)	(14,071)	184,763	-	(15,116,673)	(9,517,195)	24,633,868	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	200,856	(57)	(200,799)	-	614,772	(102,455)	(512,317)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	7,790	(7,790)	-	-	25,646	(25,646)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	1,935,074	622,249	1,182,258	3,739,581	375,659,580	28,421,557	30,296,242	434,377,379
Данснаас хасагдсан	(1,616,769)	(46,792)	(11,114,123)	(12,777,684)	(258,864,770)	(3,337,550)	(40,604,986)	(302,807,306)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	(1,182,433)	61,580	(589,522)	(1,710,375)	(65,282,217)	2,624,720	43,686,181	(18,971,816)
Хямдруулалт	247,703	648	2,585,206	2,833,557	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	(6,865)	(110)	128,300	121,325	(284,944)	(935)	5,291,155	5,005,276
Тайлант жилд төлөгдсөн	-	-	5,063,907	5,063,907	-	-	10,926,010	10,926,010
Зээлжих эрсдэлийн сан	(805,560)	(185,985)	(8,355,648)	(9,347,193)	(42,537,939)	(46,924)	(17,020,771)	(59,605,634)
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	2,360,670	779,191	40,948,067	44,087,928	492,414,554	43,628,910	207,731,675	743,775,139
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	-	-	(23,541,192)	(23,541,192)	-	-	(34,467,202)	(34,467,202)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	(20,323)	(347)	(461,481)	(482,151)	(396,220)	(26,489)	(5,230,404)	(5,653,113)
2019 оны 12 сарын 31	2,340,347	778,844	16,945,394	20,064,585	492,018,334	43,602,421	168,034,069	703,654,824

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт	Нийт дансны үнэ			Нийт
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)		1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Хэрэглээний зээл								
2019 оны 01 сарын 01	8,751,589	2,034,879	25,659,564	36,446,032	833,435,959	11,945,356	48,189,151	893,570,466
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
Шилжилт:								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(636,248)	636,248	-	-	(26,735,083)	26,735,083	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(914,144)	(918,332)	1,832,476	-	(22,744,138)	(5,020,437)	27,764,575	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	435,634	(299,481)	(136,153)	-	2,087,204	(1,867,264)	(219,940)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	11,526	(11,526)	-	-	18,832	(18,832)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	1,930,878	686,015	1,427,199	4,044,092	326,148,211	6,027,333	1,764,176	333,939,720
Данснаас хасагдсан	(721,129)	(132,507)	(2,338,702)	(3,192,338)	(208,331,753)	(1,173,868)	(18,790,680)	(228,296,301)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	(415,706)	3,656,148	16,006,673	19,247,115	(565,724)	(4,590,347)	(4,698,166)	(9,854,237)
Хямдруулалт	1,029,950	28,488	2,125,892	3,184,330	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	(2,178)	(462)	1,627,750	1,625,110	(1,758,030)	(812)	1,404,396	(354,446)
Тайлант жилд төлөгдсөн	207,022	-	6,952,292	7,159,314	31,302	2,076	1,037,749	1,071,127
Зээлжих эрсдэлийн сан	(1,403,026)	94,467	1,006,906	(301,653)	(93,979,326)	(483,063)	6,777,658	(87,684,731)
Бусад хөдөлгөөн								
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	8,262,642	5,796,989	54,152,371	68,212,002	807,588,622	31,592,889	63,210,087	902,391,598
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	(212,331)	(43,355)	(12,687,481)	(12,943,167)	(243,633)	(45,431)	(13,725,230)	(14,014,294)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	(7,698)	(6,924)	(218,098)	(232,720)	(365,001)	(338)	(150,908)	(516,247)
2019 оны 12 сарын 31	8,042,613	5,746,710	41,246,792	55,036,115	806,979,988	31,547,120	49,333,949	887,861,057

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь эссөн зээлүүдийн н дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь эссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Орон сууцны зээл								
2019 оны 01 сарын 01	350,927	120,955	2,923,728	3,395,610	225,292,664	2,651,487	15,677,891	243,622,042
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
Шилжилт:								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(28,074)	28,074	-	-	(5,079,126)	5,079,126	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(11,941)	(105,221)	117,162	-	(5,957,589)	(1,758,769)	7,716,358	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	19,008	(6,830)	(12,178)	-	1,290,809	(734,743)	(556,066)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	-	-	-	-	-	-	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	233,788	138,042	5,322	377,152	126,152,396	2,490,337	264,608	128,907,341
Данснаас хасагдсан	(69,418)	(1,603)	(178,136)	(249,157)	(40,891,497)	(333,526)	(3,894,808)	(45,119,831)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	-	-	-	-	-	-	-	-
Хямдруулалт	28,920	1,330	358,890	389,140	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	(466)	739	32,847	33,120	(879)	2,153	308,035	309,309
Тайлант жилд төлөгдсөн	(16,978)	(655)	13,521	(4,112)	(1,727,940)	105,255	297,594	(1,325,091)
Зээлжих эрсдэлийн сан	(130,226)	36,014	(1,209,847)	(1,304,059)	(40,675,694)	(573,807)	5,271,109	(35,978,392)
Бусад хөдөлгөөн								
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	357,142	237,424	2,609,813	3,204,379	258,225,441	6,633,629	24,703,695	289,562,765
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	(148)	-	-	(148)	-	-	-	-
2019 оны 12 сарын 31	356,994	237,424	2,609,813	3,204,231	258,225,441	6,633,629	24,703,695	289,562,765

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн 2019 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
2019 оны 01 сарын 01-нээрх зээлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	76,760,488	56,298,148	36,446,032	3,395,610	172,900,278
Тайлант жилд байгуулсан сан	116,080,066	(12,210,220)	31,765,970	(191,231)	135,444,585
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(149,394,830)	(23,541,192)	(12,943,167)	-	(185,879,189)
Ханшийн зөрүү	(557,139)	(482,151)	(232,720)	(148)	(1,272,158)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	42,888,585	20,064,585	55,036,115	3,204,231	121,193,516

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн 2018 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
2018 оны 01 сарын 01-нээрх зээлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	55,769,747	27,227,317	8,648,259	3,887,427	95,532,750
СТОУС 9-н шилжилт:					
– Ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын дахин хэмжилт, татвараар цэвэршүүлсэн	4,680,085	40,606,567	11,181,904	12,623,998	69,092,554
Тайлант жилд байгуулсан сан	64,533,398	(1,783,049)	16,516,697	(13,116,333)	66,150,713
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(49,868,340)	(11,341,622)	(622,338)	-	(61,832,300)
Ханшийн зөрүү	1,645,598	1,588,935	721,510	518	3,956,561
2018 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	76,760,488	56,298,148	36,446,032	3,395,610	172,900,278

Тайлант хугацаанд хүлээн зөвшөөрсөн харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны алдагдлын сан нь олон хүчин зүйлээс хамааралтай байдаг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн тайлбар нь Тодруулга 36 –д бичигдсэн болно. Гол хөдөлгөөнүүдийг дор тайлбарлав:

- Зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйцээр өссөн (эсвэл буурсан) үе шат 1, 2 болон 3 хоорондын шилжилт эсвэл тайлант хугацаанд үнэ цэнэ буурсан, мөн 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал болон зээлийн нийт хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал хоорондын өсөлт (эсвэл бууралт);
- Тайлант жилд шинээр санхүүгийн хэрэглүүрийг хүлээн зөвшөөрснөөр нэмж байгуулсан сан, мөн тайлант жилд санхүүгийн хэрэглүүр хаагдсанаар буцсан сан;
- Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт ашиглагдаж эрсдэлийн параметрууд буюу дефолт болох магадлал, алдагдал хүлээх магадлал, дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдлүүд өөрчлөгдсөнөөр нөлөөлж буй хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал;
- Цаг хугацааны нөлөөлөл буюу хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн байдаг;
- Гадаад валютаар олгогдсон хөрөнгүүдийн ханшийн хөдөлгөөн болон бусад хөдөлгөөнүүд;
- Тайлант жилд сангаас хаасан хөрөнгүүдтэй холбоотой сан.

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны зээлийн эрсдэлийн шинжилгээ болон байгуулсан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын санг дараах хүснэгтэнд үзүүлэв. Мөн доорх дансны үнэ нь Банкны хүлээж болзошгүй хамгийн их зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно.

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны чанар нь 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дараах үзүүлэлттэй байна:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Бизнесийн зээл				
- Маш сайн	838,752,586	-	-	838,752,586
- Сайн	-	321,364,372	-	321,364,372
- Хангалттай	-	-	224,617,591	224,617,591
- Тусгай хяналттай	-	-	5,365,537	5,365,537
- Дефолт	-	-	22,147,568	22,147,568
Нийт дансны үнэ	838,752,586	321,364,372	252,130,696	1,412,247,654
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(4,853,248)	(2,261,756)	(35,773,581)	(42,888,585)
Дансны үнэ	833,899,338	319,102,616	216,357,115	1,369,359,069
Жижиг дунд бизнесийн зээл				
- Маш сайн	492,018,337	-	-	492,018,337
- Сайн	-	43,602,419	-	43,602,419
- Хангалттай	-	-	68,865,525	68,865,525
- Тусгай хяналттай	-	-	27,378,394	27,378,394
- Дефолт	-	-	71,790,149	71,790,149
Нийт дансны үнэ	492,018,337	43,602,419	168,034,068	703,654,824
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(2,340,345)	(778,844)	(16,945,396)	(20,064,585)
Дансны үнэ	489,677,992	42,823,575	151,088,672	683,590,239
Хэрэглээний зээл				
- Маш сайн	806,979,991	-	-	806,979,991
- Сайн	-	31,547,121	-	31,547,121
- Хангалттай	-	-	5,399,039	5,399,039
- Тусгай хяналттай	-	-	7,154,440	7,154,440
- Дефолт	-	-	36,780,466	36,780,466
Нийт дансны үнэ	806,979,991	31,547,121	49,333,945	887,861,057
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(7,955,628)	(5,746,710)	(41,333,777)	(55,036,115)
Дансны үнэ	799,024,363	25,800,411	8,000,168	832,824,942

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Орон сууцны зээл				
- Маш сайн	255,419,581	-	-	255,419,581
- Сайн	-	7,844,416	-	7,844,416
- Хангалттай	-	-	10,756,667	10,756,667
- Тусгай хяналттай	-	-	5,190,346	5,190,346
- Дефолт	-	-	10,351,755	10,351,755
Нийт дансны үнэ	255,419,581	7,844,416	26,298,768	289,562,765
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(356,992)	(237,425)	(2,609,814)	(3,204,231)
Дансны үнэ	255,062,589	7,606,991	23,688,954	286,358,534

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны чанар нь 2018 оны 12 сарын 31–ний өдрөөр дараах үзүүлэлттэй байна:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Бизнесийн зээл				
- Маш сайн	1,011,649,610	15,476,604	293,302,011	1,320,428,225
- Сайн	-	-	11,618,418	11,618,418
- Хангалттай	-	40,343,460	-	40,343,460
- Дефолт	-	-	45,733,754	45,733,754
Нийт дансны үнэ	1,011,649,610	55,820,064	350,654,183	1,418,123,857
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(21,500,948)	(8,807,707)	(46,451,833)	(76,760,488)
Дансны үнэ	990,148,662	47,012,357	304,202,350	1,341,363,369
Жижиг дунд бизнесийн зээл				
- Маш сайн	505,255,571	3,342,668	52,699,013	561,297,252
- Сайн	5,552,755	1,047,854	451,307	7,051,916
- Хангалттай	-	5,156,055	1,890,804	7,046,859
- Тусгай хяналттай	-	3,434,388	3,237,141	6,671,529
- Дефолт	-	-	92,783,674	92,783,674
Нийт дансны үнэ	510,808,326	12,980,965	151,061,939	674,851,230
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(4,053,895)	(280,435)	(51,963,818)	(56,298,148)
Дансны үнэ	506,754,431	12,700,530	99,098,121	618,553,082

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Хэрэглээний зээл				
- Маш сайн	830,206,239	32,230	18,906,073	849,144,542
- Сайн	3,229,720	3,848,133	127,976	7,205,829
- Хангалттай	-	5,012,916	257,198	5,270,114
- Тусгай хяналттай	-	3,052,077	255,308	3,307,385
- Дефолт	-	-	28,642,596	28,642,596
Нийт дансны үнэ	833,435,959	11,945,356	48,189,151	893,570,466
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(8,751,589)	(2,034,879)	(25,659,564)	(36,446,032)
Дансны үнэ	824,684,370	9,910,477	22,529,587	857,124,434
Орон сууцны зээл				
- Маш сайн	225,055,462	146,510	4,987,405	230,189,377
- Сайн	237,202	747,345	523,189	1,507,736
- Хангалттай	-	1,317,286	1,090,664	2,407,950
- Тусгай хяналттай	-	440,346	600,870	1,041,216
- Дефолт	-	-	8,475,763	8,475,763
Нийт дансны үнэ	225,292,664	2,651,487	15,677,891	243,622,042
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(350,927)	(120,955)	(2,923,728)	(3,395,610)
Дансны үнэ	224,941,737	2,530,532	12,754,163	240,226,432

Дээрх хүснэгтэнд ашиглагдсан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг тодруулга 36-аас харна уу.

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Зээлийн багцын эдийн засгийн төвлөрлийн эрсдэлийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31		2018 оны 12 сарын 31	
	Дүн	%	Дүн	%
Цалин, хэрэглээ	791,226,907	23.08%	761,815,911	22.70%
Бөөний болон жижиглэн худалдаа	545,913,879	15.93%	541,699,974	16.14%
Барилга	422,582,398	12.33%	398,816,443	11.88%
Орон сууц, орон сууцны засвар	400,378,858	11.68%	375,513,690	11.19%
Боловсруулах үйлдвэр	394,394,457	11.51%	319,151,969	9.51%
Уул уурхай, хайгуул	274,859,201	8.02%	357,749,985	10.66%
Санхүү	193,418,394	5.64%	76,990,769	2.29%
Тээвэр ба харилцаа холбоо	106,902,945	3.12%	80,289,667	2.39%
Авто машин	66,336,919	1.94%	86,891,607	2.59%
Засвар үйлчилгээ	48,673,118	1.42%	47,092,648	1.40%
Зочид буудал, ресторан	39,039,653	1.14%	49,729,008	1.48%
Хөдөө аж ахуй	28,433,188	0.83%	37,162,642	1.11%
Гэр ахуйн цахилгаан бараа	26,037,725	0.76%	27,690,357	0.82%
Эрүүл мэнд	25,476,334	0.74%	12,519,860	0.37%
Үл хөдлөх хөрөнгө	21,790,854	0.64%	57,967,721	1.73%
Эрчим хүч, шатахуун	17,297,396	0.50%	99,285,325	2.96%
Боловсрол	13,461,562	0.39%	8,830,321	0.26%
Аялал жуулчлал	8,135,169	0.24%	10,717,761	0.32%
Олон нийтийн үйлчилгээ	1,502,353	0.04%	1,783,448	0.05%
Нийгмийн халамж	1,160,716	0.03%	2,700,038	0.08%
Хувиараа эрхлэх аж ахуй	509,752	0.01%	870,541	0.03%
Дэд бүтэц	356,050	0.01%	1,354,337	0.04%
Зээлжих эрсдэлийн сангаас өмнөх хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,427,887,828	100%	3,356,624,022	100%

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Банкны барьцаа хөрөнгө барьцаалах бодлого тайлант хугацаанд өөрчлөгдөөгүй бөгөөд өмнөх тайлант хугацаанаас хойш Банкны барьцаанд байгаа хөрөнгүүдийн чанар мэдэгдэхүйцээр өөрчлөгдөөгүй. Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээл ба урьдчилгааны барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
Зээлийн барьцааны төрөл:					
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	121,294,142	201,463,485	29,609,654	243,763,450	596,130,731
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	682,053,392	316,121,294	16,830,603	10,835,824	1,025,841,113
- борлуулагдах үнэт цаас	114,124,732	-	-	-	114,124,732
- мөнгөн хадгаламж	33,447,223	42,592,228	128,973,886	3,132,481	208,145,818
- машин, тоног төхөөрөмж	119,845,225	43,267,969	48,069,510	988,263	212,170,967
- бараа материал	117,015,893	16,246,445	556,196	534,443	134,352,977
- авлага	26,130,137	-	-	-	26,130,137
- баталгаа	38,384,855	19,087,018	4,711,887	25,062,044	87,245,804
- бусад хөрөнгө	17,259,441	4,621,984	6,411,919	870,636	29,163,980
Нийт	1,269,555,040	643,400,423	235,163,655	285,187,141	2,433,306,259
Барьцаагүй зээл	142,692,615	60,254,401	652,697,402	4,375,624	860,020,042
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжих харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ (зээлийн ангилал тус бүрээр хамгийн их зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно)	1,412,247,654	703,654,824	887,861,057	289,562,765	3,293,326,300

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээлийн барьцааны мэдээлэл:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
Зээлийн барьцааны төрөл:					
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	66,788,458	85,275,175	27,614,888	198,169,884	377,848,405
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	331,383,671	227,384,181	12,556,756	15,121,123	586,445,731
- борлуулагдах үнэт цаас	97,970,721	10,544,353	-	80,561	108,595,635
- мөнгөн хадгаламж	1,646,093	9,296,484	139,784,083	1,285,374	152,012,034
- машин, тоног төхөөрөмж	45,573,433	30,732,744	71,152,500	2,533,476	149,992,153
- бараа материал	158,518,825	48,716,891	2,633,962	733,847	210,603,525
- авлага	69,195,946	37,464,022	256,989	11,959	106,928,916
- баталгаа	380,702,498	138,662,148	12,020,703	23,672,510	555,057,859
- бусад хөрөнгө	142,888,651	19,943,857	2,954,305	1,242,366	167,029,179
Нийт	1,294,668,296	608,019,855	268,974,186	242,851,100	2,414,513,437
Барьцаагүй зээл	123,455,561	66,831,375	624,596,280	770,942	815,654,158
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжих харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ (зээлийн ангилал тус бүрээр хамгийн их зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно)	1,418,123,857	674,851,230	893,570,466	243,622,042	3,230,167,595

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Бусад хөрөнгүүд нь ихэвчлэн тоног төхөөрөмж болон авлагуудаас бүрдсэн. Дээрх тодруулгад зээл болон зээлийн барьцаанд авсан хөрөнгийн дүнгийн аль багаар нь тусгасан ба үлдсэн хэсгийг нь барьцаагүй зээл хэсэгт толилуулсан. Зээлийн дансны дүнг барьцаа хөрөнгийн хөрвөх чадвар дээр үндэслэн тархаан байршуулсан.

Барьцаа хөрөнгийн дүн нь зээлийн нийт дансны дүнгээс мэдэгдэхүйц өндөр тохиолдолд Банк ямар ч зээлжих эрсдэлийн сан байгуулаагүй ба доорх хүснэгтэнд уг зээлүүдийн дансны үнийг үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Байгууллагад олгосон зээл:		
Бизнесийн зээл	449,381,613	191,259,919
Жижиг дунд бизнесийн зээл	265,337,211	101,418,243
Хувь хүнд олгосон зээл:		
Хэрэглээний зээл	144,541,060	137,834,602
Орон сууцны зээл	148,240,290	146,894,405
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжих харилцагчдад олгосон илүү барьцаа хөрөнгөтэй нийт зээл ба урьдчилгаа	1,007,500,174	577,407,169

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдсэн болон үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн зээлийн эрсдэлийг бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлсийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (i) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнэтэй тэнцүү буюу их ("илүү барьцаатай хөрөнгүүд") мөн (ii) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнээс бага ("дутуу барьцаатай хөрөнгүүд"). Үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүдийн барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ
Үнэ цэнэ нь буурсан хөрөнгүүд:				
<i>Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх зээл:</i>				
Бизнесийн зээл	142,762,443	296,313,786	109,368,253	22,644,863
Жижиг дунд бизнесийн зээл	96,966,368	277,719,491	71,067,700	31,649,676
Хэрэглээний зээл	2,895,502	5,218,118	46,438,443	3,844,137
Орон сууцны зээл	12,642,745	25,630,125	13,656,023	10,783,749
Нийт	255,267,058	604,881,520	240,530,419	68,922,425

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Үнэ цэнэ буурсан болон буураагүй зээлүүдийн барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2018 оны 12 дугаар сарын 31–ний өдрөөр дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ
Үнэ цэнэ нь буурсан хөрөнгүүд:				
<i>Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх зээл:</i>				
Бизнесийн зээл	228,161,854	704,479,637	76,040,496	61,014,351
Жижиг дунд бизнесийн зээл	55,046,992	157,349,560	44,051,129	30,550,960
Хэрэглээний зээл	636,828	1,408,323	21,892,759	947,062
Орон сууцны зээл	7,521,774	17,954,672	5,232,389	4,230,994
Нийт	291,367,448	881,192,192	147,216,773	96,743,367

Банк зээл олгох үед барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг хийдэг бөгөөд зээлийн ач холбогдлоос хамааран нэгээс хоёр жил тутам барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг шинэчилдэг. Тодруулганд тусгагдсан барьцаа хөрөнгийн дүн нь бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн бөгөөд Банк барьцаа хөрөнгийн чанар болон хөрвөх чадварыг харгалзан 0-100%-ийн хямдруулалтын хувь ашигладаг.

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдалаар хэмжигдэх байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгүүдийн мэдээллийг 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Орон сууц	
	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Зээлийн барьцааны төрөл:		
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	110,344,678	125,235,367
- ирээдүйн орлого	23,745,435	-
- бусад хөрөнгө	332,223	430,434
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	139,192	790,626
Нийт	134,561,528	126,456,427
Барьцаагүй зээл	-	-
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжих харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ (зээлийн ангилал тус бүрээр хамгийн их зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно)	134,561,528	126,456,427

Бусад хөрөнгүүд нь ихэвчлэн газар болно. Дээрх тодруулгад зээл болон зээлийн барьцаанд авсан хөрөнгийн дүнгийн аль бага дүнг тусгасан ба үлдсэн хэсгийн барьцаагаар хангагдаагүй хэсэгт толилуулсан. Зээлийн үлдэгдлийг барьцаа хөрөнгийн хөрвөх чадвар дээр үндэслэн тархаан байршуулсан. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжих санхүүгийн хөрөнгүүдийн зээлийн эрсдэлийг бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлсийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (i) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнэтэй тэнцүү буюу их ("илүү барьцаатай хөрөнгүүд") мөн (ii) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнээс бага ("дутуу барьцаатай хөрөнгүүд"). 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар илүү барьцаатай бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжих зээл 2,200,004 мянган төгрөг байсан бол дутуу барьцаатай зээл нь 2,128,785 мянган төгрөг байсан.

13 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Тайлант хугацаанд зээлийн эрсдэлийн сангаас хаасан ба хуулийн дагуу зээлийг төлүүлэхээр хөөн хэлэлцэж байгаа гэрээний дагуу зээлийн үлдэгдэл дүнг 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Байгууллагад олгосон зээл:		
Бизнесийн зээл	110,340,075	23,099,864
Жижиг дунд бизнесийн зээл	20,498,090	11,341,622
Хувь хүнд олгосон зээл:		
Хэрэглээний зээл	12,041,777	622,338
Орон сууцны зээл	-	-
Нийт	142,879,942	35,063,824

Банк нь хэдий ямар нэгэн эргэн төлөлт орж ирэхгүй нь тодорхой болж тухайн зээлийг сангаас хаасан ч гэсэн хуулийн дагуу зээлийг төлүүлэхээр хөөн хэлэлцэж байгаа шүүхийн процессыг дуусгах бодлого баримталдаг.

Зээлийг данснаас хасаагүй ч бүтэц өөрчлөгдсөн зээлийн мэдээллийг дор толилуулав:

Мянган төгрөгөөр	Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа
2019 оны 12 сарын 31	
Данснаас хасах шалгуурыг бий болгоогүй гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтөөс өмнөх гэрээний хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай зээлийн хорогдуулсан өртөг	-
Данснаас хасах шалгуурыг бий болгоогүй гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлттэй болон гэрээний хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай зээлийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн олз, гарз	-
2018 оны 12 сарын 31	
Данснаас хасах шалгуурыг бий болгоогүй гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтөөс өмнөх гэрээний хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай зээлийн хорогдуулсан өртөг	15,662,118
Данснаас хасах шалгуурыг бий болгоогүй гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлттэй болон гэрээний хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай зээлийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн олз, гарз	(1,293,892)

Зээлийн ангилал бүрээрх бодит үнэ цэнийн тооцооллыг Тодруулга 40-өөс харна уу. Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны хүүгийн шинжилгээг 36-р Тодруулгад толилуулсан. Холбоотой талын үлдэгдлийн мэдээллийг 42-р Тодруулгад толилуулсан.

14 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилд хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөнд гарсан өөрчлөлт, дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2019	2018
01 сарын 01-ний өдрөөрх бодит үнэ цэнэ		34,293,822	57,505,587
Худалдан борлуулсан		(1,179,756)	(20,187,920)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө рүү шилжүүлсэн	20	(3,000,000)	-
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөөс шилжиж ирсэн	20	9,055,440	-
Бодит үнэ цэнийн тохируулга		3,217,996	(3,023,845)
12 сарын 31-ний өдрөөрх бодит үнэ цэнэ		42,387,502	34,293,822

Банк нь хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг түрээслүүлж түрээсийн орлого олох эсвэл урт хугацааны турш дахь хөрөнгийн үнэ цэнээс өгөөж хүртэхийн тулд эзэмших зорилготой (өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглахгүйгээр).

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг Тодруулга 4.16-аас харна уу.

2019 онд 9,055,440 мянган төгрөгийн барилга, орон сууц, оффис, худалдааны зориулалттай талбайг гуравдагч этгээдэд түрээслүүлэх зорилгоор эзэмшиж буй гэж үзэн борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөөс хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө рүү шилжүүлсэн.

15 Бусад хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө:		
Компаниудаас авах авлага	10,388,560	19,193,718
Хувь хүмүүсээс авах авлага	5,041,448	3,013,739
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	2,048,296	2,796,705
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	1,859,265	1,464,870
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	(5,724,292)	(8,257,678)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө	13,613,277	18,211,354
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө:		
Үнэт металл	67,091,760	5,240,722
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	3,429,878	3,097,903
Ажилтнуудад олгох хөнгөлөлтийн урьдчилгаа	3,314,750	2,115,255
Түрээсийн урьдчилгаа	516,992	386,861
Барилгын засварын урьдчилгаа	407,112	2,833,379
Ажилтнуудад төлсөн урьдчилгаа	145,886	194,542
Оффисын хангамжийн материал	38,789	173,661
Бусад урьдчилгаа	12,108,554	12,573,054
Нийт бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	87,053,721	26,615,377
Нийт бусад хөрөнгө	100,666,998	44,826,731

15 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

Өмнөх жилийн авлагыг цуглуулсны үр дүнд компаниудаас авах авлага 2019 онд буурсан үзүүлэлттэй байна. Үүнээс хамгийн их хэмжээний авлага цуглуулалт нь АПУ ХК-аас 3,537,084 мянган төгрөгийн ногдол ашиг хүлээн авсан юм. 2019 онд банкнаас үнэт металл худалдаж авах хэмжээ нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор үнэт металлын үлдэгдэл өссөн.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хорогдуулсан өртгөөр хэмжих бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн шинжилгээг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Компаниудаас авах авлага			
- Маш сайн	7,537,685	-	7,537,685
- Хангалттай	400	-	400
- Тусгай хяналттай	1,226	-	1,226
- Дефолт	-	2,849,249	2,849,249
Нийт дансны үнэ	7,539,311	2,849,249	10,388,560
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	<i>(32,641)</i>	<i>(2,849,249)</i>	<i>(2,881,890)</i>
Дансны үнэ	7,506,670	-	7,506,670
Хувь хүмүүсээс авах авлага			
- Маш сайн	2,208,280	-	2,208,280
- Сайн	125	-	125
- Хангалттай	4,773	-	4,773
- Тусгай хяналттай	2,113	-	2,113
- Дефолт	-	2,826,157	2,826,157
Нийт дансны үнэ	2,215,291	2,826,157	5,041,448
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	<i>(15,424)</i>	<i>(2,826,157)</i>	<i>(2,841,581)</i>
Дансны үнэ	2,199,867	-	2,199,867
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага			
- Маш сайн	2,047,476	-	2,047,476
- Дефолт	-	820	820
Нийт дансны үнэ	2,047,476	820	2,048,296
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	<i>-</i>	<i>(820)</i>	<i>(820)</i>
Дансны үнэ	2,047,476	-	2,047,476
Бусад санхүүгийн хөрөнгө			
- Маш сайн	1,859,265	-	1,859,265
Нийт дансны үнэ	1,859,265	-	1,859,265
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Дансны үнэ	1,859,265	-	1,859,265

15 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн шинжилгээг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Компаниудаас авах авлага			
- Маш сайн	13,727,827	-	13,727,827
- Сайн	258,553	-	258,553
- Дефолт	-	5,207,338	5,207,338
Нийт дансны үнэ	13,986,380	5,207,338	19,193,718
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	(196,110)	(5,207,338)	(5,403,448)
Дансны үнэ	13,790,270	-	13,790,270
Хувь хүмүүсээс авах авлага			
- Маш сайн	26,768	-	26,768
- Сайн	36,317	-	36,317
- Хангалттай	186,616	-	186,616
- Дефолт	-	2,764,038	2,764,038
Нийт дансны үнэ	249,701	2,764,038	3,013,739
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	(111,778)	(2,742,452)	(2,854,230)
Дансны үнэ	137,923	21,586	159,509
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага			
- Маш сайн	2,796,705	-	2,796,705
Нийт дансны үнэ	2,796,705	-	2,796,705
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	-
Дансны үнэ	2,796,705	-	2,796,705
Бусад санхүүгийн хөрөнгө			
- Маш сайн	1,464,870	-	1,464,870
Нийт дансны үнэ	1,464,870	-	1,464,870
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	-
Дансны үнэ	1,464,870	-	1,464,870

15 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2019 онд бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Компаниудаас авах авлага	Хувь хүмүүсээс авах авлага	Бусад санхүүгийн хөрөнгө	Нийт
2019 оны 01 сарын 01-нээрх үнэ цэнийн бууралтын сан	5,403,448	2,854,230	-	8,257,678
Тайлант жилд байгуулсан сан	2,492,716	195,697	820	2,689,233
Ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	453,842	7,486	-	461,328
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(5,468,116)	(215,831)	-	(5,683,947)
2019 оны 12 сарын 31-ний өдрөөрх үнэ цэнийн бууралтын сан	2,881,890	2,841,582	820	5,724,292

2019 онд бүрэн төлөх найдваргүй гэж үзсэн авлагыг Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн тогтоолын дагуу данснаас хассан.

2018 онд бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Компаниудаас авах авлага	Хувь хүмүүсээс авах авлага	Бусад санхүүгийн хөрөнгө	Нийт
2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөрх үнэ цэнийн бууралтын сан	-	327,311	2,666,491	2,993,802
Тайлант жилд байгуулсан сан	3,027,665	2,290,579	(2,651,261)	2,666,983
Өмчлөх бусад хөрөнгөөс шилжиж ирсэн	2,375,783	-	-	2,375,783
Ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	327,043	-	327,043
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	-	(90,703)	(15,230)	(105,933)
2018 оны 12 сарын 31-нээрх үнэ цэнийн бууралтын сан	5,403,448	2,854,230	-	8,257,678

16 Биет бус хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Компьютер программ хангамж, лиценз	Газар эзэмших эрх	Нийт
2018 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан хорогдуулалт	26,049,880 (13,106,368)	673,313 -	26,723,193 (13,106,368)
2018 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	12,943,512	673,313	13,616,825
Нэмэгдсэн	3,217,588	-	3,217,588
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	63,033	-	63,033
Тайлант жилийн хорогдуулалт	(2,647,120)	-	(2,647,120)
2018 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	13,577,013	673,313	14,250,326
2019 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан хорогдуулалт	29,330,501 (15,753,488)	673,313 -	30,003,814 (15,753,488)
2019 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	13,577,013	673,313	14,250,326
Нэмэгдсэн	2,980,195	-	2,980,195
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	-	-
Тайлант жилийн хорогдуулалт	(2,860,510)	-	(2,860,510)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	13,696,698	673,313	14,370,011

Голомт Банк ХХК
Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд – 2019 оны 12 дугаар сарын 31

17 Үндсэн хөрөнгө

	Барилга байшин	Тээврийн хэрэгсэл	Оффисын тоног төхөөрөмж, компьютер	Тавилга	Түрээсийн сайжруулал т	Дуусаагүй барилга	Нийт үндсэн хөрөнгө
<i>Мянган төгрөгөөр</i>							
2018 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан элэгдэл	128,292,953 (11,455,746)	2,582,101 (1,472,199)	41,061,584 (29,426,776)	6,689,986 (2,574,006)	3,424,066 (1,686,942)	5,120,101 -	187,170,791 (46,615,669)
2018 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	116,837,207	1,109,902	11,634,808	4,115,980	1,737,124	5,120,101	140,555,122
Нэмэгдсэн	19,449,909	882,614	3,888,879	842,958	2,229,978	4,888,205	32,182,543
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	1,115	4,529,306	45,947	-	(4,691,519)	(115,151)
Худалдсан	(8,708,657)	(436,939)	(109,409)	(3,281)	-	(305,079)	(9,563,365)
Данснаас хасагдсан	-	-	(651,898)	(110,357)	-	(19,656)	(781,911)
Тайлант жилийн элэгдэл	(3,390,412)	(255,911)	(4,753,852)	(358,296)	(998,947)	-	(9,757,418)
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	-	7,436	1,816	-	-	9,252
Худалдсан	-	285,165	109,409	3,281	-	-	397,855
Данснаас хасагдсан	-	-	673,705	89,615	-	-	763,320
Үнэ цэнийн бууралт	(26,600,000)	-	-	-	-	-	(26,600,000)
Дахин үнэлгээний цэвэр дүн	3,000,000	-	-	-	-	-	3,000,000
2018 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	100,588,047	1,585,946	15,328,384	4,627,663	2,968,155	4,992,052	130,090,247
2019 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан элэгдэл	115,434,205 (14,846,158)	3,028,891 (1,442,945)	48,718,462 (33,390,078)	7,465,253 (2,837,590)	5,654,044 (2,685,889)	4,992,052 -	185,292,907 (55,202,660)
2019 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	100,588,047	1,585,946	15,328,384	4,627,663	2,968,155	4,992,052	130,090,247
Нэмэгдсэн	3,740,861	731,500	23,781,906	675,861	2,395,262	-	31,325,390
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	(1,115)	4,309,290	33,422	-	(4,341,597)	-
Худалдсан	-	(121,986)	(177,242)	(20,414)	-	-	(319,642)
Данснаас хасагдсан	-	(397,228)	(2,354,793)	(239,793)	-	-	(2,991,814)
Тайлант жилийн элэгдэл	(2,907,744)	(305,640)	(8,145,581)	(470,859)	(2,185,692)	-	(14,015,516)
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	93	(4,797)	4,588	116	-	-
Худалдсан	-	80,332	177,242	16,386	-	-	273,960
Данснаас хасагдсан	-	384,600	1,531,472	228,029	-	-	2,144,101
Дахин үнэлгээний цэвэр дүн	1,242,104	-	-	-	-	-	1,242,104
2019 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	102,663,268	1,956,502	34,445,881	4,854,883	3,177,841	650,455	147,748,830

17 Үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар үндсэн хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр нь дахин үнэлсэн. Үнэлгээг хараат бус бие даасан үнэлгээний байгууллага болох М.А.Д ХХК (M.A.D LLC) болон Гэрэгэ Эстимэйт ХХК (Gerege Estimate LLC) зэрэг мэргэжлийн зэрэгтэй, ижил төрлийн болон ойролцоо байршилтай хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай байгууллагуудаар үнэлүүлсэн. Үнэлгээний гол суурь нь Улаанбаатар хотод байршилтай ижил төрлийн барилга байгууламжийн зах зээлийн үнэ юм. Улмаар Банк нь 1,242,104 мянган төгрөгийн бодит үнэ цэнийн өсөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар барилга байгууламжийн элэгдлийг хассан өртгийн аргаар бүртгэсэн бол дансны үнэ нь 110,059,260 мянган төгрөг (2018: MNT 93,626,138 мянган төгрөг) байх байсан.

Барилга байшингийн дансны үнийн задаргааг дор харуулав:

Мянган төгрөг	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Санхүүгийн байдлын тайланд тусгасан барилга байшингийн дахин үнэлсэн дүн	102,663,268	100,588,047
Өөрийн хөрөнгөнд тусгасан дахин үнэлгээний сан	7,746,670	(6,855,242)
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжсэн дахин үнэлгээний сан	(350,676)	(106,667)
Хуримтлагдсан элэгдлийг хассан барилга байгууламжийн өртөг	110,059,262	93,626,138

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан өгөгдөл, тооцооллын аргачлал болон мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг Тодруулга 40-өөс үзнэ үү.

18 Ашиглах эрхтэй хөрөнгө

Банк нь оффис, АТМ-н талбай, гарааш болон архивын зориулалттай талбайг түрээслэдэг. Түрээсийн гэрээ нь ихэвчлэн 1-5 жилийн тогтмол хугацаатай хийгддэг ба зарим нь дор дурдсаны дагуу сунгах хугацаатай байдаг.

2018 оны 12 сарын 31 хүртэл үндсэн хөрөнгийн түрээс нь үйл ажиллагааны түрээсийн ангилалтай байсан бол Банк нь 2019 оны 1 сарын 1-ний өдрөөс эхлэн түрээсийн хөрөнгийг ашиглах эрх нь тодорхой болсон үед ашиглах эрхтэй хөрөнгө ба холбогдох түрээсийн өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрсөн.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг төрлөөр нь ангилан дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Барилга	Бусад	Нийт
2019 оны 1 сарын 1-нээрх дансны үнэ	7,422,405	1,512	7,423,917
Нэмэгдсэн Элэгдлийн зардал	2,582,021 (3,744,907)	3,124 (1,404)	2,585,145 (3,746,311)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	6,259,519	3,231	6,262,751

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар түрээсийн өр төлбөрөөс тооцогдсон хүүгийн зардал 851,077 мянган төгрөг, түрээсийн зардалтай холбоотой НӨАТ-н зардал 312,608 мянган төгрөг байсан.

18 Ашиглах эрхтэй хөрөнгө (үргэлжлэл)

Удирдлагын болон үйл ажиллагааны зардалд богино хугацаатай түрээс багтсан ба богино хугацаат түрээсийн ангилалд багтаагүй бага үнэ цэнэтэй хөрөнгийн түрээс мөн орсон.

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31
Богино хугацаатай түрээсийн зардал	2,689,548
Бага үнэ цэнэтэй хөрөнгийн түрээсийн зардал	-

2019 онд нийт түрээсийн эргэн төлөлт нь 7,299,303 мянган төгрөг байсан.

Түрээсийн гэрээнд түрээслүүлэгчийн эзэмшдэг түрээсийн хөрөнгийн аюулгүй байдлын ашиг сонирхлоос бусад гэрээгээр хүлээх үүрэг байхгүй болно. Түрээсэлсэн хөрөнгийг зээл авахад барьцаа болгон ашиглаж болохгүй.

Банкны хэд хэдэн хөрөнгийн түрээс нь сунгах болон цуцлах хугацааны сонголттой байдаг. Эдгээр нь Банкны үйл ажиллагаанд ашиглагдаж буй хөрөнгийн уян хатан байдлыг нэмэгдүүлэхэд ашиглагддаг. Түрээсийн гэрээг сунгах хугацаа болон цуцлах хугацааны сонголтын дийлэнхийг Банк хэрэгжүүлэх боломжтой.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар түрээсийн хугацааг цуцлах эсвэл сунгах нөхцөлийг хэрэгжүүлэх нь тодорхой ба үүнтэй холбоотойгоор 165,584 мянган төгрөгийн (хямдруулаагүй) ирээдүйн мөнгөн урсгал түрээсийн өр төлбөрийн дансны үнэд багтсан.

19 Өмчлөх бусад хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	131,581,132	35,687,446
Өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө	25,814,241	62,348,741
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(6,077,773)	(8,134,870)
Нийт өмчлөх бусад хөрөнгө	151,317,600	89,901,317

Өмчлөх бусад хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн өрөнд хураагдсан барьцаа хөрөнгө болох үл хөдлөх хөрөнгийг илэрхийлнэ. Банкны зүгээс эдгээр хөрөнгийг ойрын хугацаанд зарж борлуулах төлөвлөгөөтэй байгаа. Үнэт цаас зэрэг санхүүгийн хөрөнгө хэлбэрээр түр хугацаагаар авсан барьцаа хөрөнгийг СТОУС-ын хэмжилтийн зорилгоор тэдгээрийг өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт гэж ангилж, бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг. Эдгээр хөрөнгийг бүртгэхдээ анхны бичилтийг борлуулах зардлыг хассан бодит үнээр нь хүлээн зөвшөөрсөн.

2019 онд Банк нь удирдлагын шийдвэрийн дагуу 126,392,250 мянган төгрөгийн (2018: MNT 98,226,084 мянган төгрөг) өмчлөх бусад хөрөнгийг хугацаа хэтэрсэн зээлийн оронд хураан авч, 75,217,941 мянган төгрөгийн (2018: 31,165,516 мянган төгрөг) өмчлөх бусад хөрөнгийг борлуулах зориулалттай эргэлтийн бусад хөрөнгө рүү ангилсан.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө нь Банкны хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрийг барагдуулах явцад хураан авсан 3 компанийн (өмчийн үнэт цаас) хувьцааг илэрхийлнэ. Одоогийн байдлаар Банк нь эдгээр гурван компанийн нэгнийх нь хувьцааг зарахаар хэлэлцээр хийж байна.

Өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрийг барагдуулах явцад хураан авсан үндсэн хөрөнгийг илэрхийлнэ. Дээрх үнэ цэнийн бууралтын сан нь зөвхөн санхүүгийн бус хөрөнгөтэй холбоотой. Өмчлөх бусад хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын талаар Тодруулга 4.30-өөс харна уу

19 Өмчлөх бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2019 болон 2018 онд өмчлөх бусад хөрөнгөд хураан авсан санхүүгийн бус барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан өөрчлөлтийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019	2018
01 сарын 01-ний өдрөөрх өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	8,134,870	2,401,216
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнийн бууралтын сан	13,134,432	6,546,401
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөөс шилжиж ирсэн	290,376	1,579,785
Тайлант жилд төлөгдөхгүй хэмээн данснаас хасагдсан	(15,481,905)	(2,392,532)
12 сарын 31-нээрх өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	6,077,773	8,134,870

20 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөд өмнө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн өрөнд хураан авсан өмчлөх бусад хөрөнгөд бүртгэлтэй байсан үл хөдлөх хөрөнгүүд багтана. Удирдлагын зүгээс ангилал шилжүүлэх бүрд борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийг худалдах төлөвлөгөө гаргасан. Банк эдгээр хөрөнгүүдийг борлуулахын тулд худалдан авагчийг идэвхтэй хайж байгаа ба борлуулалтыг 12 сарын дотор хийж дуусгахаар ажиллаж байна.

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн талаар Тодруулга 4.11-ээс харна уу.

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үндсэн ангиллуудыг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Орон сууц ба байшин	37,137,820	22,160,668
Барилга байгууламж	3,000,000	6,515,813
Оффис ба худалдааны зориулалттай газар	16,942,504	5,985,115
Тоног төхөөрөмж	-	100,219
Бусад	45,000	15,274
Нийт борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	57,125,324	34,777,089

21 Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Бусад банкнуудын байршуулсан богино хугацаат хөрөнгө	20,070,762	10,421,840
Бусад банкнуудын байршуулсан урт хугацаат хөрөнгө	32,857,750	138,344,887
Нийт бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгө	52,928,512	148,766,727

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан хөрөнгө нь дотоодын болон гадаадын банкуудын Банкинд гадаад болон дотоодын валютаар үүсгэсэн харилцах данс болон хадгаламжуудаас бүрдэнэ. Бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгийн бууралтын дийлэнх хувь хэмжээ нь Монгол Улсын Хөгжлийн банк болон Өвөр Монголын банкны урт хугацаат хөрөнгөтэй холбоотой.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар богино хугацаат харилцах, хадгаламжид дотоод болон гадаад банкуудын байршуулсан жилийн 6.8%-аас 12% (2018: 2%-аас 8.5%)-ийн хүүтэй, 30-аас 180 (2018: 90-аас 255 хоног) хоногийн анхны дуусах хугацаатай харилцах, хадгаламжууд орно.

Бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгийн ангилал бүрийн бодит үнэ цэнийн задаргааг Тодруулга 40-с үзнэ үү. Тодруулга 36-д валют, хүү болон дуусах хугацааны шинжилгээг харуулсан.

22 Харилцагчийн харилцах, хадгаламж

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Хувь хүмүүс	2,683,544,463	2,537,012,206
- Харилцах данс	205,586,435	223,296,003
- Хугацаагүй хадгаламж	433,531,162	449,762,246
- Хугацаат хадгаламж	2,044,426,866	1,863,953,957
Аж ахуйн нэгж	1,415,945,338	1,206,238,193
- Харилцах данс	1,001,280,367	806,226,749
- Хугацаагүй хадгаламж	59,107,295	53,246,389
- Хугацаат хадгаламж	355,557,676	346,765,055
Төрийн болон хувьцаат компани	749,455,811	600,166,091
- Харилцах данс	598,852,742	421,317,586
- Хугацаагүй хадгаламж	26,940,128	162,976,504
- Хугацаат хадгаламж	123,662,941	15,872,001
Бусад	51,696,010	59,231,857
- Харилцах данс	33,757,181	29,505,266
- Хугацаагүй хадгаламж	858,825	476,317
- Хугацаат хадгаламж	17,080,004	29,250,274
Нийт харилцагчийн харилцах, хадгаламж	4,900,641,622	4,402,648,347

Монгол Улсын Иргэний хуулийн дагуу Банк нь харилцах, хадгаламж эзэмшигчдийн хадгалуулсан мөнгийг шаардсан үед нь эргүүлэн төлөх үүрэг хүлээсэн байдаг. Хэрэв хадгаламж эзэмшигч хугацаатай хадгаламжаа хугацаанаас нь өмнө буцаан татсан тохиолдолд гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Банк хүүг хугацаагүй хадгаламжийн хүүгээр тооцож олгоно.

22 Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (үргэлжлэл)

Одоогийн байдлаар удирдлага харилцагчдын харилцах, хадгаламжийг эдийн засгийн салбарын төвлөрлөөр нь хянадаггүй. Иймээс үүнтэй холбоотой мэдээллийг санхүүгийн тайлант тусгаагүй. 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр 30 том харилцагчаас татсан хөрөнгийн нийт дүн 1,457,335,939 мянган төгрөг (2018: MNT 1,237,360,831 мянган төгрөг) бөгөөд нийт харилцах хадгаламжийн 30%-ийг (2018: 28%) бүрдүүлж байна.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар буцаах эрхгүй Банкны баталгаа болгон 30,671,623 мянган төгрөгийн (2018: MNT 24,303,006 мянган төгрөг) хадгаламжийг харилцагчдаас байршуулсан.

Харилцагчийн харилцах, хадгаламжийн хүүгийн түвшний шинжилгээг Тодруулга 36-аас үзнэ үү. Холбоотой талын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 42-оос харна уу.

23 Бусад зээлийн эх үүсвэр

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
(a) Төслийн зээлийн эх үүсвэр		
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Төгрөг/	228,664,832	283,821,469
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Доллар/	307,940	394,699
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Евро/	180,286	351,848
Нийт төслийн зээлийн эх үүсвэр	229,153,058	284,568,016
(b) Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр		
Гадаадын банкнаас авсан эх үүсвэр /Доллар/	538,666,774	270,858,492
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр		
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Доллар/	109,553,747	122,442,026
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Евро/	35,429,480	21,410,285
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Иен/	2,110,565	13,577,630
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Юань/	1,118,538	2,996,334
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Фунт Стирлинг/	-	-
Нийт гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр	686,879,104	431,284,767
Нийт (a+b)	916,032,162	715,852,783

23 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)**(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр**

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Засгийн Газрын үнэ тогтворжуулах хөтөлбөр		
Орон сууцжуулах хөтөлбөр	132,474,795	161,558,852
Бусад төслийн эх үүсвэр	1,320,500	1,321,079
КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	851,287	1,782,219
Монгол Улсын Хөгжлийн банкны төсөл		
Үндэсний ноолуурын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	42,886,928	36,127,923
ҮХААЯам – арьс, шир боловсруулах төслийн эх үүсвэр	5,385,350	9,919,768
Мах боловсруулах үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэх төслийн эх үүсвэр	2,905,297	3,955,772
Бусад төслийн эх үүсвэр	1,425,390	4,808,919
Экспортыг дэмжих, импортыг орлох 888 төслийн эх үүсвэр	-	7,719,637
Монгол Улсын Засгийн Газар болон ЖАЙКА-н хамтарсан төсөл		
Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	9,921,098	14,235,098
Бусад Засгийн Газрын төсөл		
Хөдөө Аж Ахуй болон Хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	29,963,289	18,911,045
Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	1,652,842	2,923,663
Бусад төслийн эх үүсвэр	307,940	403,123
Оюутны хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	53,158	128,509
40,000 айлыг орон сууцжуулах хөтөлбөрийн эх үүсвэр	5,184	7,726
Хөдөлмөр эрхлэгчдийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	-	20,016,730
Экспортыг дэмжих, импортыг орлох 888 төслийн эх үүсвэр	-	747,953
Нийт төслийн зээлийн эх үүсвэр	229,153,058	284,568,016

Монгол Улсын Засгийн Газар, Төв Банк болон гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэрийн гол нөхцөлүүдийг дор дурдав.

Тодруулга 3-т тусгасны дагуу эдгээр зээлийн эх үүсвэрийн дийлэнх нь Монгол Улсын Засгийн Газрын эсвэл зээл олгогчийн тодорхойлсон тусгай зориулалттай (хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлийг зорилтод харилцагчдад олгох) зээлүүд байдаг. Иймээс эдгээр эх үүсвэрийн хүүний хувь нь бага буюу Банк нь өөр зээлдэгчээс энгийн нөхцөлөөр эх үүсвэр татах хүүнээс доогуур байдаг. Эдгээр бусад зээлийн эх үүсвэрүүдийн ихэнх нь жилийн 1.2%-аас 13.15%-ийн хүүтэй, харин эдгээр эх үүсвэрээс олгож буй зээлүүдийн ихэнх нь жилийн 5%-аас 13%-ийн хүүтэй. Удирдлагын зүгээс эдгээр зээлсэн эх үүсвэрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олзыг хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг бодож үзсэн ба тусгай зэх зээлийн шинжийг хангаж байгаа учраас эдгээр эх үүсвэр болох харилцагчид олгосон зээлээс ямар нэгэн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз гарз бүртгэгдэхгүй гэж үзсэн. Удирдлагын гаргасан шийдвэрийг Тодруулга 3-аас харна уу. Томоохон төсөл хөтөлбөрүүдэд Монгол Улсын Засгийн Газраас Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлтөд чухал нөлөө бүхий салбарт (эдийн засгийг тэлэх) зориулсан Монгол Улсын Хөгжлийн банкны санхүүжилтүүд багтана. Эдгээр хөтөлбөрүүдийг дор товчхон дурдвал:

Орон сууцны зээлийг санхүүжүүлэх Засгийн газрын хөтөлбөрийн дагуу Банк 2014, 2015 болон 2016 онд 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэрийг Монголбанкнаас хүлээн авсан. Энэ хөтөлбөрт тусгай шаардлага хангасан (80 квадрат метрээс бага хэмжээтэй байр, худалдан авах үнийн дүнгийн 30% тэнцэх урьдчилгаа, тухайн Банк болон бусад банкин дахь зээлийн түүх сайн гэх мэт) шинэ болон хуучин олгогдсон зээлүүдийг дахин санхүүжүүлэх боломжтой зээлүүд багтана.

23 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

Ийнхүү Банк нь зээлдүүлэгчийн шаардлагыг хангасан зээлдэгч нарт 8%-ийн хөнгөлөлттэй зээлийг олгох боломжтой болсон ба энэхүү хүүний түвшинг Монголбанкнаас тогтоож өгсөн тул олгож буй зээлийн хүүг Банк тодорхойлох эрхгүй. Хөтөлбөрийн дагуу олгогдох зээлийн саналыг болон 8%-аас доош олгосон зээлийн дахин санхүүжилтийг Банкнаас хэлэлцэж батлах ба Банк зээлийн эрсдэлийг мөн үүрэх юм.

2018 онд Банк нь Монгол Улсын Хөгжлийн банкаар дамжуулан түүхий эд материалын үйлдвэрлэлийг бий болгох зорилгоор Засгийн Газрын “Үндэсний ноолуурын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх хөтөлбөр”-т оролцож байгаа. Уг эх үүсвэр нь жилийн 10%-н хүүтэй, 2019 оны 12 сарын 15-нд дуусгавар болно. Банк нь уг төслийн хүрээнд жилийн 12%-аас 13%-ийн хөнгөлөлттэй хүүтэй, зах зээлийн эргэлтийн хөрөнгийн зээлийг харилцагчдад олгодог. 2019 онд уг хөтөлбөрийн хугацаа дууссан боловч талууд 2021 оны 12 сарын 27-ны өдрийг хүртэл хугацааг сунгасан.

2014 оны 7 сараас хойш Банк нь Монгол Улсын Хөгжлийн банкнаас хэрэгжүүлж буй “Арьс, ширэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжих” зорилготой Засгийн Газрын өөр нэг төсөлд оролцож байна. Энэхүү хөтөлбөрийн нөхцөлийн дагуу Банк нь уг эх үүсвэрийг Монгол Улсын Хөгжлийн банкнаас жилийн 5%-ийн хүүгээр авч, харилцагчдад жилийн 7%-ийн хүүтэй олгодог. Бүх зээлдэгчдийг Хүнс, Хөдөө Аж Ахуйн яамнаас батлах ба Банк энэхүү зээлийн эрсдэлийг үүрдэг.

Түүнчлэн Банк Монгол Улсын Хөгжлийн банк болон арилжааны банкнуудаар дамжуулан Засгийн Газрын “Монгол Улсын экспортыг дэмжих, импортыг орлох зорилготой 888 хөтөлбөр”-т оролцож байгаа. Уг гэрээний дагуу Банк нь 5 жилийн хугацаатай, жилийн 3%-аас 5% хүртэлх хүүтэй эх үүсвэр авч жилийн 7%-аас 9% хүртэлх хөнгөлөлттэй хүүтэй зээл олгож байна. Банк нь дээрх тогтоосон босго хүүгийн хүрээнд зээлийн хүүг тодорхойлох эрхтэй бөгөөд холбогдох зээлийн эрсдэлийг хариуцна. 2019 онд уг хөтөлбөр дуусаж, Банк нь гэрээний дагуу эх үүсвэрийн төлөх ёстой бүх үлдэгдлээ бүрэн төлж барагдуулсан.

2017 оны 02 сарын 10-нд Засгийн Газраас хэрэгжүүлж буй хөдөлмөр эрхлэгчдийг дэмжих төслийн хөтөлбөрт Банк оролцож байгаа. Төслийн хүрээнд үйлдвэрлэл үйлчилгээг дэмжих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх зорилгоор хувь хүмүүст жижиг болон дунд хэмжээний зээлийг 2 жилийн хугацаатай 3%-ийн хүүтэй олгох эрхтэй санхүүжилтийг Нийгмийн халамж, үйлчилгээний ерөнхий газраас хүлээн авсан. Банк нь энэхүү зээлийн эрсдэлийг үүрнэ. 2019 онд уг хөтөлбөр дуусаж, Банк нь гэрээний дагуу эх үүсвэрийн төлөх ёстой бүх үлдэгдлээ бүрэн төлж барагдуулсан.

Банк Монгол Улсын Хөгжлийн банкнаас хэрэгжүүлж буй Засгийн Газраас санхүүжилттэй хөдөө аж ахуйн салбарыг дэмжих хөтөлбөрт оролцож байгаа. Уг хөтөлбөрийн хүрээнд Банк нь хүлэмжийн аж ахуй, сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, оёдол, ноолууран бүтээгдэхүүний технологийг сайжруулах болон ноосон бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл эрхэлдэг жижиг, дунд бизнесийг санхүүжүүлэх зорилготой Монгол Улсын Хөгжлийн банктэй гэрээнд гарын үсэг зурсан. Энэ гэрээний дагуу Банк жилийн 5.13%-аас 5.7% хүртэлх хүүтэй эх үүсвэр авч гэрээнд заасны дагуу жилийн 8%-ийн хөнгөлөлттэй хүүтэй зээлийг харилцагчдад олгосон. Банк энэхүү зээлийн эрсдэлийг мөн үүрнэ.

Мөн Засгийн Газрын хэрэгжүүлж буй Монгол Улсын экспортыг дэмжих, импортыг орлох зорилготой хөтөлбөрийн хүрээнд Банк Монгол Улсын Хөгжлийн банктэй жижиг, дунд бизнесийн төслүүдийг дэмжих гэрээнд гарын үсэг зурсан. Уг хөтөлбөрийн хүрээнд Банк жилийн 6%-ийн хүүтэй, 2019 оны 03 сарын 05 хүртэлх хугацаатай эх үүсвэрийг авсан. Банк зорилтод харилцагчдад зээл олгохдоо жилийн 9% хүртэлх хүүг тогтоох эрхтэй. 2019 онд уг хөтөлбөр дуусаж, Банк нь гэрээний дагуу эх үүсвэрийн төлөх ёстой бүх үлдэгдлээ бүрэн төлж барагдуулсан.

23 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

Категори	Зээл олгогч	Төслийн нэр	Валют	Олгосон огноо	Дуусах огноо	2019 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /тухайн валютаар/	2019 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /төгрөгөөр /
Засгийн Газрын үнэ тогтворж уулах	Монголбанк	Орон сууцжуулах хөтөлбөр	Төгрөг	6/14/2013	12/25/2020	132,474,795	132,474,795
	Монголбанк	Бусад төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	2/24/2015	5/9/2020	1,320,500	1,320,500
	Монголбанк	КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	5/16/2013	12/27/2021	671,000	671,000
	Монголбанк	КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	Евро	12/11/2012	12/27/2020	59	180,287
Монгол Улсын Хөгжлийн банкны төсөл	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Үндэсний ноолуурын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	7/5/2018	12/27/2021	42,886,928	42,886,928
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	ҮХААЯам – арьс, шир боловсруулах төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	8/22/2014	6/25/2021	5,385,350	5,385,350
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Мах боловсруулах үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	3/25/2016	2/28/2020	2,905,297	2,905,297
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Экспортыг дэмжих, импортыг орлох төслийн эх үүсвэр /300 тэрбум төгрөг хүртэл/	Төгрөг	9/28/2015	11/7/2020	1,425,390	1,425,390
ЗГ болон Японы ОУ-ын хамтын ажиллагааны агентлагийн хамтарсан төсөл	ЖАЙКА	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	6/12/2009	6/1/2028	9,921,098	9,921,098
Засгийн Газрын бусад төсөл	Засгийн Газар	Хөдөө Аж Ахуй болон Хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	2/10/2011	10/1/2025	29,963,289	29,963,289
	Засгийн Газар	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	6/12/2015	1/10/2021	1,652,842	1,652,842
	Засгийн Газар	Оюутны хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	11/30/2016	11/30/2026	53,158	53,158
	Засгийн Газар	40,000 айлыг орон сууцжуулах хөтөлбөрийн эх үүсвэр	Төгрөг	2/27/2008	1/19/2022	5,187	5,184
	Засгийн Газар	Бусад төслийн эх үүсвэр	Доллар	4/1/2010	5/1/2027	113	307,940

23 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(б) Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр

Гадаадын банкнаас авсан эх үүсвэрт гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас тус бүр 2018 оны 09 сарын 27-нд авсан 60 сарын хугацаатай 100,000 мянган ам.доллар, 2019 оны 03 сарын 28-нд авсан 60 сарын хугацаатай 100,000 мянган ам.долларын зээл болон 2017 оны 09 сарын 26-нд авсан 97 сарын хугацаатай 7,500 мянган ам.долларын зээлүүд багтана. Уг зээлүүд нь Банкны тухайн банкин дахь харилцах дансаар баталгаажсан (Тодруулга 10).

2019 онд Банк нь 7,500 мянган ам.долларын зээлийн 1,339 мянган ам.долларыг эргүүлэн төлсөн. Банк нь өөрийн харилцагчийн худалдааны зээлийг санхүүжүүлэх зорилгоор гадаадын банк болон санхүүгийн байгууллагаас худалдааны зээлийн шугам авсан. 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 100,102,203 мянган төгрөгийн (2018: MNT 159,380,055 мянган төгрөг) зээлийн шугамыг ашиглаж мөн тэр хэмжээний зээлийг харилцагчдад олгосон. Ийм төрлийн эх үүсвэрийн хугацаа нь 4 хүртэлх жил байдаг бөгөөд харилцагчаас орж ирэх мөнгөн урсгалын хугацаа болон гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад эргэн төлөх мөнгөн урсгалын хугацаа нь таарч байна. Харилцагч зээлээ төлж чадахгүй тохиолдолд Банк зээлийн эрсдэлийг хариуцдаг. Худалдааны эх үүсвэрийн өсөлт нь бизнесийн хэвийн үйл ажиллагаанаас болон гадаадын банкнаас шинээр Доллар болон Еврогоор авсан санхүүжилттэй холбоотой.

Эдгээр гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийн эх үүсвэрүүд нь гэрээний дагуу хүлээсэн үүрэгтэй ба 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар ямар нэгэн биелүүлэх шаардлагатай гэрээгээр хүлээсэн үүрэг зөрчигдөөгүй.

Бусад зээлийн эх үүсвэрийн бодит үнэ цэнийг Тодруулга 40-оос харна уу. Мөн валют, хүү болон дуусах хугацааны шинжилгээг Тодруулга 36-аас харна уу.

24 РЕПО хэлцэл

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дотоодын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан Repo хэлцэлд нь 11.0 хувийн хүүтэй (2018: 11.0-13.0 хувийн хүүтэй), 28 хоногийн (2018: 2-28 хоног) анхны дуусгавар хугацаатай Repo хэлцлүүд орно. Эдгээр Repo хэлцлүүд нь Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн баталгаажсан. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 11-ээс харна уу.

25 Бусад өр төлбөр

Бусад өр төлбөрийг дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
<i>Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн өр төлбөр:</i>	100,127,218	29,437,983
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан зээлтэй холбоотой өр төлбөр	71,974,148	3,299,435
Гүйлгээний өр төлбөр	20,171,704	15,906,110
Бусад	6,025,535	5,503,688
Дансны өглөг	1,955,831	4,728,750
<i>Бусад санхүүгийн бус өр төлбөр:</i>	6,028,921	17,148,125
Орлогын албан татвараас бусад татварын өглөг	2,521,925	5,251,595
Аккредитив, баталгааны эрсдэлийн сан	1,937,760	3,399,224
Ажилтнуудад өгөх өглөг	1,430,948	5,363,580
Ногдол ашгийн өглөг	-	3,133,726
Бусад	138,288	-
Нийт бусад өр төлбөр	106,156,139	46,586,108

2019 онд Банк 8%-ийн орон сууцны зээлийг буцаах нөхцөлтэй худалдах МИК-ийн мөнгөжүүлэх ажил гүйлгээнд нэг удаа оролцсон. Банк МИК-д 70 тэрбум төгрөгийн 8%-ийн орон сууцны зээлийн багцаа зарж 16.5%-ийн хүүтэй эх үүсвэр авсан. Эдгээр МИК-д худалдсан 8%-ийн орон сууцны зээлтэй холбоотой эрсдэл, өгөөжийг Банк хариуцна.

25 Бусад өр төлбөр (үргэлжлэл)

Гүйлгээтэй холбоотой өр төлбөрийн өсөлт нь 2019 оны 12 дугаар сарын сүүлчийн өдрүүдэд харилцагчийн хүсэлтийн дагуу хийгдсэн шилжүүлгийн гүйлгээ ба тэдгээр нь 2020 оны 01 дүгээр сарын эхээр бусад Банкуудад шилжүүлэгдэнэ. Иймээс харилцагчийн данснаас гүйлгээний дүн нь хасагдаж бусад өр төлбөрийн хэсэг болох “Гүйлгээний төлбөр” тусгай дансанд 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар орсон ба 2020 оны 01 дүгээр сард энэхүү гүйлгээ нь Банк хоорондын тооцоогоор хийгдэж дууссан.

Банк зөвлөх үйлчилгээнээс 138,287 мянган төгрөгийн хойшлогдсон орлогыг хүлээн авсан. СТОУС 15-т заасны дагуу Банк нь зөвлөх үйлчилгээний ажил гүйлгээний үнийг гүйцэтгэлийн үүрэг тус бүрд хуваарилна.

Бусад санхүүгийн өр төлбөрийн дийлэнх нь тайлант хугацаанаас хойш арван хоёр сарын дотор төлөгддөг ба бүх санхүүгийн бус өр төлбөр нь шинж чанарын хувьд богино хугацаатай байдаг.

26 Хоёрдогч өглөг

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
Голомт Файнэншил Группээс авсан хоёрдогч өглөг	172,027,616	92,582,956
Нийт	172,027,616	92,582,956

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх хоёрдогч өглөг:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Дуусах огноо	Валют	Хүү /жилийн/	Тухайн валютаарх нэрлэсэн үнэ
Голомт Файнэншил Групп (I)	31/12/2024	Төгрөг	12.6%	80,000,000
Голомт Файнэншил Групп (II)	31/12/2024	Төгрөг	12.6%	80,000,000
Голомт Файнэншил Групп (III)	31/12/2024	Төгрөг	12.6%	12,000,000

Голомт Файнэншил Групп ХХК-аас авсан хоёрдогч өглөг (I,II)

2019 оны 12 сарын 31-ний өдөр Банк нь Голомт Файнэншил Групп ХХК-аас 5 жилийн хугацаатай 160 тэрбум төгрөгийнн хоёрдогч өглөг авсан. Гэрээний гол нөхцөлүүдийг дор дурдав:

- (а) Зээлийн хүү нь жилийн 12.6%.
- (б) Зээл нь 2024 оны 12 сарын 31-ний өдөр үндсэн дүн болон хуримлагдсан хүүний хамт бүрэн төлөгдөнө.

Голомт Файнэншил Групп ХХК-аас авсан хоёрдогч өглөг (III)

2019 оны 12 сарын 31-ний өдөр Банк Голомт Файнэншил Групп ХХК-аас 5 жилийн хугацаатай 12 тэрбум төгрөгийнн хоёрдогч өглөг авсан. Гэрээний гол нөхцөлүүдийг дор дурдав:

- (а) Зээлийн хүү нь жилийн 12.6%..
- (б) Зээл нь 2024 оны 12 сарын 31-ний өдөр үндсэн дүн болон хуримлагдсан хүүний хамт бүрэн төлөгдөнө.

Хувьцаа эзэмшигчид 2018 болон 2019 онд өөрийн хөрөнгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор анх эдгээр хоёрдогч өглөгүүдийг байршуулсан. 2019 оны 12 сарын 31-нд энгийн хувьцаа болон давуу эрхтэй хувьцаанаас хоёрдогч өглөг рүү буцаан орж ирсэн.

2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-нээр эдгээр хоёрдогч өглөгүүдэд гэрээний дагуу заавал биелүүлэх шаардлагатай санхүүгийн болон бусад хүлээсэн үүрэг байхгүй. Холбоотой талуудын ажил гүйлгээний дэлгэрэнгүйг Тодруулга 42-оос үзнэ үү.

27 Хувьцаат капитал

<i>Хувьцааны тоо ширхэгээс бусад дүн нь Мянган төгрөгөөр</i>	Нийт гаргасан хувьцаа	Энгийн хувьцаа	Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	Давуу эрхтэй хувьцаа	Нийт
2018 оны 01 сарын 01-нээр	26,367,593	26,367,593	46,583,557	25,778,900	98,730,050
Шинээр гаргасан хувьцаа	5,173,444	5,173,444	69,826,556	50,000,000	125,000,000
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт	780,820	780,820	11,219,180	-	12,000,000
2018 оны 12 сарын 31-нээр	32,321,857	32,321,857	127,629,293	75,778,900	235,730,050
2019 оны 01 сарын 01-нээр	32,321,857	32,321,857	127,629,293	75,778,900	235,730,050
Цуцалсан хувьцаа	(5,954,264)	(5,954,264)	(81,045,736)	(50,000,000)	(137,000,000)
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт	5,646,905	5,646,905	88,588,145	-	94,235,050
2019 оны 12 сарын 31-нээр	32,014,498	32,014,498	135,171,702	25,778,900	192,965,100

Банкны гаргасан хувьцаат капиталын нэрлэсэн үнээр бүртгэгдсэн дүн нь 32,014,498 мянган төгрөг (2018: MNT 32,321,857 мянган төгрөг) байсан.

Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал нь шинээр гаргасан хувьцааг борлуулахад нэрлэсэн үнээс илүү төлөгдсөн төлбөр юм.

2019 онд нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй 5,646,905 ширхэг энгийн хувьцаа шинээр гаргасан.

Энгийн хувьцаа

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нийт 32,014,498 ширхэг (2018: MNT 32,321,857 ширхэг) нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй (2018: 1,000 төгрөг) энгийн хувьцааг гаргасан байсан. Голомт Файнэншил Групп ХХК-аас авсан 25 сая ам.долларын хоёрдогч өглөг энгийн хувьцаанд хөрвөсөн ба нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнийн дүнгээс илүү төлөгдсөн төлбөрийг хувьцааны нэмж төлөгдсөн капиталаар хүлээн зөвшөөрсөн.

Магадлан баталгаажуулах аудитын үр дүнгээр Монголбанкны ерөнхийлөгчийн тушаалаар 45 тэрбум төгрөгийн энгийн хувьцааны зөвшөөрлийг цуцалж, 42 тэрбум төгрөгийн энгийн хувьцаагаарх хөрөнгө оруулалтыг хоёрдогч өглөгт шилжүүлсэн.

2019 онд гаргасан хувьцааг дор хүснэгтээр үзүүлэв:

Хувьцаа эзэмшигч	Хувьцааны тоо	Нэрлэсэн үнэ	Нэгж хувьцааны захиалгын үнэ	Огноо
Голомт Файнэншил Групп ХХК	5,646,905	1,000	16,688	10/22/2019
Голомт Файнэншил Групп ХХК	(2,245,367)	1,000	13,361	12/31/2019
Бодь Интернэшнл ХХК	(2,928,077)	1,000	15,368	10/22/2019
Голомт Файнэншил Групп ХХК	(780,820)	1,000	15,368	12/31/2019

2019 оны 10 сарын 22-нд нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй 5,646,905 ширхэг хувьцааг нэгж бүрийг нь 16,688.45 төгрөгийн захиалгын үнээр хоёрдогч өглөгийг энгийн хувьцаанд хөрвүүлж Голомт Файнэншил Групп ХХК-д олгосон. Энгийн хувьцаа гаргахтай холбоотойгоор хувьцааны нэмж төлөгдсөн капитал дансанд 42,071,923 мянган төгрөг орсон. Шинээр гаргасан энгийн хувьцаа нь Банкны одоо байгаа энгийн хувьцаатай ижил түвшинд эрэмбэлэгдэнэ.

27 Хувьцаат капитал (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх хувьцаа эзэмшигчдийн хувийг дор харуулав:

Хувьцаа эзэмшигч	2019 оны 12 сарын 31	2018 оны 12 сарын 31
	Хувиар (%)	Хувиар (%)
Голомт Файнэншил Групп ХХК	86.63%	77.69%
Бодь Интернэшнл ХХК	0.00%	9.06%
Свисс Мо Инвестмент Ай Жи	8.22%	8.14%
Голомт Инвестмент ХХК	4.06%	4.02%
Ажилчдын хувьцаа	1.09%	1.08%
Нийт	100%	100%

Давуу эрхтэй хувьцаа

2013 оны 12 сарын 19-ний өдөр гаргасан 15,000,000 ам.доллар бүхий 25,778,900 мянган төгрөгийн 25,778,900 давуу эрхтэй хувьцааг Ноён Зоригт (Ноён Баясгалангийн бизнес хамтрагч) эзэмшдэг ба 2013 оны 12 сарын 26-ны өдөр давуу эрхтэй хувьцааны гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон.

Банк нь 2018 оны 06 сарын 22-ны өдөр хугацаагүй болон ногдол ашиг хуримтлагддаггүй 50,000,000 мянган төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй давуу эрхтэй хувьцааг Голомт Файнэншил Групп ХХК-д гаргасан ба Монголбанкны шийдвэрийн дагуу уг давуу эрхтэй хувьцааг хоёрдогч өглөг рүү хөрвүүлсэн.

28 Хүүгийн орлого ба зардал

Мянган төгрөгөөр	2019	2018
Үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн орлого		
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	470,513,477	389,853,131
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	41,537,995	45,938,702
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	20,652,385	10,664,550
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	18,536,242	11,832,603
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон өрийн үнэт цаас	5,138,380	5,223,007
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон урвуу репо хэлцэл	579,119	341,298
Нийт үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн орлого	556,957,598	463,853,291
Бусад ижил төстэй орлого		
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	10,475,532	10,422,164
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	10,458,601	19,685,473
Нийт бусад ижил төстэй орлого	20,934,133	30,107,637
Нийт хүүгийн орлого	577,891,731	493,960,928
Хүүгийн зардал		
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	(309,233,601)	(271,060,624)
Зээлийн бусад эх үүсвэр	(39,129,879)	(28,154,692)
Хоёрдогч өглөг	(6,259,246)	(8,618,672)
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	(5,593,306)	(9,437,394)
Репо хэлцэл	(4,939,558)	(5,983,774)
Нийт хүүгийн зардал	(365,155,590)	(323,255,156)
Бусад ижил төстэй зардал		
Түрээсийн зардал	(851,077)	-
Нийт ижил төстэй зардал	(851,077)	-
Нийт хүүгийн болон ижил төстэй зардал	(366,006,667)	(323,255,156)
Цэвэр хүүгийн орлого	211,885,064	170,705,772

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны хүүгийн өсөлт нь 2019 онд харилцагчдад олгосон зээлийн өсөлттэй холбоотой. Түүнчлэн мөнгө болон Төв Банкинд байршуулсан хөрөнгийн хүүгийн орлого 14,047,899 мянган төгрөг (2018: 10,563,116 мянган төгрөг) нь Монголбанкны журмын дагуу бүх банкнуудад олгосон Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийг 2019 онд хангаж байсантай холбоотой урамшуулал юм.

Харилцагчдад олгосон үнэ цэнэ нь буурсан зээлээс хүлээн зөвшөөрсөн орлого 8,200,000 мянган төгрөг (2018: 13,500,000 мянган төгрөг) байсан. Удирдлагын зүгээс эдгээр зээлүүд нь бүрэн төлөгдөх ба үнэ цэнэ нь буурсан зээлүүд нь өндөр үнийн дүнтэй барьцаа хөрөнгөтэй гэж үзсэн. Мөн СТОУС-ын дагуу буцааж төлөгдөхгүй гэж үзсэн зээлийн хүүний орлогыг 2019 болон 2018 оны орлого зардалд хүлээн зөвшөөрөөгүй.

29 Хураамж, шимтгэлийн орлого

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019	2018
Хураамж, шимтгэлийн орлого		
Карттай холбоотой шимтгэл хураамж	30,182,400	25,517,747
Гуйвуулгын ба бусад үйлчилгээний хураамж	14,782,946	11,311,608
Баталгаа болон бусад бичиг цаасны шимтгэл, хураамж	5,236,275	5,735,161
Дансны үйлчилгээний шимтгэл хураамж	4,108,079	3,979,242
Брокерийн болон бусад үйлчилгээний хураамж	788,642	845,507
Нийт хураамж, шимтгэлийн орлого	55,098,342	47,389,265
Хураамж, шимтгэлийн зардал		
Картын гүйлгээний зардал	(13,044,239)	(9,289,774)
Банкны үйлчилгээний зардал	(2,646,484)	(2,352,103)
Онлайн гүйлгээний зардал	(855,456)	(559,770)
Брокерийн болон бусад үйлчилгээний зардал	(548,149)	(121,709)
Нийт хураамж, шимтгэлийн зардал	(17,094,328)	(12,323,356)
Хураамж, шимтгэлийн цэвэр орлого	38,004,014	35,065,909

30 Бусад үйл ажиллагааны орлого болон зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019	2018
Данснаас хасагдсан зээлийн эргэн төлөлт	1,753,453	15,650,555
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз/(гарз)	(1,536,773)	(2,501,390)
Бусад	807,504	1,817,421
Нийт бусад үйл ажиллагааны орлого	1,024,184	14,966,586

31 Удирдлага ба үйл ажиллагааны зардал

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2019	2018
Ажилчдын зардал		47,180,146	44,649,282
Мэдээлэл, зөвлөх үйлчилгээ болон бусад мэргэжлийн үйлчилгээний зардал		24,467,538	21,216,368
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	17	14,015,516	9,757,418
Зар сурталчилгаа, маркетингийн үйлчилгээ		4,596,148	3,405,405
Харилцаа холбооны зардал		4,214,423	3,801,841
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдлийн зардал	18	3,746,311	-
Програм болон биет бус хөрөнгийн хорогдол	16	2,860,510	2,647,120
Богино хугацаат түрээсийн зардал		2,689,548	6,441,230
Орлогын албан татвараас бусад татварын зардал		2,049,702	1,988,797
Харуул хамгаалалтын зардал		1,827,825	1,549,515
Зээлийн төлбөр цуглуулалтын зардал		1,728,379	1,774,199
Тээврийн зардал		1,413,818	1,183,079
Ашиглалтын зардал		1,216,332	1,013,836
Аяллын зардал		1,124,938	1,281,742
Сайн дурын болон даатгалын зардал		745,739	579,993
Хүлээн авалтын зардал		689,375	803,560
Хандив		20,771	23,351
Бусад		7,418,811	7,976,232
Нийт удирдлага ба үйл ажиллагааны зардал		122,005,830	110,092,968

Мянган төгрөгөөр	2019	2018
Ажилчдын зардал дараахаас бүрдэнэ:		
Цалин хөлс, урамшуулал	40,489,040	39,104,231
Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл	5,226,212	4,173,690
Ажилчдын тэтгэмж	643,356	539,207
Ажилчдын сургалт	623,391	795,651
Тэтгэврийн сан	198,147	36,503
Нийт ажилчдын зардал	47,180,146	44,649,282

32 Орлогын албан татвар**(а) Орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүн**

Тайлант жилийн орлого, зарлагад бүртгэсэн орлогын албан татварын зардлыг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2019	2018
Тайлант жилийн орлогын албан татвар	11,756,756	5,131,443
Хойшлогдсон орлогын татвар	(3,166,530)	16,922,117
Тайлант жилийн орлогын албан татварын зардал	8,590,226	22,053,560

32 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)**(б) Татварын зардал ба ашиг, алдагдал хоорондын холбогдох татварын хэмжээгээр тооцсон тохируулга**

Банк нь татварын өмнөх ашгийг татвар ногдохгүй орлого болон татвараас хасагдахгүй зардлаар тохируулга хийх замаар орлогын албан татварын зардлыг тодорхойлдог. Банк нь Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу 3 тэрбум төгрөг (2018: 3 тэрбум төгрөг) хүртэлх татвар ногдох орлогоос 10 хувийн, 3 тэрбум төгрөг (2018: 3 тэрбум төгрөг)-өөс давсан дүнгээс 25 хувь (2018: 25 хувь)-ийн орлогын албан татвар төлдөг.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019	2018
Татварын өмнөх ашиг	24,894,906	75,599,800
Хуулиар заасан хувиар тооцсон татварын зардал (2019: 25%; 2018: 25%)	6,223,727	18,899,950
Татварын зорилгоор татвар ногдохгүй орлого, татвараас хасагдахгүй зардлын татварын нөлөө:		
- Бага хувиар татвар ногдуулах орлогын нөлөө	(450,000)	(450,000)
- Татвараас чөлөөлөгдөх орлого	(565,048)	(3,373,744)
- Олон төрлийн хувь хэмжээгээр татвар ногдуулсны орлого	(24,044)	(410,568)
- Хасагдахгүй зардал	3,004,994	1,396,340
- Өмнөх үеийн ашиглагдаагүй татварын алдагдлын хэрэгжээгүй хэсэг	-	5,324,836
- Бусад	400,597	666,746
Тайлант жилийн орлогын албан татварын зардал	8,590,226	22,053,560

32 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)**(в) Түр зөрүүгийн нөлөөгөөр тодорхойлсон хойшлогдсон татвар**

СТОУС болон Монгол Улсын татварын зохицуулалт хоорондын ялгаатай байдал нь хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрийн данс хооронд түр зөрүү үүсгэдэг.

2019 оны 25%-аар татвар ногдуулдаг түр зөрүүний хөдөлгөөнөөс үүдэлтэй нөлөөний дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 01 сарын 01	Ашиг, алдагдал	Бусад дэлгэрэнгүй орлого	2019 оны 12 сарын 31
Татвараас чөлөөлөгдөх/(татвар ногдох) түр зөрүүгийн татварын нөлөө болон хойшлогдсон татварын алдагдал:				
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа – 90 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлттэй зээлийн хүүгийн орлого	(9,850,031)	1,467,901	-	(8,382,130)
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(2,414,557)	1,025,982	-	(1,388,575)
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	3,032,665	-	2,231,154	5,263,819
Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны зээлжих эрсдэлийн сан	488,805	(430,132)	-	58,673
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлжих эрсдэлийн сан	-	209,850	-	209,850
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(29,145,005)	603,540	-	(28,541,465)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	12,782,841	(3,170,837)	-	9,612,004
Урьдчилсан орлого – зээл олголтын шимтгэл	2,737,249	(373,393)	-	2,363,856
Барилга байгууламжийн үнэ цэнийн бууралт	11,034,541	(305,963)	-	10,728,578
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн дахин үнэлгээний өөрчлөлт болон борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт	1,912,404	4,091,206	-	6,003,610
Зээл ба урьдчилгаатай холбоотой тохируулгын алдагдал	4,559,226	125,928	-	4,685,154
Бусад	(444,804)	(77,553)	-	(522,357)
Нийт хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өглөг)	(5,306,666)	3,166,529	2,231,154	91,017

32 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

2018 оны 25%-аар татвар ногдуулдаг түр зөрүүний хөдөлгөөнөөс үүдэлтэй нөлөөний дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2017 оны 12 сарын 31	СТОУС 9 рүү шилжилтийн өмч дэх нөлөө	2018 оны 01 сарын 01	Ашиг, алдагдал	Бусад дэлгэрэнгүй орлого	2018 оны 12 сарын 31
Татвараас чөлөөлөгдөх/(татвар ногдох) түр зөрүүгийн татварын нөлөө болон хойшлогдсон татварын алдагдал:						
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа – 90 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлтэй зээлийн хүүгийн орлого	(10,514,987)	-	(10,514,987)	664,956	-	(9,850,031)
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(99,338)	(13,920,863)	(14,020,201)	11,605,644	-	(2,414,557)
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	-	477,121	477,121	-	2,555,544	3,032,665
Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны зээлийн алдагдлын хасагдуулга	-	557,989	557,989	(69,184)	-	488,805
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(13,443,742)	13,443,742	-	-	-	-
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(8,818,365)	-	(8,818,365)	(20,326,640)	-	(29,145,005)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	6,302,458	18,052,989	24,355,447	(11,572,606)	-	12,782,841
Урьдчилсан орлого – зээл олголтын шимтгэл	1,532,880	-	1,532,880	1,204,369	-	2,737,249
Барилга байгууламжийн үнэ цэнийн бууралт	5,039,406	-	5,039,406	5,995,135	-	11,034,541
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн дахин үнэлгээний өөрчлөлт болон борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт	-	-	-	1,912,404	-	1,912,404
Ирээдүйд шилжүүлэгдэх татварын тайлангийн алдагдал	5,400,541	-	5,400,541	(5,400,541)	-	-
Ирээдүйд шилжүүлэгдэх татварын алдагдлын хэрэглээ	5,324,836	-	5,324,836	(5,324,836)	-	-
Бусад	(274,760)	-	(274,760)	4,389,182	-	4,114,422
Нийт хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өглөг)	(9,551,071)	18,610,978	9,059,907	(16,922,117)	2,555,544	(5,306,666)

33 Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг бүрт хүлээн зөвшөөрсөн бусад дэлгэрэнгүй орлого

Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг дэх бусад дэлгэрэнгүй орлогын задаргааг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2019	2018
Өөрчлөлт орсон:		
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдахгүй хэсэг:		
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын гарз	(8,924,616)	(10,222,176)
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээ	1,242,104	3,000,000
Шууд дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн татварын зардал	2,231,155	2,555,544
Бусад	-	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	(5,451,357)	(4,666,632)

34 Ногдол ашиг

Мянган төгрөгөөр	2019		2018	
	Энгийн хувьцаа	Давуу эрхтэй хувьцаа	Энгийн хувьцаа	Давуу эрхтэй хувьцаа
1 сарын 1-нээрх төлөх ёстой ногдол ашиг				
Тайлант хугацаанд зарласан ногдол ашиг	-	9,009,657	-	8,660,088
Тайлант хугацаанд төлсөн ногдол ашиг	-	(9,009,657)	-	(5,178,170)
12 сарын 31-нээрх төлөх ёстой ногдол ашиг	-	-	-	3,481,918

Нэгж хувьцааны ногдол ашиг 119 төгрөг (2018: 70) байсан.

35 Цэвэр өр төлбөрийн тохируулга

Банкны өр төлбөр болон хөдөлгөөнийг тайлант хугацааны задаргаагаар үзүүлэв. Мөнгөн гүйлгээний тайланд өрийн зүйлийг санхүүжилт хэмээн тусгасан:

Мянган төгрөгөөр	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр			
	Зээлийн эх үүсвэр	Бусад банкуудаас авсан эх үүсвэр	Хоёрдогч өглөг	Нийт
Цэвэр өр төлбөр 2018 оны 12 дугаар сарын 31	444,994,291	270,858,492	92,582,956	808,435,739
Мөнгөн урсгал	37,884,411	260,266,451	(14,504,806)	283,646,056
Бэлэн бус гүйлгээ	(104,531,000)	(375,437)	92,027,616	(12,878,821)
Гадаад гуйвуулгын тохируулга	(982,315)	7,917,268	1,921,850	8,856,803
Цэвэр өр төлбөр 2019 оны 12 дугаар сарын 31	377,365,387	538,666,774	172,027,616	1,088,059,777

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага

Банкны эрсдэлийн удирдлага нь санхүүгийн эрсдэл, үйл ажиллагааны эрсдэл, комплаенсийн эрсдэл, нөгөө тал буюу гуравдагч талын эрсдэл, хуулийн эрсдэл, нэр хүндийн эрсдэл, технологийн эрсдэл болон бусад цаг үеийн шинж чанартай тулгарах эрсдэлүүдийг хамардаг. Санхүүгийн эрсдэлд зах зээлийн эрсдэл (гадаад валютын ханшийн эрсдэл, хүүгийн эрсдэл болон бусад зах зээлийн үнээс хамаарсан эрсдэл), зээлийн эрсдэл болон төлбөрийн чадварын эрсдэл багтдаг. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс дэмжигдэж батлагдсан банкны “Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон Эрсдэлийн аппетитын тунхаглал”-ын хүрээнд эрсдэл өгөөжийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах явдал юм.

“Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон Эрсдэлийн аппетитын тунхаглал” нь банкны хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хил хязгаарыг тодорхойлдог ба энэхүү хил хязгаарын хүрээнд банк бизнесийн зорилгодоо хүрэх, стратегиа хэрэгжүүлэхээр ажиллана. Энэ нь банкны үйл ажиллагаанд тулгарах эрсдэлүүдийн хамгийн ерөнхий хязгаарлалтуудыг тодорхойлж өгдөг ба тодорхой эрсдэлүүд дээр баримтлах нарийвчилсан лимит хязгаарлалтууд холбогдох бодлого, журмын хүрээнд ерөнхий хязгаарлалтуудтай нийцтэй байдлаар тогтоогдоно. Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон тунхаглалын баримт бичгийг жил бүр банкны стратеги төлөвлөгөө, төсөвтэй уялдуулж дүгнэн, шаардлагатай тохиолдолд шинэчлэнэ. Банкинд шаардлагатай өөрийн хөрөнгө, стратеги төлөвлөгөөг эрсдэлийн түвшинтэй уялдуулж ажиллана.

Эрсдэлийн засаглалын үүрэг хариуцлага болон нэгдсэн хяналтыг хэрэгжүүлэх нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн үндсэн зорилгуудын нэг юм. Энэхүү зорилтыг хэрэгжүүлэхэд эрсдэлийн засаглалын үндсэн бүрдүүлэгчид болох эрсдэлийн соёл, эрсдэлийн аппетитын хязгаар, эдгээрийн эрсдэл даах чадвар болон банкны нэгдсэн хяналт, баланстэй үүсгэх уялдаа холбоог нэн тэргүүнд чухалчилна. Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл нь “Гурван давхар хамгаалалтын шугам” бүхий эрсдэлийн засаглалын бүтцийг банкинд хэрэгжүүлнэ. Ашгийн төлөө ажиллаж буй бизнесийн нэгжүүд нэгдүгээр хамгаалалтын шугам, Эрсдэлийн удирдлагын хороо ба Эрсдэлийн удирдлагын газрын захирал хоёрдугаар хамгаалалтын шугамыг үүсгэж, Дотоод аудитын газар гуравдугаар хамгаалалтын шугам болно.

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс тогтоосон эрсдэлийн удирдлагын бодлого, хязгаарлалтын дагуу гүйцэтгэх түвшиний удирдлагууд эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж ажилладаг. Дотоод аудитын газар болон Эрсдэлийн удирдлагын газар нь бизнесийн нэгжүүд болон бусад нэгжийн ажилчид хяналтын үүргүүдээ хэрэгжүүлж байгаа эсэхэд хараат бус хяналт тавихаас гадна ТУЗ-ийн Эрсдэлийн хороо, Гүйцэтгэх захирлын шууд удирдлагад харьяалагдах Удирдлагын хороо болон Гүйцэтгэх захиралд шууд тайлагнадаг.

Эрсдэлийн удирдлагын хяналт, шалгалт нь банкны холбогдох хорооноос баталсан эрсдэлийн лимит хязгаарлалтуудад суурилан хийгддэг. Эдгээр лимит хязгаарлалтууд нь банкны бизнесийн стратеги, зах зээлийн нөхцөл байдал болон бизнесийн үйл ажиллагаандаа хүлээн зөвшөөрөн ажиллаж байгаа эрсдэлийн түвшинд уялдаатай тогтсон байдаг. Хүү, гадаад валютын ханш болон бусад зах зээлийн үнийн хэлбэлзлээс шалтгаалан үүсэх эрсдэлийг бууруулах зорилгоор стресс тест шинжилгээг хийж, банкны нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын нэг хэсэг болгосон.

Зээлийн эрсдэл. Банк нь зээлийн эрсдэлд өртдөг бөгөөд энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрт нэг тал хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс нөгөө тал санхүүгийн алдагдал үүрэх эрсдэл юм.

Банк оролцогч талуудтай зээлийн болон бусад ажил гүйлгээний үр дүнд зээлийн эрсдэлд өртөж, санхүүгийн хөрөнгө ба балансын гадуурх зээлтэй холбоотой үүрэг амлалтыг бий болгодог.

Банкны зээлийн эрсдэлд хамгийн их өртөх хэсэг нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнээр тусгагдсан байдаг. Гаргасан санхүүгийн баталгаа, зээлийн шугам, экспорт импортын аккредитивийн үүрэг амлалтын хувьд зээлийн эрсдэлийн хамгийн их өртөх хэсэг нь нийт үүргийн дүн юм.

Зээлийн эрсдэлийн удирдлага. Зээлийн эрсдэл нь Банкны бизнесийн хамгийн том эрсдэл юм; Тиймээс удирдлага нь зээлийн эрсдэлийг болгоомжтойгоор удирддаг.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор зээлийн эрсдэлийн тооцоолол нь нарийн төвөгтэй бөгөөд эрсдэл нь зах зээлийн нөхцөл байдал, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал, цаг хугацаа зэргээс хамааран өөр өөр байдаг. Зээлийн багцад зориулсан эрсдэлийн үнэлгээ нь дефолт болох магадлал, алдагдлын харьцаа болон холбоотой талуудын хоорондын дефолт болох уялдааг тооцоолох шаардлагатай байдаг.

Хязгаарууд. Банк нь нэг зээлдэгч, холбоотой талууд, эдийн засгийн төвлөрөлтөд хүлээн зөвшөөрсөн эрсдэлийн хэмжээг тогтоох замаар зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоодог. Бүтээгдэхүүн болон эдийн засгийн салбарын зээлийн эрсдэлийн түвшний хязгаарлалтыг удирдлагын зүгээс байнга баталж байдаг. Эрсдэлийг жил тутам эргэн хянадаг ба шаардлагатай тохиолдолд илүү ойрхон давтамжтайгаар хянадаг.

Харилцааны менежерүүд харилцагчаас ирсэн зээлийн өргөдлийг судалж, зээлийн дүнг батлуулахаар холбогдох зээлийн хороонд шилжүүлдэг. Зээлийн эрсдэлийг удирдах болон бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө, компанийн болон хувийн батлан даалт авдаг. Зээлийн эрсдэлд өртөх магадлалыг хянахын тулд харилцагчийн бизнесийн болон санхүүгийн гүйцэтгэлд чиглэсэн бүтцийн дүн шинжилгээнд үндэслэсэн тайланг зээлийн газрын мэргэжилтнүүд тогтмол гаргадаг. Зээлийн найдвартай байдлыг алдагдуулсан харилцагчдын зээлийг Зээлийн Хороогоор хянаж, тайлагнадаг.

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээлийн зэрэглэлийг дараах байдлаар үзүүлэв:

Ангилал	2019			2018
	1-р үе шат	2-р үе шат	3-р үе шат	Хугацаа хэтэрсэн хоног
Маш сайн	1-р үе шатанд ангилагдсан бүх зээлүүд			0
Сайн		2-р үе шатанд ангилагдсан бүх зээлүүд		1 – 30
Хангалттай			3-р үе шатанд ангилагдсан хугацаа хэтрээгүй бүх зээлүүд	31 – 60
Тусгай хяналттай			3-р үе шатанд ангилагдсан 1-90 хоногийн хугацаа хэтрэлттэй бүх зээлүүд	61 – 90
Дефолт			3-р үе шатанд ангилагдсан 90-с дээш хоногийн хугацаа хэтрэлттэй бүх зээлүүд	>90

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (ECL) аргачлал. ECL нь ирээдүйд хүлээж болзошгүй алдагдлын өнөөгийн үнэ цэнэ (өөрөөр хэлбэл: зээлийн үргэлжлэх хугацаанд зээл дефолт болоход жинлэсэн дундаж алдагдал юм). ECL нь нэг хүчин зүйлээс шууд хамааралтай бус хэд хэдэн боломжит хувилбаруудаас хамаарч тооцоологддог. Банкны ECL-ын тооцоолол дөрвөн бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд: Дефолт болох магадлал ("PD"), Дефолт болох үеийн үлдэгдэл ("EAD"), Алдагдал хүлээх магадлал ("LGD") болон хорогдуулалтын хувь ("DR")

EAD гэдэг нь зээл дефолт болох үеийн үлдэгдэл бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших зээлийн үлдэгдлийг таамаглахдаа зээлийн эргэн төлөлт буюу үндсэн зээлийн болон хүүгийн төлөлт, нэмж олгож болзошгүй зээлийн дүнг харгалзан авч үздэг. Хүлээж болзошгүй үүргийн дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдлийг тооцоолохдоо зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("CCF") ашигладаг. CCF нь хүлээж болзошгүй үүрэг зээл хөрвүүлэлтийн магадлалын коэффициент юм. Банк хүлээж болзошгүй үүрэг 12 сарын дотор зээлрүү хөрвөх болон дуусах хугацааны турш зээл хөрвүүлэлтийн магадлалуудыг адил гэж үзсэн. PD нь өгөгдсөн хугацааны туршид дефолт болох магадлалын тооцоолол юм. LGD нь зээл дефолт болсон тохиолдолд түүнээс хүлээж болзошгүй алдагдлын тооцоолол юм. LGD нь гэрээний дагуух төлөх ёстой мөнгөн дүн болон зээлдүүлэгч тухайн зээлээс төлүүлж чадах мөнгөн дүн хоёрын зөрүү юм. Харилцагчаас төлүүлж чадах мөнгөн дүнд барьцаа хөрөнгө орно. LGD нь ихэвчлэн EAD –д эзлэх хувиар илэрхийлэгддэг. Хүлээгдэж буй алдагдлыг тайлант хугацааны эцэст өнөөгийн үнэ цэнээр хорогдуулна. Хорогдуулалтын хувь нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үр ашигт хүүгийн түвшин ("EIR") юм.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллыг зээлийн дуусах хугацаа хүртэлхээр загварчилсан. Дуусах хугацаа нь өрийн хэрэглүүрийн гэрээний үлдсэн хугацаа ба гэрээнээсээ өмнө төлөгдөх магадлалыг тохируулдаг. Зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгааны гэрээний хувьд тухайн аж ахуйн нэгж зээлийн хугацааг сунгах гэрээний үүрэгтэй гэрээт хугацаа юм. Дуусах хугацааг гэрээний дагуу хүлээгдэж буй үлдэгдэл хугацаагаар тодорхойлдог бол хувь хүнд олгосон зээлийн картан хувьд дуусах хугацаа нь гэрээний дагуух картан хугацаа бөгөөд энэ нь хамгийн ихдээ 2 хүртэлх жилтэй тэнцүү байна.

Банк санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусах хугацааны турш дахь ECL загвар боловсруулсан ба энэ нь зээлийн дуусах хугацааны турш болзошгүй бүх дефолт тохиолдлоос үүсэх алдагдал юм. 12 сарын ECL нь зээлийн дуусах хүртэлх хугацааны ECL-н нэг хэсэг нь бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших 12 сарын хугацаанд үүсэж болзошгүй алдагдал юм. Хэрэв зээлийн дуусах хугацаа нь 12 сараас бага байвал хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдлыг дуусах хугацаа хүртэл тооцоолно.

Санхүүгийн тайланд толилуулсан ECL тооцоолол нь дотоодын зохицуулагч байгууллагад зориулсан урт хугацааны өгөгдлийг ашиглах бус сүүлийн үеийн өгөгдлийг ашигласан. Тооцоолол нь ирээдүйн таамаглалыг агуулсан буюу зээлийн эрсдэлд нөлөөлдөг гол макро эдийн засгийн хувьсагчуудын ирээдүйд болох таамаглал тусгагдсан.

ECL тооцооллын загвар нь худалдан авсан эсвэл олгосон үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн хувьд адил ба (а) зээлийн үлдэгдэл болон хорогдуулалтын хувь нь анхны гэрээгээрх бус зээлийг анх бүртгэх үеийн мөнгөн урсгал дээр тулгуурладаг; (б) хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь үргэлж дуусах хугацаа хүртэлх алдагдал байна. Худалдан авсан ба олгосон үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүд нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүд болно.

Банк дефолт болох магадлалыг тооцоолохдоо доор дурдсан нөхцөлүүдийн аль нэгийг эсвэл хэд хэдэн нөхцөлийг зэрэг хангасан зээлийг дефолт болсон гэж үздэг. Үүнд:

- Зээл төлөгдөхгүй байх: Доорх нөхцөлүүд илэрсэн тохиолдолд зээлийн төлөгдөхгүй байх магадлал ихэсдэг
 - а. зээлдэгч санхүүгийн хүндрэлд орсон;
 - б. гэрээний нөхцөл зөрчигдсөн буюу хүүгийн болон үндсэн зээлийн эргэн төлөлтийн хугацаа хэтэрсэн;
 - в. зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлтэй холбоотой эдийн засаг, эрх зүйн шалтгаанаар зээлдэгч зээлдүүлэгчид концесс олгох;
 - г. зээлдэгч дампуурлаа зарлах буюу санхүүгийн дахин зохион байгуулалт хийх магадлалтай байх;
 - д. санхүүгийн хүндрэлээс болж идэвхтэй зах зээлгүй болох; эсвэл
- Зээлдэгч нь 90 хоногоос дээш хугацаагаар гэрээний төлбөрөө төлөөгүй.

Банкны дефолтын тодорхойлолт болон зээлийн үнэ цэнэ бууралтын тодорхойлолт хооронд ямар нэгэн зөрүүгүй бөгөөд дээр дурдсан дефолт тодорхойлолт нь Банкны санхүүгийн бүх хөрөнгөнд мөрдөгдөнө.

Санхүүгийн хөрөнгө нь 3 сарын дараалан дефолт тодорхойлолтонд заасан нөхцөлүүдийг хангаагүй тохиолдолд дефолтоос гарч болно. 3 сар гэдэг нь санхүүгийн хөрөнгө дефолтоос гарсан хөрөнгө буцаж дефолт болсон хугацааны тооцоолол дээр үндэслэн гарсан болно.

Зээл анх олгогдсоноос хойш зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн (SICR) эсэх үнэлгээ нь зээл нэг бүрчлэн хийгддэг. Банкны зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс нь зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн эсэх нөхцөлүүд нь тохиромжтой байдлыг тогтмол хугацаатай хянаж байдаг. Зээл анх олгогдсоноос хойш эрсдэл илэрхий өссөн эсэх шалгууруудын нэг болох хугацаа хэтэрсэн хоног нь 30 хоногоос дээш байх нөхцөл өөрчлөгдөөгүй болно.

Банк нь нэг эсвэл түүнээс их тоон болон чанарын шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангасан тохиолдолд хөрөнгийг SICR-тэй (Зээлийн эрсдэлийн томоохон өсөлт) гэж үздэг.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Санхүүгийн тайланд тусгагдсан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоолол нь харилцагчийн зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн эсэх дээр тулгуурладаг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллын загвар нь 3 үе шат (stage) –д хуваагдана. Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй санхүүгийн хөрөнгүүд дээр 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал тооцоолох буюу эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1 –т орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2 –т орж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2 –т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3 –т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 3 –т орсон зээлүүдийн хүүгийн орлогыг зээлийн эрсдэлийн сангаас цэвэршүүлсэн дүн дээр тооцоолно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн эсэхийг үнэлдэг шалгуурууд нь тухайн зээлд дахин илрээгүй бол үе шат 1 –рүү шилжинэ. Банк чанарын үзүүлэлтээр үе шат 2 –руу шилжсэн зээлүүдийг тогтмол хянадаг.

Үнэ цэнэ буурсан зээл олгосон ба худалдан авсан зээлүүдийн хүлээгдэж буй алдагдал нь үргэлж дуусах хугацаа хүртэлхээр тооцоологддог. Иймд Банк эдгээр зээлийн хувьд зөвхөн дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлын зөрүүг бүртгэдэг.

ECL-ын тооцоолол нь хоёр үнэлгээний аргаас бүрддэг. Үүнд: (i) тусгай үнэлгээ; (ii) бүлгийн үнэлгээ: зээлийн багцын нэг ижил төрлийн сегментүүдийн хувьд ECL-ын тооцоололд ижил зээлийн эрсдэлийн параметр (жишээ нь, PD, LGD) -ийг хэрэглэнэ; мөн (iii) гадаад үнэлгээ дээр үндэслэсэн үнэлгээ. Банк нь дараах төрлийн зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг. Үүнд: өндөр дүнтэй, нөлөө бүхий зээлүүд буюу харилцагчийн нийт зээлийн үлдэгдэл нь 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш бөгөөд үе шат 2 ба 3 –т орсон зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг. Банк нь дараах төрлийн зээлүүдэд бүлгийн үнэлгээ хийдэг. Үүнд: (1) харилцагчийн нийт зээлийн үлдэгдэл нь 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш бөгөөд үе шат 1 –т орсон зээлүүд; (ii) иргэдийн хэрэглээний зээл болон жижиг дунд бизнес эрхлэгчдэд олгосон зээлүүд орно. Энэхүү арга нь зээлийн багцыг хугацаа хэтэрсэн хоног, зээлийн түүхэн алдагдал болон бусад мэдээллүүд дээр үндэслэн харилцагч бүрийн мэдээллийг харгалзан сегмент –д хуваарилдаг. Банк нь хорогдуулсан өртгөөр болон бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх бусад дэлгэрэнгүй орлогод ангилагдсан өрийн бичиг болон бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгүүдийн үнэлгээ хийхдээ гуравдагч байгууллагын үнэлгээг ашигладаг.

Тусгай үнэлгээний аргаарх ECL тооцоолол нь боломжит хувилбаруудыг үнэлэх бөгөөд хувилбар бүрийн магадлалыг харгалзан алдагдлыг тооцоолдог. Банк тусгай үнэлгээний аргаар үнэлэгдэж байгаа зээл бүр дээр багадаа 2 боломжит хувилбар гаргадаг ба аль нэг хувилбарын тохиолдох магадлал бага ч гэсэн зээлийн алдагдал тооцоологддог. Тусгай үнэлгээний зээлүүд нь Банкны зээлийн газрын туршлагатай мэргэжилтнүүдээр үнэлэгддэг. Үнэлгээ ба бодит алдагдал хоорондын зөрүүг бага байлгах үүднээс үнэлгээг тогтмол хянаж байдаг.

Бүлгийн үнэлгээний аргаар багцын алдагдлын санг тооцоолохдоо зээл бүрийг үе шат бүрт хуваарилдаг. Банк зээлүүдийг ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартайгаар нь ялган бүлэглэж тооцоолдог. Ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартай зээл гэдэг нь харилцагчийн ангилал (байгууллагын харилцагч, жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгч, хэрэглээний болон орон сууцны зээл), зээлийн валют болон бүтээгдэхүүний төрөл юм. Бүлэг болгон өөр өөр дефолт болох магадлал, алдагдал хүлээх магадлал зэрэг эрсдэлийн параметруудтай байна. Зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэлтэс нь зээлүүдийг бүлэглэх нь зохистой байгаа эсэхийг тогтмол хянаж байдаг.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь EAD, PD, LGD зэрэг эрсдэлийн параметруудийн үржвэр бөгөөд тухайн санхүүгийн хөрөнгийн үр ашигт хүүгээр дискаунт хийж өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдэнэ. Эрсдэлийн параметр (EAD, PD, LGD)–ыг ирэх нэг жилийн таамаглалын тооцооллыг зээл нэг бүрийн эсвэл багцалсан зээлүүдийн хувьд гаргаж тооцоолдог. Эдгээр гурван бүрэлдэхүүн параметруудийг үржүүлэх ба зээл хугацаанаасаа өмнө төлөгдөх эсвэл дефолт болох эсэх гэсэн тохируулгуудыг хийж өгдөг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь зээл бүрийн ирээдүйн алдагдлыг тооцоолол ба тайлант огноо руу дискаунт хийсэн алдагдлуудын нийлбэр юм. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоололд ашиглагдаж буй дискаунт хүү нь үр ашигт хүү эсвэл ойролцоо тооцоолсон хүү байна.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн параметруудийг тооцоолох үндсэн зарчмууд. EAD-ууд нь хүлээгдэж буй төлбөрийн график дээр тулгуурлан тодорхойлогддог бөгөөд энэ нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамаарна. EAD нь зээлдэгчийн хүлээсэн үүргийнхээ дагуу ирэх 12 сар эсвэл дуусах хугацааны туршид төлөх ёстой зээлийн эргэн төлөлтөнд тулгуурладаг. Мөн хугацааны эцэст нийт зээлийн дүнг төлдөг эргэн төлөлтүүдэд тулгуурлана. Зээлдэгч зээлээ графикаасаа өмнө төлж магадгүй дүнгээр зээлийн эргэн төлөлтийн графикийг тохируулга хийдэг. Эргэн төлөлт, дахин санхүүжилтийн таамаглалыг мөн тооцоололд оруулдаг. Эргэлтийн бүтээгдэхүүнүүдийн хувьд EAD нь одоогийн үлдэгдлийг авч, зээлийн хөрвүүлэлтийн коэффициент ашиглан үлдсэн хугацаан дахь хүлээгдэж буй зээл олголтыг нэмж тооцоолдог. Эдгээр таамаглалууд нь бүтээгдэхүүний төрөл, одоогийн зээлийн эрхийг хэрэглээ болон зээлдэгчийн онцлог зан төлөвөөс хамаарч ялгаатай байж болно.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоход хоёр төрлийн дефолт болох магадлал (PD)–г ашигладаг ба эдгээр нь 12 сар ба дуусах хугацааны туршийн PD юм. 12 сарын PD–ийн үнэлгээг нь хамгийн сүүлийн үеийн өгөгдөл дээр суурилсан. Дуусах хугацааны туршийн PD нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үлдсэн хугацааны туршид дефолт болох магадлал ба энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн 12 сар болгоны дефолт болох магадлалын нийлбэр байна. Банк шилжих хөдөлгөөнт матрицийг статистик аргазүйг ашиглан дуусах хугацааны турш дефолт болох магадлалыг харилцагчийн ангилал болон хугацаа хэтэрсэн хоногт тулгуурлан тооцоолдог. Тухайлбал, шилжих хөдөлгөөний матрицад суурилсан 12 сарын PD-ийг экстраполяци хийж, түүхэн дефолт өгөгдөл суурилсан дуусах хугацааны туршийн PD муруйг сайжруулах гэх мэт.

Алдагдал хүлээх магадлал нь Банкны дефолт болсон зээлүүдээс хүлээж болзошгүй алдагдлыг илэрхийлнэ. LGD нь бүтээгдэхүүний төрөл, дефолт болсон хугацаанаас хамаарна. 12 сар ба дуусах хугацааны туршийн алдагдал хүлээх магадлал нь зээл дефолт болсны дараа хүлээгдэж буй эргэн төлөлтөнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг авч үздэг. Алдагдал хүлээх магадлалыг гурван боломжит аргад хувааж болно:

- Зээлийн барьцааны онцлог шинжид үндэслэсэн хэмжилт;
- Багцын түвшинд эргэн төлөлтийн статистикт үндэслэсэн хэмжилт; эсвэл
- Өөр өөр хүчин зүйлс, хувилбаруудаас шалтгаалсан тусгайлан үнэлсэн хэмжилт.

Банк алдагдал хүлээх магадлалыг барьцаа хөрөнгийн шинж чанараас хамааруулан тооцоолдог. Жишээ нь, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ, барьцаа хөрөнгө хямдруулж зарсан түүхэн өгөгдөл, үл хөдлөх хөрөнгийн төрөл, мөнгөн хөрөнгө, бусад хөрвөх баталгаа гэх зэрэг олон шинж чанараас хамаардаг. Алдагдал хүлээх магадлалыг хамгийн сүүлийн үеийн эргэн төлөлтийн статистикт суурилан үе шат 1–т орсон байгууллагын зээлүүд, жижиг дунд бизнес эрхлэгчид олгосон болон хэрэглээний бүх зээлүүд дээр багцын түвшинд тооцоолдог. Хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь алдагдал хүлээх магадлалын тооцоололд ордог. Хэрвээ хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл (EAD) –с бага байвал Банк үлдэгдэл болон хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ хоёрын зөрүүнээс алдагдал хүлээдэг. (1- эргэн төлөлтийн хувь)

Санхүүгийн баталгаа болон зээлийн үүрэгт тооцох ECL-ын хэмжилт. Эдгээр хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилт нь дээр дурдсантай ижил тооцоологдох боловч дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл (EAD)–ийн тооцооллын хувьд ялгаатай байна. EAD нь зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("CCF") болон үүргийн дүн ("ExOff")–ээс хамаарна. Зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент нь олгогдоогүй зээлийн үүрэг, зээлийн карт, санхүүгийн баталгааны түүхэн статистик тооцоолол дээр тулгуурладаг.

Бэлэн мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө, Монголбанкнд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэлд тооцох ECL-ын хэмжилт. Эдгээр хөрөнгөнд ECL-ын тооцоолол нь бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөтэй адилхан аргачлалаар хийгдэнэ. Гэвч бэлэн мөнгө болон заавал байлгах нөөц нь 14 хоногийн богино хугацаатай тул ач холбогдол багатай.

Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох ECL-ын хэмжилт. Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох ECL нь бусад активаас (зээл, үнэт цаас гэх мэт) ялгаатай. Харилцах данс нь богино хугацаатай тул хүлээгдэж буй алдагдал нь материаллаг бус байна. Урт хугацааны байршуулалтад Банк боломжит хамгийн өндөр зээлжих зэрэглэлтэй буюу дефолт болох магадлал багатай банкныг сонгодог. Банкны хувьд бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн 70-80 хувь нь дунджаар хөрөнгө оруулалтын зэрэглэлтэй банкуудад байршдаг.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийг зээлжих зэрэглэлээр таван ангилалд хуваадаг. Дараах хүснэгтэнд ангилал бүрийн зээлжих зэрэглэлийг харуулав.

Ангилал	Зээлийн зэрэглэл
Маш сайн	Aaa – A3
Сайн	Baa1 – Ba3
Хангалттай	B1 – B3
Тусгай хяналттай	Caa1 – Ca
Дефолт	C

Банк нь дараах шалгуур үзүүлэлтүүдийг ашиглаж бусад банкинд байршуулсан хөрөнгийн SICR (Зээлийн эрсдэлийн томоохон өсөлт) нөхцөл байдал үүссэн эсэхийн тодорхойлно. Үүнд:

- 30 өдрийн хугацаа хэтэрсэн хоног;
- Зээлжих зэрэглэл нь сүүлийн жилд хоёр ба түүнээс дээш зэрэглэлээр буурсан эсвэл хөрөнгө оруулалтаас доогуур зэрэглэлтэй болсон тохиолдол;
- Дефолт төлөв;

Үе шатлалыг тогтоох арга нь ерөнхий хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (expected credit loss) аргачлалын дагуу явагдана:

Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй, үнэ цэнэ буураагүй санхүүгийн хэрэглүүр дээр 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолох ба эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1–т орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2–т орж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2–т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3–т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно.

Банкны туршлагад суурилбал Банк нь бусад банкнуудын дефолт эсвэл дампуурлын улмаас алдагдал хүлээж байгаагүй. Гэсэн хэдий ч, ирээдүйд дефолт болох боломжтойг мөн үгүйсгэхгүй. Гэвч Банкны дотоод өгөгдөл ийм магадлалыг тооцоолоход хангалтгүй учир бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох PD, LGD, EAD-д дараах ялгаа гардаг.

Бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөнд ECL тооцох шалгуур үзүүлэлт нь зээлд зориулсан ерөнхий аргатай харьцуулахад нэг үзүүлэлтээс бусдаар ижил байдаг. Энэ нь дефолтын тодорхойлолтод "C" ба түүнээс дооших зэрэглэл хамрах ба энэ нь агентлагуудын дагуу "дефолтод орсон" хэмээх тодорхойлолт юм.

Банк Moody-ийн тайлан дахь зээлжих зэрэглэлээр ангилсан байгууллагын зээлийн дефолт болох магадлалыг ашиглаж 12 сарын PD-г тодорхойлдог. Мөн илүү нарийвчлалтайгаар ECL-ыг тооцоолохын тулд 12 сарын PD-г 1 өдөр болгон шилжүүлдэг.

Хуримтлагдсан зээлдэгчээр жиллэсэн олон улсын дундаж дефолт болох магадлал зээлжих зэрэглэлээр 1998-2016¹

Зээлжих зэрэглэл	1 жилийн байдал	Зээлжих зэрэглэл	1 жилийн байдал
Aaa	0.000%	Ba1	0.470%
Aa1	0.000%	Ba2	0.765%
Aa2	0.000%	Ba3	1.472%
Aa3	0.047%	B1	2.164%
A1	0.073%	B2	3.213%
A2	0.049%	B3	5.360%
A3	0.058%	Caa1	5.159%
Baa1	0.135%	Caa2	10.841%
Baa2	0.178%	Caa3	20.448%
Baa3	0.263%	Ca-C	30.032%

Дефолт болох үеийн үлдэгдэл (EAD)-н хувьд банк тухайн тооцоолол хийх үеийн дансны үлдэгдлийг авч тооцдог. Алдагдал хүлээх магадлал (LGD)-н хувьд дотоод учирсан алдагдлын түүхэн өгөгдөл хангалттай бус. Тиймээс Банк Moody-ийн тайлан дахь байгууллагын зээлийн эргэн төлөгдөх түвшинг ашиглаж LGD-г тооцдог.

¹ Эх сурвалж: Annual Default Study: Corporate default rate and recovery rates, 1920-2016

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад тооцох ECL-ын хэмжилт (Засгийн газрын үнэт цаас, Төв банкны үнэт цаас болон Компанийн бонд). Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад тооцох ECL нь дээр дурдсантай ижил алхамаар хийгддэг бөгөөд энэ нь бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөтэй ижил дефолтын тодорхойлолт болон SICR-ийн шалгуур үзүүлэлттэй байна гэсэн үг юм. Гэвч өгөгдлийн хангалттай бус байдлаас үүдэн PD, LGD-г ялгаатай аргачлалаар тооцох шаардлагатай бөгөөд доорх ялгаа байна.

Банк нь өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтыг хугацаа хэтрэлтээр нь таван ангилалд хуваадаг. Дараах хүснэгтэнд ангилал бүрийн хугацаа хэтрэлтийг харуулав.

Ангилал	Хугацаа хэтэрсэн хоног
Маш сайн	0
Сайн	1 – 30
Хангалттай	31 – 60
Тусгай хяналттай	61 – 90
Дефолт	>90

Банк өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөтэй ижил SICR-н шалгуур үзүүлэлтийг ашигладаг:

- 30 өдрийн хугацаа хэтэрсэн хоног;
- Зээлжих зэрэглэл нь сүүлийн жилд хоёр ба түүнээс дээш зэрэглэлээр буурсан эсвэл хөрөнгө оруулалтаас доогуур зэрэглэлтэй болсон тохиолдол;
- Дефолт төлөв;

Үе шатлалын тогтоох арга нь ерөнхий хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (expected credit loss)-ын аргачлалын дагуу явагдана:

Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй, үнэ цэнэ буураагүй санхүүгийн хэрэглүүр дээр 12 сарын хугацаанд ECL тооцоолох буюу эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1–т орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2–т орж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2–т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хэрэглүүр нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3–т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно.

Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтанд ECL тооцох шалгуур үзүүлэлт нь зээлд зориулсан банкны ерөнхий аргатай нэг зүйлээс бусдаар ижил байдаг. Үүнд дефолтын тодорхойлолтод "C" ба түүнээс дооших зэрэглэл хамрах ба энэ нь агентлагуудын дагуу "дефолтод орсон" хэмээх тодорхойлолт юм.

Дефолт болох магадлал (PD)-д өрийн үнэт цаасны ихэнх нь засгийн газраас гарсан байдаг тул Банк Moody-ийн тайлан² дахь Засгийн газрын нэг жилийн дефолт болох магадлалыг авч ашигладаг. Үүнийг мөн бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөтэй адил 1 өдөр болгон шилжүүлдэг.

Хуримтлагдсан үнэт цаас олгогчоор жинлэсэн засгийн газрын дефолт болох магадлал, 1998-2016²

Зээлжих зэрэглэл	1 жил
Aaa	0.000%
Aa	0.000%
A	0.000%
Baa	0.000%
Ba	0.545%
B	2.764%
Саа-С	12.175%

² Эх сурвалж: Sovereign Default and Recovery Rates, 1983-2016

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Дотоод, гадаад эх сурвалжийн өгөгдлийн дутагдалтай байдлаас шалтгаалан банк нь компанийн болон санхүүгийн бус бизнесийн салбарын өрийн үнэт цаасны хувьд байгууллагын сегментийн зээлийн багцын түүхэн PD-г ашигладаг.

Алдагдал хүлээх магадлал (LGD)-г тооцохын тулд Банк нь ЗГ-ын секторын LGD-г хэмжихдээ “Moody’s data of Recovery rates for sovereign bond (1983-2016)”-ын эргэн төлөгдөх түвшинг ашигладаг. Мөн өгөгдлийн асуудлаас шалтгаалан банк нь байгууллагын сегментийн зээлийн багцын түүхэн LGD-г компанийн болон санхүүгийн бус бизнесийн салбарын өрийн үнэт цаасанд ашигладаг.

Урвуу репо хэлцэлд тооцох ECL-ын хэмжилт. Урвуу репо хэлцлийн ECL хэмжилт нь өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалттай адил аргачлалтай. Энэ тохиолдол нь Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн барьцаалсан буюу дефолтоос бүрэн эргэн төлөгдөх тул урвуу репо хэлцлийн ECL нь материаллаг бус юм.

ECL тооцоололд орсон ирээдүйн мэдээлэл. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоолол нь үнэлгээний хуудас ашигладаг бөгөөд үнэлгээний хуудаст орсон мэдээллүүд нь ирээдүйг таамагласан байдаг. Банк зээлийн эрсдэл болон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай уялдаа хамааралтай эдийн засгийн хувьсагчуудыг сонгон авч тооцоололд оруулдаг.

СТОУС 9 стандарт нь бүх байгууллагуудыг нарийн төвөгтэй тооцооллын загвартай байхыг шаардаагүй. Өгөгдлийн чанар болон түүхэн өгөгдлөөс хамааран банк ирээдүйн таамаглалыг аль нэг эрсдэлийн параметрт оруулахгүйгээр нийт алдагдлын үр дүнд оруулахаар шийдвэрлэсэн. Банк түүхэн дефолт өгөгдөл болон макро эдийн засгийн хувьсагч хоорондын хамаарлын шинжилгээ хийсэн бөгөөд эдгээр нь хоорондоо тийм ч их уялдаа хамааралтай байгаагүй.

Банкны нэвтрүүлэхээр сонгосон арга зам нь үнэлгээний хуудас юм. Энэхүү арга нь хэд хэдэн макро хувьсагчуудыг сонгон авч ирээдүйн мэдээллийг үнэлгээнд оруулдаг. Хувьсагчуудын талаарх өгөгдлийг Монголбанк, Блүүмбэрг, Trading Economics зэрэг нэр хүндтэй эх сурвалжуудаас авч ашигладаг.

Дээрх эх сурвалжуудаас олж авсан мэдээллүүдийг ашиглан Банк ирээдүйн чиг хандлагын талаар шинжилгээ хийх бөгөөд ирээдүйн таамаглал нь эерэг, сөрөг, тогтвортой чиг хандлагыг илэрхийлж байгаа эсэхийг түүхэн мэдээллийг ирээдүйн таамаглалтай харьцуулж тодорхойлдог. Ирээдүйн чиг хандлага (эерэг, сөрөг, тогтвортой) бүр дараах үржүүлэгчүүдтэй:

- Эерэг – 0.6
- Тогтвортой – 1.1
- Сөрөг – 1.6

Үржүүлэгчид нь эдийн засгийн түүхэн мэдээлэлд тулгуурладаг бөгөөд энэ нь эдийн засаг хэвийн үед буюу эдийн засгийн хямрал эсвэл огцом өсөлтийг оруулахгүйгээр тогтвортой өсөлттэй байх үед санхүүгийн байгууллагуудын алдагдал 40%-аар багасдаг бол сөрөг үед алдагдал 60%-аар ихэсдэг. Иймд эерэг үеийн үржүүлэгч нь 0.6 (1-40%), эдийн засгийн зогсонги үед үржүүлэгч нь 1.6 (1+60%) байна. Энэ хоёр үржүүлэгчийн дугааж нь 1.1 бөгөөд энэ нь эдийн засгийн тогтвортой үеийн үржүүлэгчээр ашиглагдсан.

Макро эдийн засгийн үзүүлэлтүүдийг шинжээчийн дүгнэлтийг ашиглан жинлэх бөгөөд үзүүлэлт бүрийг ирээдүйн чиг хандлага дээр үндэслэн холбогдох үржүүлэгчээр үржүүлнэ. Банк нь Монгол улсын эдийн засгийн ерөнхий нөхцөл, бизнесийн орчинд тулгуурлан шинжээчийн дүгнэлтийг ашиглан суурь хувилбар, дээд хувилбар, доод хувилбар гаргах ба 3 хувилбарыг тохиолдох магадлалаар нь жинлэдэг.

Өрийн бичиг, бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгө зэрэг зээлээс бусад хөрөнгүүдэд Moody’s - ийн үнэлгээний тайлан болон дефолт мэдээллүүдийг ашиглаж ирээдүйг таамагладаг. Тайлан болон мэдээлэл нь харилцагчийн ирээдүйд дефолт болох магадлал, үнэлгээ нь өсөх эсвэл буурах зэрэг үнэлгээнүүдийг тохиолдох магадлалыг агуулдаг.

Банк нь тооцоолол болон бодит алдагдал хоёрын хоорондын зөрүүг бага байлгах үүднээс тооцооллын загвар болон таамаглалыг тогтмол хугацаанд эргэн хянадаг. Загвар болон тооцоолол нь зөв эсэх хяналтыг жилд нэгээс багагүй удаа хийдэг.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллын загварын эргэн хяналтын үр дүнг Банкны удирдлагуудад хүргүүлдэг бөгөөд хэлэлцүүлгээс гарсан үр дүнд үндэслэн загвар болон тооцоололд шаардлагатай шинэчлэлтүүдийг хийдэг.

Зах зээлийн эрсдэл. Банк нь зах зээлийн эрсдэлд өртөх боломжтой хөрөнгүүдийг эзэмшдэг. Зах зээлийн эрсдэлд (а) валютын ханш, (б) хүүний түвшин, (с) өмчийн үнэт цаас, (d) бараа болон (д) бусад санхүүгийн хэрэглүүр (үүнд дериватив орсон) гэх зэрэг эрсдэлүүд ордог бөгөөд эдгээр нь банкны хөрөнгийн нээлттэй позиц болон тухайн хөрөнгөнд нөлөөлөх нийт болон ганцаарчилсан зах зээлийн хөдөлгөөнөөс үүсдэг. Банкны удирдлага зах зээлийн эрсдэлийн гол хэмжигдэхүүнүүдийн хязгаарыг тогтоож, түүнийг өдөр бүр хянах байдлаар зах зээлийн эрсдэлийг удирддаг. Гэсэн хэдий ч, энэ нь зах зээлийн томоохон ач холбогдол бүхий хямралт үйл явдлуудын үед хязгаарлалтаас гадуурх алдагдлаас сэргийлэх боломжгүй юм. Иймээс Банк жил бүр хүндрэлийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөгөө шинэчилдэг.

Банк санхүүгийн зах зээлд явуулах үйл ажиллагаанаас үүсэх эрсдэлийг дундаж хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөх ба энэ нь холбогдох бодлого, журмуудад тусгагддаг. ТУЗ-ийн дэргэдэх Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь банкны эрсдэлийн удирдлагын стратегийг жил бүр тодорхойлж, зах зээлийн эрсдэлийн лимит хязгаарлалтуудыг санхүүгийн хэрэглүүр бүрийн хувьд тогтоодог. Банкны Актив, пассивын удирдлагын хороо нь хүү, гадаад валютын ханшийн эрсдэлд хяналт тавьж, үнэлгээ дүгнэлт өгөх замаар Эрсдэлийн удирдлагын хорооноос баталсан эрсдэлийн лимит, хязгаарлалтуудын биелэлтийг хянадаг ба банкны үйл ажиллагаа болон санхүүгийн нөхцөл байдалд ирээдүйд учрах магадлалтай нөхцөл байдлууд хэрхэн нөлөөлөхийг мөн тодорхойлдог.

Нөөцийн удирдлагын газар нь банкны активын бүтцийг хянах, хөрөнгө оруулалтын хэрэглүүрүүд болон түүний ангиллыг Эрсдэлийн удирдлагын хороо, Төлөөлөн удирдах зөвлөл болон Актив пассивын удирдлагын хорооноос баталсан бодлого журамд заасны дагуу, зөвшөөрөгдсөн лимит хязгаарлалтын хүрээнд ашиглах замаар зах зээлийн эрсдэлийг өдөр тутамд удирддаг. Эрсдэлийн удирдлагын газар нь зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг бодлого, хяналтын түвшинд удирдаж Гүйцэтгэх захирал болон Актив пассивын удирдлагын хороонд шууд тайлагнаж ажилладаг.

Гадаад валютын ханшийн эрсдэл. Зах зээл дээрх гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан банкны эзэмшиж буй гадаад валютын актив, пассивын үнэ цэнэ өөрчлөгдөж, банкны ашигт ажиллагаа болон өөрийн хөрөнгийн хэмжээнд сөрөг өөрчлөлт гарахыг гадаад валютын ханшийн эрсдэл гэнэ. Банкны санхүүгийн байдал болон мөнгөн урсгал нь гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан эрсдэлд өртөмтгий байдаг. Аливаа валютын хувьд ханшийн эрсдэлээс хамгаалаагүй нээлттэй позиц нь банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг ихэсгэж байдаг. Гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн тухайд удирдлага нь валютын өртөлтийн түвшинг хязгаарлаж, өдрийн болон шөнийн аль алинд нь нийт дүнгээр нь тогтоодог.

Төлөөлөн удирдах зөвлөл нь гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн аппетитыг тодорхойлж, нийт валютын хувьд нээлттэй позицын дээд хэмжээ болон гадаад валютын багцын “Хамгийн их эрсдэл”-ийн лимитийг тогтоодог. Банкны Актив пассивын удирдлагын хороо нь ТУЗ-өөс баталсан гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн аппетиттай нийцтэй байдлаар валютын арилжааны лимитүүдийг салбар тус бүрийн хувьд тогтоодог.

Банк гадаад валютын нээлттэй позицоос үүсэх ханшийн эрсдэлийг “Хамгийн их эрсдэл”-ийн аргыг ашиглан тооцоолж ажилладаг. Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан, тодорхой хугацааны турш үүсэж болзошгүй хамгийн их эрсдэлийг өгөгдсөн итгэх магадлалын түвшинд вариаци-ковариаци, түүхэн үүсгэвэр болон Монте-карло симуляци гэсэн гурван төрлийн аргачлалыг ашиглан тооцдог. Хамгийн их эрсдэлийн үнэлгээг нэг болон арван өдрийн хугацааны интервалуудын хувьд тооцож, үнэлгээний үр дүнг бодит эрсдэлтэй харьцуулан өдөр тутамд буцаан шалгаж, баталгаажуулж ажилладаг. Монголбанкны дүрэм, журмын дагуу банк хамгийн их эрсдэлийн үнэлгээг 10 өдрөөр, 99 хувийн итгэх магадлалын түвшинд тооцоолж байна. Хамгийн их эрсдэлийн аргачлалаас гадна зах зээлийн онцгой нөхцөл байдалд үүсэж болзошгүй хүлээгдээгүй эрсдэлийг илрүүлэх зорилгоор стресс тестийг тогтмол хийж гүйцэтгэдэг.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг удирдахдаа банк дараах стратегиудыг баримталдаг. Үүнд:

- Гадаад валютын актив, пассивын зөрүүг аль болох бага байлгах;
- Гадаад валютын своп, форвард хэлцэлүүд болон бусад санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүдийг ашиглан ханшийн эрсдэлийг бууруулах;
- Ахиуц болон компонент “Хамгийн их эрсдэл”-ийг ашиглан гадаад валютын багцад диверсификаци хийх замаар ханшийн эрсдэлийг бууруулах;

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан валютын зээлүүд чанаргүйдэх шууд бус эрсдэл нь зээлдэгчийн орлогын эх үүсвэр ямар валютаар илэрхийлэгдэхээс шалтгаалдаг. Зээл олгогдсон валют нь харилцагчийн орлогын эх үүсвэрийн валютаас ялгаатай байх тохиолдолд зах зээл дээрх валютын ханшийн хэлбэлзэл зээлдэгчийн зээлээ эргэн төлөх чадварт сөргөөр нөлөөлж, улмаар зээл чанаргүйдэхэд хүргэх магадлалтай. Зээлийн багцад эзлэх гадаад валютын ханшийн эрсдэлтэй зээлийн хувь хэмжээ нь тодорхой эрсдэлийн лимиттэй ба уг лимитийг зах зээлийн нөхцөл байдал болон банкны бизнес төлөвлөгөөнөөс хамаарч тогтмол шинэчилдэг.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг доорх хүснэгтээр харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Төгрөг	Ам.Доллар	Евро	Бусад	Нийт
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	314,494,602	691,423,723	30,081,460	74,252,722	1,110,252,507
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	175,850,072	102,490,477	13,570,856	-	291,911,405
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	32,332,381	813,965,944	12,697,402	47,568,982	906,564,709
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	286,374,135	561,587	-	-	286,935,722
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	50,380,059	24,468,266	60,608	7,788,301	82,697,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,044,480,592	225,700,543	32,949,503	3,563,674	3,306,694,312
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	131,581,132	-	-	-	131,581,132
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	12,561,293	927,999	86,744	37,241	13,613,277
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	4,048,054,266	1,859,538,539	89,446,573	133,210,920	6,130,250,298
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	40,160,162	8,157,226	1,086,571	3,524,553	52,928,512
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж					
- Харилцах	963,495,187	772,464,076	25,830,096	77,687,368	1,839,476,727
- Хугацаагүй хадгаламж	326,261,805	159,462,324	11,240,552	23,472,729	520,437,410
- Хугацаатай хадгаламж	1,780,877,711	731,282,437	15,348,016	13,219,323	2,540,727,487
Зээлийн бусад эх үүсвэр	203,684,496	673,508,809	35,609,767	3,229,090	916,032,162
Репо хэлцэл	24,876,114	-	-	-	24,876,114
Хоёрдогч өглөг	172,027,616	-	-	-	172,027,616
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	92,851,228	6,997,384	36,161	242,445	100,127,218
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	3,604,234,319	2,351,872,256	89,151,163	121,375,508	6,166,633,246
Үүсмэл хэрэглүүр	(128,565,353)	(9,543,629)	-	(1,406)	(138,110,388)
Балансын цэвэр позиц	315,254,594	(501,877,346)	295,410	11,834,006	(174,493,338)

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг доорх хүснэгтээр харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Төгрөг	Ам.Доллар	Евро	Бусад	Нийт
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	111,886,675	360,134,216	44,755,641	141,298,473	658,075,005
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	273,804,528	143,346,523	-	37,921,841	455,072,892
Урвуу репо хэлцэл	99,975,351	-	-	-	99,975,351
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	34,157,595	494,170,990	1,948,699	55,860,508	586,137,792
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	518,399,085	542,973	-	-	518,942,058
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	74,469,292	23,600,830	66,068	7,557,498	105,693,688
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,593,348,849	566,193,642	15,887,899	8,293,354	3,183,723,744
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	35,687,446	-	-	-	35,687,446
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	17,115,645	750,570	78,921	266,218	18,211,354
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	3,758,844,466	1,588,739,744	62,737,228	251,197,892	5,661,519,330
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	2,038,128	9,628,126	387,099	136,713,374	148,766,727
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж					
- Харилцах	789,145,218	618,109,750	13,064,893	60,025,743	1,480,345,604
- Хугацаагүй хадгаламж	495,975,150	145,163,140	9,600,600	15,722,566	666,461,456
- Хугацаатай хадгаламж	1,595,604,063	632,874,253	17,686,204	9,676,767	2,255,841,287
Зээлийн бусад эх үүсвэр	271,054,777	406,314,515	21,909,528	16,573,963	715,852,783
Репо хэлцэл	151,343,018	-	-	-	151,343,018
Хоёрдогч өглөг	-	92,582,956	-	-	92,582,956
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	21,992,564	5,915,533	154,543	1,375,343	29,437,983
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	3,327,152,918	1,910,588,273	62,802,867	240,087,756	5,540,631,814
Үүсмэл хэрэглүүр	(51,512,338)	179,000,796	-	(2,135,747)	125,352,711
Балансын цэвэр позиц	380,179,210	(142,847,733)	(65,639)	8,974,389	246,240,227

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Ханшийн хэлбэлзлээс бусад бүх хүчин зүйлс тогтмол үед тайлант хугацааны эцсийн ханшийн харьцангуй боломжит өөрчлөлт нь Банкны ашиг, алдагдалд үзүүлэх мэдрэмжийг доорх хүснэгтэнд тусгав:

Мянган төгрөгөөр	2019	2018
Ам.доллар 15%-аар чангарахад (2018: 15%-аар чангарахад)	(75,281,602)	(21,427,160)
Ам.доллар 15%-аар сулрахад (2018: 15%-аар сулрахад)	75,281,602	21,427,160
Евро 15%-аар чангарахад (2018: 15%-аар чангарахад)	44,312	(9,846)
Евро 15%-аар сулрахад (2018: 15%-аар сулрахад)	(44,312)	9,846
Бусад валют 15%-аар чангарахад (2018: 15%-аар чангарахад)	1,775,101	1,346,158
Бусад валют 15%-аар сулрахад (2018: 15%-аар сулрахад)	(1,775,101)	(1,346,158)

Энэхүү хүснэгт нь Банкны бүртгэлийн валютаас өөр валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн үлдэгдэлд тооцоолсон болно.

Хүүний эрсдэл. Банкны санхүүгийн хөрөнгө, мөнгөн гүйлгээ нь зах зээлийн хүүний түвшний хэлбэлзлийн нөлөөнд өртдөг. Ийм хэлбэлзлийн үр дүнд ахиуц хүүгийн хэмжээ нэмэгдэх магадлалтай боловч гэнэтийн хөдөлгөөн үүсэх тохиолдолд алдагдал буурах эсвэл эсрэгээрээ нэмэгдэх ч боломжтой. Банкны хүүний эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь хүүний түвшний эрсдэлийн нөлөөллийг хязгаарлаж, хүүний түвшний эрсдэлийг удирдах замаар цэвэр хүүний орлого цаашлаад ашигт ажиллагааг нэмэгдүүлэх юм.

Банк хүүгийн эрсдэлд өртөж болзошгүй үндсэн шалтгаан нь татсан эх үүсвэрээс өөр ялгаатай дүн ба хугацаагаар, тогтмол хүүтэйгээр зээл олгох үйл ажиллагаатай холбоотой. Практик дээр богино хугацаанд хүү тогтмол байдаг. Мөн зах зээлийн өнөөгийн нөхцөл байдлыг бодитой тусгахын тулд хөрөнгө болон өр төлбөрийн гэрээгээр тохиролцсон тогтмол хүүг дахин тохиролцох, өөрчлөх шаардлага үүсдэг. Банк нь боломжит хүүгийн эрсдэлийг тооцон хяналт тавьж, хүүгийн эрсдэлийг удирдах, бууруулахын тулд лимит тогтоох замаар хүүгийн эрсдэлийг удирддаг. Зөрүүгийн анализ (удирдлагын дүнтэй таарахгүй байх), хугацааны анализ (жинлэсэн дундаж дуусгавар болох хугацааны анализ) ба хүүгийн орлогын симуляци зэрэг аргыг хүүгийн эрсдэлийн түвшнийг тодорхойлоход ашигладаг. Үүнээс гадна банк нь хүүгийн зөрүүний менежмент, хүүгийн хэджинг, тогтоогдсон лимитийг дагаж мөрдөх замаар эрсдэлийг удирдаж бууруулдаг. Хүүгийн лимитийн процесс нь дараах зүйлсийг багтаадаг, үүнд (i) алдагдлын дээд лимит, (ii) хүүгийн зөрүүний лимит (iii) эх үүсвэрийг байршуулах хүүгийн хамгийн бага түвшин.

Банкны Актив Пассивын Удирдлагын Хороо хүүгийн түвшний зөрүүний өөрчлөлтийн зөвшөөрөгдөх хэмжээнд лимит тогтоодог ба тогтмол хяналт тавьдаг. Хэджинг хийх боломжтой хэрэглүүр байхгүй тохиолдолд Банк нь өөрийн хүүгийн позицыг зөрүүгүй байлгахыг эрмэлздэг.

Бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хүүгийн түвшин 10%-аар их/(бага) байсан тохиолдолд тухайн жилийн ашиг алдагдал, өөрийн хөрөнгө нь 17,449,334 мянган төгрөгөөр (2018: 24,624,023 мянган төгрөгөөр) их/(бага) байх байсан. Үүний үндсэн шалтгаан нь 2018 оны өндөр цэвэр хүүгийн зөрүүний мэдрэмж ба хүүнд гарсан өөрчлөлт юм.

Тайлант хугацааны эцэс дэх Банкны болзошгүй хүүгийн эрсдэл нь тухайн жилийн эрсдэлийн илэрхийлэл болохгүй. 2019 оны дундаж үлдэгдлийн хувьд бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл хүүгийн түвшин 10%-аар их/(бага) байсан тохиолдолд 2019 оны ашиг алдагдал, өөрийн хөрөнгө 18,243,103 мянган төгрөгөөр их/(бага) (2018: 18,500,073 мянган төгрөгөөр их (бага)) байх байсан.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгтэнд Банкны болзошгүй хүүгийн эрсдэлийг хураангуйлан үзүүлэв. Энэхүү хүснэгтэнд банкны хөрөнгө ба өр төлбөрийн дансны үнэ цэнийн нийлбэр дүнг хүүнд өөрчлөлт орох хугацаа эсвэл дуусгавар болох хугацааны аль өмнөх хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
2019 оны 12 сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,413,132,874	765,773,534	898,836,518	1,867,316,475	323,301,285	6,268,360,686
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,762,156,157	1,388,976,543	1,014,311,652	938,356,548	62,832,346	6,166,633,246
2019 оны 12 сарын 31-нээрх хүүний мэдрэмжтэй нээлттэй цэвэр позиц						
	(349,023,283)	(623,203,009)	(115,475,134)	928,959,927	260,468,939	101,727,440
2018 оны 12 сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,251,170,064	742,453,655	765,632,707	1,689,554,084	338,061,531	5,786,872,041
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,691,393,188	1,279,314,837	1,096,548,942	328,687,941	144,686,906	5,540,631,814
2018 оны 12 сарын 31-нээрх хүүний мэдрэмжтэй нээлттэй цэвэр позиц						
	(440,223,124)	(536,861,182)	(330,916,235)	1,360,866,143	193,374,625	246,240,227

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь өөрийн санхүүгийн хэрэглүүрийн хүүгийн түвшинд тогтмол хяналт тавьдаг. Доорх хүснэгтэнд удирдлагын түвшний үндсэн ажилчдын хянасан тайлангууд дээр үндэслэн холбогдох тайлант хугацааны хүүгийн түвшнийг хураангуйлан үзүүлэв. Үнэт цаасны хувьд хүү нь тайлант хугацааны зах зээлийн үнэлгээнд үндэслэн гаргасан дуусгавар болох хугацаа хүртэлх өгөөжийн хувийг хэлнэ:

Хувиар	2019				2018			
	MNT	USD	EUR	Other	MNT	USD	EUR	Other
Хөрөнгө								
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	4.5%	0.0%	0.0%	0.0%	4.5%	0.0%	0.0%	0.0%
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	9.8%	2.3%	0.0%	0.0%	9.4%	2.5%	0.0%	0.0%
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	15.8%	10.2%	7.1%	7.9%	16.5%	10.1%	7.0%	11.0%
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	10.8%	8.6%	0.0%	0.0%	11.2%	8.5%	0.0%	0.0%
Урвуу репо хэлцэл	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	9.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Өр төлбөр								
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	1.8%	0.0%	0.0%	0.0%	6.3%	2.3%	-	2.8%
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж								
- Харилцах	3.1%	1.2%	0.8%	0.0%	2.2%	1.0%	0.6%	0.0%
- Хугацаагүй хадгаламж	6.9%	2.0%	1.1%	1.1%	9.1%	2.4%	1.7%	1.5%
- Хугацаатай хадгаламж	11.4%	5.0%	2.6%	2.6%	12.1%	4.8%	3.0%	2.6%
Репо хэлцэл	11.0%	0.0%	0.0%	0.0%	12.1%	0.0%	0.0%	0.0%
Зээлийн бусад эх үүсвэр	7.0%	2.5%	3.0%	4.9%	2.7%	3.4%	2.9%	2.5%
Хоёрдогч өглөг	12.6%	0.0%	0.0%	0.0%	8.0%	0.0%	0.0%	0.0%

Дээрх хүснэгтийн “-” тэмдэг нь Банкинд холбогдох валютын хөрөнгө эсвэл өр төлбөр байхгүйг илтгэнэ.

Бусад үнийн эрсдэл. Банк нь хувьцааны үнийн эрсдэлд өртөх магадлалыг хязгаарладаг. Өөрийн хөрөнгийн бүтээгдэхүүнд хийгдэх арилжааг Банкны нөөцийн удирдлага хянаж, зөвшөөрдөг. Бусад бүх хувьсагчийг тогтмол гэж үзэхэд 2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар хэрэв тухайн үеийн өөрийн хөрөнгийн үнэ 15% (2018: 15%-) р их (бага) байсан тохиолдолд жилийн ашиг болон өөрийн хөрөнгө нь 2,657,902 мянган төгрөгөөр (2018: 7,085,723 мянган төгрөгөөр) их (бага) байх байсан.

Банк зээлдэгчдэд зээлийн эргэн төлөлтийг урьдчилан төлөх эрх олгосон орон сууцны зээл гэх мэт тогтмол, хувьсах хүүтэй зээлийг олгодог учир урьдчилсан төлөлтийн эрсдэлд өртдөг. Банкны тайлант үеийн ашиг, алдагдал ба жилийн эцсийн өөрийн хөрөнгийн дүнд урьдчилсан төлөлтийн өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхгүй. Учир нь эдгээр зээл хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг ба урьдчилсан төлөлтийн нөлөө нь зээл ба урьдчилгааны хорогдуулсан өртөгтэй ижил эсвэл ойролцоо дүнгээр тооцогддог. (2018: материаллаг нөлөөлөл байхгүй).

Бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэл. Банкны бараг бүх санхүүгийн хөрөнгө 2019 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсад байршсан байсан. 2019 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны санхүүгийн өр төлбөрийн ихэнхи нь Монгол улстай хамааралтай байсан. Банкны бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэлийг харилцагчдын болон салбарын төрөлжүүлэлтээр бууруулж байгаа гэж удирдлага үзэж байгаа болно.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Бусад төвлөрлийн эрсдэл. Хэд хэдэн гэрээлэгч тал нь ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаанд оролцдог эсвэл нэг газарзүйн байршилд үйл ажиллагаа явуулдаг эсвэл эдийн засаг, улс төр ба бусад нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлт гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх чадварт нь ижил төстэй нөлөө үзүүлэх бизнесийн ижил төстэй шинж чанартай үед төвлөрөл үүсдэг.

Төвлөрлийн түвшин нь аль нэг эдийн засгийн салбар эсвэл газарзүйн байрлалын нөхцөл байдалд нөлөө үзүүлэгч хүчин зүйлүүд нь Банкны үйл ажиллагаанд ямар нөлөө үзүүлж болохыг хэмждэг.

Хэт өндөр төвлөрлийн эрсдэлээс зайлсхийхийн тулд диверсификаци өндөртэй хөрөнгийн багцтай байх талаар нарийн, тодорхой бодлого журмыг Банкнаас тодорхойлж өгсөн байдаг. Зээлийн эрсдэлийн төвлөрлийг тодорхойлж, тохирох эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлдэг. Монголбанкнаас дараах лимитийг тогтоож өгдөг:

i. Банкнаас аливаа этгээд, түүнтэй холбогдох этгээдэд олгосон зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын нийлбэр дүн нь тухайн банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтэрч болохгүй;

ii. Банкнаас холбогдох этгээдэд олгох зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын дээд хэмжээ нь банкны өөрийн хөрөнгийн таван хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас тус тус хэтэрч болохгүй;

Олгогдсон зээлийн эрсдэлийн тайлангуудаар дамжуулан удирдлагын зүгээс эрсдэлд хяналт тавьдаг ба мэдээлдэг. Эдийн засгийн салбарын төвлөрлийн эрсдэл зэрэг төвлөрлийн эрсдэлийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 10-аас үзнэ үү.

Төлбөрийн чадварын эрсдэл. Хөрвөх чадварын эрсдэл гэдэг нь байгууллагын хувьд санхүүгийн өр төлбөртэй холбоотой үүргээ биелүүлэхэд нь хүндрэл учрахыг хэлдэг. Хоногийн хугацаатай хадгаламж, харилцах данс, хугацаа нь дуусгавар болж буй хадгаламжууд, зээлийн ашиглалт, баталгаа батлан даалт болон бэлэн мөнгөөр тооцоо хийдэг санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүдтэй холбоотойгоор бэлэн мөнгөний гарах урсгалын хэрэгцээ Банкны хувьд өдөр бүр гарч байдаг. Хугацаа нь дуусгавар болж буй эх үүсвэрийн тодорхой хувь нь гадагшлахгүй, хугацаа нь сунгагдах магадлал маш өндөр болохыг туршлагаас тогтоосон тул мөнгөний гарч болзошгүй гадагшаа урсгалын нийт дүнд хүрэлцэхүйц бэлэн мөнгөний нөөцийг Банк дээр байнга хадгалдаггүй.

Банкны хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлага нь хөрвөх чадварын эрсдэлийг хугацаагаар нь ангилан нэгтгэдэг бөгөөд хэвийн болон стресстэй нөхцөл байдалд богино ба дунд хугацааны төлбөрийн үүргээ биелүүлэх чадвартай байхаар хөрвөх чадварыг удирддаг. Хөрвөх чадварын удирдлагыг банкны дотоод хязгаар лимит ба прогноз дээр үндэслэн бүх газар нэгж болон салбаруудаар дамжуулан Нөөцийн удирдлагын газраас бодит цаг хугацаанд авч хэрэгжүүлдэг. Томоохон хэмжээний зээл бүртэй холбоотой шийдвэр, түүний хөрвөх чадварт үзүүлэх нөлөөг НУГ-ын захиралтай хэлэлцэж зөвлөлддөг. ТУЗ-ын Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь зохицуулагч байгууллагуудын тавьсан шаардлага болон олон улсын стандартын дагуу хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагын стандартыг тогтоосноор банкны хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагын иж бүрэн тогтолцоог бүрдүүлдэг. Хөрвөх чадварын эрсдэлийн иж бүрэн үнэлгээний нэг хэсэг болгож Актив пассивын удирдлагын хороо нь дараах хүчин зүйлсийн үзүүлэх нийт нөлөөг тооцоолж, хяналт тавьдаг, үүнд: (i) богино ба дунд хугацааны бэлэн мөнгөний менежмент; (ii) санхүүгийн чадавх сайтай тайлан тэнцэл, баланстай байх; (iii) гадаад валютын хөрвөх чадварын менежмент; (iv) санхүүжилтийн эх үүсвэрийн диверсификаци өндөр байх; (v) хөрвөх чадварын стресс тест тогтмол хийх; ба (vi) хөрвөх чадварын эрсдэл учирсан тохиолдолд хэрэгжүүлэх үр дүнтэй төлөвлөгөөтэй байх.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Монголбанкны шаардлагын дагуу хөрвөх чадварын харьцааг Банк өдөр бүр тооцоолж гаргадаг. Жилийн туршид хөрвөх чадварын харьцаа доор үзүүлсний дагуу байсан:

	2019	2018
12 сарын 31	32.60%	36.68%
Тайлант жилийн дундаж	34.50%	38.14%
Хамгийн их	42.47%	45.31%
Хамгийн бага	28.51%	30.25%

Доорх хүснэгтэнд 2019 оны 12 сарын 31 болон 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хөрөнгө ба өр төлбөрийн дүнг гэрээгээр дуусгавар болоход үлдсэн хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв.

Эргэн төлөгдөх хугацааны хүснэгтэнд тайлагнагдсан өр төлбөрийн дүн нь гэрээний дагуух дискаунтчилаагүй мөнгөн гүйлгээ юм, үүнд санхүүгийн нийт түрээсийн үүргийг (ирээдүйн санхүүгийн төлбөрийг хасахаас өмнө), нийт зээл олгохоор хүлээсэн үүрэг, санхүүгийн баталгаа зэргийг хэлнэ. Ийм дискаунтлагдаагүй мөнгөн гүйлгээ нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь дүнгээс ялгаатай байдаг учир нь санхүүгийн байдлын тайлангийн дүн нь дискаунтчилсан мөнгөн гүйлгээнд үндэслэсэн байдаг. Санхүүгийн дериватив нь дуусгавар болох өдрөөс өмнө позицыг хаахаар төлөвлөөгүй тохиолдолд гэрээний дагуу хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалд үндэслэх ба хэрэв урьдчилж хаахаар төлөвлөсөн бол деривативууд нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд суурилж тооцоологдоно. Эргэн төлөгдөх хугацааны шинжилгээний зорилгоор нуугдмал деривативыг холимог (нийлмэл) санхүүгийн хэрэглүүрээс салгахгүй.

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар гэрээгээр хүлээсэн үүргийн хорогдуулаагүй дүн дээр суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь дараах байдалтай байна:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	1,110,252,507	-	-	-	-	1,110,252,507
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	291,911,405	-	-	-	-	291,911,405
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	225,333,373	-	138,534,799	594,442,945	-	958,311,117
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	169,941,553	-	7,205,853	9,544,303	286,827,564	473,519,273
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	71,997,234	-	-	-	-	71,997,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	419,213,458	920,791,149	932,003,642	1,562,324,153	411,894,543	4,246,226,945
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	81,571	-	-	153,124,204	-	153,205,775
- Гарах урсгал	(276,920)	-	-	(14,818,467)	-	(15,095,387)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	131,581,132	-	-	-	-	131,581,132
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	5,794,928	3,777,743	1,807,521	2,233,083	-	13,613,275
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,425,830,241	924,568,892	1,079,551,815	2,306,850,221	698,722,107	7,435,523,276
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	52,617,967	310,545	-	-	-	52,928,512
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах	1,839,476,727	-	-	-	-	1,839,476,727
- Хугацаагүй хадгаламж	520,437,370	-	40	-	-	520,437,410
- Хугацаатай хадгаламж	317,779,569	1,237,067,363	1,028,895,224	71,852,246	-	2,655,594,402
Зээлийн бусад эх үүсвэр	50,770,834	102,909,220	53,419,367	710,462,302	75,279,264	992,840,987
Репо хэлцэл	25,000,000	-	-	-	-	25,000,000
Хоёрдогч өглөг	-	-	-	280,506,367	-	280,506,367
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	24,436,884	74,882,006	221,840	586,487	-	100,127,217
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,830,519,351	1,415,169,134	1,082,536,471	1,063,407,402	75,279,264	6,466,911,622
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	112,904,258	85,613,775	138,545,835	134,261,821	45,286,561	516,612,250
Батлан даалт, импортын аккредитив	76,744,545	65,520,864	127,917,314	120,240,204	45,286,561	435,709,488
Зээлийн шугам	36,159,713	20,092,911	10,628,521	14,021,617	-	80,902,762
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(517,593,368)	(576,214,017)	(141,530,491)	1,109,180,998	578,156,282	451,999,404
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(517,593,368)	(1,093,807,385)	(1,235,337,876)	(126,156,878)	451,999,404	

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар гэрээгээр хүлээсэн үүргийн хорогдуулаагүй дүн дээр суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь дараах байдалтай байна:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	658,075,005	-	-	-	-	658,075,005
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	455,072,892	-	-	-	-	455,072,892
Урвуу репо хэлцэл	100,024,645	-	-	-	-	100,024,645
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	178,993,369	108,931,749	1,439,861	332,049,006	-	621,413,985
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	252,589,204	65,259,552	64,737,750	48,573,417	296,800,396	727,960,319
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	105,693,687	-	-	-	-	105,693,687
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	584,021,471	692,483,595	849,564,201	1,729,730,767	377,266,795	4,233,066,829
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	3,498,792	29,655,699	-	88,554,016	11,067,130	132,775,637
- Гарах урсгал	(131,816)	(313,155)	-	(6,977,955)	-	(7,422,926)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	35,687,447	-	-	-	-	35,687,447
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	5,242,022	3,632,538	5,704,776	1,245,756	2,386,262	18,211,354
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,378,766,718	899,649,978	921,446,588	2,193,175,007	687,520,583	7,080,558,874
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	8,913,456	142,235,335	-	-	-	151,148,791
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах	1,484,455,001	-	-	-	-	1,484,455,001
- Хугацаагүй хадгаламж	663,886,551	102	-	-	-	663,886,653
- Хугацаатай хадгаламж	352,596,541	1,056,325,640	904,472,766	41,384,972	5,809	2,354,785,728
Зээлийн бусад эх үүсвэр	3,693,570	112,484,449	260,950,441	323,411,736	72,400,080	772,940,276
Репо хэлцэл	151,503,289	-	-	-	-	151,503,289
Хоёрдогч өглөг	-	80,756	-	-	134,490,596	134,571,352
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	29,290,950	104,373	25,273	235	17,152	29,437,983
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,694,339,358	1,311,230,655	1,165,448,480	364,796,943	206,913,637	5,742,729,073
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	437,679,684	-	-	-	-	437,679,684
Батлан даалт, импортын аккредитив	323,404,309	-	-	-	-	323,404,309
Зээлийн шугам	114,275,375	-	-	-	-	114,275,375
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(753,252,324)	(411,580,677)	(244,001,892)	1,828,378,064	480,606,946	900,150,117
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(753,252,324)	(1,164,833,001)	(1,408,834,893)	419,543,171	900,150,117	

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь дээр үзүүлсэн өр төлбөрийн гэрээгээр дуусах хугацааны хорогдуулаагүй дүнгийн хугацааны шинжилгээг хөрвөх чадварыг удирдахдаа ашигладаггүй. Үүний оронд Банк нь хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй бэлэн мөнгөний хэрэгцээний зөрүүнд хяналт тавьдаг. 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг доор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	1,110,252,507	-	-	-	-	1,110,252,507
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	291,911,405	-	-	-	-	291,911,405
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	225,241,039	-	132,081,293	549,242,377	-	906,564,709
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	168,832,512	-	6,515,388	5,245,430	106,342,392	286,935,722
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	82,697,234	-	-	-	-	82,697,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	397,017,466	761,995,791	758,432,316	1,172,289,846	216,958,893	3,306,694,312
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	81,571	-	-	153,124,204	-	153,205,775
- Гарах урсгал	(276,920)	-	-	(14,818,467)	-	(15,095,387)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	131,581,132	-	-	-	-	131,581,132
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	5,794,928	3,777,743	1,807,521	2,233,085	-	13,613,277
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,413,132,874	765,773,534	898,836,518	1,867,316,475	323,301,285	6,268,360,686
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	52,928,512	-	-	-	-	52,928,512
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах	1,839,476,727	-	-	-	-	1,839,476,727
- Хугацаагүй хадгаламж	520,437,370	-	40	-	-	520,437,410
- Хугацаатай хадгаламж	292,446,523	1,212,551,963	963,481,070	66,329,985	5,917,946	2,540,727,487
Зээлийн бусад эх үүсвэр	7,554,027	101,542,574	50,608,701	699,412,460	56,914,400	916,032,162
Репо хэлцэл	24,876,114	-	-	-	-	24,876,114
Хоёрдогч өглөг	-	-	-	172,027,616	-	172,027,616
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	24,436,884	74,882,006	221,841	586,487	-	100,127,218
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,762,156,157	1,388,976,543	1,014,311,652	938,356,548	62,832,346	6,166,633,246
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(349,023,283)	(623,203,009)	(115,475,134)	928,959,927	260,468,939	101,727,440
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(349,023,283)	(972,226,292)	(1,087,701,426)	(158,741,499)	101,727,440	

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь дээр үзүүлсэн өр төлбөрийн гэрээгээр дуусах хугацааны хорогдуулаагүй дүнгийн хугацааны шинжилгээг хөрвөх чадварыг удирдахдаа ашигладаггүй. Үүний оронд Банк нь хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй бэлэн мөнгөний хэрэгцээний зөрүүнд хяналт тавьдаг. 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг доор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	658,075,005	-	-	-	-	658,075,005
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	455,072,892	-	-	-	-	455,072,892
Урвуу репо хэлцэл	99,975,351	-	-	-	-	99,975,351
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	178,993,369	107,463,299	1,409,022	298,272,102	-	586,137,792
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	251,423,655	59,751,566	60,589,170	34,672,201	112,505,466	518,942,058
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	105,693,688	-	-	-	-	105,693,688
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	457,639,660	542,263,708	697,929,739	1,273,787,964	212,102,673	3,183,723,744
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	3,498,792	29,655,699	-	88,554,016	11,067,130	132,775,637
- Гарах урсгал	(131,816)	(313,155)	-	(6,977,955)	-	(7,422,926)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	35,687,446	-	-	-	-	35,687,446
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	5,242,022	3,632,538	5,704,776	1,245,756	2,386,262	18,211,354
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,251,170,064	742,453,655	765,632,707	1,689,554,084	338,061,531	5,786,872,041
Өр төлбөр						
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	8,913,456	139,853,271	-	-	-	148,766,727
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах	1,480,345,604	-	-	-	-	1,480,345,604
- Хугацаагүй хадгаламж	666,461,355	101	-	-	-	666,461,456
- Хугацаатай хадгаламж	351,350,396	1,028,134,577	840,914,023	35,439,788	2,503	2,255,841,287
Зээлийн бусад эх үүсвэр	3,688,409	111,141,759	255,609,646	293,247,918	52,165,051	715,852,783
Репо хэлцэл	151,343,018	-	-	-	-	151,343,018
Хоёрдогч өглөг	-	80,756	-	-	92,502,200	92,582,956
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	29,290,950	104,373	25,273	235	17,152	29,437,983
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,691,393,188	1,279,314,837	1,096,548,942	328,687,941	144,686,906	5,540,631,814
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(440,223,124)	(536,861,182)	(330,916,235)	1,360,866,143	193,374,625	246,240,227
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(440,223,124)	(977,084,306)	(1,308,000,541)	52,865,602	246,240,227	

36 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө ангилалд багтсан нийт хөрөнгийн багц нь удирдлагаас гаргасан багцын хөрвөх чадварын үнэлгээний дагуу “Хугацаагүй болон 1 сараас бага” хугацааны интервалд орсон.

Банкны үйл ажиллагааг амжилттай удирдах суурь зарчим нь хөрөнгө ба өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа ба хүүгийн тэнцвэртэй байдал ба/эсвэл хяналттай тэнцвэргүй байдал юм. Банкнуудын хувьд гүйлгээ тодорхойгүй хугацаагаар, олон төрлөөр хийгддэг тул хугацаа ба хүүгийн ямар ч зөрүүгүй байна гэдэг ихэнхдээ маш ховор тохиолдол байдаг. Зөрүүтэй позиц нь үр ашгийг нэмэгдүүлэх боломжтой боловч алдагдал хүлээх эрсдэлийг мөн ихэсгэх магадлалтай. Банкны хөрвөх чадвар болон хүү ба валютын ханшинд өртөж болзошгүй эрсдэлийг үнэлэхэд хөрөнгө ба өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа, хэт өндөр биш өртгөөр эх үүсвэрийг орлуулах чадвар нь чухал хүчин зүйлүүд болдог.

Харилцагчдын ихэнх данс нь харилцах данс байдаг хэдий ч хадгаламж эзэмшигчдийн тоо ба төрлийн диверсификацийн түвшин ба Банкны туршлага нь эдгээр данснууд Банкны хувьд урт хугацааны тогтвортой санхүүжилтийн эх үүсвэр болдог гэж удирдлагын зүгээс үзэж байна.

Баталгаа ба аккредитивын хувьд хөрвөх чадварын шаардлага нь холбогдох төлбөрийн үүргээс хамаагүй бага байдаг. Учир нь ихэнх тохиолдолд гуравдагч талын этгээд нь гэрээнд тусгагдсан эх үүсвэрээ эргүүлэн татахгүй гэж Банкны зүгээс үздэг. Гэрээгээр хүлээсэн санхүүжилт олгох үүргийн нийт хэмжээ нь ирээдүйд шаардагдах бэлэн мөнгөний дүнг заавал илтгэдэггүй. Учир нь эдгээр санхүүжилт олгох үүргүүдийн зарим хэсэг нь олгогдохгүйгээр дуусгавар болдог эсвэл цуцлагддаг.

37 Капиталын удирдлага

Банк нь өөрийн хөрөнгийг удирдахдаа дараах зорилгуудыг баримталдаг. Үүнд: Монголбанкнаас тавьсан өөрийн хөрөнгийн шаардлагуудыг чанд мөрдөх, нэрлэвэл харилцагчийн харилцах хадгаламжийг эрсдэлгүй байлгах систем, Банкны үйл ажиллагааг тасралтгүй үргэлжлүүлэхэд чиглүүлэх мөн Монголбанкны шаардлагын дагуу нийт өөрийн хөрөнгө болон нийт активыг эрсдэлийн шинж чанараар тохируулсан дүнд суурилсан эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцааг хамгийн багадаа 12% (2018: 14%) болон нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцааг хамгийн багадаа 9% (2018: 12%) байлгах шалгуурыг ханган ажиллах. Монголбанкнаас тавьдаг өөрийн хөрөнгийн харьцааны шаардлага хангасан эсэхийг өдөр бүрийн бодит мэдээлэл болон сар бүр өөрсдийн хийсэн тооцоололд үндэслэн Банкны ерөнхий нягтлан бодогч болон Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргаар хянуулдаг.

Банкны үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг тогтоох, түүнд хяналт тавих журам нь 2019 оны 7-р сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр болсон.

Банк нь Банкны ирээдүйн үйл ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх зах зээлд болоод хөрөнгө оруулагчид, зээлдэгчдийн итгэлийг хадгалан ажиллахын тулд өөрийн хөрөнгийн шаардлагатай түвшинг ханган ажиллах сонирхолтой байна. Монголбанкны тодорхойлсон өөрийн хөрөнгийн шаардлагын дагуу эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцаа нь (өөрийн хөрөнгийн харьцаа) заасан хамгийн бага түвшнээс дээгүүр байх ёстой.

37 Капиталын удирдлага (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгт нь Монгол Улсын хууль (Монголбанкны шаардлагын) тогтоомжийн дагуу бэлтгэгдсэн Банкны тайланд үндэслэсэн өөрийн хөрөнгийн бүтцийг харуулав:

	2019	2018
1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний үзүүлэлт	10.06%	12.45%
Эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцаа	14.88%	15.37%
<u>1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө</u>		
Энгийн хувьцаа	32,014,498	32,321,857
Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	135,171,702	127,629,293
Ногдол ашиг хуримтлагддаггүй, хугацаагүй давуу эрхтэй хувьцаа	-	50,000,000
Хуримтлагдсан ашиг	197,396,268	202,842,670
Өөрийн хөрөнгийн бусад хэсэг	64,396,803	76,745,659
Хасах: Санхүүгийн байгууллагад оруулсан хөрөнгө оруулалт 75%	-	(11,324,670)
Нийт 1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө	428,979,271	478,214,809
<u>2-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө</u>		
Хоёрдогч өглөг	172,000,000	92,502,200
Давуу эрхтэй хувьцаа	25,778,900	25,778,900
Дахин үнэлгээний нөөц	7,746,670	6,855,242
Бусад нөөц	-	(9,097,995)
Хасах: Санхүүгийн байгууллагад оруулсан хөрөнгө оруулалт 25%	-	(3,774,890)
Нийт 2-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө	205,525,570	112,263,457
Нийт өөрийн хөрөнгө / капиталын суурь	634,504,841	590,478,266

Санхүүгийн байгууллагад оруулсан хөрөнгө оруулалт нь санхүүгийн байгууллагуудад өмчийн хэлбэрээр оруулсан хөрөнгө оруулалт юм. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 12-оос үзнэ үү.

2019 оны 12 дугаар сарын 31–ний өдрийн байдлаар Банкны өөрийн хөрөнгө нь 462,504,841 мянган төгрөг (2018 оны 12 дугаар сарын 31-нд: 513,075,626 мянган төгрөг) байсан.

2019 болон 2018 онуудад Банк нь өөрийн хөрөнгийн тавигдах бүх шаардалагуудыг биелүүлсэн.

38 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг

Шүүн таслах ажиллагаа. Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк өөрийнх нь эсрэг мэдүүлсэн нэхэмжлэл хүлээн авах тохиолдлууд байдаг. Өөрсдийн хийсэн тооцоолол ба Банкны дотоодын мэргэжлийн зөвлөгөөн дээр үндэслэн удирдлага нь Банкинд материаллаг хохирол үүсгэх шүүхийн нөхцөл байдал байхгүй гэж дүгнэсэн тул эдгээр санхүүгийн тайлангуудад үүнтэй холбогдуулан сан байгуулаагүй болно.

Татварын хууль тогтоомж. Монгол Улсын татварын, валютын болон гаалийн зохицуулалттай холбоотой хууль тогтоомжууд нь өөр хоорондоо зөрүүтэйгээр тайлбарлагдах, мөн үе үе өөрчлөгдөх магадлалтай. Эдгээр хууль тогтоомжуудыг Банкны ажил гүйлгээ болон үйл ажиллагаанд удирдлагын тайлбарлан хэрэгжүүлсэн байдал нь татварын байгууллагынхаас зөрөх магадлалтай.

Монгол Улсын татварын байгууллагууд хууль тогтоомжийг тайлбарлан үнэлэхдээ илүү хатуу байр суурь баримтлаж болох бөгөөд өмнө нь маргалдаж байгаагүй үйл ажиллагаа, ажил гүйлгээг татварын байгууллага үгүйсгэх боломжтой билээ. Үүний үр дүнд мэдэгдэхүйц хэмжээний нэмэлт татвар, торгууль болон алданги ногдуулах магадлалтай. Татварын байгууллагууд шалгагдаж буй жилийн өмнөх таван жилийн татварыг эргэн сөхөж шалгах эрхтэй байдаг. Зарим тодорхой нөхцөл байдалд түүнээс өмнөх хугацааг хамран шалгах боломжтой.

Монгол улсын татварын хууль тогтоомжуудын ялангуяа нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, суутгагчийн албан татвар, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, хувь хүний орлогын албан татвар, үнэ шилжүүлэх болон бусад татварын хуулиудын зарим нэгэн заалтууд нь тодорхой тайлбар зааварчилгаагүй байдаг. Ийм зарим нэг тохиолдолд удирдлага нь эдгээр тайлбар нь тодорхой бус байх боломжтой хууль тогтоомжуудыг Банкинд ногдох татварын хувь хэмжээг бууруулах байдлаар тайлбарлан үнэлдэг. Дээр дурдсаны дагуу сүүлийн үед бий болсон захиргааны болон шүүхийн практикийн шинэчлэлийн үр дүнд дээрх тодорхой бус байдлын талаарх байр суурь улам хатуу хяналт шалгалтанд өртөж болно. Хэдийгээр байгууллагын санхүүгийн байдал хийгээд нийт үйл ажиллагаанд томоохон нөлөө үзүүлэх боломжтой боловч татварын байгууллагын байр суурийг урьдчилан баттайгаар таамаглах боломжгүй болно.

Банкны удирдлага нь холбогдох хууль тогтоомжийг тайлбарлан хэрэгжүүлсэн байдлаа зохистой бөгөөд Банкны татварын болон бусад хууль тогтоомжийн талаарх байр суурь тогтвортой гэж үзэж байгаа. Удирдлага нь татвар болон бусад хууль тогтоомжоос үүсэх эрсдэл бага гэж үзэж байна. Удирдлага татвараас үүсэх эрсдэлүүдээ тогтмол эргэн хянаж байдаг ба өнөө үед баттайгаар урьдчилан харах боломжгүй нөхцөл байдлын өөрчлөлтийн улмаас ирээдүйд Банкны байр суурь өөрчлөгдөж болно.

Үйл ажиллагааны түрээсээс хүлээх үүрэг. Банкинд урт хугацаатай, цуцлагдах боломжгүй үйл ажиллагааны түрээс байхгүй, харин харьцангуй богино хугацаанд цуцлагдах боломжтой жил тутмын үйл ажиллагааны түрээс болоод урт хугацааны газрын түрээс байгаа болно. Иймээс удирдлага нь цуцлагдах боломжгүй хугацаа заасан үйл ажиллагааны түрээстэй холбоотойгоор хамгийн багадаа төлөх шаардлагатай төлбөрийн дүнг материаллаг бус гэж үзэж байна. Банк нь 2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр болох СТОУС 16-ын санхүүгийн тайланд нөлөөлөх байдлыг үнэлж байгаа.

Мянган төгрөгөөр	2018
1 жилээс бага	2,602,952
1-5 жил	12,245,010
5 жилээс их	693,164
Нийт үйл ажиллагааны түрээсээс хүлээх үүрэг	15,541,125

38 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Зээлийн гэрээгээр шаардсан харьцаануудын биелэлт. Банк нь төслийн зээлээр авсан эх үүсвэрийн гэрээний заалтаар тодорхой харьцаануудыг хангасан байх үүрэгтэй. 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь авсан эх үүсвэрийг нэн даруй буцаан төлөх нөхцөл байдалд хүргэх аливаа зөрчлийг гаргаагүй байна. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 23-аас үзнэ үү.

Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг. Банк нь харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээнд зориулж төрөл бүрийн буцаах нөхцөлгүй болзошгүй өр төлбөр болон үүргийг хүлээдэг. Хэдийгээр эдгээр үүргүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаггүй ч эдгээр нь тодорхой хэмжээний эрсдэлийг агуулж байдаг тул Банкны нийт эрсдэлийн нэгээхэн хэсэг гэж үздэг.

Эдгээр хэрэглүүрүүдийн үндсэн зорилго нь харилцагчдад шаардлагатай үед нь санхүүжилтийн эх үүсвэр бэлэн байлгахад оршино. Баталгаа нь хэрэв харилцагч гуравдагч этгээдийн өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлж чадаагүй тохиолдолд Банк өмнөөс нь төлбөрийг барагдуулах гэсэн цуцлагдах боломжгүй баталгаанууд бөгөөд эдгээр нь зээлтэй ижил төрлийн зээлийн эрсдэл агуулдаг. Бичиг баримтын болон арилжааны аккредитив нь Банкнаас тодотгон заасан нөхцөлд гуравдагч этгээд тохиролцсон дүн хүртэлх хөрөнгийг татан авахыг харилцагчийн өмнөөс бичгээр зөвшөөрсөн үүрэг хүлээлт бөгөөд холбогдох бараа таваар буюу мөнгөн хадгаламжуудаар баталгаажсан байдаг тул шууд зээлээс арай бага эрсдэлтэй байдаг.

Зээл олгохоор хүлээсэн үүргүүд нь зээл, баталгаа эсвэл аккредитивын хэлбэрээр үүсгэсэн зээлийн шугамын ашиглагдаагүй хэсгийг илэрхийлж байгаа. Зээл олгох үүргийн зээлийн эрсдэлийн хувьд Банк нь ашиглагдаагүй зээлийг харилцагч авсан тохиолдолд ингэж авсан зээлийн нийт хэмжээгээр алдагдал хүлээх эрсдэлд өртөнө.

Гэвч харилцагч тодорхой зээлийн нөхцөл биелүүлж байж зээл авах эрх олж авдаг тул Банкны хүлээж болох алдагдлын дүн ашиглагдаагүй байгаа зээлийн шугамаас бага юм.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019	2018
Олгосон санхүүгийн баталгаа	159,699,373	57,208,731
Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	276,010,115	204,692,164
Аккредитив	46,200,188	64,902,638
Ашиглаагүй зээлийн шугам	139,672,774	114,275,375
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	621,582,450	441,078,908
Хасах нь: зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал	(1,937,760)	(3,399,224)
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	619,644,690	437,679,684

ХБЗА (ECL)-ыг хэмжих зорилгоор зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийг 1-р үе шатанд оруулсан.

38 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй зээлжих эрсдэлийн сангийн 2019 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Олгосон санхүүгийн баталгаа	Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	Аккредитив	Нийт
2019 оны 01 сарын 01-нээрх зээлжих эрсдэлийн сан	547,871	2,760,839	90,514	3,399,224
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнэ бууралтын сан	(300,264)	(1,091,117)	(70,083)	(1,461,464)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх зээлжих эрсдэлийн сан	247,607	1,669,722	20,431	1,937,760

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй зээлжих эрсдэлийн сангийн 2018 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Олгосон санхүүгийн баталгаа	Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	Аккредитив	Нийт
2018 оны 01 сарын 01-нээрх зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	-	673,275	-	673,275
СТОУС 9-н шилжилт:				
– Ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын дахин хэмжилт, татварын дараах	1,570,341	1,462,918	86,144	3,119,403
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнэ бууралтын сан	(1,022,470)	624,646	4,370	(393,454)
2018 оны 12 сарын 31-нээрх зээлжих эрсдэлийн сан	547,871	2,760,839	90,514	3,399,224

Аккредитив, баталгаа (нээлттэй аккредитив хамаарагдана) нь тусгайлсан ажил гүйлгээнд ихэнхдээ бараа бүтээгдэхүүний импорт болон экспорттой холбоотойгоор харилцагчийн өмнөөс төлбөр хийх үүргийг Банкинд ногдуулдаг байна. Баталгаа, нээлттэй аккредитив нь хэдийгээр болзошгүй шинж чанартай боловч зээлтэй ижил төрлийн эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр ажил гүйлгээний үр дүнд материаллаг алдагдал байхгүй гэж таамаглаж байна.

Гүйцэтгэлийн баталгаа нь гэрээний үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нөгөө талаас нөхөн олговор олгодог гэрээ юм. Гүйцэтгэлийн баталгааны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын талаар Тодруулга 4.23-аас харна уу.

Удирдлагын зүгээс 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлтэй адилтгах хөрөнгөтэй холбоотой 1,937,760 мянган төгрөгийн (2018 оны 12 сарын 31: 3,399,224 мянган төгрөг) эрсдэлийн санг тухайн харилцагчийн санхүүгийн нөхцөл байдал муудсаны дараах учирч болзошгүй алдагдлын хэмжээг нээлттэй байгаа мэдээлэл болон давтагдах магадлал дээр үндэслэн тодорхойлсны дагуу байгуулах шаардлагатай гэж үзсэн.

Барьцаалсан болон хэрэглээг хязгаарласан хөрөнгө. 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкинд байршуулсан 291,911,405 мянган төгрөгийн (2018 оны 12 дугаар сарын 31: 455,072,892 мянган төгрөг) заавал байлгах үлдэгдэл нь Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах боломжгүй заавал байлгах нөөц хөрөнгө юм. (Тодруулга 8).

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны үнэт цаас 24,790,806 мянган төгрөг (2018 оны 12 дугаар сарын 31: 151,006,902 мянган төгрөг) байсан. (Тодруулга 11).

38 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Бусад гадаадын банкууд дахь харилцах дансад байршуулсан 200 сая ам.долларын (2018 оны 12 дугаар сарын 31: 100 сая ам доллар) үлдэгдэлтэй харилцах данс нь тухайн банкнаас авсан зээлийн барьцаа юм (Тодруулга 10 болон 23-аас харна уу).

Банк нь харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээнд зориулж төрөл бүрийн буцаах нөхцөлгүй болзошгүй өр төлбөр болон үүргийг хүлээдэг. Хэдийгээр эдгээр үүргүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаггүй ч эдгээр нь тодорхой хэмжээний эрсдэлийг агуулж байдаг тул Банкны нийт эрсдэлийн нэгээхэн хэсэг гэж үздэг.

Шинэ коронавирусын халдвар, тархалт, COVID-19. 2019 оны сүүлээр Хятад улсаас COVID-19 (Коронавирус) анх илэрсэн ба 2019 оны эцсийн байдлаар Дэлхийн Эрүүл Мэндийн байгууллагад энэхүү шинэ төрлийн вирусын цөөн тохиолдол бүртгэгдсэн байсан. 2020 оны эхний хэдэн сард вирус дэлхий даяар тархаж, түүний сөрөг нөлөө эрчимтэй болов. Энэ дэгдэлтийг Банк нь тайлант хугацааны дараах залруула шаардахгүй үйл явдал гэж үзэж байна. Уг санхүүгийн тайлан гаргах үед өөрчлөгдөж буй нөхцөл байдал өнөөдрийг хүртэл Банкны үйл ажиллагаанд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлээгүй боловч цаашдын үйл явдлыг урьдчилан таамаглах боломжгүй. 2020 оны 1-р сараас хойш коронавирусын тархалттай холбоотой авсан арга хэмжээнүүд (тухайлбал олон улс оронд хөл хорио тогтоосон) нь харьцангуй богино хугацаанд олон улсын худалдаанд томоохон нөлөө үзүүлсэн. Вирусын дэгдэлт нь Хятад улсын үйлдвэрлэлийн салбарыг удаашруулахад нөлөө үзүүлсэн ба энэ нь Хятадтай эдийн засгийн нягт уялдаатай улс орнуудыг хохиролд хүргэв. Монгол Улсын Засгийн газар 2020 оны 1-р сарын эхэн үеэс эхлэн дэлхийн бусад орнуудын жишгийн дагуу вирусын тархалтыг бууруулах арга хэмжээ авч эхэлсэн бөгөөд үүнд сургууль, боловсролын байгууллагуудын үйл ажиллагааг түр хугацаанд зогсоох, олон нийтийн арга хэмжээг цуцлах, цаашлаад Монголоос орж гарах бүх нислэг, төмөр зам, авто тээврийн хөдөлгөөнийг 2020 оны 3-р сарын 10-ны өдрөөс 2020 оны 4-р сарын 30 хүртэл зогсоох арга хэмжээ авсан. Уг хөл хорионы үр дүнд зочид буудал, аялал жуулчлал гэх зэрэг хоол хүнснээс бусад олон салбар эдийн засгийн аюултай тулгарч байна. Банк гарч болзошгүй нөлөөллийг тасралтгүй хянаж байгаа ба аливаа нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг тухай бүрт нь авахаар ажиллаж байна. Мөн ECL загваруудаа 2020 онд шинэчлэн боловсруулж тухайн үеийн нөхцөл байдал, макро эдийн засгийн төлөв байдлын цаашдын өөрчлөлтийн талаарх хамгийн найдвартай тооцооллыг тусгана.

39 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Банкны тайлант хугацааны эцсээрх гадаад валютын форвард болон своп хэлцлээс үүссэн гадаад валютын авлага болон өглөгийн бодит үнэ цэнийг дор үзүүлэв. Доорх хүснэгтэнд цэвэршүүлээгүй нийт позицыг үзүүлсэн бөгөөд хэлцлийн огноо нь тухайн тайлант хугацааны дараах хэлцлүүдийг мөн харуулсан болно.

Зах зээл дэх хүүний түвшний өөрчлөлт, гадаад валютын арилжааны ханшийн хөдөлгөөн болон бусад гэрээний нөхцөл дэх өөрчлөлтөөс хамаарч үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь ашигтай (хөрөнгө) ашиггүй (өр төлбөр) байж болно. Үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн цэвэршүүлсэн дүн нь цаг үргэлж өөрчлөгдөж байдаг.

Цэвэршүүлээгүй болон цэвэршүүлсэн үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2019	2018
Гадаад валютын форвард болон своп: тайлант хугацааны эцсээрх бодит үнэ цэнэ		
- Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө	153,205,775	132,775,637
- Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр	(15,095,387)	(7,422,926)

Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэршүүлсэн бодит үнэ цэнэ	138,110,388	125,352,711
--	-------------	-------------

39 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	2019	2018
Foreign exchange forwards and swaps: fair values, at the end of the reporting period, of		
- Ам.долларын авлага (+)	160,434,241	263,317,677
- Ам.долларын өглөг (-)	(243,669)	(84,316,881)
- Төгрөгийн авлага (+)	181,791,674	153,478,378
- Төгрөгийн өглөг (-)	(203,952,033)	(204,990,716)
- Бусад валютын авлага (+)	243,669	27,034,648
- Бусад валютын өглөг (-)	(163,494)	(29,170,395)
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэршүүлсэн бодит үнэ цэнэ	138,110,388	125,352,711

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр болох 15,029,328 мянган төгрөг нь бодит үнэ цэнийн өөчрөлтийг ашиг алдагдалд тусгадаг санхүүгийн хөрөнгөөр ангилагдсан урт хугацаат СВОП хэлцэлтэй холбоотой хэрэгжээгүй олзыг илэрхийлнэ.

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 138,305,737 мянган төгрөгийн (2018 оны 12 дугаар сарын 31: 92,643,191 мянган төгрөг) санхүүгийн хөрөнгө нь 2023 оны 09 дүгээр сарын 27–нд хугацаа нь дуусах, 2018 оны 09 дүгээр сарын 28–нд авсан 100 сая ам доллар болон 2025 оны 09 дүгээр сарын 15–нд хугацаа нь дуусах, 2017 оны 10 дугаар сарын 23–нд авсан 7.5 сая ам доллар болон 2024 оны 03 дугаар сарын 27–нд хугацаа нь дуусах, 2019 оны 04 дүгээр сарын 01–нд авсан 100 сая ам долларын Монголбанкт хийсэн урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн солилцооны гэрээтэй холбоотой.

2019 оны 10 дугаар сарын 31-нээр 31,305,427 мянган төгрөгийн дансны үнэтэй урт хугацаат гадаад валютын СВОП хэлцэл нь дуусгавар болж ашиг алдагдлын “Гадаад валют болон үнэт металын арилжаанаас үүссэн олз” хэсэгт 1,463,561 мянган төгрөгийн олзыг хүлээн зөвшөөрсөн.

2019 оны 04 дүгээр сарын 01-нд Банк Монголбанкт урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн СВОП хэлцэл хийсэн ба тус хэлцлээс 69,196,810 мянган төгрөгийн үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн олзтой байсан. Эхний өдрийн 68,839,398 мянган төгрөг нь ашигтай нөхцөлөөр энэ урт хугацааны СВОП хэлцлийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз юм. Хамрагдах хугацааны бодит үнэ цэнийн өсөлт 69,196,810 мянган төгрөг (2018: 91,833,191 мянган төгрөг) нь урт хугацааны СВОП хэлцэлүүдтэй холбоотой. Үлдсэн хэрэгжээгүй олз нь богино хугацаат СВОП хэлцэлтэй холбоотой.

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга

Татан буугдалт эсвэл албадан борлуулалтаас бусад тохиолдолд тухайн хэрэглүүрийг сонирхож буй талуудын хоорондох идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагдах дүнгээр бодит үнэ цэнийг тодорхойлдог. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаг санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнийн хамгийн тодорхой нотолгоо юм. Хэрвээ Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн голлох хэсэгт идэвхтэй зах зээл байхгүй бол бодит үнэ цэнэ нь тухайн эдийн засгийн нөхцөл байдал болон хэрэглүүртэй шууд хамааралтай тусгай эрсдэлд суурилагддаг. Доорх үзүүлсэн тооцоолол нь Банкны тодорхой хэрэглүүрийг зах зээл дээр бүхэлд нь арилжихад хэрэгжих мөнгөн дүнг илэрхийлэх шаардлагагүй болно.

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангилал тус бүрт үнэлэх ба эдгээр түвшин нь (i) Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно (ii) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ (iii) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлно. Удирдлага нь санхүүгийн хэрэглүүрийг ангилахдаа бодит үнэ цэнийн түвшинг ашигладаг. Хэрэв бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход шууд ашиглаж болох өгөгдөл дээр ихээхэн тохируулга хийсний дараа ашиглаж байгаа бол тухайн хэмжилт нь 3-р түвшинд хийгдэж байна гэсэн үг. Ашиглаж буй өгөгдлийн ач холбогдлыг бодит үнэ цэнийн тодорхойлолттой бүхлээр нь уялдуулан авч үзнэ.

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд

Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилт гэдэг нь нягтлан бодох бүртгэлийн стандартаар тайлагнах хугацаа бүрийн эцэст санхүүгийн байдлын тайланд тусгахыг шаарддаг эсвэл зөвшөөрдөг хэмжилтийг хэлнэ. Бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинг доорх байдлаар авч үзнэ:

Мянган төгрөгөөр	2019				2018			
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн хөрөнгө								
Санхүүгийн хөрөнгө								
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	-	106,342,392	106,342,392	7,463,280	-	111,962,492	119,425,772
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	555,303	-	168,832,512	169,387,815	537,944	-	365,146,307	365,684,251
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	17,719,353	-	-	17,719,353	32,894,926	-	-	32,894,926
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	6,521,702	-	58,456,179	64,977,881	14,343,224	-	58,455,538	72,798,762
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх зээл ба урьдчилгаа	-	-	134,561,528	134,561,528	-	-	126,456,427	126,456,427
Өмчлөх санхүүгийн хөрөнгө	-	-	131,581,132	131,581,132	-	-	35,687,446	35,687,446
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр-хөрөнгө	-	138,110,388	-	138,110,388	-	125,352,711	-	125,352,711
Санхүүгийн бус хөрөнгө								
Үл хөдлөх хөрөнгө	-	-	102,663,268	102,663,268	-	-	100,588,047	100,588,047
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	-	-	42,387,502	42,387,502	-	-	34,293,822	34,293,822
Үнэт металл	-	-	67,019,542	67,019,542				
Хөрөнгийн давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт хэмжилтийн дүн	24,796,358	138,110,388	811,844,055	974,750,801	55,239,374	125,352,711	832,590,079	1,013,182,164

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)**

2-р түвшин дэх үнэлгээний аргачлал болон бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан өгөгдлийн тайлбар 2019 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр:

Мянган төгрөгөөр	2019	2018	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл
	Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ		
Бусад санхүүгийн хөрөнгө				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	138,110,388	125,352,711	Хүүгийн харьцааны онол	Монголын Евробондын өгөөж, Бодлогын хүү, АНУ-ын үнэт цаасны өгөөж, АНУ-ын LIBOR 12M, Монгол болон АНУ-ын ХҮИ-н таамаглал
2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	138,110,388	125,352,711		

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн үнэлгээний аргачлал нь дотоод судлаачдын хувьсах 12 сарын LIBOR түвшин болон бодлогын хүүгийн таамаглал дээр үндэслэдэг байсан. Харин 2019 онд төгрөгийн болон ам долларын мөнгөний урсгалыг тооцоолохын тулд 12 сарын LIBOR түвшин болон бодлогын хүүг бодитой, тогтмол өгөгдлөөр солисон. Түүнчлэн бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн өдрөөрх төгрөгийн мөнгөн урсгалыг хямдруулахад 2024 онд хугацаа нь дуусах Монголын засгийн газрын ам долларын Евробондын өгөөжийг, ам долларын мөнгөн урсгалыг хямдруулахад АНУ-ын үнэт цаасны өгөөжийг тус тус ашигласан.

Санхүүгийн хөрөнгө

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 1-р түвшинд ангилагдсан өмчийн үнэт цаас нь Монгол улсад байгуулагдсан хувь нийлүүлсэн компанид оруулсан 24,241,055 мянган төгрөг бүхий (2018 оны 12 дугаар сарын 31: бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас 47,238,150 мянган төгрөг) хөрөнгө оруулалттай холбоотой (Тодруулга 12-ыг үзнэ үү). Тус компани нь Монголын Хөрөнгийн Бирж болон гадаадын хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй.

138,110,388 мянган төгрөг (2018 оны 12 дугаар сарын 31: 125,352,711 мянган төгрөг) бүхий бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 2-р түвшинд ангилагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх урт хугацаат болон богино хугацаат СВОП хэлцлийн хэрэгжээгүй олзтой холбоотой.

Бодит үнэ цэнийн 3-р түвшинд багтсан 275,174,904 мянган төгрөгийн (2018 оны 12 дугаар сарын 31: 477,108,799 мянган төгрөг болон 1,3-р түвшинд ангилагдсан 47,624,997 мянган төгрөг) өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Монгол банкны үнэ цаас болон МИК-н бондоос бүрдэнэ.

58,456,179 мянган төгрөгийн (2018 оны 12 дугаар сарын 31: 58,455,538 мянган төгрөг) бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй байгууллагын үнэт цаас болон хөрөнгө оруулалтын санд оруулсан хөрөнгө оруулалттай холбоотой. Удирдлагын зүгээс Монголын Хөрөнгийн Биржид бүртгэлтэй ижил төстэй компанийн цэвэр хөрөнгийн үнэ дээр үндэслэн жилийн эцэс дэх бодит үнэ цэнийг тодорхойлох үнэлгээний аргачлалыг хэрэглэсэн.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан өрийн болон өмчийн үнэт цаасны зах зээлийн үнэ 10 хувиар өсөх/буурахад уг хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь 24,241,055 мянган төгрөг болон 5,845,617 мянган төгрөгөөр (2018: 47,710,880 мянган төгрөг болон 5,845,554) тус тус өөрчлөгдөнө.

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)**

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд багтаж байгаа өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийг төлүүлэх явцад эзэмшсэн компанийн хувьцаатай холбоотой. (Тодруулга 19-ийг үзнэ үү). Уг хувьцааны бодит үнэ цэнийг зах зээлийн харьцуулалтын арга болон ирээдүйн мөнгөн урсгалын хямдруулалтын аргыг ашиглан байгууллагын хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнээр тодорхойлсон.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгө нь 10 хувиар өсөх/буурахад уг хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ 24,698,301 мянган төгрөгөөр (2018: 3,568,745 мянган төгрөг) өөрчлөгдөнө.

Үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход орлогын арга болон ижил төстэй хөрөнгөөс хүлээгдэж буй зах зээлийн түрээсийн орлогын ирээдүйн мөнгөн урсгалын хямдруулалтын тооцоололд суурилсан үнэлгээг ашигласан. Энэ арга нь харьцуулж болохуйц хөрөнгийн цэвэр орлогыг авч үздэг.

2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Санхүүгийн бус хөрөнгө:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Болом- жит өөрч- лөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмж
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө						
Үл хөдлөх хөрөнгө	102,663,268	Зах зээлийн харьцуулал тын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	1,007 - 11,700	10%	10,266,327
Хөрөнгө оруулалтын зориулалтта й үл хөдлөх хөрөнгө	42,387,502	Зах зээлийн харьцуулал тын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	531.9 - 6,500	10%	4,238,750
Үнэт металл	67,019,542	Зах зээлийн харьцуулал тын арга				
3-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	212,070,312					14,505,077

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)****2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Санхүүгийн бус хөрөнгө:**

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Болом- жит өөрч- лөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмж
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө						
Үл хөдлөх хөрөнгө	100,588,047	Зах зээлийн харьцуулал тын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	1,575 - 7,680	10%	10,058,805
Хөрөнгө оруулалтын зориулалтта й үл хөдлөх хөрөнгө	34,293,822	Зах зээлийн харьцуулал тын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	1,250 - 6,300	10%	3,429,382
3-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	134,881,869					13,488,187

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)**

Банк борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа эргэлтийн бус хөрөнгийг бодит үнэ цэнээс нь борлуулах зардлыг хассан дүнгээр бүртгэсэн. Уг бодит үнэ цэнэ нь бодит үнэ цэнийн ангиллын 3-р түвшин дэх хэмжилтэнд хамаарна.

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд ашигласан өгөгдөл болон үнэлгээний аргачлал:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмж
Борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгө	57,125,324	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн борлуулалт/түрээсийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	1,300 – 5,400	5,712,532

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд ашигласан өгөгдөл болон үнэлгээний аргачлал:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмж
Борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгө	34,777,089	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	36.2 – 4,680	3,477,709

(а) 3-р түвшний давтагдах болон давтагдахгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн процесс

3-р түвшний үнэлгээг Банкны Хөрөнгийн менежментийн алба болон хөндлөнгийн үнэлгээний компанитай хамтран жил бүр хянаж үздэг. Удирдлагын зүгээс үнэлгээний загварын өгөгдөл болон үнэлгээний дүгнэлтийн зохимжтой байдлыг үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээлд ашиглахад тохиромжтой гэж үзсэн хэд хэдэн үнэлгээний аргачлалыг ашиглан хийдэг.

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(б) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийн дансны дүнг доор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	104,767,167	1,005,485,340	-	1,110,252,507
Бэлэн мөнгө	104,767,167	-	-	104,767,167
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө		1,005,485,340	-	1,005,485,340
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	-	291,911,405	-	291,911,405
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	-	906,564,709	-	906,564,709
Бусад банкууд дахь харилцах данс				
Гадаад	-	175,105,319	-	175,105,319
Дотоод	-	10,776,841	-	10,776,841
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө				
Дотоод		-		-
Гадаад		294,345		294,345
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	-	720,388,204	-	720,388,204
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	3,172,132,784	3,172,132,784
Бизнесийн зээл	-	-	1,369,359,069	1,369,359,069
Жижиг дунд бизнесийн зээл	-	-	683,590,239	683,590,239
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	-	-	832,824,942	832,824,942
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	-	-	286,358,534	286,358,534
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	-	11,205,515	-	11,205,515
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	13,613,277	-	13,613,277
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт хөрөнгө	104,767,167	2,228,780,246	3,391,184,384	5,505,680,197

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(б) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийн дансны дүнг доор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	114,855,783	543,219,222	-	658,075,005
Бэлэн мөнгө	114,855,783	-	-	114,855,783
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	-	543,219,222	-	543,219,222
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	-	455,072,892	-	455,072,892
Урвуу РЕПО хэлцэл	-	99,975,351	-	99,975,351
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	-	586,137,792	-	586,137,792
Бусад банкууд дахь харилцах данс				
Дотоод	-	19,540,634	-	19,540,634
Гадаад	-	153,173,299	-	153,173,299
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	-	-	-	-
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	-	413,423,859	-	413,423,859
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	3,267,646,459	3,057,267,317
Бизнесийн зээл	-	-	1,461,653,176	1,341,363,369
Жижиг дунд бизнесийн зээл	-	-	706,029,079	618,553,082
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	-	-	874,681,019	857,124,434
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	-	-	225,283,185	240,226,432
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	-	33,832,035	-	33,832,035
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	18,211,354	-	18,211,354
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт хөрөнгө	114,855,783	1,736,448,646	3,267,646,459	4,908,571,746

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(б) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийн дансны дүнг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Бусад Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	-	52,928,512	-	52,928,511
Бусад банкуудын байршуулсан богино хугацат хөрөнгө	-	20,070,762	-	14,257,032
Бусад банкуудын байршуулсан урт хугацат хөрөнгө	-	32,857,750	-	38,671,479
РЕПО хэлцэл	-	24,876,114	-	24,876,114
Бусад банктай хийсэн репо хэлцэл	-	24,876,114	-	24,876,114
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж Төрийн болон хувьцаат компани	-	749,455,811	-	749,455,811
- Харилцах данс	-	598,852,742	-	598,852,742
- Хугацаагүй хадгаламж	-	26,940,128	-	26,940,128
- Хугацаат хадгаламж	-	123,662,941	-	123,662,941
Аж ахуйн нэгж	-	1,415,945,338	-	1,415,945,338
- Харилцах данс	-	1,001,280,367	-	1,001,280,367
- Хугацаагүй хадгаламж	-	59,107,295	-	59,107,295
- Хугацаат хадгаламж	-	355,557,676	-	355,557,676
Хувь хүмүүс	-	2,683,544,463	-	2,683,544,463
- Харилцах данс	-	205,586,435	-	205,586,435
- Хугацаагүй хадгаламж	-	433,531,162	-	433,531,162
- Хугацаат хадгаламж	-	2,044,426,866	-	2,044,426,866
Бусад	-	51,696,010	-	51,696,010
- Харилцах данс	-	33,757,181	-	33,757,181
- Хугацаагүй хадгаламж	-	858,825	-	858,825
- Хугацаат хадгаламж	-	17,080,004	-	17,080,004
Зээлийн бусад эх үүсвэр	-	916,032,162	-	916,032,162
Хоёрдогч өглөг	-	172,027,616	-	172,027,616
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	100,127,218	-	100,127,218
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт өр төлбөр	-	6,166,633,244	-	6,166,633,244

40 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(б) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийн дансны дүнг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Бусад Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	-	148,766,727	-	148,766,727
Бусад банкуудын байршуулсан богино хугацат хөрөнгө	-	10,421,840	-	10,421,840
Бусад банкуудын байршуулсан урт хугацат хөрөнгө	-	138,344,887	-	138,344,887
РЕПО хэлцэл				
Бусад банктай хийсэн репо хэлцэл	-	151,343,018	-	151,343,018
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж				
Төрийн болон хувьцаат компани	-	600,166,091	-	600,166,091
- Харилцах данс	-	421,317,586	-	421,317,586
- Хугацаагүй хадгаламж	-	162,976,504	-	162,976,504
- Хугацаат хадгаламж	-	15,872,001	-	15,872,001
Аж ахуйн нэгж	-	1,206,238,193	-	1,206,238,193
- Харилцах данс	-	806,226,749	-	806,226,749
- Хугацаагүй хадгаламж	-	53,246,389	-	53,246,389
- Хугацаат хадгаламж	-	346,765,055	-	346,765,055
Хувь хүмүүс	-	2,537,012,206	-	2,537,012,206
- Харилцах данс	-	223,296,003	-	223,296,003
- Хугацаагүй хадгаламж	-	449,762,246	-	449,762,246
- Хугацаат хадгаламж	-	1,863,953,957	-	1,863,953,957
Бусад	-	59,231,857	-	59,231,857
- Харилцах данс	-	29,505,266	-	29,505,266
- Хугацаагүй хадгаламж	-	476,317	-	476,317
- Хугацаат хадгаламж	-	29,250,274	-	29,250,274
Зээлийн бусад эх үүсвэр	-	715,852,783	-	715,852,783
Хоёрдогч өглөг	-	92,582,956	-	92,582,956
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	29,437,983	-	29,437,983
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт өр төлбөр	-	5,540,631,814	-	5,540,631,814

41 Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга

Доорх хүснэгтэнд 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгийг хэмжилтийн ангиллаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Хорогдуулсан өртөг	ААБҮЦ	БДОБҮЦ (дахин ангилах)	БДОБҮЦ (дахин ангилах боломжгүй)	Нийт
Санхүүгийн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	1,110,252,507	-	-	-	1,110,252,507
Бэлэн мөнгө	104,767,167	-	-	-	104,767,167
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	1,005,485,340	-	-	-	1,005,485,340
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	291,911,405	-	-	-	291,911,405
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	11,205,515	106,342,392	169,387,815	-	286,935,722
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	17,719,353	-	64,977,881	82,697,234
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	906,564,709	-	-	-	906,564,709
Бусад банкууд дахь харилцах данс					
Гадаад	175,105,319	-	-	-	175,105,319
Дотоод	10,776,841	-	-	-	10,776,841
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө					
Дотоод	-	-	-	-	-
Гадаад	294,345	-	-	-	294,345
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	720,388,204	-	-	-	720,388,204
Бизнесийн зээл	3,172,132,784	134,561,528	-	-	3,306,694,312
Жижиг дунд бизнесийн зээл	1,369,359,069	-	-	-	1,369,359,069
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	683,590,239	-	-	-	683,590,239
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	832,824,942	-	-	-	832,824,942
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан орон сууцны зээл	286,358,534	-	-	-	286,358,534
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	134,561,528	-	-	134,561,528
Өмчлөх бусад хөрөнгө	-	138,110,388	-	-	138,110,388
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	-	-	131,581,132	131,581,132
Бизнесийн зээл	13,613,277	-	-	-	13,613,277
Компаниудаас авах авлага	10,388,560	-	-	-	10,388,560
Хувь хүмүүсээс авах авлага	5,041,448	-	-	-	5,041,448
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	2,048,296	-	-	-	2,048,296
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	1,859,265	-	-	-	1,859,265
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(5,724,292)	-	-	-	(5,724,292)
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	5,505,680,197	396,733,661	169,387,815	196,559,013	6,268,360,686

41 Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгтэд 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгийг хэмжилтийн ангиллаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Хорогдуулсан өртөг	ААБҮЦ	БДОБҮЦ (дахин ангилах)	БДОБҮЦ (дахин ангилах боломжгүй)	Нийт
Санхүүгийн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	658,075,005	-	-	-	658,075,005
Бэлэн мөнгө	114,855,783	-	-	-	114,855,783
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	543,219,222	-	-	-	543,219,222
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	455,072,892	-	-	-	455,072,892
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	33,832,035	119,425,772	365,684,251	-	518,942,058
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	32,894,926	-	72,798,762	105,693,688
Урвуу РЕПО хэлцэл	99,975,351	-	-	-	99,975,351
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	586,137,792	-	-	-	586,137,792
Бусад банкууд дахь харилцах данс					
Дотоод	19,540,634	-	-	-	19,540,634
Гадаад	153,173,299	-	-	-	153,173,299
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	413,423,859	-	-	-	413,423,859
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,057,267,317	126,456,427	-	-	3,183,723,744
Бизнесийн зээл	1,341,363,369	-	-	-	1,341,363,369
Жижиг дунд бизнесийн зээл	618,553,082	-	-	-	618,553,082
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	857,124,434	-	-	-	857,124,434
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	240,226,432	-	-	-	240,226,432
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан орон сууцны зээл	-	126,456,427	-	-	126,456,427
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	125,352,711	-	-	125,352,711
Өмчлөх бусад хөрөнгө	-	-	-	35,687,446	35,687,446
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	18,211,354	-	-	-	18,211,354
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	2,796,705	-	-	-	2,796,705
Хувь хүмүүсээс авах авлага	3,013,739	-	-	-	3,013,739
Компаниудаас авах авлага	19,193,718	-	-	-	19,193,718
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	1,464,870	-	-	-	1,464,870
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(8,257,678)	-	-	-	(8,257,678)
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,908,571,746	404,129,836	365,684,251	108,486,208	5,786,872,041

42 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Эдгээр санхүүгийн тайлангийн зорилгоор талууд нь НББОУС 24 буюу “Холбоотой Талын Тодруулга”-д тодорхойлсноор хэрвээ тухайн компани нь нөгөө этгээдийн санхүүгийн болон бусад үйл ажиллагаатай холбоотой шийдвэр гаргалтанд нөлөө үзүүлэх буюу хянах чадвартай бол холбоотой талууд гэж тодорхойлно. Холбоотой талуудын магадлалт хамаарлыг авч үзэхдээ хуулийн хэлбэрээс илүү эдийн засгийн холбоо хамаарлыг авч үздэг.

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь хувь нийлүүлэгчид, захирлууд болон бусад холбоотой талуудтай ажил гүйлгээ явуулдаг. Эдгээр ажил гүйлгээнүүдэд төлбөр тооцоо, зээл олгох, хадгаламж татан төвлөрүүлэх, баталгаа гаргах, арилжаа, гадаад валютын гүйлгээ зэрэг багтана. Банкны бодлогын дагуу холбоотой талуудын ажил гүйлгээнүүд гэдэгт тухайн ажил гүйлгээнд зонхилон гарч ирдэг ижил нөхцөлөөр хийгдсэн холбоотой талуудын ажил гүйлгээг хамруулна.

Холбоотой талуудыг доорх байдлаар ангилна:

Толгой компани	Голомт Файнэншил Групп ХХК нь Голомт банкны гол хувьцаа эзэмшигч компани юм. Тодруулга 1-ээс үзнэ үү.
Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийтлэг эрх бүхий байгууллагууд гэдэг нь Голомт Файнэншил Групп ХХК-ийн дотор байдаг компаниуд болон бусад компаниуд бөгөөд эцсийн шатны эзэмшигч нь хяналт тавьдаг эсвэл мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлдэг аж ахуй нэгжүүд юм.
Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	ТУЗ болон Банкны гүйцэтгэх удирдлагын баг.

2019 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны эцсийн шатны толгой компани болон шууд хянадаг, эцсийн шатны эзэмшигчийн талаар Тодруулга 1-ээс үзнэ үү.

42 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын үлдэгдлүүдийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дүн (үр ашигт хүүний хувь 0% - 23.4%)	1,570,991	24,964,912	74,153,022	100,688,925
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүүний хувь 0% - 15%)	1,454,575	445,220	202,985,720	204,885,515
Хоёрдогч өглөг (гэрээний хүүний хувь 12.6%)	-	172,027,616	-	172,027,616

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын үлдэгдлүүдийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дүн (үр ашигт хүүний хувь 8% - 22%)	2,927,204	22,930,115	76,115,330	101,972,649
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (үндсэн дүн: 92,502,200 мянган төгрөг)	-	29,635,230	-	29,635,230
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүүний хувь 0% - 16.1%)	1,843,336	477,468	2,049,646	4,370,450
Хоёрдогч өглөг (гэрээний хүүний хувь 8%)	-	92,582,956	-	92,582,956

42 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгааны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Гэрээний хүүний хувь	3% - 23.4%	0% - 3%	0% - 22.8%	
Харилцагчдад олгосон зээл				
2019 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдад олгосон зээл	2,927,204	22,930,114	76,115,330	101,972,648
2019 оны 01 сарын 01-нээрх хуримтлагдсан хүү	16,164	-	1,093,575	1,109,739
2019 оны 01 сарын 01-ний байдлаарх нийт харилцагчдад олгосон зээлийн дахин илэрхийлэгдсэн дүн	2,943,368	22,930,114	77,208,905	103,082,387
Тайлант хугацаанд харилцагчдад олгосон зээл	4,192,948	30,305,427	26,845,620	61,343,995
Тайлант хугацаанд төлөгдсөн зээл	(2,584,184)	(25,330,114)	(38,598,113)	(66,512,411)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	19,768	-	9,335,738	9,355,506
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	(827)	-	(1,951,098)	(1,951,925)
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз	-	(2,940,515)	(1,836,069)	(4,776,584)
Ханшийн зөрүү	-	-	148,039	148,039
2019 оны 12 сарын 31-ний байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	4,571,073	24,964,912	71,153,022	100,689,007

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгааны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Гэрээний хүүний хувь	3% - 23.4%	0% - 3%	0% - 22.8%	
Харилцагчдад олгосон зээл				
2018 оны 01 сарын 01-ний байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	1,812,242	-	81,942,998	83,755,240
Тайлант хугацаанд харилцагчдад олгосон зээл	2,474,493	26,262,841	94,112,722	122,850,056
Тайлант хугацаанд төлөгдсөн зээл	(1,386,695)	(3,214,936)	(100,478,449)	(105,080,080)
Ханшийн зөрүү	27,164	(117,790)	538,059	447,433
2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	2,927,204	22,930,115	76,115,330	101,972,649

2019 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк холбоотой талуудад олгосон зээлд тусгайлсан үнэ цэнийн бууралтын сан байгуулах шаардлагагүй хэмээн үзэж бүртгэлд тусгаагүй. Банк нь удирдах гол ажилтнууддаа хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр зээл олгодог ба зээлийн нөхцөлийн хувьд ажилчдад олгосон бусад зээлтэй ойролцоо нөхцөлтэй. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 13-аас үзнэ үү.

42 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2019 оны холбоотой талуудын харилцах, хадгаламжийн үлдэгдэл болон тайлант хугацаанд хийгдсэн гүйлгээг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Гэрээний хүүний хувь	0% - 15%	0% - 1.2%	0% - 13.5%	
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж				
2019 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,843,336	477,468	2,049,646	4,370,450
2019 оны 01 сарын 01-нээрх хуримтлагдсан хүү	100,987	42,887	10,057	153,931
2019 оны 01 сарын 01-ний байдлаарх нийт харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн дахин илэрхийлэгдсэн дүн	1,944,323	520,355	2,059,703	4,524,381
Тайлант жилд хүлээн авсан	12,597,816	492,472,401	1,115,244,973	1,620,315,190
Тайлант жил буцаан төлсөн	(13,130,858)	(492,563,599)	(914,385,742)	(1,420,080,199)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	12,455	-	50,599	63,054
Ханшийн зөрүү	30,840	16,063	16,186	63,089
2019 оны 12 сарын 31-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,454,576	445,220	202,985,719	204,885,515

2018 оны холбоотой талуудын харилцах, хадгаламжийн үлдэгдэл болон тайлант хугацаанд хийгдсэн гүйлгээг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Гэрээний хүүний хувь	0% - 15%	0% - 1.2%	0% - 12%	
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж				
2018 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,752,642	1,149,647	1,997,245	4,899,534
Тайлант жилд хүлээн авсан	12,450,987	176,976,243	695,714,155	885,141,385
Тайлант жил буцаан төлсөн	(12,261,336)	(177,685,795)	(695,734,124)	(885,681,255)
Ханшийн зөрүү	(98,957)	37,373	72,370	10,786
2018 оны 12 сарын 31-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,843,336	477,468	2,049,646	4,370,450

42 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх холбоотой талуудын жилийн орлого болон зардлыг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Хүүгийн орлого	189,652	-	10,723,561	10,913,213
Хүүгийн зардал	87,719	8,875,435	1,434,404	10,397,558
Хураамж, шимтгэлийн орлого	2,788	7,081	71,654	81,523
Төлсөн ногдол ашиг	-	7,100,000	1,909,657	9,009,657
Өмчийн өртөг	-	3,407,850	6,241,650	9,649,500

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын жилийн орлого болон зардлыг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Хүүгийн орлого	203,574	-	8,646,327	8,849,901
Хүүгийн зардал	100,987	8,628,729	42,887	8,772,603
Хураамж, шимтгэлийн орлого	2,252	1,710	6,248	10,210

2018 онд холбоотой талуудад борлуулсан Банкны үл хөдлөх хөрөнгийн борлуулалтыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Байшин барилга	-	-	-	-
Оффисын тоног төхөөрөмж, компьютер	-	-	60,099	60,099

42 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

Тайлант хугацааны эцэст холбоотой талуудад гаргасан баталгааны үлдэгдэл дүнг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019	2018
Баталгаа		
01 сарын 01-ний өдрөөрх Банкны баталгаа	1,720,434	-
Гаргасан баталгаа/Ханшийн зөрүүний дахин үнэлгээ	239,270	2,314,813
Хаасан баталгаа	(1,720,434)	(525,435)
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	239,270	1,789,378
Хасах нь: зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийн үнэ цэнийн бууралтын сан	-	(68,944)
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	239,270	1,720,434

ТУЗ болон гүйцэтгэх удирдлагын багийн цалин болон бусад тэтгэмжийн талаарх мэдээллийг дор толилуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2019	2018
Цалин	1,948,961	2,180,661
Урамшуулал	1,534,734	579,700
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	418,719	331,243
Нийт	3,902,414	3,091,604

Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнуудад ТУЗ болон гүйцэтгэх удирдлагын багийн гишүүд багтана.

Бусад холбоотой талуудад Банк болон Банкны гол хувьцаа эзэмшигчдийн хяналтанд байдаг компаниуд багтана.

43 Тайлант хугацааны дараах үйл явдлууд

Бодлогын хүү. 2020 оны 3 сарын 12-нд Монголбанк бодлогын хүүгээ 11 хувиас 10 хувь болгож бууруулсан.

Гадаад валютын ханш. 2020 оны эхний улиралд төгрөгийн ам.доллартай харьцах ханш суларсан. 2020 оны 3 сарын 25-ны өдрийн байдлаар ам.долларын ханш 2,772.18 (2019: 2,734.33) болж 1.4 хувиар өссөн.

Хэрэглээний зээл. Шинэ коронавирус COVID-19 үүсч тархсантай холбоотой, түүний эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөг харгалзан Монголбанкнаас “Активыг ангилах, эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах” журамд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар идэвхтэй арга хэмжээ авсан. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь зээлжих зэрэглэл бүрийн хувьд хугацаа хэтэрсэн өдрүүдийн тоог нэмэгдүүлж хэрэглээний зээл олгогчдын зээлжих зэрэглэлийн шалгуурыг багасгах зорилготой ба 2020 оны 1-р сарын 31-ний өдрөөс 2020 оны 7-р сарын 31-ний өдрийн хооронд хэрэгжинэ. Удирдлага нь үүнийг тайлант хугацааны дараах залруулга шаардахгүй үйл явдал гэж үзсэн бөгөөд нөлөөллийг үнэлж, зохих арга хэмжээг авна.

Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт. TRQ (Turquoise Hill Resource Ltd) компанийн хувьцааны үнэ он гараад 49 хувиар (2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 2,012 төгрөг байсан бол 2020 оны 3 сарын 25-ны өдрийн байдлаар 1,018 төгрөг) огцом буурсан байна. Уг бууралтын гол шалтгаан нь COVID-19-ийн үр дүнд үүссэн эдийн засгийн уналттай холбоотой. (Тодруулга 38-аас үзнэ үү).

Удирдлага нь эдгээр санхүүгийн тайлангуудад нөлөө үзүүлэх үйл явдал тайлант хугацааны дараа гараагүй гэж үзэж байна.

44 Товчлол

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад ашиглагдсан товчилсон үгийн жагсаалтыг дор толилуулав.

Товчлол	Бүтэн нэр
ХӨ	Хорогдуулсан өртөг
AFS	Борлуулахад бэлэн
МБ	МонголБанк
ХХБ	Худалдаа Хөгжлийн Банк
CCF	Зээл рүү хөрвөх магадлалын коэффициент
EAD	Дефолт болох үеийн үлдэгдэл
ХБЗА	Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал
EIR	Үр ашигт хүүгийн арга
СЗХ	Санхүүгийн зохицуулах хороо
ААБҮЦ	Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ
БДОБҮЦ	Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнэ
FX	Гадаад валют
НТМ	Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших
СТОУС	Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт
LGD	Дефолт болгох алдагдал
L&R	Зээл болон авлагууд
МИК	Монголын ипотекийн корпораци
MNT	Монголын төгрөг
MNCCI	Арьсан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл болон боловсруулалт
БДО	Бусад дэлгэрэнгүй орлого
PD	Дефолтын магадлал
RMBS	Орон сууцны ипотекийн баталгаажсан үнэт цаас
SICR	Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт
ЖДҮ	Жижиг дунд үйлдвэрлэл
ЗХҮТ	Зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлт
ЗХҮТ тест	Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн мөнгөн гүйлгээгээр зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтийг тайлагнаж буй эсэхийн талаарх үнэлгээ
VaR	Хамгийн их эрсдэл